

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN
METİNLERDEKİ FİİLİMSİLERİN TESPİTİ VE TÜRKÇE
ÖĞRETİMİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKNUR GÜNGÖRMEZ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. MUSTAFA SAİD KIYMAZ

ADİYAMAN, 2025

ÖZET

8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERDEKİ FİİLİMSİLERİN TESPİTİ VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İlknur GÜNGÖRMEZ

Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temmuz/2025, Sayfa: 278

Danışman: Doç. Dr. Mustafa Said KIYMAZ

Yapılandırmacı yaklaşımın eğitimde uygulanması ile dil bilgisi öğretiminde sezdirme ve tümevarım gibi yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Bu yöntemlerin kullanımı beraberinde metinle öğrenmeyi gerekli kılmıştır. Öğrencilerin ders kitaplarında karşılaştıkları metinlerin öğrendikleri veya öğrenecekleri konunun zengin örneklerini bulunduran metinler olmasının öğrenmenin etkililiği ve kalıcılığı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki fiilimsileri tespit etmek ve bu metinlerin Türkçe öğretimine katkılarını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman tarama tekniği kullanılmıştır. 2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkçe ders kitabı olarak kullanılan iki kitaptan toplamda 48 metin bu amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından incelenmiş ve alan uzmanı iki akademisyen ve dört Türkçe öğretmeninin görüşü alınmıştır. Bu metinlerdeki fiilimsiler tespit edilerek sınıflandırılmış, edinilen veriler tablolastırılmış ve Türkçe öğretimi bakımından değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda kitaplarda yer alan birçok metnin fiilimsi bakımından oldukça zengin olduğu, özellikle Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan “Beyaz Diş”, Ressam İçin Zili Çalın”, “Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek”, metnlerinin; MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan “Atatürk ve Müzik”, “Yılkı Atı” ve “Kalbim Rumeli’de Kaldı” metnlerinin fiilimsi varlığı bakımından öne çıkan metinler olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fiilimsi; İsim fiil; Sıfat fiil; Zarf fiil; Türkçe ders kitapları.

ABSTRACT

AN EVALUATION OF VERBALS IN THE TEXTS INCLUDED IN 8TH GRADE TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF TURKISH LANGUAGE TEACHING

İlknur GÜNGÖRMEZ

**Department of Turkish and Social Sciences Education, Division of Turkish Language
Education**

Adıyaman University, Institute of Graduate Studies, July / 2025, Page: 278

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa Said KIYMAZ

With the implementation of the constructivist approach in education, methods such as induction and whole language have begun to be used in grammar teaching. The use of these methods has necessitated learning through texts. It is considered important for the effectiveness and permanence of learning that the texts students encounter in textbooks contain rich examples related to the subject they have learned or will learn. In this study, the aim is to identify the presence of films in the texts found in 8th grade Turkish textbooks and to determine their contributions to Turkish language teaching. This is a qualitative study, and document analysis technique was used as the data collection method. In the 2023–2024 academic year, 48 texts used in Turkish lessons were examined by two academicians for this purpose. The texts were analyzed and classified according to film elements, and the data were tabulated and evaluated in terms of Turkish language teaching. As a result of the study, it was found that many of the texts in the textbooks are quite rich in terms of film elements. In particular, the texts "Beyaz Diş" (White Fang), "Ressam İçin Zili Çalın" (Ring the Bell for the Painter), "Türkçenin Söz Denizinde – Sevmek" (In the Word Sea of Turkish – To Love) from the Ferman Publishing Turkish textbook, and "Atatürk ve Müzik" (Atatürk and Music), "Yılkı Atı" (The Wild Horse), and "Kalbim Rumeli'de Kaldı" (My Heart Stayed in Rumelia) from the Ministry of Education's Turkish textbook stand out in terms of their richness in film elements.

Keywords: Gerundial; Verbal noun; Adjective verb; Adverb; Turkish Textbooks.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İlknur GÜNGÖRMEZ

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında bana yol gösteren, akademik bilgi ve tecrübeleriyle her aşamada desteğini esirgemeyen çok değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Mustafa Said KIYMAZ'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisi sadece bilimsel rehberliğimde değil, aynı zamanda motivasyonumu korumamda da önemli bir rol oynamıştır. Süreç içerisinde Üniversitemizde Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölüm Başkanlığı görevini yürüten, kendisinden ders alma fırsatı bulduğum, yapıcı eleştirileriyle gelişimime yardımcı olan yakın zaman önce Bartın Üniversitesi Rektörlüğüne atanan Prof. Dr. Ahmet AKKAYA hocama da şükranlarımı sunarım.

Tez savunma sürecinde jüri üyesi olarak katkı sunan Prof. Dr. Raşit KOÇ ve Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DOYUMĞAÇ hocalarıma kıymetli görüş ve katkılarından dolayı teşekkür ederim. Savunmada yer alan ve yapıcı değerlendirmeleriyle sürece katkı sunan Dr. Öğr. Üyesi Tahsin YAPRAK hocama da teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, bana güven veren ve desteklerini daima hissettiren aileme, bu zorlu süreçte sabırları ve anlayışları için minnettarım. Ayrıca, süreç boyunca moral ve destekleriyle yanımda olan arkadaşlarıma gönülden teşekkür ederim.

İlknur GÜNGÖRMEZ

Adıyaman, Temmuz / 2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
GRAFİKLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Cümlesi.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Tanımlar	4
2. KURAMSAL TEMEL VE YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Fiilimsiler	5
2.1.1. İsim fiil.....	6
2.1.2. Sıfat fiil	7
2.1.3. Zarf fiil.....	7
2.1.4. Fiilimsiler ile İlgili Yapılan Çalışmalar	8
2.2. Türkçe Ders Kitapları	15
2.2.1. Türkçe Ders Kitapları ile İlgili Yapılan Çalışmalar	18

2.3. Söz Varlığı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) İçinde Fiilimsi Kazanımı	21
3. YÖNTEM	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Araştırmanın Kapsamı	23
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	26
4. BULGULAR VE YORUMLAR	28
4.1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Fiilimsilerin Dağılımı.....	28
4.1.1. Ferman yayınları Türkçe ders kitabına yönelik bulgular:	28
4.1.2. MEB yayınları Türkçe ders kitabına yönelik bulgular:	143
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	259
5. 1. Öneriler	269
KAYNAKÇA.....	271
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Araştırmada filimsiler ile ilgili incelenen çalışmaların konu bakımından dağılımı	8
Tablo 2.2. Araştırmada Türkçe ders kitapları ile ilgili incelenen çalışmaların dağılımı	18
Tablo 3.1. İncelenen Türkçe ders kitapları	23
Tablo 3.2. İncelenen metinler	24
Tablo 4.1. Ferman Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlerin dağılımı	28
Tablo 4.2. Erdemler teması Tuzağa Düşen Ceylan metni filimsi dağılımı	29
Tablo 4.3. Erdemler teması Forsa metni filimsi dağılımı	32
Tablo 4.4. Erdemler teması Türkçe'nin Söz Denizinde-Sevmek metni filimsi dağılımı ...	39
Tablo 4.5. Doğa ve Evren teması Kızıl Renkli Komşumuz metni filimsi dağılımı	47
Tablo 4.6. Doğa ve Evren teması Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi metni filimsi dağılımı	54
Tablo 4.7. Doğa ve Evren teması Beyaz Diş metni	55
Tablo 4.8. Millî Kültürümüz teması Türk Plastik Sanatları metni filimsi dağılımı	65
Tablo 4.9. Millî Kültürümüz teması Türkiye'm metni filimsi dağılımı	72
Tablo 4.10. Millî Kültürümüz teması Ergenekon Destanı metni filimsi dağılımı	74
Tablo 4.11. Millî Mücadele ve Atatürk teması Duatepe metni filimsi dağılımı	78
Tablo 4.12. Millî Mücadele ve Atatürk teması Şu Sonsuz Koşu metni filimsi dağılımı ...	83
Tablo 4.13. Millî Mücadele ve Atatürk teması Atatürk ve Millî Eğitim metni filimsi dağılımı	85
Tablo 4.14. Vatandaşlık teması Selim'i Anarım metni filimsi dağılımı	91

Tablo 4.15. Vatandaşlık teması Bebeklerin Ulusu Yok metni fiilimsi dağılımı.....	97
Tablo 4.16. Vatandaşlık teması Birey-Toplumsallık metni fiilimsi dağılımı	98
Tablo 4.17. Sağlık ve Spor teması Kahvaltının Önemi metni fiilimsi dağılımı	104
Tablo 4.18. Sağlık ve Spor teması Güreş metni fiilimsi dağılımı	108
Tablo 4.19. Sağlık ve Spor teması Lokman Hekim'in Masalı metni fiilimsi dağılımı	109
Tablo 4.20. Sanat teması Ressam İçin Zili Çalın metni fiilimsi dağılımı	115
Tablo 4.21. Sanat teması Geleneksel El Sanatları Çarşısı metni fiilimsi dağılımı	121
Tablo 4.22. Sanat teması San'at metni fiilimsi dağılımı	127
Tablo 4.23. Bilim ve Teknoloji teması Robotlar metni fiilimsi dağılımı	129
Tablo 4.24. Bilim ve Teknoloji teması Akıl Aydınlığında metni fiilimsi dağılımı	135
Tablo 4.25. Bilim ve Teknoloji teması Pastör'ün Savaşı metni fiilimsi dağılımı.....	137
Tablo 4.26. MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlerin dağılımı.....	143
Tablo 4.27. Erdemler teması İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine metni fiilimsi dağılımı	144
Tablo 4.28. Erdemler teması Kaşığı metni fiilimsi dağılımı.....	150
Tablo 4.29. Erdemler teması İnsanla Güzel metni fiilimsi dağılımı	155
Tablo 4.30. Milli Mücadele ve Atatürk teması Bayrağımızın Altında metni fiilimsi dağılımı	157
Tablo 4.31. Milli Mücadele ve Atatürk teması Atatürk ve Müzik metni fiilimsi dağılımı	160
Tablo 4.32. Milli Mücadele ve Atatürk teması Kınalı Ali'nin Mektubu metni fiilimsi dağılımı	168
Tablo 4.33. Bilim ve Teknoloji teması Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar metni fiilimsi dağılımı	173

Tablo 4.34. Bilim ve Teknoloji teması Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri metni fiilimsi dağılımı	178
Tablo 4.35. Bilim ve Teknoloji teması Parktaki Bilim metni fiilimsi dağılımı	185
Tablo 4.36. Birey ve Toplum teması Kaldırımlar metni fiilimsi dağılımı	192
Tablo 4.37. Birey ve Toplum teması Portakal metni fiilimsi dağılımı	194
Tablo 4.38. Birey ve Toplum teması Dilimiz Kuşatma Altında metni fiilimsi dağılımı ..	197
Tablo 4.39. Zaman ve Mekan teması Eşref Saat metni fiilimsi dağılımı	202
Tablo 4.40. Zaman ve Mekân teması Türkiye metni fiilimsi dağılımı	208
Tablo 4.41. Zaman ve Mekân teması Peri Bacaları metni fiilimsi dağılımı	210
Tablo 4.42. Millî Kültürümüz teması Göç Destanı metni fiilimsi dağılımı	214
Tablo 4.43. Millî Kültürümüz teması Vatan Sevgisini İçten Duyanlar metni fiilimsi dağılımı	217
Tablo 4.44. Millî Kültürümüz teması Bir Fincan Kahve metni fiilimsi dağılımı	219
Tablo 4.45. Doğa ve Evren teması Yılkı Atı metni fiilimsi dağılımı	225
Tablo 4.46. Doğa ve Evren teması Rüzgâr metni fiilimsi dağılımı	232
Tablo 4.47. Doğa ve Evren teması Gündüzünü Kaybeden Kuş metni fiilimsi dağılımı ...	234
Tablo 4.48. Vatandaşlık teması Haritada Bir Nokta metni fiilimsi dağılımı	239
Tablo 4.49. Vatandaşlık teması Yaşamaya Dair metni fiilimsi dağılımı	246
Tablo 4.50. Vatandaşlık teması Kalbim Rumeli’de Kaldı metni fiilimsi dağılımı	249
Tablo 4. 51. İncelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı	256

GRAFİKLER DİZİNİ

	Sayfa
Grafik 5.1. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki genel fiilimsi dağılımı	260
Grafik 5.2. Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında incelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı	262
Grafik 5.3. MEB Yayınları Türkçe ders kitabında incelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı	265

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

f : Frekans

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

s : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

vd : Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Dil, doğal olarak gelişen ve değişen insanların birbiriyle anlaşmasını sağlayan iletişim aracıdır. Dil ve dile ait unsurlar iyi bilindikçe hem düşünceler hem de ifadeler zenginleşir. Dil, hem zihinsel gelişmenin göstergesi hem de anlamının aracıdır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008: 31).

“Yaşam koşulları bireylerin yalnızca bilgiye sahip olmalarını değil, bilgiyi sorgulamalarını, farklı zamanlarda farklı durumlara transfer edebilmelerini, eleştirel, yaratıcı, düşünebilmelerini bir başka deyişle sahip oldukları bilgiyi kullanabilmelerini gerektirir” (Görgün, 2010:i).

Ana dili, bağlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir (Aksan, 1975: 427). Birey ana dilindeki bilgileri de uygulayabilecek kadar iyi öğrenmelidir. İnsan bildiği ve öğrendiği kelime ve kurallarla konuşur ve diğer insanlarla iletişim kurar. Bu yüzden bir bireyin yeterli ana dili bilgisine sahip olması oldukça önemlidir. Kişinin sahip olduğu bilgi düzeyi ne kadar iyiye konuşması, dinlemesi, yazması ve okuduğunu anlaması da o oranda iyi olacaktır. Ana dili kullanma becerisi bireyin dünyayı anlayışı ve algılayışını da etkileyecektir. İyi bir ana dili eğitimi olan bireyin akademik başarısı da yüksek olacaktır. Türkçeyi iyi bilen ve anlayan öğrencinin diğer derslerde de başarısı artacaktır. İnsan hayatta yaptığı her şeyi ana diliyle anlamakta ve anlatmaktadır. Hayatın her alanında etkileşim içinde olunan kitaplar, hem bireysel hem de toplumsal gelişmede önemli bir yere sahiptir (Ahat, 2023). Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin dilin zenginliklerinin iyi örnekleriyle dolu olması ve öğrencinin zaten kullanmakta olduğu kuralları Türkçe ders kitabındaki ilgili konunun zengin örnekleriyle sezerek öğrenmesi ana dili eğitimi bakımından önemlidir. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin seçimi; öğrencinin öğreneceği konuyu sezdirmede yeterli ve etkili olması boyutuyla üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur.

Dil bilgisi kurallarının eksiksiz öğrenilmesi, öğrencilerin bu kuralları uygulama yeterliliğini artıracaktır. Bu durumda dört temel dil becerisi de etkilenecek ve gelişecektir. Yapılandırmacı yaklaşımın ülkemizde eğitime uygulanmasıyla birlikte dil bilgisi öğretiminde sezdirme ve tümevarım gibi yöntemler önem kazanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın, dil bilgisi öğretimine “dilsel, zihinsel, sosyal” beceriler ve dört temel dil becerisini geliştirmede bir araç gözüyle bakması sebebiyle (Şahin, 2021: 61) metinler üzerinden ve metin ile öğrenme anlayışı ortaya çıkmıştır.

Güneş'in (2013: 87) görüşlerine göre dilin yapısıyla ilgili bilgiler, işlemler ve kurallar öğrencilere sözel bilgiler gibi aktarılamaz. Öğrenciler onları tıpkı bilimsel bilgiler gibi çeşitli deneysel tipteki etkinliklerle keşfederler. Dil bilgisi kurallarının öğreniminde metinler büyük bir öneme sahiptir. Öğrenci günlük hayatında kullandığı dil bilgisi kurallarını metinlerde yazılı olarak görmektedir. Öğrencilerin faydalandığı ve her zaman ulaşabildiği ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerin kuralları keşfetmesini ve kuralların önemini anlamasını sağlayabilecek önemli bir kaynak olduğu düşünülmektedir.

Bir dilin temel becerilerinin kazandırılması ve işlevsel bir biçimde kullanılmasında dil bilgisi kurallarının önemi büyüktür (Göçer, 2008: 102). Bu nedenle dil bilgisi kurallarını iyi bilmek ve bunları uygulayabilecek yeterliliğe sahip olmak gerekir. Demirel (2023) yapmış olduğu çalışmada dil bilgisi sorunlarını incelemiş ve dil bilgisi konularının metinden ve bağlamdan kopuk olarak öğretildiğini dile getirmiştir. Akgül'e (2010) göre öğretiminde en çok zorlanılan konulardan birisi fiilimsilerdir ve dil bilgisi konuları metinler üzerinden öğretilmelidir. Öğrencilere dil bilgisi kuralları öğretilirken öncelikli olarak Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerden faydalanılmaktadır. Ders kitabında yer alan bu metinlerin sadece ilgili konunun kazanımının geçtiği tema içerisinde değil tüm temalarda konunun zengin örnekleri ile dolu olması konunun anlaşılmasında daha sonrasında ise öğrencinin öğrendiği konuyu pekiştirmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin fiilimsi öğrenimine katkısı ve bu metinlerden faydalanma durumu incelenecektir.

1.1. Problem Cümlesi

Bu çalışmanın problem cümlesi "Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki fiilimsi dağılımı nasıldır?" şeklinde ortaya koyulmuştur. Bu ana problem ışığında aşağıdaki alt problemlere de cevap aranmıştır.

1. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde en fazla tekrar eden fiilimsi türü hangisidir?
2. Metin türleri (hikâye edici metin, bilgilendirici metin, şiir) ile fiilimsi kullanımı arasında bir ilişki var mıdır?
3. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki fiilimsilerin Türkçe öğretimine katkısı nedir?
4. Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki fiilimsi dağılımı nasıldır?

5. MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki fiilimsi dağılımı nasıldır?
6. Ferman Yayınları Türkçe ders kitabı ile MEB Yayınları Türkçe ders kitabı arasında fiilimsi dağılımı açısından fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılandırmacı yaklaşımın eğitimde uygulanmaya başlanmasıyla birlikte dil bilgisi öğretiminde sezdirme yöntemi önem kazanmıştır. Öğrenci örnekler üzerinden dil bilgisi kuralına kendi ulaşmakta ve öğrendiği kuralı uygulamaktadır. Erdem (2008) ve Güney, Aytan, Özer (2012) öğretiminde en çok zorlanılan konuları belirlemeye yönelik çalışmalar yapmışlar ve iki araştırmada da öğretiminde zorlanılan ortak konular fiilde çatı ve fiilimsiler olmuştur. Fiilimsi konusunda öğrenciler kuralı sezmekte ve uygulamakta sorun yaşamakta, fiilimsileri başka sözcük türleri ile karıştırabilmektedir. Bu araştırmada öğrencilere fiilimsi öğretiminde kullanılan metinleri belirlemek ve bu metinlerde bulunan fiilimsileri tespit edip sınıflandırmak amaçlanmaktadır.

Öğrencilerin ders kitaplarında karşılaştıkları metinlerin öğrendikleri veya öğrenecekleri konunun zengin örneklerinin bulunduğu metinler olması öğrenmenin etkililiği ve kalıcılığı açısından önemlidir. Ekşi, Kır ve Benzer (2021) tarafından hazırlanan dil bilgisi öğretimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelendiği çalışmada öğretmenler ve öğrenciler dil bilgisi öğretiminin gerekli olduğunu, ders kitaplarının ise dil bilgisi öğretimi için yetersiz olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Bu araştırma sonucunda 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin fiilimsi öğretiminde ne kadar etkili olduğunun tespit edilmesi hedeflenmektedir.

Dil bilgisi kurallarının eksiksiz öğrenilmesi ve öğrencinin bu kuralları uygulama yeterliliğinin artması diğer beceri alanlarını da etkileyecek ve geliştirecektir. Bu araştırma sonucunda fiilimsilerin öğretiminin kolaylaşması, öğrencilerin bu konuyu daha iyi anlamlandırmalarının sağlanması gibi faydaların olması beklenmektedir. İşcan ve Kolukısa'ya (2005) göre dil bilgisi öğretim sorunlarından birisi de kuralların ezberletilmesidir. Fiilimsilerin metinler üzerinden öğrenilmesinin ezberciliği de azaltacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı'nda 8. sınıf seviyesinde okutulan Ferman Yayınları ve MEB Yayınları Türkçe ders kitaplarında yer alan 48 okuma metni ile sınırlıdır. Serbest okuma metinleri ile dinleme metinleri incelemeye dâhil edilmemiştir.

1.4. Varsayımlar

8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bu metinlerin fiilimsi öğrenimi ve öğrenilen konunun pekiştirilmesi amacıyla kullanıldığı varsayılmıştır.

1.5. Tanımlar

Fiilimsi: Olumlu veya olumsuz fiillere belirli ekler getirilerek yapılan, geçici isim, sıfat, zarf olarak kullanılan ad-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiilin genel adı; eylemsi (<https://sozluk.gov.tr/> E. T. 20.05.2025).

İsim fiil: Fiilin -mak / -mek veya -ma / -me ekleri alan ve isim gibi kullanılan biçimi, eylemlilik (TDK, 2011).

Sıfat fiil: Fiilden -en, -r, -ecek vb. eklerle türetilmiş ad ve sıfat görevinde kullanılan kelimeler, ortaç, durum ortacı, partisip (TDK, 2011).

Zarf fiil: Zarf olarak kullanılan fiil soyundan kelime, ulaç, durum ulacı, bağ fiil, sıra sigası (TDK, 2011).

Dil bilgisi: Dilin ses, anlam, dizim gibi yapılarını etkileşim içinde kendine özgü anlatım yolları kullanarak sunan düzenek, bu düzeneğe ait kurallar, düzenlemeler bütünü (Hengirmen, 2009: 119).

Bir dilin işleyişini ve sunduğu düzeni ortaya koyan, özellikle de biçimbilimle sözdizimi kapsayan inceleme (Vardar, 2002: 73).

Söz varlığı: Bir dilde bulunan yerli ve yabancı bütün sözcüklerin oluşturduğu bütünlük (Hengirmen, 2009: 342).

Metin: Herhangi bir dil verisini ait olduğu bütünlük içinde ele alan metindilbilimsel çalışmalar açısından dil kullanım örnekleri (Hengirmen, 2009: 275).

Ana dili: İnsanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dil (Vardar, 2002: 17).

2. KURAMSAL TEMEL VE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu başlıkta araştırmanın anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülen kavramlar açıklanmış ve araştırma kapsamında incelenen çalışmalara değinilmiştir.

2.1. Fiilimsiler

Fiilimsi kavramı Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te (<https://sozluk.gov.tr/> E. T. 03.07.2025) “Olumlu veya olumsuz fiillere belirli ekler getirilerek yapılan, geçici isim, sıfat, zarf olarak kullanılan ad-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiilin genel adı; eylemsi.” olarak tanımlanmaktadır. Fiilimsiler fiil kök veya gövdelerine gelen çeşitli yapım ekleri ile türetilir. Fiilimsi ekleri, bir cümlede asıl fiilin yanı sıra birden fazla hareketi bildirebilmek için başvurulan biçim birimleridir (Altuntaş, 2025). Çolak’a göre (2013) fiilimsi ekleri, fiiller üzerine eklenen ve onları temelde fiil olmaktan çıkarıp farklı görevlerde kullanılmasını sağlayan eklerdir. Fiilimsiler eylemlerden türemelerine karşın eylemin bütün özelliklerini göstermeyen dil bilgisel yapılardır (Soydan, 2016: 850). Yapım eki olarak fiil köküne gelip kelimenin işlevini ve anlamını değiştiren fiilimsi ekleri geldiği kelimeyi ne tam anlamıyla fiil yapar ne de kelimenin isim olarak kalmasına müsaade eder (Genç, 2023: 12). Birden çok tümce ile anlatılacak bir durumu fiilimsiler sayesinde tek tümcede anlatma olanağımız vardır (Armutcu, 2022: 111).

“Çekimsiz fiillerde fiil kök ve gövdelerine getirilen -mAk, -mA, -İş / Uş, -An, -AcAk, mİş / mUş; -(y)İp / -(y)Up, -ArAk gibi ekler, fiilin esas anlamını değiştiren yeni bir kavram yaratmazlar. Fiildeki temel anlam sabit kalır. Bu bakımdan, fiil kök ve gövdelerinde anlam değişikliği yaparak ad, sıfat ve zarf türeten öteki eklerden ayrılırlar.” (Korkmaz, 2014: 747)

Banguoğlu (2019: 419) fiilimsiler için “yatık fiiller” ifadesini kullanmıştır.

“Fiilin isimleşmiş şekilleri sayılan yatık fiiller fiil kişi eki almazlar (fakat ad olarak iyelik ekleri alanları vardır) ve ancak tamamlanmamış bir yargıya yüklem olurlar. Bitmemiş fiil adını da buradan alırlar. Dilde ad, sıfat ve zarf işleyişinde görülen yatık fiilleri öbür fiil üremelerinden ayıran vasıf da onların sözdizimindeki bu özel işleyişleri, yani tamam olmasa da bir yargıya yüklem olabilmeleridir.

Özkan (2020: 1322) fiilimsilerin anlatıma kattığı esneklik ve kıvraklığa vurgu yaparak düşüncüyü iletirken kullanılan fiilimsilerin söyleyişe sağladığı akıcılık ve kolaylık gibi avantajlara değinmiştir.

Türkçe dil bilgisi kaynaklarında fiilimsilerin anlatıma kıvraklık kazandırdığı, anlatılacakları kısa yoldan aktarmayı sağlayarak gereksiz tekrarları önlediği ve aktarılacak istenen düşüncenin iletilmesinde kolaylık sağladığı, ayrıca sözdizimsel olarak tümceleri akıcı ve kolay biçimde birbirine bağladığı konusunda bir anlayış birliği vardır (Özkan, 2020: 1322).

Ediskun'a (2017: 246) göre fiilimsilerin özellikleri şunlardır:

- a) Genellikle çekimleri yoktur.
- b) Çekimleri olmadığı için, kurallı cümle sonunda bulunamazlar. Ancak bir ek-fiil ulandığı zaman, cümle sonunda bulunabilirler: <<Meğer senin ağan yok **oluptur**>>(Dede Korkut). -<<Bizim ödevimiz **çalışmaktır**>>...vb.
- c) Bileşik cümlelerde **yan cümlecik** kurarlar.

Türkçe ders kitabındaki (MEB) sınıflandırmaya göre üç fiilimsi türü bulunmaktadır. Aşağıdaki bölümde ayrı ayrı her fiilimsi türü için dil bilgisi alan yazınından destek alınarak bilgiler verilmiş ve konu açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.1. İsim fiil

Korkmaz'a (2014: 747) göre isim fiiller, fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil adlarıdır. Daha açık bir anlatımla, bunlar, fiildeki oluş, kılış ve durumların adlarını bildirirler. Vardar (2002: 98) isim fiili eylemlilik adıyla "Başlıca işlevi, eylemin belirttiği oluşu göstermek olan ad özellikli eylemsi." olarak tanımlamıştır.

İsim fiil, fiil kök ve gövdelerine -mAk, -mA, -Iş/-Uş ekleri getirilerek türetilir (Vural ve Böler, 2015: 248). İsim fiil "fiilin" isim "şekli, yani bir kılış, bir durum veya oluşun adıdır (Banguoğlu, 2019: 420). İsim fiiller mastarlar olarak da tanımlanmaktadır. Gülsevin'e (2020: 132) göre mastarlar fiillerin isim şekilleridir. Bu yüzden herhangi bir ismin gireceği bütün hallere girer ve isimlerin aldığı bütün ekleri alırlar. İsim-fiil eklerinin öğrenimi, dilin işlevsel yapısını kavrama ve dili doğru kullanma bakımından büyük önem taşımaktadır (Can, 2025).

İsim fiil eki almış fiillerin sıradan bir isimden hiç bir farkı olmadığından bir ismin cümlede yapabileceği bütün görevleri üstlenebilirler; cümlede özne, nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci ve ek fiil yardımıyla yüklem olabilirler (Bayraktar, 2004: 9).

İsim fiil eklerinin görevleri aşağıdaki gibidir:

-mA eki

Ergin’ e göre işlevi “iş isimleri yapmaktır.” “-mAk, -mEk gibi işleklik sahası bütün fiil kök ve gövdelerini içine alan bir ektir” (Ergin, 1994:254).

-(y)İş eki

İş eki de “en işlek fiilden isim yapma eklerinden biridir” ve “bu ek de -ma, -me gibi iş ismi yapar” (Ergin, 1994:255).

-mAk eki

Ergin’e göre işlevi “hareket ismi yapmaktır” ve “işleklik derecesi en geniş bir ektir. Bütün fiil kök ve gövdelerine getirilir” (Ergin, 1994: 253).

2.1.2. Sıfat fiil

Sıfat-fiiller, bir yanları ile sıfat bir yanları ile fiildirler. Fiil özellikleri dolayısıyla, kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını, ad oldukları sıfata aktararak varlıkları ve nesneleri hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak vasıflandırırılar (Korkmaz, 2014: 784). Vardar (2002: 152) sıfat fiili “**ortaç**” adıyla “Eylemden türemiş, çoğunlukla sıfat, arada da ad olarak kullanılan fiilimsi” olarak tanımlamıştır. Fiil kök ve gövdelerine getirilen -(y)An, -(y)AsI, -mAz, -dİk, -Ar, -mİş, -(y)AcAk yapım ekleri ile türetilir. Sıfat fiil fiilin zamana bağlı olarak kavramını sıfatlaştıran bir şeklidir (Banguoğlu, 2019: 422).

İsimlerden önce gelen sıfat-fiiller sıfat vazifesi gördükleri hâlde, bunların kendinden sonra gelen isme bağlı olmadan yalın durumda bulunanları veya çokluk, iyelik ve hâl eklerini alanları isim görevindedir (Vural ve Böler, 2015: 249).

Sıfat fiiller “cümlede bir sıfatın kullanılabileceği her yerde kullanılabilirler. Önüne gelerek niteledikleri ismin düşmesi sonucunda geçici hareket isimleri yaparlar. İsim gibi kullanılırlar, isim çekim ekleri ve ismin hâl eklerini alabilirler. Eklendikleri fiile geniş zaman, geçmiş zaman ve gelecek zaman anlamı verebilirler (Bayraktar, 2004: 46). Sıfat-fiiller dışındaki fiilimsilerde zaman kavramı bulunmaz (Dolunay ve Dilekçi, 2022).

2.1.3. Zarf fiil

Zarf fiiller, zarf işleyişine girmiş bulunan, zarf olarak kullanılan fiil şekilleridir (Korkmaz, 2014: 841). Vardar (2002: 202) zarf fiili “**ulaç**” adıyla “Eylemden türeme, çoğunlukla belirteç işlevi yerine getiren eylemsi” olarak tanımlamıştır. Zarf fiiller için kullanılan bir diğer isim de “**bağ** fiil”dir. Gencan’a (1970) göre zarf fiiller kurduğu cümlecği başka bir cümlecğe bağlayan fiilimsilerdir. Fiil kök ve gövdelerine getirilen -(y)A, -cAsInA,

-(y)ArAk, -(y)Ip, -dIkçA, -mAdAn, -dİğİNdA, -(y)IncA, -(A)r...-mAz, -ken, -(y)AlI gibi yapım ekleri ile türetilir.

Zarf-fiiller fiillerin tarzını ve zamanını belirten geçici zarflar yaparlar (Vural ve Böler, 2015: 252). Banguoğlu'na (2019: 427) göre “zarf fiiller fiilin zarf işleyişine girmek üzere aldığı özel şekillerdir. Zarf-fiiller Türkçenin bir iç yapı özelliğidir ve bu özellikleriyle tarih boyunca çok az değişiklik geçirmiş olmaları ve bir devirden bir başka devire, bir düzlemde başka bir düzleme taşınmış olmaları beklenir (Özezen, 2018: 79).

Fiil özelliği göstermediklerinden fiil çekimine girmezler. Ayrıca iyelik eklerini almazlar. Cümlede zarf görevinde kullanılırlar. Cümle içinde devamlılık, zaman, sebep anlamı verirler. İkinci bir görevleri de birleşik fiiller yapmaktır (Bayraktar, 2004: 138).

Asıl hareketin yardımcı hareketlerini ifade eden kelimeler olarak zarf-fiiller Türkçeyi birkaç hareketi basit bir cümle ile karşılayan, böylece cümle kalabalığından uzak bulunan bir dil haline getirirler (Vural ve Böler, 2015: 252).

2.1.4. Fiilimsiler ile ilgili yapılan çalışmalar

Fiilimsilerin metinlerde varlığı ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır fakat fiilimsilerin Türkçe ders kitaplarındaki varlığını ortaya koyan bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Yapılan çalışmaların çoğu çocuk kitaplarındaki fiilimsilerin tespiti ve Türkçe öğretimine katkıları üzerinedir. Bu bölümde fiilimsiler ile ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Tablo 2.1. *Araştırmada fiilimsiler ile ilgili incelenen çalışmaların konu bakımından dağılımı*

Konu	Yazar	Çalışmanın Adı	Tür
Fiilimsi Öğretimi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	Güney, 2011	İlköğretim II. Kademedeki Fiilimsilerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi	Doktora Tezi
	Arıcı, 2012	Çoklu Zekâ Destekli Türkçe Dersi Sunumunun İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsileri Kavrama Durumlarına Etkisi	Yüksek Lisans Tezi
	Metin, 2012	Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Fiilimsiler	Yüksek Lisans Tezi
	Akgül, 2013	Mustafa Kutlu'nun “Mavi Kuş” İsimli Hikâyesinde Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans Tezi

Tablo 2.1. (Devam) Araştırmada fiilimsiler ile ilgili incelenen çalışmaların konu bakımından dağılımı

Çimen, 2014	Ortaokul 4.sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımda Fiilimsileri Kullanma Becerileri Üzerine Bir Değerlendirme	Yüksek Lisans Tezi
Durak, 2014	Gülten Dayıoğlu'nun "Yurdumu Özledim" ve "Ben Büyüyünce" Adlı Çocuk Romanlarında Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans Tezi
Özkoyuncu, 2016	Ortaöğretim 10.Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve Fiilimsiler Konusunu Öğrenmede Bilgisayar Destekli Öğretim Yönteminin Öğrenci Başarısı ve Kalıcılığına Etkisi	Yüksek Lisans Tezi
Mazlum, 2018	Gazete Dilinde Fiilimsi Grupları	Yüksek Lisans Tezi
Yazıcı, 2018	Tarık Buğra'nın "Yarın Diye Bir Şey Yoktur" Adlı Hikâye Kitabındaki Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans Tezi
Keskin, 2020	Mavisel Yener'in "Mavi Zamanlar" Adlı Eserinde Yer Alan Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans Tezi
Arıcı, Ungan; 2021	Fiilimsilerin Çoklu Zekâ Destekli Türkçe Dersi Sunumu ile Öğretimi	Makale
Erez, 2022	Aslı Der'in "Kayıp Rüya" Adlı Eserinde Yer Alan Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans Tezi
Yıldırım, 2022	Cengiz Aytmatov'un Toprak Ana Romanında Fiilimsiler	Yüksek Lisans Tezi
Ulucan, 2023	İbrahim Örs'ün Göl Çocukları Adlı Eserindeki Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi	Yüksek Lisans Tezi
Genç, 2023	Pedagogik Dilbilgisi Yaklaşımıyla Fiilimsi Öğretimine Yönelik Bir Ders Planı Önerisi	Yüksek Lisans Tezi
Yücel Çetin, 2024	İşlevsel Dil Bilim Temelli Fiilimsi Öğretim Modelinin 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsi Konusundaki Akademik Başarılarına ve Yazma Becerilerine Etkisi	Doktora Tezi

Tablo 2.1. (Devam) *Araştırmada fiilimsiler ile ilgili incelenen çalışmaların konu bakımından dağılımı*

Fiilimsi Öğretiminde Yaşanılan Sorunlar ile İlgili Yapılan Çalışmalar	Erdem, 2008	Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi	Makale
	Yiğit, 2011	Konularının Öğretilme Güçlükleri	
	Yiğit, 2011	İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsiler Konusundaki Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi	Yüksek Lisans Tezi
	Güney, Aytan, Özer, 2012	Türkçe Öğretiminde Kavratma Güçlükleri	Makale
	Balyemez, 2021	Türkçe Öğretmenlerinin Fiilimsi Grupları Konusundaki Alan Yeterliliklerine İlişkin Bazı Değerlendirmeler	Makale
	İpek, Özcan, 2025	Türkiye Türkçesinde Fiilimsiler Sorunu ve Öğrenim Zorlukları	Makale

Fiilimsi öğretimi ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Fiilimsi öğretimine yönelik çalışmalar incelendiğinde Metin (2012), Akgül (2013), Durak (2014), Mazlum (2018), Yazıcı (2018), Keskin (2020), Erez (2022), Yıldırım (2022) ve Ulucan'ın (2023) metinlerde yer alan fiilimsiler üzerine araştırma yaptıkları tespit edilmiştir. Güney (2011) fiilimsilerin öğretiminde aktif öğrenmenin tutum, başarı ve kalıcılığa etkisini araştırmıştır. Çimen (2014) 8. sınıf öğrencilerinin fiilimsileri kullanma becerisini belirlemeye yönelik bir araştırma yapmıştır. Özkoyuncu (2016) fiil ve fiilimsilerin bilgisayar destekli öğretiminin öğrenmenin kalıcılığına etkisini araştırmıştır. Arıcı (2012) çoklu zekâ destekli ders sunumunun 8.sınıf öğrencilerinin fiilimsileri kavramalarına etkisini araştırmıştır. Daha sonra Arıcı (2021), Urgan (2021) ile birlikte benzer bir çalışma yapmıştır. Genç (2023) pedagojik dilbilgisi yaklaşımıyla fiilimsi öğretimine yönelik bir ders planı önerisi ve yeni yöntemler getirmiştir. Yücel Çetin (2024) İşlevsel Dil Bilim Kuramı temelli fiilimsi öğretim modelinin akademik başarıya ve yazma becerisine etkilerini ortaya koymaya çalışmıştır. Yapılan bu çalışmalara aşağıda kısaca değinilmiştir.

Güney'e (2011) ait İlköğretim II. Kademedeki Fiilimsilerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi adlı tezde 2010-2011 eğitim öğretim yılı Ordu ili Perşembe ilçesinde Gazi İlköğretim Okulunda öğrenim görmekte olan 8/A ve 8/B sınıfı öğrencileri ile yapılmıştır. 8/A deney grubu 8/B kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubunda aktif öğrenme teknikleri, kontrol grubunda öğretmen kılavuz kitabı etkinlikleri uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda aktif öğrenmenin öğrencilerin akademik

başarılarını, derse karşı tutumlarını ve öğrendiklerinin kalıcılığını iyi yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Arıcı'ya (2012) ait Çoklu Zekâ Destekli Türkçe Dersi Sunumunun İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsileri Kavrama Durumlarına Etkisi adlı tezde deney ve kontrol grubu oluşturularak kontrol grubuna klasik planlar ve geleneksel yöntemler doğrultusunda öğretmen merkezli olarak fiilimsiler konusu işlenmiştir. Deney grubuna ise çoklu zekâ etkinlikleri ile öğrenci merkezli ders işlenmiştir. Araştırma neticesinde çoklu zekâ destekli ders sunumu ile ders işleyen deney grubundaki 45 öğrencinin bu şekilde işlenen dersleri sevdikleri, zevkli ve eğlenceli buldukları tespit edilmiştir. Bu uygulama sonunda öğrencilerin Türkçe derslerine karşı ilgi ve tutumlarının olumlu yönde değiştiği tespit edilmiştir.

Arıcı ve Urgan (2021) birlikte benzer bir çalışmayı 2021 yılında tekrar yapmıştır. Bu araştırmada da deney ve kontrol grubu oluşturulmuş. Deney grubuna çoklu zekâ kuramına dayalı öğretimle ders sunumu yapılmış kontrol grubunda ise geleneksel anlayışla ders sunumu yapılmıştır. Bunun neticesinde Çoklu zekâ destekli Türkçe öğretiminin daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoklu zekâ destekli Türkçe öğretimiyle derse ilgisinin arttığı tespit edilmiştir.

Metin'e (2012) ait Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Fiilimsiler adlı tezde fiilimsi eklerinin oluşturduğu yan cümleler ve fiilimsilerin diğer işlevleri incelenmiştir.

Akgül'e (2013) ait Mustafa Kutlu'nun "Mavi Kuş" İsimli Hikâyesinde Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi adlı tezde Mustafa Kutlu' nun "Mavi Kuş" isimli hikâyesindeki fiilimsiler tespit edilmiş ve Türkçe Öğretimi açısından değerlendirilmiştir.

Çimen'e (2014) ait Ortaokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımda Fiilimsileri Kullanma Becerileri Üzerine Bir Değerlendirme adlı tezde öğrencilerin fiilimsileri yazılı anlatımda kullanma becerilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Türkçe ders kitaplarında yer alan fiilimsilerle ilgili etkinliklerin ve uygulamaların, dilbilgisi konularına ayrılan sürenin artırılması öneri olarak sunulmuştur.

Durak'a (2014) ait Gülten Dayıoğlu'nun "Yurdumu Özledim" ve "Ben Büyüyünce" Adlı Çocuk Romanlarında Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi adlı tezde kitaplardaki fiilimsiler tespit edilmiş ve fiilimsi grupları tasnif edilerek Türkçe öğretimi bakımından değerlendirilmiştir.

Özkoyuncu'ya (2016) ait Ortaöğretim 10. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve Fiilimsiler Konusunu Öğrenmede Bilgisayar Destekli Öğretim Yönteminin Öğrenci Başarısı ve Kalıcılığına Etkisi adlı tezde bilgisayar destekli öğretim yönteminin akademik başarıyı artırdığı ve edinilen bilgilerin kalıcılığını iyi yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Mazlum'a (2018) ait Gazete Dilinde Fiilimsi Grupları adlı tezde Cumhuriyet, Fanatik, Milliyet ve Sabah gazeteleri incelenerek fiilimsi gruplarının gazetelerde kullanımı, fiilimsilerin tespiti ve sınıflandırılması ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Fiilimsi gruplarının kullanım sıklığı tespit edilmiştir.

Yazıcı'ya (2018) ait Tarık Buğra'nın "Yarın Diye Bir Şey Yoktur" Adlı Hikâye Kitabındaki Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi adlı tezde Tarık Buğra'nın "Yarın Diye Bir Şey Yoktur" adlı eserindeki fiilimsiler tespit edilerek sınıflandırılmış ve cümle içerisinde fiilimsilere nasıl ve ne şekilde yer verildiği tespit edilmiştir. Fiilimsi öğretiminin Türkçe Öğretimindeki önemine değinilmiştir.

Keskin'e (2020) ait Mavisel Yener'in "Mavi Zamanlar" Adlı Eserinde Yer Alan Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi adlı tezde Mavisel Yener'in "Mavi Zamanlar" adlı eserindeki fiilimsiler tespit edilerek sınıflandırılmış ve Türkçe Öğretimi açısından değerlendirilmiştir.

Erez'e (2022) ait Aslı Der'in "Kayıp Rüyaçı" Adlı Eserinde Yer Alan Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi adlı tezde Aslı Der'in "Kayıp Rüyaçı" adlı eserindeki fiilimsiler tespit edilerek sınıflandırılmış ve Türkçe Öğretimi açısından değerlendirilmiştir. Ek olarak 8. sınıflara fiilimsilerin ezberletilmeden öğretilmesine yönelik etkinliklere yer verilmiştir.

Yıldırım'a (2022) ait Cengiz Aytmatov'un Toprak Ana Romanında Fiilimsiler adlı tezde Toprak Ana romanındaki fiilimsiler tespit edilerek Türkçe öğretimi bakımından değerlendirilmiştir.

Ulucan'a (2023) ait İbrahim Örs'ün Göl Çocukları Adlı Eserindeki Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi adlı tezde İbrahim Örs'ün Göl Çocukları adlı eserindeki fiilimsiler tespit edilerek fiilimsi gruplarının dağılımı verilmiş ve Türkçe Öğretimi bakımından değerlendirilmiştir. Fiilimsi öğretiminde edebi metinlerden faydalanmanın gerekliliğine değinilmiştir.

Genç'e (2023) ait Pedagojik Dil Bilgisi Yaklaşımıyla Fiilimsi Öğretime Yönelik Bir Ders Planı Önerisi adlı tezde pedagojik dil bilgisinin yöntemlerini kullanarak PACE ders modeliyle öğrenciyi merkeze alan bir öğrenme süreci oluşturmak, fiilimsi öğretime

yönelik etkinlikler hazırlamak ve alan öğretmenlerinin fiilimsi öğretimini pratik bir şekilde gerçekleştirmelerine yardımcı olmak amacı ile fiilimsi öğretime yönelik ders planı ve PACE ders modeline göre pedagojik dil bilgisi anlayışına uyan 20 etkinlik oluşturulmuştur. PACE modeliyle üretilen etkinliklerin fiilimsi öğretimini daha etkili ve kalıcı kıldığı tespit edilmiştir.

Yücel Çetin'e (2024) ait İşlevsel Dil Bilim Temelli Fiilimsi Öğretim Modelinin 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsi Konusundaki Akademik Başarılarına ve Yazma Becerilerine Etkisi adlı tezde 8. sınıf öğrencilerine fiilimsi konusunu öğretmede İşlevsel Dil Bilim Kuramı temelli yöntemin etkisi incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarıyla yürütülen çalışmada, deney grubuna farklı bir öğretim modeli uygulanmıştır. Veriler testler ve yazılı anlatım çalışmalarıyla toplanmıştır. Sonuçlar, bu yöntemin öğrencilerin derse katılımını ve yazma becerilerini artırdığını göstermiştir. Ayrıca akademik başarıda da anlamlı bir artış gözlemlenmiştir.

Fiilimsi öğretiminde yaşanan sorunlarla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Erdem (2008) ve Güney, Aytan, Özer (2012) öğretiminde en çok zorlanılan konuları belirlemeye yönelik çalışmalar yapmışlar ve iki çalışmada öğretiminde zorlanılan ortak konular çatı ve fiilimsiler olmuştur. Yiğit (2011) 8. sınıf öğrencilerinin kavram yanılgılarını tespit etmeye yönelik çalışma yapmıştır. Balyemez (2021) Türkçe öğretmenlerinin fiilimsi grupları konusundaki alan yeterliliklerini tespit etmeye çalışmıştır. İpek, Özcan (2025) fiilimsilerin öğrenim zorluklarını tespit etmeye çalışmıştır. İncelenen bu çalışmalara aşağıda kısaca değinilmiştir.

Erdem'e (2008) ait Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretilme Güçlükleri adlı makalede de benzer sonuçlara rastlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda da öğreniminde ve öğretiminde en çok zorlanılan konular; fiil çatıları, fiilimsiler ve birleşik cümleler olarak tespit edilmiştir.

Güney, Aytan, Özer'e (2012) ait Türkçe Öğretiminde Kavratma Güçlükleri adlı makalede 8. sınıf düzeyinde öğretiminde en çok zorlanılan konu öğretmenlere sorulmuş ve bunun sonucunda öğretmenlerin bu soruya fiilde çatı, anlatım bozukluğu, anlam ve fiilimsiler cevabı verdiği tespit edilmiştir. Bu konular kavratılırken öğretmenler bütünlükçü anlayış, ön bilgileri harekete geçirme, günlük hayattan örnekler, metafor, soru çözümü, yaparak yaşayarak öğrenme gibi yöntem ve teknikleri kullanmışlardır.

Bu iki çalışmada öğretiminde zorlanılan ortak konular fiilde çatı ve fiilimsiler olmuştur.

Yiğit'e (2011) ait İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsiler Konusundaki Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi adlı tezde 8. sınıf öğrencilerinin fiilimsiler konusundaki kavram yanılgılarını belirlemek amacıyla üç aşamalı kavram yanılgısı testi uygulanarak kavram yanılgıları tespit edilmiş ve fiilimsilerin öğretimi ile ilgili öneriler sunulmuştur. Öğrencilerin fiilimsilerin görevlerini öğrenmek yerine fiilimsi eklerini ezberlemesinin öğrencileri hataya düşürebileceği ifade edilmiştir. Öğrencilerin ön bilgilerinin fiilimsileri öğrenirken etkili olduğu ön bilgilerdeki eksikliğin veya hatanın fiilimsi öğretimini ve öğrenimini de etkileyebileceği belirtilmiştir.

Balyemez'e (2021) ait Türkçe Öğretmenlerinin Fiilimsi Grupları Konusundaki Alan Yeterliliklerine İlişkin Bazı Değerlendirmeler adlı makalede Türkçe Öğretmenlerinin fiilimsi grupları konusundaki alan yeterlilikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. 103 Türkçe öğretmene 7 cümleden oluşan bir form verilmiş ve öğretmenlerin bu cümlelerdeki fiilimsi gruplarını bulmaları istenmiştir. 103 öğretmenden 3'ü tüm sorulara doğru yanıt vermiştir. Bu araştırma neticesinde öğretmenlerin bu konudaki alan yeterliliklerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada öğretmenlerin fiilimsi gruplarını ayırt edememesinin nedenlerinden biri de fiilimsi konusunda alan yeterliliklerinin düşük olması olarak yorumlanabilir. Fiilimsi konusunu iyi bilen öğretmenler fiilimsi gruplarını daha iyi tespit edebilecektir.

İpek ve Özcan'a (2025) ait Türkiye Türkçesinde Fiilimsiler Sorunu ve Öğrenim Zorlukları adlı makalede fiilimsilerin öğretiminde karşılaşılan problemler; kavram karmaşası, öğrencilerin kelime türlerini bilmemesi, öğrencilerin ekleşmeyi bilmemesi, öğrencilerin aynı eklerin fonksiyonlarını bilmemesi, zaman kipi fonksiyonu bulunan fiilimsilerin farklı şekilde adlandırılmaları, fiilimsilerin ezber yöntemiyle öğretilmeye çalışılması, konu başlıklarının izah edilmemesi, eğitimcilerin konu öğretiminde farklı kaynaklar kullanması, MEB kitaplarında bilgi birliğinin olmaması, öğrencilerin konular arasında bağlantı kuramaması, öğrencilerin ek yığılmasıyla oluşmuş ekleri ve bunların fonksiyonlarını bilmemesi olarak tespit edilmiş ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler ifade edilmiştir.

Fiilimsilerle ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi neticesinde okuma kitaplarının fiilimsi varlığı bakımından incelendiği araştırmalara rastlanılmıştır. Fakat Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki fiilimsi varlığını inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

2.2. Türkçe Ders Kitapları

Bir derste, bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış basılı eğitim araçları olan ders kitapları en yaygın öğretim materyalleridir (Bayrakçı, 2005).

Kitapların, çocuklara, dil bilinci ve duyarlılığı edindirerek edebiyat dünyasının kapısını aralama, okuma isteği ve alışkanlığı kazandırma gibi temel işlevleri de göz önüne alındığında, çocuğun gelişim sürecinde etkili bir eğitim aracı olduğu gerçeği ortaya çıkar (Sever, 2019: 32). Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler öğrencilerin okuma ve öğrenme ihtiyacını karşılamada ve dil bilinci kazandırmada faydalanan öncelikli kaynaklardan biridir. Fiilimsiler ile ilgili kazanım 2019 Türkçe dersi öğretim programına göre okuma becerisi kazanımları arasında yer almaktadır. Okuma becerisinin geliştirilmesi, ilk ve ortaokul dönemindeki dil öğretimi etkinliklerine bağlıdır. Bu dönemde öğrenci okuma kurallarını öğrenir ve bu temel üzerine becerisini geliştirir (Maden, 2022: 31). Fiilimsilerin etkili bir şekilde öğrenilip beceriye dönüştürülmesi için metinlerin kullanımının fiilimsilerin kullanım alanı içinde öğrenilmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ders kitaplarına metin seçilirken dersin özel ve genel amaçlarına uygun olmasına ve bazı niteliklere sahip olmasına dikkat edilmektedir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) ile öğrencilerin;

- dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,

- okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2019: 8).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın amaçları düşünüldüğünde fiilimsilerin öğretiminin katkıları da ortaya çıkacaktır. Fiilimsilerin metin üzerinden öğrenimi öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması amacı başta olmak üzere Türkçe öğretiminin diğer amaçlarını da gerçekleştirmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

(2019) Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri

Türkçe ders kitabına alınacak metinlerin aşağıdaki nitelikleri sağlaması gerekir:

1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.
2. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.
3. Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1.sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.
4. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.
5. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.
6. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
7. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
8. Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın

yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.

9. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.

10. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleyiş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.

11. Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez.

12. Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.

13. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.

14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır (MEB, 2019: 18).

“Birey okuma becerilerini kullanarak sürekli yeni şeyler öğrenir, öğrendikçe okur, okudukça düşünür. İşte okuma sürecindeki en önemli nokta budur: Düşünme birey düşünmeye başladığı an, artık üretici bir kimliğe sahip olmaya başlamış demektir. Diğer dil becerilerinde olduğu gibi okuma becerisinin temel hedeflerinden biri, bireye etkili düşünebilme yeteneği kazandırmaktır.” (Sevim, 2021: 155). Okuma becerisi gelişen bir bireyin diğer dil becerilerinin de gelişeceği düşünülmektedir. Okuma becerisinin ve diğer becerilerin gelişebilmesi için fiilimsi ve fiilimsi gibi dil bilgisi unsurlarının metinler üzerinden öğrenilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Birey bu dil bilgisi unsurlarını metin üzerinden öğrenir ise öğrenimin daha etkili olacağı, bireyin bu dil bilgisi unsurlarının bilincine varacağı ve dili daha etkili kullanacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin faydalandıkları ve başvurdukları birincil kaynak olan ders kitaplarında yer alan metinlerin kullanımının fiilimsi öğreniminde son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Kitaplarda yer alan metinlerdeki fiilimsi örneklerinin fiilimsi konusunun anlaşılmasında ve pekiştirilmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Öğrencinin öğrendiği konuyu işlevsel olarak metinlerde görmesinin fiilimsilerin kullanım alanlarını kavramasında etkili olacağı düşünülmektedir.

2.2.1. Türkçe Ders Kitapları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Türkçe Ders Kitapları ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında Türkçe ders kitapları üzerine yapılan çalışmalardan konu ile ilgili olduğu düşünülen aşağıdaki çalışmalar incelenmiştir.

Tablo 2.2. *Araştırmada Türkçe ders kitapları ile ilgili incelenen çalışmaların dağılımı*

Konu	Yazar	Çalışmanın Adı	Tür
Türkçe Ders Kitapları ile ilgili Yapılan Çalışmalar	Yaylı ve Solak, 2009	İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi	Makale
	Aygar, 2022	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Peirce'ün Dil Dışı Göstergelerinin Kullanımı	Yüksek Lisans Tezi
	Göz, 2023	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Nezaket İşlevi Taşıyan Kalıp İfadeler Açısından İncelenmesi	Yüksek Lisans Tezi
	Güral, 2023	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Türkçedeki Görevli Dil Öğelerinin Öğretiminin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi Açısından İncelenmesi	Yüksek Lisans Tezi
	Kıymaz vd., 2023	Türkçe Ders Kitaplarında Deprem Hazırlığı Üzerine Bir İnceleme	Makale
	Ahat, 2024	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında 21. Yüzyıl Becerilerinin Varlığı Üzerine Bir Araştırma	Yüksek Lisans Tezi
	Aslan, 2024	Türkçe Ders Kitaplarında İmge	Yüksek Lisans Tezi
	Çelebi, 2024	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretlerinin Öğretime Yönelik Hazırlanan Etkinliklerinin İncelenmesi	Yüksek Lisans Tezi
	Özdemir, 2024	Öyküleyici Metinlerde Fiil Kullanımı: İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme	Yüksek Lisans Tezi

Tablo 2.2. (Devam) Araştırmada Türkçe ders kitapları ile ilgili incelenen çalışmaların dağılımı

Usda, 2024	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe ve Yüksek Lisans Tezi
	Programı (2019) Söz Varlığı Unsurları ve Kazanımları Açısından İncelenmesi
Yücel, 2024	5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Edici Yüksek Lisans Tezi
	Metinlerin Çocuk Gerçekliği Bakımından İncelenmesi

Yapılan incelemeler sonucunda ders kitaplarında fiilimsi varlığı ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Türkçe ders kitaplarını Yaylı ve Solak (2009) metin türleri bakımından, Aygar (2022) Peirce'ün dil dışı göstergelerinin kullanımı bakımından, Göz (2023) nezaket işlevi taşıyan kalıp ifadeler bakımından, Güral (2023) Türkçedeki görevli dil öğelerinin öğretiminin işlevsel dil bilgisi öğretimi bakımından, Kıymaz vd. (2023) deprem hazırlığı bakımından, Ahat (2024) 21. yüzyıl becerileri bakımından, Aslan (2024) şiir metinlerinde yer alan imge bakımından, Çelebi (2024) “yazım kuralları ve noktalama işaretlerinin öğretime yönelik hazırlanan etkinlikler” bakımından, Özdemir (2024) öyküleyici metinlerde fiil kullanımı bakımından, Usda (2024) Türkçe Programı (2019) söz varlığı unsurları ve kazanımları bakımından, Yücel (2024) çocuk gerçekliği bakımından incelemiştir. Aşağıda bu çalışmalarla ilgili kısaca bilgi verilmiştir.

Yaylı ve Solak'a (2009) ait İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi adlı makalede 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri tespit edilerek kullanılan metin türlerinin sıklığı belirlenmiştir.

Aygar'a (2022) ait Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Peirce'ün Dil Dışı Göstergelerinin Kullanımı adlı tezde metinlerde yer alan dil dışı göstergeler, gösterge bilimsel kavramlar doğrultusunda incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda metinle birlikte görsel kullanımının önemi ortaya koyulmuştur.

Göz'e (2023) ait Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Nezaket İşlevi Taşıyan Kalıp İfadeler Açısından İncelenmesi adlı tezde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunan nezaket içerikli kalıp ifadeler tespit edilerek sınıflandırılmış ve kademelere göre karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Araştırma neticesinde en fazla nezaket içerikli kalıp ifadeye 5. sınıf Türkçe ders kitabında en az ise 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer verildiği tespit edilmiştir.

Güral'a (2023) ait Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Türkçedeki Görevli Dil Öğelerinin Öğretiminin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi Açısından İncelenmesi adlı tezde Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan Türkçedeki görevli dil öğelerinin öğretimine yönelik olan etkinlikler işlevsel dil bilgisi öğretimi açısından incelenmiştir.

Kıymaz vd. (2023) tarafından yazılan Türkçe Ders Kitaplarında Deprem Hazırlığı Üzerine Bir İnceleme adlı makalede 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları incelenerek bu kitaplarda deprem ile ilgili hazırlıkların nasıl ve ne düzeyde yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ahat'a (2024) ait Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında 21. Yüzyıl Becerilerinin Varlığı Üzerine Bir Araştırma adlı tezde 2023- 2024 Eğitim Öğretim Yılı'nda kullanılan 4 Türkçe ders kitabındaki 32 metin incelenmiş ve 21. yüzyıl becerilerinin Türkçe ders kitaplarındaki varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma neticesinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en çok yer alan becerinin okuryazarlık becerisi olduğu, en az yer alan becerinin ise dil ve iletişim becerisi olduğu gözlemlenmiştir.

Aslan'a (2024) ait Türkçe Ders Kitaplarında İmge adlı tezde Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan 58 şiir metni içerdikleri imge bakımından incelenmiş ve 310 imge tespit edilmiştir.

Çelebi'ye (2024) ait Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretlerinin Öğretimine Yönelik Hazırlanan Etkinliklerinin İncelenmesi adlı tezde Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazım kuralları ve noktalama işaretlerinin öğretimine yönelik hazırlanan etkinlikler ve tema sonu değerlendirme soruları incelenmiştir.

Özdemir'e (2024) ait Öyküleyici Metinlerde Fiil Kullanımı: İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme adlı tezde ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinlerde kullanılan fiillerin çatı özellikleri, fiillerde kip ve şahıs kullanımı, fiillerin semantik özellikleri ile öyküleyici metinlerin pozitif özellikleri arasında bir bağlantı olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Usda'ya (2024) ait Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Programı (2019) Söz Varlığı Unsurları ve Kazanımları Açısından İncelenmesi adlı tezde Türkçe ders kitapları söz varlığı unsurları bakımından incelenmiş. Söz varlığı unsurları bakımından en zengin ders kitabının 8. sınıf ders kitabı olduğu tespit edilmiştir. Bu ders kitabını sırası ile 6, 7 ve 5. sınıf Türkçe ders kitabının izlediği tespit edilmiştir.

Yücel'e (2024) ait 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Edici Metinlerin Çocuk Gerçekliği Bakımından İncelenmesi adlı tezde 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye edici metinler çocuğun doğasına, bakış açısına, ihtiyaçlarına, dil ve anlam evrenine, ilgisine uygunluk bakımından incelenmiştir.

2.3. Söz Varlığı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) İçinde Fiilimsi Kazanımı

İnsanların günlük hayatlarında okuduklarını, dinleyip izlediklerini tam ve doğru olarak anlamaları, paylaşmak istediklerini sözle olsun, yazıyla olsun eksiksiz ve amaca uygun olarak anlatabilmeleri, onların konuştukları dillerinin sahip olduğu söz varlığından etkin bir şekilde yararlanmalarına bağlıdır (Göçer, 2022: 84).

Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz (Aksan, 1996: 7). Fiilimsi kazanımı da 2019 Türkçe Öğretim Programı'na göre söz varlığı kazanımları içindedir.

Ders kitapları, okuma etkinliğinin ilk basamağı ve söz varlığına açılan kapılardır (Demir, 2022: 44). Türkçe dersinin gereçleri olan konuşmalar ve okuma parçaları, kelimelerden oluşur. Bir konuşmayı ya da bir okuma parçasını tüm olarak anlamak, metni oluşturan kelimelerin anlamını, cümle içindeki işlevini bilmek ve kavramakla olabilir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever; 2005: 308). Bu nedenle 4 temel dil becerisinin etkili bir şekilde kazanılması ve kullanılabilmesi açısından söz varlığının bir unsuru olan fiilimsilerin de metin üzerinden öğrenilmesinin etkili olacağı düşünülmektedir.

Öğrenciler fiilimsiler konusunu ilk defa 8.sınıfta öğrenmeye başlamaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (2019) göre fiilimsi kazanımları dört temel dil becerisinden okumanın “söz varlığı alt beceri alanı” kazanımları kısmındadır (Kıymaz, 2019). Fiilimsi kazanımı okumaya ait kazanımların söz varlığı kısmında yer almaktadır. Program'da fiilimsi ile ilgili yalnızca bir adet kazanım bulunmaktadır:

T.8.3.9. Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.

Fiilimsilerin türleri fark ettirilir. Ekler ezberletilmez (MEB, 2019: 48).

“Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar” ifadesi akla sadece cümle içindeki fiilimsileri tespit eder gibi gelebilmektedir. Fakat öğrenci kuralı öğrenmeli, içselleştirmeli yeri ve zamanı geldiğinde de bu kuralı rahatlıkla kullanabilmelidir. Fiilimsiler olmadan uzun cümleler kurulmasının zor olduğu düşünülmektedir. Kurulsa bile fiilimsilerle kurulan cümleler kadar anlamlı ve etkili olmadığı görülecektir. Fiilimsileri sadece bir kural olarak

düşünmek yanlış olacaktır. Çünkü fiilimsilerin kendilerine özgü anlamları ve ifade güçleri vardır. Söz varlığı alt beceri alanında yer alması da bunu destekler niteliktedir. Fiilimsi öğretiminde ekler ezberletilmez. Fiilimsilerin işlevleri öğrencilere sezdirilir. Fiilimsiler ezberlenecek bir kural değil etkili kullanılması gereken bir beceridir. Çimen'in (2014) yaptığı çalışmada 8. sınıf öğrencilerinin fiilimsileri yazılı anlatımda kullanma becerilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin fiilimsi kullanımındaki becerilerini geliştirebilmek için öğrencilere fiilimsilerin işlevlerinin fark ettirilmesinin ve fiilimsi kullanmanın öneminin kavratılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin fiilimsi kullanma becerilerini geliştirme sürecinde Türkçe derslerinin birincil kaynağı olan ders kitapları ve bu kitaplardaki metinler, öğrencilerin fiilimsileri kullanım alanı içinde görmesi bakımından oldukça değerlidir. Öğrencilerin hem fiilimsi kullanım alanlarını keşfetmesi hem de fiilimsilerin Türkçeye kazandırdıklarının bilincine varması amacıyla ders kitaplarındaki metinlerin kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Bu çalışmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman tarama tekniğinden faydalanılmıştır. “Bu teknik, resmi ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde yararlanılan bir veri toplama aracıdır.” (Ekiz, 2017: 70). Diğer adı ile “belgesel tarama, var olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniğidir. Tarananlar, geçmişteki olguların anında iz bıraktığı fotoğraf, film, plak, ses ve video kayıt cihazları, CD’ler, çeşitli araç-gereçler; bina ve heykel gibi kalıntılar; olgular hakkında, sonradan yazılmış ve çizilmiş her türlü mektup, rapor, kitap, ansiklopedi; resmî ve özel yazılar ve istatistikler; tutanak, anı, yaşam öyküsü vb. kayıtlardır (Karasar, 2016: 229). Doküman tarama tekniği sonucu elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak yorumlanmıştır. “İçerik analizinde, araştırmacılar sosyal iletişim ürünlerini incelerler. Genel anlamda, bunlar yazılı dokümanlar veya kaydedilmiş sözlü iletişim transkripsiyonlarıdır.” (Berg ve Lune, 2015: 384).

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 48 metin incelenmiştir. Serbest okuma metinleri ile dinleme metinleri kapsama dâhil edilmemiştir. Yapılan incelemeler sonucu kitaplardaki fiilimsi varlığı tespit edilmeye çalışılmış ve bu metinlerin fiilimsi öğrenimine ve Türkçe öğretimine katkıları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma kapsamında incelenen Türkçe ders kitapları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.1. *İncelenen Türkçe ders kitapları*

Sınıf	Yayınevi	Yayın Yılı
8.sınıf	Millî Eğitim Bakanlığı	2021
8.sınıf	Ferman Yayıncılık	2023

Araştırma kapsamında incelenen Türkçe ders kitaplarındaki metinlere ait bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.2. İncelenen metinler

Yayın	Metin Adı	Yazar	Metin Türü	Metin Biçimi	Sayfa sayısı
Ferman Yayınları	Tuzağa Düşen Ceylan	Refik Durbaş	Şiir	Nazım	3
	Forsa	Ömer Seyfettin	Hikâye Edici Metin	Nesir	6
	Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek	Şükrü Halûk Akalın	Bilgilendirici Metin	Nesir	3
	Kızıl Renkli Komşumuz	Alp Akoğlu	Bilgilendirici Metin	Nesir	4
	Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi	Âşık Veysel Şatıroğlu	Şiir	Nazım	2
	Beyaz Diş	Jack London çeviri: Yiğit Yavuz (Kısaltılmıştır.)	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
	Türk Plastik Sanatları	Mehmet Kaplan	Bilgilendirici Metin	Nesir	4
	Türkiye'm	Turgut Uyar	Şiir	Nazım	2
	Ergenekon Destanı	Nihad Sâmi Banarlı	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
	Duatepe	Halide Edip Adıvar	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
	Şu Sonsuz Koşu	Ceyhun Atuf Kansu	Şiir	Nesir	2
	Atatürk ve Millî Eğitim	Afet İnan	Bilgilendirici Metin	Nesir	3
	Selim'i Anarım	Necati Cumalı	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
	Bebeklerin Ulusu Yok	Ataol Behramoğlu	Şiir	Nazım	2
	Birey-Toplumsallık	Şemsettin Ünlü	Bilgilendirici Metin	Nesir	4
	Kahvaltının Önemi	www.saglik.gov.tr	Bilgilendirici Metin	Nesir	2
	Güreş	Ahmet Kutsi Tecer	Şiir	Nazım	2

Tablo 3.2. (Devam) İncelenen metinler

	Lokman Hekim'in Masalı	İbrahim Zeki Burdurlu	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
	Ressam İçin Zili Çalın	Ferit Edgü	Hikâye Edici Metin	Nesir	6
	Geleneksel El Sanatları Çarşısı	İzlen Şen Toker	Bilgilendirici Metin	Nesir	4
	San'at	Faruk Nafiz Çamlıbel	Şiir	Nazım	2
	Robotlar	Tuğba Can	Bilgilendirici Metin	Nesir	6
	Akıl Aydınlığında	Aziz Sivaslıoğlu	Şiir	Nazım	2
	Pastör'ün Savaşı	Tarık Uslu	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
MEB Yayınları	İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine	Yusuf Çotuksöken	Bilgilendirici Metin	Nesir	2
	Kaşağı	Ömer Seyfettin	Hikâye Edici Metin	Nesir	3
	İnsanla Güzel	İlhan Geçer	Şiir	Nazım	1
	Bayrağımızın Altında	Halide Edip Adıvar	Hikâye Edici Metin	Nesir	2
	Atatürk ve Müzik	Seda Bayındır Uluskan	Bilgilendirici Metin	Nesir	4
	Kınalı Ali'nin Mektubu	Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi	Hikâye Edici Metin	Nesir	2
	Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar	Dr. Öğretim Üyesi Ali Murat Kırık	Bilgilendirici Metin	Nesir	2
	Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri	Yazan ve Çizen: Bilgin Ersözlü	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
	Parktaki Bilim	Yasemin Şahin	Bilgilendirici Metin	Nesir	3
	Kaldırımlar	Necip Fazıl Kısakürek	Şiir	Nazım	2

Tablo 3.2. (Devam) İncelenen metinler

Portakal	Mustafa Çiftçi	Hikâye Edici Metin	Nesir	3
Dilimiz Kuşatma Altında	Deniz Banoğlu	Bilgilendirici Metin	Nesir	2
Eşref Saat	Şevket Rado	Bilgilendirici Metin	Nesir	2
Türkiye	Attilâ İlhan	Şiir	Nazım	2
Peri Bacaları	Yaşar Kemal	Hikâye Edici Metin	Nesir	2
Göç Destanı	Nihad Sâmi Banarlı	Hikâye Edici Metin	Nesir	2
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	Âşık Veysel Şatıroğlu	Şiir	Nazım	1
Bir Fincan Kahve	Mehmet Önder	Bilgilendirici Metin	Nesir	2
Yılkı Atı	Abbas Sayar	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
Rüzgâr	Cahit Külebi	Şiir	Nazım	2
Gündüzünü Kaybeden Kuş	Halikarnas Balıkçısı Musa Cevat Şakir Kabaağaçlı	Hikâye Edici Metin	Nesir	2
Haritada Bir Nokta	Sait Fâik Abasıyanık	Hikâye Edici Metin	Nesir	4
Yaşamaya Dair	Nazım Hikmet Ran	Şiir	Nazım	2
Kalbim Rumeli’de Kaldı	Firdevs Tunçay	Hikâye Edici Metin	Nesir	4

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında ele alınan metinler incelenirken doküman tarama tekniğinden faydalanılmıştır. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki fiilimsiler tespit edilerek isim fiil, sıfat fiil ve zarf fiil olmak üzere üç başlık altında sınıflandırılmış. Daha sonra bu fiilimsi türleri aldıkları eke göre ayrılarak sınıflandırılmış ve edinilen verilere göre tablolar oluşturulmuş ve tablolastırılan bu veriler yorumlanmıştır. Araştırmanın anlaşılabilirliği açısından incelenen her bir metin için tablo oluşturulmuş ve fiilimsi bulunan tüm cümleler

bu tabloların altında verilmiştir. Metinler incelenip tablolastırıldıktan sonra alanında uzman iki akademisyen ve dört Türkçe öğretmeninin görüşüne başvurulmuştur. Bu görüşler neticesinde elde edilen veriler tekrar düzenlenmiştir. Ders kitaplarındaki metinlerden elde edilen veriler fiilimsi dağılım grafiğine aktarılmıştır. İki Türkçe ders kitabı için iki ayrı grafik oluşturulmuş ve bu grafikler yorumlanmıştır. İki ders kitabı fiilimsi varlığı bakımından karşılaştırılmıştır. Ders kitaplarındaki metinlerin türleri, yazarları gibi genel özellikleri tespit edilerek tablolastırılmış. Metin tür ve şekilleri ile metnin fiilimsi varlığı arasında ilişki olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulguların tamamı yorumlanarak fiilimsinin ve fiilimsi kullanımının Türkçeye kazandırdıkları belirlenmeye çalışılmış ve Türkçe ders kitaplarında yer alan bu metinlerin Türkçe Öğretimindeki yeri ve önemi ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Banguoğlu'na (2019: 436) göre -dİktAn sonra zarf fiilleri “-dik sıfat fiillerine sonra takısı getirilerek yapılmış bir takı öbeğinden ibarettir.” Özezen (2018: 83) ise bu konuda “-dİktan, -dikten / -duktan, -dükten / -tıktan, -tikten / -tuktan, -tükten yapısı fiile en yakın son biçim olmadığı ve ardından düzenli olarak sonra sözcüğü geldiği için zarf-fiil olarak kabul edilemez, düşüncesindeyiz.” ifadesini kullanmıştır. Tam olarak görüş birliğine varılamamış -dİktAn sonra yapısı metinlerde birden fazla olduğu için zarf fiil başlığı altında sınıflandırılmaya dâhil edilmiştir. Banguoğlu (2019: 437) tarafından sebep zarf fiilleri başlığı altında ele alınan -dİğİ için yapısı zarf fiil olarak kabul edilmiş olup sadece bir metinde yer aldığı için sınıflandırılmaya dâhil edilmemiştir. Ediskun (2017: 268) ve Banguoğlu (2019: 440) tarafından -(y)AcAk gibi, -mİş gibi benzeri yapılar zarf fiil kabul edilmiştir. Fakat Yazıcı'ya (2018) göre -(y)An, -mİş, -dİk, -Ar, “-AcAk ekli sıfat fiiller, edatlara bağlanarak cümlede zarf olarak kullanılırlar.” Yazıcı'nın dile getirmiş olduğu bu durumdan yola çıkılarak edatlarla birlikte kullanılan -özellikle -mİş, -(y)AcAk ve -Ar ekli-sıfat fiiller sıfat fiil başlığı altında sınıflandırılmaya dâhil edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu başlıkta Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki fiilimsiler tespit edilip sınıflandırılmış, elde edilen veriler tablolastırılmış ve Türkçe ders kitaplarında yer alan bu metinler Türkçe öğretimine katkısı bakımından değerlendirilmiştir.

4.1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Fiilimsilerin Dağılımı

Bu bölümde ders kitaplarında yer alan metinler fiilimsi varlığı açısından incelenmiştir. 2023-2024 eğitim öğretim yılında kullanılmakta olan iki ders kitabı bulunmaktadır. Bu iki ders kitabının her biri toplam 8 tema ve bu temalara eşit şekilde dağılmış 40 metinden oluşmaktadır. Her bir temada 3 okuma metni, 1 dinleme metni ve 1 serbest okuma metni bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında 24'ü Ferman Yayınları Türkçe ders kitabına ve 24'ü MEB Yayınları Türkçe ders kitabına ait olmak üzere toplam 48 metin incelenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan fiilimsilere yönelik bulgular aşağıdaki gibidir:

4.1.1. Ferman yayınları Türkçe ders kitabına yönelik bulgular:

Ferman yayınlarına ait Türkçe ders kitabında 8 tema 24 okuma metni 8 dinleme metni ve 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Araştırma kapsamında 24 okuma metni incelenmiştir. Dinleme metinleri ve serbest okuma metinleri incelemeye dâhil edilmemiştir. Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında incelenen metinlerin dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1. *Ferman Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlerin dağılımı*

Tema	Metin	Metin Sayısı (f)
Erdemler	Tuzağa Düşen Ceylan	3
	Forsa	
	Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek	
Doğa ve Evren	Kızıl Renkli Komşumuz	3
	Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi	
	Beyaz Diş	
Millî Kültürümüz	Türk Plastik Sanatları	3
	Türkiye'm	
	Ergenekon Destanı	
Millî Mücadele ve Atatürk	Duatepe	3
	Şu Sonsuz Koşu	

Tablo 4.1. (Devam) Ferman Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlerin dağılımı

	Atatürk ve Millî Eğitim	
Vatandaşlık	Selim'i Anarım	
	Bebeklerin Ulusu Yok	3
	Birey-Toplumsallık	
Sağlık ve Spor	Kahvaltının Önemi	
	Güreş	3
	Lokman Hekim'in Masalı	
Sanat	Ressam İçin Zili Çalın	
	Geleneksel El Sanatları Çarşısı	3
	San'at	
Bilim ve Teknoloji	Robotlar	
	Akıl Aydınlığında	3
	Pastör'ün Savaşı	
Toplam	8 tema	24 metin

Tabloda gösterilen metinler fiilimsi varlığı bakımından incelenerek içerdiği fiilimsiler sınıflandırılmış ve edinilen veriler tablolaştırılmıştır. Her metin için ayrı tablo oluşturulmuş ve metinler Türkçe öğretimine katkıları bakımından değerlendirilmiştir. Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki fiilimsi varlığına yönelik bulgular aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.2. Erdemler teması Tuzağa Düşen Ceylan metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	1	4
	-(y)Iş	-	
	-mAk	3	
Sıfat fiil	-(y)An	1	2
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dİlk	1	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	1	9
	-cAsInA	-	

Tablo 4.2. (Devam) Erdemler teması Tuzağa Düşen Ceylan metni fiilimsi dağılımı

-(y)ArAk	3	
-(y)Alı	-	
-mAksIzIn	-	
-ken	2	
-mAdAn	-	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	3	
-dİlkçA	-	
-dİğİNdA	-	
-dİktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	-	
Toplam		15

Refik Durbaş tarafından yazılan “Tuzağa Düşen Ceylan” adlı şiir metni incelendiğinde 4 isim fiil, 2 sıfat fiil ve 9 zarf fiil olmak üzere toplam 15 adet fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin cümlede zarf olarak kullanıldıklarından cümleye zarflar gibi sebep, durum, zaman, miktar anlamları kattıkları bilinmektedir. Zarf fiillerin bu metinde cümlelere zaman ve durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. İsim fiillerin kullanımı bakımından ikinci sırada yer aldığı ve iş ismi yaptığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise sıfat fiil olduğu görülmektedir. Metinde yalnızca -mA, -mAk, -(y)An, -dİlk, -(y)A, -(y)ArAk, -ken, -(y)IncA eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Tablodaki diğer eklerin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin türlerinde ve biçimlerinde fiilimsi varlığının görülmesi bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 1, -mAk ekiyle 3 olmak üzere toplam 4 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller aldıkları eklerle göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. İnsanlardan uzak, bahçeli evleri

akıllarında yok tuzağa düşme (isim fiil) endişesi (s. 12)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Karga gibi olsaydı kanatlarım

Bulmak(isim fiil) için izini kardeşimin

bütün Ormanistan'ı dolaşırdım. (s. 12)

2. Ceylan düşmüş avcının tuzağına

iplerden kurtulmak(isim fiil) için çırpınmakta... (s. 13)

3. Avcı gelir, avını almak(isim fiil) için (s. 13)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 1, -dİk ekiyle 1 olmak üzere toplam 2 sıfat fiil tespit edilmiştir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -(y)AcAk, -mİş ekleriyle kurulmuş sıfat fiile rastlanmamıştır. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bulutlar denizinde yüzen (sıfat fiil) karga

ev arkadaşı tosbağayı

görünce avcının çantasında

durumu anlatır ceylana (s. 14)

Metinde -dİk eki oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. “her zaman uzaklaşmaz mahalleden

bu vakte kadar gelmediğine (sıfat fiil) göre (s. 12)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 1, -(y)ArAk ekiyle 3, -ken ekiyle 2, -(y)IncA ekiyle 3 olmak üzere toplam 9 zarf fiil tespit edilmiştir. -cAsInA, -(y)Alı, -mAdAn, -(A)r... -maz, -dİkçA, -dİğINdA, -(y)Ip ekleriyle kurulmuş zarf fiile rastlanmamıştır. Metinde en fazla örneği bulunan zarf fiil ekleri -(y)ArAk ve -(y)IncA ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Ceylan, bir gün çayıra iner

kuyruğunu sallaya sallaya (zarf fiil) (s. 12)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1,2,3. Alçaktan uçarak (zarf fiil), yüksekten uçarak (zarf fiil)

bulutların üzerinden atlayarak (zarf fiil)

tez elden getirir haberi dostlarına: (s. 13)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. (...) doğu-batı derken (zarf fiil), bir de bakar (...) (s. 13)
2. “Ceylan, kaçarken (zarf fiil) köpeğin hışmından düşmüş bir zalim avcının tuzağına...” (s. 13)

Metinde -(y)Inca eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kokusunu alınca (zarf fiil) av köpeği
“Hav hav!” ile düşer ardına (s. 12)
2. fare, kemirince (zarf fiil) tuzağın iplerini
üç arkadaşın umutsuz yüzünü
aydınlatır özgürlüğün feneri. (s. 13)
3. Bulutlar denizinde yüzen karga
ev arkadaşı tosbağayı
görünce (zarf fiil) avcının çantasında
durumu anlatır ceylana (s. 14)

Metinde rastlanılan kalıcı ad aşağıda gösterilmiştir:

1. ...akşama yiyecek de yok hanede. (s. 14)

Tablo 4.3. *Erdemler teması Forsa metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	7	17
	-(y)Iş	2	
	-mAk	8	
Sıfat fiil	-(y)An	19	44
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	1	
	-dIk	15	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	7	
Zarf fiil	-(y)A	6	24
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	2	
	-(y)Alı	1	
	-mAksIzIn	-	

Tablo 4.3. (Devam) Erdemler teması Forsa metni fiilimsi dağılımı

-ken	4	
-mAdAn	1	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	5	
-dİkçA	-	
-dİğİNdA	-	
-dİktAn sonra	2	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	3	
Toplam		85

Ömer Seyfettin tarafından yazılan “Forsa” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 17 isim fiil, 45 sıfat fiil ve 24 zarf fiil olmak üzere toplam 86 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin de sıfat fiil eklerinden -(y)An eki olduğu görülmektedir. Sıfat fiillerin sıklıkla mekânın ve kişilerin betimlenmesinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Metinden alınan “Akdeniz’in mitoloji yuvası nihayetsiz ufuklarına bakan küçük tepe, minimini bir çiçek ormanı gibi idi. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri sahile inen keçi yoluna düşüyor, ...” (Ferman Yayınları, 2023: 20) bölümü bu duruma örnek verilebilir. Zarf fiiller de kullanım bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Zarf fiillerinbulundukları cümlelere sebep, durum, zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde -(y)AsI, -mAz, -cAsInA, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -dİkçA, -dİğİNdA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metinde uzun cümle yapılarına rastlanılmıştır. Bu uzun cümlelerin kurulmasında fiilimsilerin etkili olduğu gözlemlenmiştir. Uzun ve anlamlı cümleler kurulmasında ve olay akışının sağlanmasında fiilimsilerin katkısı olduğu düşünülmektedir. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiillerin öğreniminde etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 7, -(y)Iş ekiyle 2, -mAk ekiyle 8 olmak üzere toplam 17 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Fakat işte eskiden beri gördüğü rüyaları yeniden görmeye (isim fiil) başlamıştı. (s. 22)
2. Martıların “Geliyorlar, geliyorlar! Seni kurtarmaya (isim fiil) geliyorlar!” gibi işittiği tatlı seslerini dinleye dinleye daldı. (s. 22)
3. Kalbi hızla çarpmaya (isim fiil) başladı. (s. 23)
4. Kırk senelik bir beklemenin (isim fiil) son azmiyle davrandı. (s. 23)
5. Askerler onun yaklaşmasını (isim fiil) beklediler. (s. 24)
6. İhtiyar, Türklerin yanına yaklaşıncı önüne ilk geleni tutup öpmeye (isim fiil) başladı. (s. 24)
7. Bey, ellerine sarıldı, öpmeye (isim fiil) başladı. (s. 24)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri sahile inen keçi yoluna düşüyor, ilkbaharın tatlı rüzgârlarıyla martılar çılgın bağırışlarıyla (isim fiil) havayı cınlatıyordu. (s. 20)
2. Kırk senelik bir rüya... Türklerin, Türk gemilerinin gelişi (isim fiil)... (s. 22)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kamburunu düzeltilmek (isim fiil) istiyormuş gibi gerindi. (s. 20)
2. Bu, her gece uykusunda kendini kurtarmak (isim fiil) için birçok geminin pupa yelken geldiğini gören, zavallı, eski bir Türk forsasıydı. (s. 20)
3. Bütün ümidi memleketine -Edremit’e-kavuşmaktı (isim fiil). (s. 21)
- 4,5. Bu, serbest bırakmak (isim fiil) değil; sokağa, açlığa, perişanlığa atmaktı (isim fiil). (s. 22)
6. Kanaat getirmek (isim fiil) için ellerini ısırdı. (s. 23)
7. Sevincinden kırk senedir hasret kaldığı millettaşlarını görmekten (isim fiil) şaşırmış, aptallaşmıştı. (s. 24)
8. Oğlu, “Vurulursun. Vatana hasret gidersin.” diye onu gemide bırakmak (isim fiil) istedi. (s. 25)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 19, -(A)r ekiyle 1, -dİk ekiyle 16, -(y)AcAk ekiyle 2, -mİş ekiyle 7 olmak üzere toplam 45 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Akdeniz'in mitoloji yuvası nihayetsiz ufuklarına bakan (sıfat fiil) küçük tepe, minimini bir çiçek ormanı gibi idi. (s. 20)
2. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri sahile inen (sıfat fiil) keçi yoluna düşüyor, ilkbaharın tatlı rüzgârlarıyla martılar çılgın bağırıışlarıyla havayı çınlatıyordu. (s. 20)
3. Gök kadar boş, gök kadar sakın duran (sıfat fiil) denize baktı, (s. 20)
4. Bu, her gece uykusunda kendini kurtarmak için birçok geminin pupa yelken geldiğini gören (sıfat fiil), zavallı, eski bir Türk forsasıydı. (s. 20)
5. Karısını işte bu, senesi bir büyük günle bir büyük geceden ibaret olan (sıfat fiil) başka dünyadan almıştı. (s. 21)
6. Ara sıra kasabaya iniyor, ihtiyarlığına acıyanların (adlaşmış sıfat fiil) verdiği ekmek parçalarını toplayıp dönüyordu. (s. 22)
7. "Kırk sene görülen (sıfat fiil) bir rüya yalan olmaz." diyordu. (s. 22)
8. Duvar taşlarının arasından çıkan (sıfat fiil) kertenkeleler ihtiyarın üzerinde geziniyor, çuvaldan esvabının içine kaçıyor, gür beyaz sakalının üstünde oynaşıyordu. (s. 22)
9. Kasabaya giden (sıfat fiil) yola birkaç bölük asker çıkarmışlardı. (s. 23)
10. Kenara çıkan (sıfat fiil) bölükler, ellerinde al bayrak, kalenin etrafına doğru ilerliyorlardı. (s. 23)
11. Badem ağaçlarının çiçekli gölgeleriyle örtülen (sıfat fiil) yoldan yürüdü. (s. 23)
12. Karaya çıkan (sıfat fiil) askerler ak sakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu görünce "Dur!" diye bağıldılar. (s. 23)
13. İhtiyar, Türklerin yanına yaklaşıncı önüne ilk geleni (adlaşmış sıfat fiil) tutup öpmeye başladı. (s. 24)
14. Hâline bakanların (adlaşmış sıfat fiil) hepsi duygulanmıştı. (s. 24)
- 15,16. Askerin içinde onun menkıbelerini bilmeyen (adlaşmış sıfat fiil), şöhretini duymayan (adlaşmış sıfat fiil) yoktu. (s. 24)
17. Kendini kadırgaya getiren (sıfat fiil) askerlerle beraber büyük geminin kıçına doğru yürüdü. (s. 24)
18. Bu yarayı, gecesi altı ay süren (sıfat fiil) bir adadan karısını kaçıırken almıştı. (s. 24)
19. Sonra geminin kıçında sallanan (sıfat fiil) sancağı göstererek: (s. 25)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Fakat görünürde (adlaşmış sıfat fiil) bir şey yoktu. (s. 20)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Gök ile denizin birleştiği (sıfat fiil) dumandan çizgiye dikkatle baktı. (s. 20)
2. Bu, her gece uykusunda kendini kurtarmak için birçok geminin pupa yelken geldiğini (sıfat fiil) gören, zavallı, eski bir Türk forsasıydı. (s. 20)
3. Daima güneşin doğduğu (sıfat fiil) tarafı soluna alır, gözlerini kıbleye çevirir, beş vaktini gizli gizli, işaretle eda ederdi. (s. 21)
4. Abdest alıyor, tam kıblenin karşısına geçiyor, unutmadığı (sıfat fiil) ayetlerle namaz kılıyor, dua edebiliyordu. (s. 21)
5. Daha yirmi yaşında iken Tarık Boğazı'nı geçmiş, poyraza doğru haftalarca, aylarca, kenar kıyı görmeden gitmiş, rast geldiği (sıfat fiil) ücra adalardan cizyeler almış, irili ufaklı donanmaları tek başına hafif gemisiyle berbat etmişti. (s. 21)
6. Hayalini unuttuğu (sıfat fiil) karısı acaba hâlâ sağ mıydı? (s. 22)
7. Ara sıra kasabaya iniyor, ihtiyarlığına acıyanların verdiği (sıfat fiil) ekmek parçalarını toplayıp dönüyordu. (s. 22)
8. Fakat işte eskiden beri gördüğü (sıfat fiil) rüyaları yeniden görmeye başlamıştı. (s. 22)
9. Denizin gökle birleştiği (sıfat fiil) yere baktı. (s. 22)
10. Martıların “Geliyorlar, geliyorlar! Seni kurtarmaya geliyorlar!” gibi işittiği (sıfat fiil) tatlı seslerini dinleye dinleye daldı. (s. 22)
11. İhtiyar esir, rüyasında ağır bir Türk donanmasının limana girdiğini (sıfat fiil) görüyordu. (s. 22-23)
12. Gördüğü (sıfat fiil) rüya değildi. (s. 23)
13. Karaya çıkan askerler ak sakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu (sıfat fiil) görünce “Dur!” diye bağırdılar. (s. 23)
14. Sevincinden kırk senedir hasret kaldığı (sıfat fiil) millettaşlarını görmekten şaşırmış, aptallaşmıştı. (s. 24)
15. Şehit olursam bunu üzerime örtün. Vatan, bayrağın dalgalandığı (sıfat fiil) yer değil midir?, dedi. (s. 25)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Öldükten sonra dirileceğime (sıfat fiil) nasıl inanıyorsam elli yıl esirlikten sonra da memleketime kavuşacağıma (sıfat fiil) öyle inanırım. (s. 21)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Beyaz taşlardan yapılmış (sıfat fiil) kısa bir duvarın ötesindeki zeytinlik ta vadiye kadar iniyordu. (s. 20)
2. Çıplak ayakları, topraktan yoğrulmuş (adlaşmış sıfat fiil) sanılacaktı. (s. 20)

3. Yirmi sene iki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış (adlaşmış sıfat fiil) yaşadı. (s. 21)
4. Gözlerini kurumuş (sıfat fiil) elleriyle iyice ovdu. (s. 22)
5. O uyurken donanma burnun arkasından birdenbire ortaya çıkılmış (adlaşmış sıfat fiil) olacaktı. (s. 23)
6. Kara, pala bıyıklı, sırmalı, esvabının üzerine demir çelik zırhlar giymiş (sıfat fiil) iri bir adamın karşısında durdu: (s. 24)
7. Kara Memiş o vakit birdenbire gençleşmiş (sıfat fiil) bir kaplan gibi doğruldu. (s. 25)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 6, -(y)ArAk ekiyle 2, -(y)AlI ekiyle 1, -ken ekiyle 4, -mAdAn ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 5, -dIktAn sonra ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 3 olmak üzere toplam 24 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla örneği rastlanılan zarf fiil eki -(y)A ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Elli yaşına gelince korsanlar onu “Artık iyi kürek çekemez.” diye (zarf fiil) çıkarıp bir adada satmışlardı. (s. 21)
2. “Bir gemim olsa gözümü kapar, Kabataş’ın önüne demir atarım.” diye (zarf fiil) düşünürdü. (s. 22)
3. Martıların “Geliyorlar, geliyorlar! Seni kurtarmaya geliyorlar!” gibi işittiği tatlı seslerini dinleye dinleye (zarf fiil) daldı. (s. 22)
4. “Bizimkiler! Bizimkiler!” diye (zarf fiil) bağırarak uyandı. (s. 23)
5. Karaya çıkan askerler ak sakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu görünce “Dur!” diye (zarf fiil) bağırıyorlar. (s. 23)
6. Oğlu, “Vurulursun. Vatana hasret gidersin.” diye (zarf fiil) onu gemide bırakmak istedi. (s. 25)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. “Bizimkiler! Bizimkiler!” diye bağırarak (zarf fiil) uyandı. (s. 23)
2. Sonra geminin kıçında sallanan sancağı göstererek (zarf fiil): (s. 25)

Metinde -(y)Alı eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Esir olalı (zarf fiil) kırk seneden fazla olmuştu. (s. 20)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Gemisi altın, gümüş, inci, elmas, esir dolu vatana dönerken (zarf fiil) kenarsız denizin ortasında evlenmiş, oğlu Turgut Çanakkale’yi geçerken (zarf fiil) doğmuştu. (s. 21)

3. O uyurken (zarf fiil) donanma burnun arkasından birdenbire ortaya çıkmış olacaktı. (s. 23)

4. Bu yarayı, gecesi altı ay süren bir adadan karısını kaçırırken (zarf fiil) almıştı. (s. 24)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Daha yirmi yaşında iken Tarık Boğazı’nı geçmiş, poyraza doğru haftalarca, aylarca, kenar kıyı görmeden (zarf fiil) gitmiş, rast geldiği ücra adalardan cizyeler almış, irili ufaklı donanmaları tek başına hafif gemisiyle berbat etmişti. (s. 21)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Elli yaşına geline (zarf fiil) korsanlar onu “Artık iyi kürek çekemez.” diye çıkarıp bir adada satmışlardı. (s. 21)

2. Karaya çıkan askerler ak sakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu görünce (zarf fiil) “Dur!” diye bağırdılar. (s. 23)

3. İhtiyar, Türklerin yanına yaklaşınca (zarf fiil) önüne ilk geleni tutup öpmeye başladı. (s. 24)

4. Biraz heyecanı sükûn bulunca (zarf fiil) ona sordular: (s. 24)

5. Kendine geline (zarf fiil) oğlu ona: (s. 25)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Öldükten sonra (zarf fiil) dirileceğime nasıl inanıyorsam elli yıl esirlikten sonra da memleketime kavuşacağıma öyle inanırım. (s. 21)

2. Altmış yaşını geçtikten sonra (zarf fiil) efendisi onu, sözde serbest bıraktı. (s. 22)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Elli yaşına gelince korsanlar onu “Artık iyi kürek çekemez.” diye çıkartıp (zarf fiil) bir adada satmışlardı. (s. 21)

2. Ara sıra kasabaya iniyor, ihtiyarlığına acıyanların verdiği ekmek parçalarını toplayıp (zarf fiil) dönüyordu. (s. 22)

3. İhtiyar, Türklerin yanına yaklaşınca önüne ilk geleni tutup (zarf fiil) öpmeye başladı. (s. 24)

Metinde zarf fiil olarak kullanılıp eksele sınıflandırılmaya dâhil edilmeyen zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

“Yalnız abdest alamadığı (zarf fiil) için üzülüyordu. (s. 21)” Bu cümlede geçen -dığı için yapısı Banguoğlu (2019: 437) tarafından sebep zarf fiilleri başlığı altında ele alınmış olup sadece bir metinde yer aldığı için sınıflandırılmaya dâhil edilmemiştir.

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Bağın ortasındaki viran kulübenin kapısız giriş yerinden, bir ihtiyar çıktı. (s. 20)
2. Daha yirmi yaşında iken Tarık Boğazı’nı geçmiş, poyraza doğru haftalarca, aylarca, kenar kıyı görmeden gitmiş, rast geldiği ücra adalardan cizyeler almış, irili ufaklı donanmaları tek başına hafif gemisiyle berbat etmişti. (s. 21)
3. On sene kuru ekmekle onun yanında çalıştı. (s. 21)
4. Ara sıra kasabaya iniyor, ihtiyarlığına acıyanların verdiği ekmek parçalarını toplayıp dönüyordu. (s. 22)
5. İhtiyar esir, rüyasında ağır bir Türk donanmasının limana girdiğini görüyordu. (s. 22-23)
6. Hakikaten kalenin karşısına bir donanma gelmişti. (s. 23)
7. O uyurken donanma burnun arkasından birdenbire ortaya çıkmış olacaktı. (s. 23)
8. Kırk senedir dövüşe hasretim. (s. 25)

Tablo 4.4. *Erdemler teması Türkçe’nin Söz Denizinde-Sevmek metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	18	51
	-(y)Iş	1	
	-mAk	32	
Sıfat fiil	-(y)An	25	56
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	9	
	-dIk	11	
	-(y)AcAk	4	
	-mIş	7	
Zarf fiil	-(y)A	-	8
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	6	
	-(y)AlI	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	-	

Tablo 4.4. (Devam) *Erdemler teması Türkçe'nin Söz Denizinde-Sevmek metni fiilimsi dağılımı*

-(A)r... -mAz	1	
-(y)IncA	-	
-dIkçA	-	
-dİğINdA	-	
-dİktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	-	
Toplam		115

Şükrü Halûk Akalın tarafından yazılan “Türkçe'nin Söz Denizinde-Sevmek” adlı bilgilendici metin incelendiğinde 51 isim fiil, 56 sıfat fiil ve 8 zarf fiil olmak üzere toplam 115 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve isim fiilin de sıfat fiillerin kullanımına oldukça yakın olduğu ve ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Metinde isim fiil ve sıfat fiillerin sayısı zarf fiillerin sayısından oldukça fazladır. Metinde kelime tanımlarının çok olduğu ve bu tanımlar yapılırken isim fiil ve sıfat fiillerin yoğun olarak kullanıldığı bunun da isim fiillerin ve sıfat fiillerin sayısını artırdığı düşünülmektedir. En az örneği bulunan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin cümleye zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mAk ve -(y)An ekleridir. -(y)AsI, -mAz, -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -mAdAn, -(y)IncA, -dIkçA, -dİğINdA, -dİktAn sonra, -AsIyA, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Özellikle isim fiillerin ve sıfat fiillerin öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 18, -(y)Iş ekiyle 1, -mAk ekiyle 32 olmak üzere toplam 51 isim fiil tespit edilmiştir. En fazla rastlanan isim fiil eki -mAk ekidir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. (...)dünyanın geçiciliği karşısında sevmenin (isim fiil), sevilmenin (isim fiil) daha önemli olduğunu vurguluyor. (s. 30)

3. Ozanımız Karacaoğlu,

Kınamazlar güzel sevse yiğidi,

Güzel sevmek koç yiğide ar değil.

diyerek güzel seven yiğidin kınanamayacağını, sevmenin (isim fiil) utanılacak bir şey olmadığını dile getiriyor. (s. 30)

4. Eb sözünün ev, sab sözünün sav olması (isim fiil) gibi seb- sözü de Türkiye Türkçesinde de sevmek biçiminde değişmiştir. (s. 31)

5. Bu ses değişikliğinin Türk lehçelerinde farklı biçimlerde yaşanması (isim fiil) sonucunda sevmek sözü Türk yazı dillerinde ve lehçelerinde değişik biçimlerde kullanılmaktadır. (s. 31)

6,7,8. Örneğin, bir insanın sıcak yeri tercih etmesi (isim fiil), bir çiçeğin güneşli yerde daha hızlı büyümesi (isim fiil) sevmek sözünün yerini, şartlarını uygun bulmak anlamıyla kullanılmasıdır (isim fiil). (s. 31)

9. Sevecenlik ise ‘acıyarak ve koruyarak sevme (isim fiil)’ karşılığındadır. (s. 31)

10. Sever sözü, barışsever, çiçeksever, dilsever, hayırasever, vatansever, yardımsever, yurtsever gibi pek çok birleşik sözde seven kimse için kullanılırken severlik sözü de sever olma (isim fiil) durumunu ifade etmek üzere birleşik söz yapımında yer alır. (s. 31)

11. İnsanı ‘bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye (isim fiil) yönelten duygu’ ise yine sev- kökünden türemiş olan sevgidir. (s. 31)

12. Sevginin yoğun olarak sergilenmesi (isim fiil) durumu için ise sevgi seli sözünü kullanırız. (s. 31)

13. ‘Sevinç duymak’ anlamındaki sevin-, sevinme (isim fiil), seviniş, sevinç sözlerine de kaynaklık etmiştir. (s. 31)

14. ‘İstenen veya hoşça giden bir şeyin olmasıyla (isim fiil) duyulan, coşku’ anlamında kullandığımız sevinç sözüyle yapılan sevinç yaşları (veya gözyaşları) dökmek ‘sevinçten ağlamak’, sevinci kursağında kalmak ‘bir engel sebebiyle hayal kırıklığına uğramak’, sevincinden ağzı kulaklarına varmak ile sevinçten uçmak ise ‘çok sevinmek’ anlamlarında dilimizin söz varlığında yer almaktadır. (s. 32)

15,16,17. ‘Maddi, manevi mutluluk içinde yaşama (isim fiil)’ ve ‘durumundan, yaşantısından memnun olma (isim fiil) duygusu’ anlamlarındaki yaşama (isim fiil) sevinci de bu sözle yapılmış birleşiktir (...) (s. 32)

18. Ayrıca, yabancı kökenli olmalarına (isim fiil) karşın Türkçenin söz varlığında yüzlerce yıl kullanılmış olan sevdâ, muhabbet, aşk ile bu sözlerden türemiş sözcüklerden bazıları hâlâ günümüzde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. (s. 32)

Metinde -(y)Iş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. ‘Sevinç duymak’ anlamındaki sevin-, sevinme, seviniş (isim fiil), sevinç sözlerine de kaynaklık etmiştir. (s. 31)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ozanımız Karacaoğlan,

Kınamazlar güzel sevse yiğidi,

Güzel sevmek (isim fiil) koç yiğide ar değil.

diyerek güzel seven yiğidin kınanamayacağını, sevmenin utanılacak bir şey olmadığını dile getiriyor. (s. 30)

2. Sait Faik de her şeyin bir insanı sevmekle (isim fiil) başlayacağını söylüyor. (s. 30)

3. Sayısız sanatçımızın, sayısız eserinde sayılamayacak kadar çok kullandığı sevi, sevgi, sevgili, sevim, sevimli, sevinç, sevinçli gibi sözlerimiz, en eski dönemlerinden bu yana yüzlerce yıldır Türkçemizde var olan sevmek (isim fiil) sözüne dayanmaktadır. (s. 30)

4. Eb sözünün ev, sab sözünün sav olması gibi seb- sözü de Türkiye Türkçesinde de sevmek (isim fiil) biçiminde değişmiştir. (s. 31)

5. Bu ses değişikliğinin Türk lehçelerinde farklı biçimlerde yaşanması sonucunda sevmek (isim fiil) sözü Türk yazı dillerinde ve lehçelerinde değişik biçimlerde kullanılmaktadır. (s. 31)

6,7,8,9,10,11,12. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkçe Sözlük’e göre sevmek (isim fiil) sözü Türkiye Türkçesinde ‘Sevgi ve bağlılık duymak (isim fiil).’, ‘Birine sevgiyle bağlanmak (isim fiil), gönül vermek (isim fiil).’, ‘Çok hoşlanmak (isim fiil).’, ‘Okşamak (isim fiil).’, ‘Yerini, şartlarını uygun bulmak (isim fiil).’ gibi beş ayrı anlamda kullanılmaktadır. (s. 31)

13. Bu anlamlardan ‘Yerini şartlarını uygun bulmak (isim fiil)’ insanlar için olduğu kadar bitkiler ve hayvanlar için de söz konusu olabilmektedir. (s. 31)

14,15. Örneğin, bir insanın sıcak yeri tercih etmesi, bir çiçeğin güneşli yerde daha hızlı büyümesi sevmek (isim fiil) sözünün yerini, şartlarını uygun bulmak (isim fiil) anlamıyla kullanılmasıdır. (s. 31)

16. Sever sözü, barışsever, çiçeksever, dilsever, hayırsever, vatansever, yardımsever, yurtsever gibi pek çok birleşik sözde seven kimse için kullanılırken severlik sözü de sever olma durumunu ifade etmek (isim fiil) üzere birleşik söz yapımında yer alır. (s. 31)

17,18,19. Sevgi beslemek (isim fiil) ‘sevgi duymak (isim fiil), sevmek (isim fiil)’ anlamındadır. (s. 31)

20. ‘Sevinç duymak (isim fiil)’ anlamındaki sevin-, sevinme, seviniş, sevinç sözlerine de kaynaklık etmiştir. (s. 31)

21,22,23,24,25,26,27. ‘İstenen veya hoşla giden bir şeyin olmasıyla duyulan, coşku’ anlamında kullandığımız sevinç sözüyle yapılan sevinç yaşları (veya gözyaşları) dökmek (isim fiil) ‘sevinçten ağlamak (isim fiil)’, sevinci kursağında kalmak (isim fiil) ‘bir engel sebebiyle hayal kırıklığına uğramak (isim fiil)’, sevincinden ağzı kulaklarına varmak (isim fiil) ile sevinçten uçmak (isim fiil) ise ‘çok sevinmek (isim fiil)’ anlamlarında dilimizin söz varlığında yer almaktadır. (s. 32)

28. İçinde sevgi, sevmek (isim fiil) gibi sözler geçmese de bazı sözlerimiz de bu anlamlarda kullanılmaktadır: (s. 32)

29,30,31,32. ‘Çok sevgi ve özen göstermek (isim fiil)’ anlamındaki üzerine titremek (isim fiil), ‘birine karşı sevgi veya ilgi duymak (isim fiil)’ anlamındaki yakınlık duymak (isim fiil) bu sözlerimizden bazılarıdır. (s. 32)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 25, -(A)r ekiyle 9, -dIk ekiyle 11, -(y)AcAk ekiyle 4, -mİş ekiyle 7 olmak üzere toplam 56 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ben gelmedim dava için / Benim işim sevi için dizeleriyle yüzyıllar ötesinden seslenen (sıfat fiil) Yunus Emre bir başka şiirinde; (s. 30)

2. Ozanımız Karacaoğlan,

Kınamazlar güzel sevse yığidi,

Güzel sevmek koç yığide ar değil.

diyerek güzel seven (sıfat fiil) yığidin kınanamayacağını, sevmenin utanılacak bir şey olmadığını dile getiriyor. (s. 30)

3. Sayısız sanatçımızın, sayısız eserinde sayılamayacak kadar çok kullandığı sevi, sevgi, sevgili, sevim, sevimli, sevinç, sevinçli gibi sözlerimiz, en eski dönemlerinden bu yana yüzlerce yıldır Türkçemizde var olan (sıfat fiil) sevmek sözüne dayanmaktadır. (s. 30)

4. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan (sıfat fiil) Türkçe Sözlük'e göre sevmek sözü Türkiye Türkçesinde 'Sevgi ve bağlılık duymak.', 'Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek.', 'Çok hoşlanmak.', 'Okşamak.', 'Yerini, şartlarını uygun bulmak.' gibi beş ayrı anlamda kullanılmaktadır. (s. 31)

5. Sevecen, 'acıyarak ve koruyarak seven (sıfat fiil)' anlamındadır. (s. 31)

6. Seversözü, barışsever, çiçeksever, dilsever, hayırsever, vatansever, yardımsever, yurtsever gibi pek çok birleşik sözde seven (sıfat fiil) kimse için kullanılırken severlik sözü de sever olma durumunu ifade etmek üzere birleşik söz yapımında yer alır. (s. 31)

7,8. İnsanı 'bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten (sıfat fiil) duygu' ise yine sev- kökünden türemiş olan (sıfat fiil) sevgidir. (s. 31)

9. Sevgili sözü sevgiden türemiştir ve 'sevgi ve bağlılık duyulan (sıfat fiil)' anlamındadır. (s. 31)

10,11. Bu sözün ikinci anlamı ise sevilen (sıfat fiil) ve âşık olunan (sıfat fiil) kimsedir. (s. 31)

12,13. Görür görmez seven (sıfat fiil), âşık olan (sıfat fiil) kimse için Türkçede kullandığımız sözümüz şıpsевdidir. (s. 31)

14,15,16,17. 'İstenen (sıfat fiil) veya hoş giden (sıfat fiil) bir şeyin olmasıyla duyulan (sıfat fiil), coşku' anlamında kullandığımız sevinç sözüyle yapılan (sıfat fiil) sevinç yaşları (veya gözyaşları) dökmek 'sevinçten ağlamak', sevinci kursağında kalmak 'bir engel sebebiyle hayal kırıklığına uğramak', sevincinden ağzı kulaklarına varmak ile sevinçten uçmak ise 'çok sevinmek' anlamlarında dilimizin söz varlığında yer almaktadır. (s. 32)

18,19,20,21. 'Sevinci olan (sıfat fiil) ve sevinç veren (sıfat fiil)' karşılığında kullandığımız sevinçli, 'sevinci olmayan (sıfat fiil), sevinç vermeyen (sıfat fiil)' karşılığında kullandığımız sevinçsiz de aynı köke dayanmaktadır. (s. 32)

22,23,24. 'Sevilmeyen (sıfat fiil), hoş gitmeyen (sıfat fiil) bir davranışta bulunan (sıfat fiil) kimseler' için alay yollu söylediğimiz söz de sevsinler biçimindedir. (s. 32)

25. Ayrıca, yabancı kökenli olmalarına karşın Türkçenin söz varlığında yüzlerce yıl kullanılmış olan (sıfat fiil) seveda, muhabbet, aşk ile bu sözlerden türemiş sözcüklerden bazıları hâlâ günümüzde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. (s. 32)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3,4,5,6,7,8,9. Sever (sıfat fiil) sözü, barışsever, çiçeksever, dilsever, hayırsever, vatansever, yardımsever, yurtsever (sıfat fiil) gibi pek çok birleşik sözde seven kimse için kullanılırken severlik sözü de sever (sıfat fiil) olma durumunu ifade etmek üzere birleşik söz yapımında yer alır. (s. 31)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. (...)dünyanın geçiciliği karşısında sevmenin, sevilmenin daha önemli olduğunu (sıfat fiil) vurguluyor. (s. 30)

2. Ozanımız Karacaoğlu,

Kınamazlar güzel sevse yiğidi,

Güzel sevmek koç yiğide ar değil.

diyerek güzel seven yiğidin kınanamayacağını, sevmenin utanılacak bir şey olmadığını (sıfat fiil) dile getiriyor. (s. 30)

3. Sayısız sanatçımızın, sayısız eserinde sayılamayacak kadar çok kullandığı (sıfat fiil) sevi, sevgi, sevgili, sevim, sevimli, sevinç, sevinçli gibi sözlerimiz, en eski dönemlerinden bu yana yüzlerce yıldır Türkçemizde var olan sevmek sözüne dayanmaktadır. (s. 30)

4. Bu anlamlardan ‘Yerini şartlarını uygun bulmak’ insanlar için olduğu (sıfat fiil) kadar bitkiler ve hayvanlar için de söz konusu olabilmektedir. (s. 31)

5. Yunus Emre’nin de kullandığı (sıfat fiil) bu söz aşırı sevgi ve bağlılık duygusu anlamındadır. (s. 31)

6. Görür görmez seven, âşık olan kimse için Türkçede kullandığımız (sıfat fiil) sözümüz şırpsevidir. (s. 31)

7. ‘İstenen veya hoş giden bir şeyin olmasıyla duyulan, coşku’ anlamında kullandığımız (sıfat fiil) sevinç sözüyle yapılan sevinç yaşları (veya gözyaşları) dökmek ‘sevinçten ağlamak’, sevinci kursağında kalmak ‘bir engel sebebiyle hayal kırıklığına uğramak’, sevincinden ağzı kulaklarına varmak ile sevinçten uçmak ise ‘çok sevinmek’ anlamlarında dilimizin söz varlığında yer almaktadır. (s. 32)

8,9. ‘Sevinci olan ve sevinç veren’ karşılığında kullandığımız (sıfat fiil) sevinçli, ‘sevinci olmayan, sevinç vermeyen’ karşılığında kullandığımız (sıfat fiil) sevinçsiz de aynı köke dayanmaktadır. (s. 32)

10. ‘Sevilmeyen, hoş gitmeyen bir davranışta bulunan kimseler’ için alay yollu söylediğimiz (sıfat fiil) söz de sevsinler biçimindedir. (s. 32)

11. Değindiklerimizin (adlaşmış sıfat fiil) yanı sıra Türkçenin söz varlığında sev- kökünden türemiş ya da bu sözle birleşikler yapılmış daha pek çok sözcüğümüz var. (s. 32)

Metinde -(y)AcAk eki oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Ozanımız Karacaoğlu,

Kınamazlar güzel sevse yiğidi,

Güzel sevmek koç yiğide ar değil.

diyerek güzel seven yiğidin kınanamayacağını (sıfat fiil), sevmenin utanılacak (sıfat fiil) bir şey olmadığını dile getiriyor. (s. 30)

3. Sait Faik de her şeyin bir insanı sevmekle başlayacağını (sıfat fiil) söylüyor. (s. 30)

4. Sayısız sanatçımızın, sayısız eserinde sayılamayacak (sıfat fiil) kadar çok kullandığı sevi, sevgi, sevgili, sevim, sevimli, sevinç, sevinçli gibi sözlerimiz, en eski dönemlerinden bu yana yüzlerce yıldır Türkçemizde var olan sevmek sözüne dayanmaktadır. (s. 30)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Türkçede sev- kökünden türetilmiş (sıfat fiil) pek çok sözümler bulunmaktadır: (s. 31)

2. İnsanı ‘bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu’ ise yine sev- kökünden türemiş (sıfat fiil) olan sevgidir. (s. 31)

3. Maddi, manevi mutluluk içinde yaşama’ ve ‘durumundan, yaşantısından memnun olma duygusu’ anlamlarındaki yaşama sevinci de bu sözle yapılmış (sıfat fiil) birleşiktir (...) (s. 32)

4,5. Değindiklerimizin yanı sıra Türkçenin söz varlığında sev- kökünden türemiş (sıfat fiil) ya da bu sözle birleşikler yapılmış (sıfat fiil) daha pek çok sözcüğümüz var. (s. 32)

6,7. Ayrıca, yabancı kökenli olmalarına karşın Türkçenin söz varlığında yüzlerce yıl kullanılmış (sıfat fiil) olan sevda, muhabbet, aşk ile bu sözlerden türemiş (sıfat fiil) sözcüklerden bazıları hâlâ günümüzde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. (s. 32)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 6, -ken ekiyle 1, -(A)r... -mAz ekiyle 1 olmak üzere toplam 8 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ozanımız Karacaoğlu,

Kınamazlar güzel sevse yiğidi,

Güzel sevmek koç yiğide ar değil.

Diyerek (zarf fiil) güzel seven yiğidin kınanamayacağını, sevmenin utanılacak bir şey olmadığını dile getiriyor. (s. 30)

2,3. Sevecen, ‘acıyarak (zarf fiil) ve koruyarak (zarf fiil) seven’ anlamındadır. (s. 31)

4,5. Sevecenlik ise ‘acıyarak (zarf fiil) ve koruyarak (zarf fiil) sevme’ karşılığındadır. (s. 31)

6. Sevginin yoğun olarak (zarf fiil) sergilenmesi durumu için ise sevgi seli sözünü kullanırız. (s. 31)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Sever sözü, barışsever, çiçeksever, dilsever, hayırsever, vatansever, yardımsever, yurtsever gibi pek çok birleşik sözde seven kimse için kullanılırken (zarf fiil) severlik sözü de sever olma durumunu ifade etmek üzere birleşik söz yapımında yer alır. (s. 31)

Metinde -(A)r... -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Görür görmez (zarf fiil) seven, âşık olan kimse için Türkçede kullandığımız sözümüz şıpsevidir. (s. 31)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1,2,3,4,5,6,7. Sever sözü, barışsever, çiçeksever, dilsever, hayırsever, vatansever, yardımsever, yurtsever gibi pek çok birleşik sözde seven kimse için kullanılırken severlik sözü de sever olma durumunu ifade etmek üzere birleşik söz yapımında yer alır. (31)

Tablo 4.5. Doğa ve Evren teması Kızıl Renkli Komşumuz metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	6	18
	-(y)Iş	9	
	-mAk	3	
Sıfat fiil	-(y)An	23	55
	-(y)AsI	1	
	-mAz	1	
	-(A)r	1	
	-dIk	18	
	-(y)AcAk	4	
	-mIş	7	
Zarf fiil	-(y)A	-	9
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	3	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	1	

Tablo 4.5. (Devam) Doğa ve Evren teması Kızıl Renkli Komşumuz metni fiilimsi dağılımı

-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	-	
-dİlkçA	-	
-dİğİNdA	1	
-dİktAn sonra	1	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	3	
Toplam		82

Alp Akaoğlu tarafından yazılan “Kızıl Renkli Komşumuz” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 18 isim fiil, 55 sıfat fiil ve 9 zarf fiil olmak üzere toplam 82 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin sıfat fiil eklerinden -(y)An eki olduğu görülmektedir. Mars gezegeni ve Mars ile ilgili yapılan araştırmalardan bahsedilirken sıklıkla sıfat fiilden yararlanıldığı gözlemlenmiştir. Kullanım bakımından zarf fiillerin ikinci sırada yer aldığı, cümleye zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -ken, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dİlkçA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 6, -(y)Iş ekiyle 9, -mAk ekiyle 3 olmak üzere toplam 18 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Her şey, 1800’lü yılların sonunda ünlü İtalyan gök bilimci Giovanni Schiaparelli’nin (Ciovanni Şiparelli) gezegenin yüzeyindeki vadi sistemini görmesiyle (isim fiil) başladı. (s. 52)
2. İlk Mars uçuşlarında, gezegenin yüzeyindeki devasa çarpışma (isim fiil) izlerine, güneş sisteminin en büyük yanardağlarına, en karmaşık ve uzun kanyonlara sahip olan bir gezegen olduğu görüldü. (s. 53)
3. Bu arada, Mars’ın yüzeyine araç indirme (isim fiil) girişimleri de oldu. (s. 53)

4. Pathfinder'ın taşıdığı ve Dünya'dan yönetilen bir hareketli uzay aracı da bilim insanlarına Pathfinder'ın çevresinde istedikleri yere gidip inceleme yapma (isim fiil) olanağı tanıdı. (s. 53)

5. Mars yüzeyi, yaşamın ortaya çıkmasına (isim fiil) elverişli bir yer olmayabilir. (s. 55)

6. Ancak, yapılan son çalışmalar (isim fiil) kuru görünen bu gezegende, yaşamın temel kaynağının, yani suyun azımsanmayacak kadar çok olduğunu gösteriyor. (s. 55)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanların Marslılara olan ilgisi, gezegene yapılan ilk başarılı uzay uçuşuna (isim fiil) kadar sürdü. (s. 52)

2. Gezegene ulaşmak için yapılan uçuşlar (isim fiil), 1960 yılında başladı. (s. 52)

3. İlk Mars uçuşlarında (isim fiil), gezegenin yüzeyindeki devasa çarpışma izlerine, güneş sisteminin en büyük yanardağlarına, en karmaşık ve uzun kanyonlara sahip olan bir gezegen olduğu görüldü. (s. 53)

4. Bu tarihten sonra, Mars uçuşları (isim fiil) sürdü. (s. 53)

5. Bu araçlar, birer yörünge ve iniş (isim fiil) araçlarından oluşuyordu. (s. 53)

6. 1976 yılında gezegene ulaşan Vikinglerin iniş (isim fiil) araçları başarılı bir şekilde yüzeye indiler. (s. 53)

7,8. Bu uçuşların (isim fiil) ardından, Mars uçuşlarına (isim fiil) uzunca bir süre ara verildi. (s. 53)

9. Daha önce gönderilen yüzey araçları, bir yörünge aracı ve bununla birlikte giden bir yüzey iniş (isim fiil) aracından oluşuyordu. (s. 53)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Gezegene ulaşmak (isim fiil) için yapılan uçuşlar, 1960 yılında başladı. (s. 52)

2. Onu yaşanılır hâle getirebilmek (isim fiil) için çeşitli düşünceler de var. (s. 54)

3. Mars'ta ne akıllı canlıların yapmış olduğu kanallar ne de gezegenimize saldırmak (isim fiil) için bekleyen yeşil adamlar var. (s. 55)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 23, -(y)AsI ekiyle 1, -mAz ekiyle 1, -(A)r ekiyle 1, -dİlk ekiyle 18, -(y)AcAk ekiyle 4, -mİş ekiyle 7 olmak üzere toplam 55 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanan sıfat fiil eki -dİlk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Lowell'ın, öyle düşleri olmalı ki 1894 yılında kendi gözlemevinde yaptığı gözlemler sonucunda, Mars'ın kutuplarındaki buzulları eritip kurak olan (sıfat fiil) ekvator bölgesine kanallarla taşıyan (sıfat fiil) bir uygarlığın bulunduğunu öne sürdü. (s. 52)
3. Bilim kurgu yazarları için iyi bir malzeme olan (sıfat fiil) Mars ve oradaki “yeşil adamlar” insanlar için hem ilgi hem de korku kaynağı oldu. (s. 52)
- 4,5. İnsanların Marslılara olan (sıfat fiil) ilgisi, gezegene yapılan (sıfat fiil) ilk başarılı uzay uçuşuna kadar sürdü. (s. 52)
6. Gezegene ulaşmak için yapılan (sıfat fiil) uçuşlar, 1960 yılında başladı. (s. 52)
7. İlk Mars uçuşlarında, gezegenin yüzeyindeki devasa çarpışma izlerine, güneş sisteminin en büyük yanardağlarına, en karmaşık ve uzun kanyonlara sahip olan (sıfat fiil) bir gezegen olduğu görüldü. (s. 53)
8. Mars'taki düşük yüzey sıcaklığı ve gece gündüz sıcaklık farkı, neredeyse tümüyle karbondioksitten oluşan (sıfat fiil) çok ince atmosferi, onun yaşanmaz bir yer olduğu konusunda herkesi ikna etmişti. (s. 53)
9. Gezegenin yörüngesine giren (sıfat fiil) ilk başarılı uzay aracı, Mariner 9'dur. (s. 53)
10. 1976 yılında gezegene ulaşan (sıfat fiil) Vikinglerin iniş araçları başarılı bir şekilde yüzeye indiler. (s. 53)
11. Bunun ardından, yörüngede ve yüzeyde bulunan (sıfat fiil) araçlar Dünya'ya on binlerce fotoğraf gönderdi. (s. 53)
12. En önemlisi, suyun izine rastlanmamış olsa da bir zamanlar bolca bulunduğunu düşündüren (sıfat fiil) ipuçlarına rastlanıldı. (s. 53)
13. 1997 yılında gezegene ulaşan (sıfat fiil) Pathfinder (Petfayndır) adlı araçla birlikte Mars'ta yeni bir dönem başlamış oldu. (s. 53)
- 14,15. Daha önce gönderilen (sıfat fiil) yüzey araçları, bir yörünge aracı ve bununla birlikte giden (sıfat fiil) bir yüzey iniş aracından oluşuyordu. (s. 53)
16. Pathfinder'ın taşıdığı ve Dünya'dan yönetilen (sıfat fiil) bir hareketli uzay aracı da bilim insanlarına Pathfinder'ın çevresinde istedikleri yere gidip inceleme yapma olanağı tanıdı. (s. 53)
17. Pathfinder'la yapılan (sıfat fiil) araştırmalar, Mars'la ilgili bildiklerimizi pekiştirdi. (s. 54)
18. Çünkü Mars öteki gezegenler arasında Dünya'ya en çok benzeyeni (adlaşmış sıfat fiil). (s. 54)

19. Ancak kendi gezegenimizden biliyoruz ki yaşam için hiç elverişli olmayan (sıfat fiil) okyanusların binlerce metre derinliklerinde, yer kabuğunun içlerinde ve lav akıntılarının yanı başında çeşitli canlılara rastlanabiliyor. (s. 55)

20. Mars'ta ne akıllı canlıların yapmış olduğu kanallar ne de gezegenimize saldırmak için bekleyen (sıfat fiil) yeşil adamlar var. (s. 55)

21. 18. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan (sıfat fiil) bu varsayımlar, birer düştten öteye gitmiyor. (s. 55)

22,23. Ancak, yapılan (sıfat fiil) son çalışmalar kuru görünen (sıfat fiil) bu gezegende, yaşamın temel kaynağının, yani suyun azımsanmayacak kadar çok olduğunu gösteriyor. (s. 55)

Metinde -(y)AsI eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Mars'ta da olası (sıfat fiil) yer altı sularının yakınlarında, görece sıcak ve nemli bölgelerde yaşam başlamış olabilir. (s. 55)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Mars'taki düşük yüzey sıcaklığı ve gece gündüz sıcaklık farkı, neredeyse tümüyle karbondioksitten oluşan çok ince atmosferi, onun yaşanmaz (sıfat fiil) bir yer olduğu konusunda herkesi ikna etmişti. (s. 53)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Onu yaşanılır (sıfat fiil) hâle getirebilmek için çeşitli düşünceler de var. (s. 54)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3. Schiaparelli'nin gördüğü (sıfat fiil), o dönemde yanlış yorumlandı ve bunların insan gibi akıllı canlıların yaptığı (sıfat fiil) kanallar olduğu (sıfat fiil) düşünüldü. (s. 52)

4,5. Lowell'ın, öyle düşleri olmalı ki 1894 yılında kendi gözlemesinde yaptığı (sıfat fiil) gözlemler sonucunda, Mars'ın kutuplarındaki buzulları eritip kurak olan ekvator bölgesine kanallarla taşıyan bir uygarlığın bulunduğunu (sıfat fiil) öne sürdü. (s. 52)

6. Bunun ardından, Mars'ta akıllı canlıların bulunduğu (sıfat fiil) düşüncesi tüm dünyayı etkisi altına aldı. (s. 52)

7. İlk Mars uçuşlarında, gezegenin yüzeyindeki devasa çarpışma izlerine, güneş sisteminin en büyük yanardağlarına, en karmaşık ve uzun kanyonlara sahip olan bir gezegen olduğu (sıfat fiil) görüldü. (s. 53)

8. Mars'taki düşük yüzey sıcaklığı ve gece gündüz sıcaklık farkı, neredeyse tümüyle karbondioksitten oluşan çok ince atmosferi, onun yaşanmaz bir yer olduğu (sıfat fiil) konusunda herkesi ikna etmişti. (s. 53)

9. En önemlisi, suyun izine rastlanmamışolsa da bir zamanlar bolca bulunduğunu (sıfat fiil) düşündüren ipuçlarına rastlanıldı. (s. 53)

10,11. Pathfinder'ın taşıdığı (sıfat fiil) ve Dünya'dan yönetilen bir hareketli uzay aracı da bilim insanlarına Pathfinder'ın çevresinde istedikleri (sıfat fiil) yere gidip inceleme yapma olanağı tanıdı. (s. 53)

12. Pathfinder'la yapılan araştırmalar, Mars'la ilgili bildiklerimizi (sıfat fiil) pekiştirdi. (s. 54)

13. Bu aracın yaptığı (sıfat fiil) gözlemler, öncekilere göre çok daha duyarlıydı. (s. 54)

14,15. Hatta aracın indiği (sıfat fiil) Ares Vallis (Ares Volis) bölgesinde bir zamanlar ciddi bir sel akıntısı meydana geldiği (sıfat fiil) açıkça görülebiliyor. (s. 54)

16. Yeryüzünde, suyun olduğu (sıfat fiil) hemen her yerde yaşam bulunuyor. (s. 54)

17. Mars'ta ne akıllı canlıların yapmış olduğu (sıfat fiil) kanallar ne de gezegenimize saldırmak için bekleyen yeşil adamlar var. (s. 55)

18. Ancak, yapılan son çalışmalar kuru görünen bu gezegende, yaşamın temel kaynağının, yani suyun azımsanmayacak kadar çok olduğunu (sıfat fiil) gösteriyor. (s. 55)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ayrıca gezegende olabilecek (sıfat fiil) canlılar da araştırıldı. (s. 53)

2. Mars'ta bir zamanlar yaşamın bulunmuş~~olabileceği~~ (sıfat fiil) düşüncesi herkesi heyecanlandırıyor. (s. 54)

3. Ancak bu kısa süre içinde gerçekleşebilecek (sıfat fiil) bir şey değil. (s. 54)

4. Ancak, yapılan son çalışmalar kuru görünen bu gezegende, yaşamın temel kaynağının, yani suyun azımsanmayacak (sıfat fiil) kadar çok olduğunu gösteriyor. (s. 55)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. En önemlisi, suyun izine rastlanmamış (sıfat fiil) olsa da bir zamanlar bolca bulunduğunu düşündüren ipuçlarına rastlanıldı. (s. 53)

2. 1997 yılında gezegene ulaşan Pathfinder (Petfayındır) adlı araçla birlikte Mars'ta yeni bir dönem başlamış (sıfat fiil) oldu. (s. 53)

3. Pathfinder'ın gözlemleri suyun varlığını doğrudan saptayamamış (sıfat fiil) olsa da birçok önemli ipucu içeriyordu. (s. 54)

4. Eğer Mars'ta suyun varlığına ilişkin herhangi bir kanıt ulaşılmamış (sıfat fiil) olsaydı büyük olasılıkla gezegen ilgi çekiciliğini önemli ölçüde kaybedecekti. (s. 54)

5. Mars'ta bir zamanlar yaşamın bulunmuş (sıfat fiil) olabileceği düşüncesi herkesi heyecanlandırıyor. (s. 54)

6. Mars'ta da olası(sıfat fiil) yer altı sularının yakınlarında, görece sıcak ve nemli bölgelerde yaşam başlamış (sıfat fiil) olabilir. (s. 55)

7. Mars'ta ne akıllı canlıların yapmış (sıfat fiil) olduğu kanallar ne de gezegenimize saldırmak için bekleyen yeşil adamlar var. (s. 55)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 3, -mAdAn ekiyle 1, -dİğINdA ekiyle 1, -dİktAn sonra ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 3 olmak üzere toplam 9 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanan zarf fiil ekleri -(y)ArAk ve -(y)Ip ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Günümüzde Mars, uzaktan bakıldığında hâlâ cansız ve kuru bir gezegen olarak (zarf fiil) görünüyor. (s. 55)
2. Mars, giderek (zarf fiil) bizim için daha farklı bir görünüm kazanıyor. (s. 55)
3. Bu belki pek yakında gerçekleşmeyecek ama Mars'ı bir gün ikinci evimiz olarak (zarf fiil) göreceğiz. (s. 55)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bunların kimi daha inmeden (zarf fiil), kimi de indikten sonra kaybedildi. (s. 53)

Metinde -dİğINdA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Günümüzde Mars, uzaktan bakıldığında (zarf fiil) hâlâ cansız ve kuru bir gezegen olarak görünüyor. (s. 55)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bunların kimi daha inmeden, kimi de indikten sonra (zarf fiil) kaybedildi. (s. 53)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Lowell'ın, öyle düşleri olmalı ki 1894 yılında kendi gözlemesinde yaptığı gözlemler sonucunda, Mars'ın kutuplarındaki buzulları eritip (zarf fiil) kurak olan ekvator bölgesine kanallarla taşıyan bir uygarlığın bulunduğunu öne sürdü. (s. 52)
2. Bununla da kalmayıp (zarf fiil) Mars toprağını ve atmosferini inceledi. (s. 53)
3. Pathfinder'in taşıdığı ve Dünya'dan yönetilen bir hareketli uzay aracı da bilim insanlarına Pathfinder'in çevresinde istedikleri yere gidip (zarf fiil) inceleme yapma olanağı tanıdı. (s. 53)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. İnsanların Marslılara olan ilgisi, gezegene yapılan ilk başarılı uzay uçuşuna kadar sürdü. (s. 52)

2. Gezegene ulaşmak için yapılan uçuşlar, 1960 yılında başladı. (s. 52)
- 3,4. İlk Mars uçuşlarında, gezegenin yüzeyindeki devasa çarpışma izlerine, güneş sisteminin en büyük yanardağlarına, en karmaşık ve uzun kanyonlara sahip olan bir gezegen olduğu görüldü. (s. 53)
5. Bu tarihten sonra, Mars uçuşları sürdü. (s. 53)
6. Bu araçlar, birer yörünge ve iniş araçlarından oluşuyordu. (s. 53)
7. 1976 yılında gezegene ulaşan Vikinglerin iniş araçları başarılı bir şekilde yüzeye indiler. (s. 53)
- 8,9. Bu uçuşların ardından, Mars uçuşlarına uzunca bir süre ara verildi. (s. 53)
10. Daha önce gönderilen yüzey araçları, bir yörünge aracı ve bununla birlikte giden bir yüzey iniş aracından oluşuyordu. (s. 53)
11. Pathfinder'ın taşıdığı ve Dünya'dan yönetilen bir hareketli uzay aracı da bilim insanlarına Pathfinder'ın çevresinde istedikleri yere gidip inceleme yapma olanağı tanıdı. (s. 53)
12. Pathfinder'la yapılan araştırmalar, Mars'la ilgili bildiklerimizi pekiştirdi. (s. 54)

Tablo 4.6. *Doğa ve Evren teması Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	-
	-(y)Iş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	-	-
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	-	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	-	1
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	

Tablo 4.6. (Devam) *Doğa ve Evren teması Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi metni fiilimsi dağılımı*

	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dİğİNdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)İp	1	
Toplam			1

Âşık Veysel Şatıroğlu tarafından yazılan şiir türündeki “Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi” adlı metin incelendiğinde sadece bir fiilimsi tespit edilmiştir. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve şekillerinde fiilimsi kullanımının gösterilmesi amacıyla kullanılabilir. Tespit edilen tek fiilimsinin zarf fiil türünde olduğu ve cümleye durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. Fiilimsinin tespit edildiği cümle aşağıda gösterilmiştir.

Zarf fiil

Metinde -(y)İp ekiyle 1 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)İp eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Çağlayıp (zarf fiil) akıyor bulanık sular (s. 60)

Tablo 4.7. *Doğa ve Evren teması Beyaz Diş metni*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	9	19
	-(y)İş	2	
	-mAk	8	
Sıfat fiil	-(y)An	24	60
	-(y)AsI	-	
	-mAz	3	
	-(A)r	2	
	-dIk	16	
	-(y)AcAk	6	
	-mİş	9	
-Zarf fiil	-(y)A	6	49

Tablo 4.7. (Devam) Doğa ve Evren teması Beyaz Diş metni

-cAsInA	-	
-(y)ArAk	12	
-(y)Alı	-	
-mAksIzIn	-	
-ken	5	
-mAdAn	3	
-(A)r... -mAz	1	
-(y)IncA	5	
-dIkçA	-	
-dİğINdA	-	
-dİktAn sonra	2	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	15	
Toplam		128

Jack London tarafından yazılan ve Yiğit Yavuz tarafından dilimize çevrilen “Beyaz Diş” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 19 isim fiil, 60 sıfat fiil ve 49 zarf fiil olmak üzere toplam 128 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin ise sıfat fiil eklerinden -(y)An eki olduğu görülmektedir. Metinde doğa ve diğer varlıkları tasvir ederken sıklıkla sıfat fiil kullanıldığı gözlemlenmiştir. Metinde yer alan “Donmuş su yolunun iki yanında, karanlık ladin ormanı çatılmış duruyordu. Yakın zaman önce esen bir rüzgâr, ağaçların üzerindeki beyaz buz örtüsünü sıyırmıştı ve ağaçlar sönükleşen ışığın altında, kara, uğursuz gövdeleriyle, birbirlerine yaslanır gibiydiler.” (Ferman Yayınları, 2023: 66) ifadesi bu duruma örnek gösterilebilir. Zarf fiiller ise kullanımı bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Zarf fiillerin cümlelere sebep, zaman, durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün isim fiil olduğu görülmektedir. -(y)AsI, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -dIkçA, -dİğINdA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiillerin ve zarf fiillerin öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 9, -(y)İş ekiyle 2, -mAk ekiyle 8 olmak üzere toplam 19 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yaşam, ona bir saldırıdır, çünkü yaşam hareket demektir; vahşi tabiat her zaman hareketi yok etmeye (isim fiil) çalışır. (s. 67)
2. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip, insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkarak gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak, görünmez bileşenlerin ve kuvvetlerin karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden birer noktacı, zerrecik olarak algılamaya (isim fiil) başlayıncaya değin. (s. 67)
3. Kısa, güneşsiz günün solgun ışığı kaybolmaya (isim fiil) başlamıştı ki, durgun havada, uzaktan gelen belli belirsiz bir çığlık duyuldu. (s. 67)
4. Daha fazla konuşmadılar ama hâlâ, arkalarında yükselmeye (isim fiil) devam eden av çığlıklarını dinliyorlardı. (s. 68)
5. Ateşten biraz uzakta öbeklenen kurt köpekleri, hırlıyorlar, birbirleriyle dalaşıyorlar ama karanlığa doğru gitmeye (isim fiil) niyetli görünmüyorlardı. (s. 68)
6. Henry yemeyi (isim fiil) bırakıp ateşin öte yanına baktı ve köpekleri saydı.(s. 68)
7. Demek istiyorum ki, sinirlerin bozulmuş ve hayaller görmeye (isim fiil) başlamışsın. (s. 69)
8. Henry yanıt vermeyerek, sessizce lokmasını çiğnemeyi (isim fiil) sürdürdü ve yemek bitince, üstüne bir fincan kahve içti. (s. 69)
9. Gördüğüm şeyin başka bir açıklaması (isim fiil) olsa keşke. (s. 69)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Henry ona anlayışla (isim fiil) bakarak: (s. 69)
2. Her yandan bağrıışlar (isim fiil) yükseliyor ve köpekler, birbirlerine iyice sokularak korkularını belli ediyorlardı; ateşe öyle yakın duruyorlardı ki, tüyleri sıcaktan kavruluyordu. (s. 69)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Güzel Smith'in yanında pek çok talihsizlikler yaşayan Beyaz Diş, ölmek (isim fiil) üzereyken Weedon Scott (Vidm Sıkak) ve Matt (Met), tarafından kurtarılır. (s. 66)
2. Yaşam, ona bir saldırıdır, çünkü yaşam hareket demektir (isim fiil); vahşi tabiat her zaman hareketi yok etmeye çalışır. (s. 67)

3. Nefeslerinden gelen buz kristalleri, kirpiklerini, yanaklarını ve dudaklarını öyle bir kaplamıştı ki, yüzlerini görmek (isim fiil) mümkün değildi. (s. 67)
4. Et bulmak (isim fiil) zor. (s. 68)
5. Kaçıp da yem olmaktansa (isim fiil), karınlarının doyduğu yerde kalıyorlar. (s. 68)
6. Ne demek (isim fiil) istiyorsun? diye sordu Bill.(s. 69)
7. Demek (isim fiil) istiyorum ki, sinirlerin bozulmuş ve hayaller görmeye başlamışsın. (s. 69)
8. Bakmak (isim fiil) ister misin? (s. 69)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 24, -mAz ekiyle 3, -(A)r ekiyle 2, -dİk ekiyle 16, -(y)AcAk ekiyle 6, -mİş ekiyle 9 olmak üzere toplam 60 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla örneği rastlanan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Burada Beyaz Diş'i gören (sıfat fiil) ve onun sahibini nasıl savunduğunu izleyen (sıfat fiil) Güzel Smith, Beyaz Diş'i Gri Kunduz'dan satın alır. (s. 66)
3. Güzel Smith'in yanında pek çok talihsizlikler yaşayan (sıfat fiil) Beyaz Diş, ölmek üzereyken Weedon Scott (Vidin Sıkot) ve Matt (Met), tarafından kurtarılır. (s. 66)
4. Aşağıda Bill (Bil) ve Henry'nin (Henri) yolculukları esnasında köpeklerinin kaybolduğunu anlatan (sıfat fiil) bir bölüm verilmiştir. (s. 66)
- 5,6. Yakın zaman önce esen (sıfat fiil) bir rüzgâr, ağaçların üzerindeki beyaz buz örtüsünü sıyırmıştı ve ağaçlar sönükleşen (sıfat fiil) ışığın altında, kara, uğursuz gövdeleriyle, birbirlerine yaslanır gibiydiler. (s. 66)
7. Köpeklerin üzerinde deri koşum takımları vardı ve arkalarından sürüklenen (sıfat fiil) kızağa, deri kayışlarla bağlıydılar. (s. 67)
8. Kızağın baş tarafı, bir dalga misali kabaran (sıfat fiil) yumuşak karı aşağı çekecek ve bastırarak şekilde, bir parşömen tomarı gibi yukarı kalkıktı. (s. 67)
- 9,10. Ama en fazla göze çarpan (sıfat fiil) ve en çok yer kaplayan (sıfat fiil) şey, uzun dar kutuydu. (s. 67)
11. Kızaktaki kutunun içinde, çabası sona ermiş üçüncü bir adam yatıyordu; tabiat bu adamı yenmiş ve bir daha hareket edemeyecek, direnemeyecek hale gelene (sıfat fiil) kadar ezmişti. (s. 67)

12. Akıp denize karışmasın diye suyu dondurur; ağaçlar güçlü yüreklerine dek buz kessinler diye onların usarelerini çeker; tabiatın en şiddetli ve dehşetli biçimde yağmalayıp ufalayarak teslim aldığı, insandır; yaşamın hep huzursuz ettiği, tüm hareketlerin an gelip eylemsizlikle sonlanacağı şeklindeki hükme, her daim başkaldıran (sıfat fiil) insan. (s. 67)
13. Nefeslerinden gelen (sıfat fiil) buz kristalleri, kirpiklerini, yanaklarını ve dudaklarını öyle bir kaplamıştı ki, yüzlerini görmek mümkün değildi. (s. 67)
14. Ama tüm örtülerin altında hâlâ insandılar; tenhâlığın, alaycılığın ve sessizliğin bölgesine girerek, devasa bir serüvene kalkışan (sıfat fiil) bu cılız maceraperestler, uzay uçurumları kadar uzak, yabancı ve titreşimsiz bir dünyanın kudretine meydan okuyorlardı. (s. 67)
15. Her tarafta, onlara varlığını somut şekilde dayatan (sıfat fiil) sessizlik vardı. (s. 67)
16. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip, insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkarak gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak, görünmez bileşenlerin ve kuvvetlerin karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden (sıfat fiil) birer noktacık, zerrecik olarak algılamaya başlayıncaya değin. (s. 67)
17. Kısa, güneşsiz günün solgun ışığı kaybolmaya başlamıştı ki, durgun havada, uzaktan gelen (sıfat fiil) belli belirsiz bir çığlık duyuldu. (s. 67)
18. Hızla süzülerek yükselen (sıfat fiil) bu çığlık, en üst notasında gergin ve titrek şekilde bir süre devam ettikten sonra, yavaşça söndü. (s. 67)
19. Yine geriden, ikinci çığlığın sol tarafından, ona cevap veren (sıfat fiil) üçüncü bir çığlık yükseldi. (s. 68)
20. Daha fazla konuşmadılar ama hâlâ, arkalarında yükselmeye devam eden (sıfat fiil) av çığlıklarını dinliyorlardı. (s. 68)
21. Ateşten biraz uzakta öbeklenen (sıfat fiil) kurt köpekleri, hırılıyorlar, birbirleriyle dalaşıyorlar ama karanlığa doğru gitmeye niyetli görünmüyorlardı. (s. 68)
22. Ateşin başına çömelip, bir buz parçasıyla kahve cezvesini yerleştiren (sıfat fiil) Henry, başıyla onayladı. (s. 68)
23. Karanlığın içinden gelen (sıfat fiil), iniltili, kederli ve vahşi bir çığlıkla, sözü bölündü. (s. 69)
24. Çığlık üstüne çığlık ve onlara yanıt veren (sıfat fiil) başka çığlıklar, sessizliği bir tımarhaneye çevirmektedir. (s. 69)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ebediyetin her şeye hâkim, kelimelere sıgmaz (sıfat fiil) hikmeti, hayata ve yaşam çabasının beyhudeliğine bakarak gülmektedir. (s. 66)
2. Sessizlik, bitimsiz uzamın ve değiştirilemez (sıfat fiil) fermanın ağırlığıyla onları eziyordu. (s. 67)
3. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip, insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkarak gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak, görünmez (sıfat fiil) bileşenlerin ve kuvvetlerin karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden birer noktacı, zerrecik olarak algılamaya başlayınca değin. (s. 67)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yakın zaman önce esen bir rüzgâr, ağaçların üzerindeki beyaz buz örtüsünü sıyırmıştı ve ağaçlar sönükleşen ışığın altında, kara, uğursuz gövdeleriyle, birbirlerine yaslanır (sıfat fiil) gibiydiler. (s. 66)
2. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip, insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkar (sıfat fiil) gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak, görünmez bileşenlerin ve kuvvetlerin karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden birer noktacı, zerrecik olarak algılamaya başlayınca değin. (s. 67)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Burada Beyaz Diş'i gören ve onun sahibini nasıl savunduğunu (sıfat fiil) izleyen Güzel Smith, Beyaz Diş'i Gri Kunduz'dan satın alır. (s. 66)
2. Aşağıda Bill (Bil) ve Henry'nin (Henri) yolculukları esnasında köpeklerinin kaybolduğunu (sıfat fiil) anlatan bir bölüm verilmiştir. (s. 66)
- 3,4. Akıp denize karışmasın diye suyu dondurur; ağaçlar güçlü yüreklerine dek buz kessinler diye onların usarelerini çeker; tabiatın en şiddetli ve dehşetli biçimde yağmalayıp ufalayarak teslim aldığı (sıfat fiil), insandır; yaşamın hep huzursuz ettiği (sıfat fiil), tüm hareketlerin an gelip eylemsizlikle sonlanacağı şeklindeki hükme, her daim başkaldıran insan. (s. 67)
5. Konuşmadan ilerliyorlar, nefeslerini yaptıkları (sıfat fiil) işe saklıyorlardı. (s. 67)
6. Sessizliğin onların zihinleri üzerindeki etkisi, derin su ortamının dalgıcın vücudunda bıraktığı (sıfat fiil) etkiye benziyordu. (s. 67)
7. İki adam da sesin nereden geldiğini (sıfat fiil) anlamıştı. (s. 68)
8. Geriden, az önce geçtikleri (sıfat fiil) karlı alanın bir yerinden gelmekteydi. (s. 68)
9. Burada postlarının güvende olduğunu (sıfat fiil) biliyorlar, dedi. (s. 68)

10. Kaçıp da yem olmaktansa, karınlarının doyduğu (sıfat fiil) yerde kalıyorlar. (s. 68)
11. Daha önce sen de hep, akıllı olduklarını (sıfat fiil) söyledin. (s. 68)
12. Diğer, yediği (sıfat fiil) fasulyeleri ağır ağır çiğneyerek: (s. 68)
13. Bunu ben de düşündüm, dedi, sonra onu karın üstünde koşarken görünce, gidip baktım ve karda bıraktığı (sıfat fiil) izleri gördüm. (s. 69)
14. Henry durup dinledi ve sonra elini çığlığın geldiği (sıfat fiil) yere doğru sallayarak cümlesini tamamladı: (s. 69)
15. Gördüğüm (sıfat fiil) şeyin başka bir açıklaması olsa keşke. (s. 69)
16. Köpeklerin nasıl çıngar çıkardığını (sıfat fiil) sen de fark etmişsin. (s. 69)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Kızağın baş tarafı, bir dalga misali kabaran yumuşak karı aşağı çekecek (sıfat fiil) ve bastracak (sıfat fiil) şekilde, bir parşömen tomarı gibi yukarı kalkıktı. (s. 67)
- 3,4. Kızaktaki kutunun içinde, çabası sona ermiş üçüncü bir adam yatıyordu; tabiat bu adamı yenmiş ve bir daha hareket edemeyecek (sıfat fiil), direnemeyecek (sıfat fiil) hale gelene kadar ezmişti. (s. 67)
5. Akıp denize karışmasın diye suyu dondurur; ağaçlar güçlü yüreklerine dek buz kessinler diye onların usarelerini çeker; tabiatın en şiddetli ve dehşetli biçimde yağmalayıp ufalayarak teslim aldığı, insandır; yaşamın hep huzursuz ettiği, tüm hareketlerin an gelip eylemsizlikle sonlanacağı (sıfat fiil) şeklindeki hükme, her daim başkaldıran insan. (s. 67)
6. Bill, söyleyeceklerinin (adlaşmış sıfat fiil) önemi iyice anlaşılın diye bir an durdu. (s. 68)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Donmuş (sıfat fiil) su yolunun iki yanında, karanlık ladin ormanı çatılmış (sıfat fiil) duruyordu. (s. 66)
3. Vahşi tabiatı burası; acımasız, kalbi buz kesmiş (sıfat fiil) Kuzey topraklarıydı. (s. 66)
4. Buz tutmuş (sıfat fiil) su yolunun aşağısında, bir grup köpek çabalayıp durmaktaydı. (s. 67)
5. Sağlam huş ağacı kabuğundan yapılmış (sıfat fiil) kızağın tüm yüzeyi, karla temas halindeydi. (s. 67)
6. Köpeklerin önünde, geniş kar ayakkabıları giymiş (sıfat fiil) bir adam çabalıyordu. (s. 67)
7. Kızaktaki kutunun içinde, çabası sona ermiş (sıfat fiil) üçüncü bir adam yatıyordu; tabiat bu adamı yenmiş ve bir daha hareket edemeyecek, direnemeyecek hale gelene kadar ezmişti. (s. 67)

8. Ama önde ve arkada, henüz ölmemiş (sıfat fiil) iki adam, korkmadan, boyun eğmeden çabalıyorlardı. (s. 67)

9. Bedenlerinin üzerinde kürkler ve tabaklanmış (sıfat fiil) yumuşak deriler vardı. (s. 67)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 6, -(y)ArAk ekiyle 12, -ken ekiyle 5, -mAdAn ekiyle 3, -(A)r... -mAz ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 5, -dlktAn sonra ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 15 olmak üzere toplam 49 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanan zarf fiil eki -(y)Ip ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Akıp denize karışmasın diye (zarf fiil) suyu dondurur; ağaçlar güçlü yüreklerine dek buz kessinler diye (zarf fiil) onların usarelerini çeker; tabiatın en şiddetli ve dehşetli biçimde yağmalayıp ufalayarak teslim aldığı, insandır; yaşamın hep huzursuz ettiği, tüm hareketlerin an gelip eylemsizlikle sonlanacağı şeklindeki hükme, her daim başkaldıran insan. (s. 67)

3. Günlerdir tek tavşan izi görmedim, diye (zarf fiil) yanıtladı arkadaşı. (s. 68)

4. Bill, söyleyeceklerinin önemi iyice anlaşılın diye (zarf fiil) bir an durdu. (s. 68)

5. Henry, diye (zarf fiil) devam etti Bill, hepsi bizim köpekler miydi bilmem ama, ben balık verirkensayıları yediydi. (s. 68)

6. Ne demek istiyorsun? diye (zarf fiil) sordu Bill. (s. 69)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ebediyetin her şeye hâkim, kelimelere sığmaz hikmeti, hayata ve yaşam çabasının beyhudeliğine bakarak (zarf fiil) gülmekteydi. (s. 66)

2. Akıp denize karışmasın diye suyu dondurur; ağaçlar güçlü yüreklerine dek buz kessinler diye onların usarelerini çeker; tabiatın en şiddetli ve dehşetli biçimde yağmalayıp ufalayarak (zarf fiil) teslim aldığı, insandır; yaşamın hep huzursuz ettiği, tüm hareketlerin an gelip eylemsizlikle sonlanacağı şeklindeki hükme, her daim başkaldıran insan.(s. 67)

3. Ama tüm örtülerin altında hâlâ insandılar; tenhalığın, alaycılığın ve sessizliğin bölgesine girerek (zarf fiil), devasa bir serüvene kalkışan bu cılız maceraperestler, uzay uçurumları kadar uzak, yabancı ve titreşimsiz bir dünyanın kudretine meydan okuyorlardı. (s. 67)

4,5. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip, insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkar gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak (zarf fiil), görünmez bileşenlerin ve kuvvetlerin

karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden birer noktacı, zerrecik olarak (zarf fiil) algılamaya başlayıncayadeğin.(s. 67)

6. Hızla süzülerek (zarf fiil) yükselen bu çığlık, en üst notasında gergin ve titrek şekilde bir süre devam ettikten sonra, yavaşça söndü. (s. 67)

7. Sonra, uzun ve dar kutunun üzerinden, karşılıklı olarak (zarf fiil) başlarını salladılar. (s. 68)

8. Diğeri, yediği fasulyeleri ağır ağır çiğneyerek (zarf fiil):(s. 68)

9. Henry ona anlayışla bakarak (zarf fiil):(s. 69)

10. Henry yanıt vermeyerek (zarf fiil), sessizce lokmasını çiğnemeyi sürdürdü ve yemek bitince, üstüne bir fincan kahve içti.(s. 69)

11. Henry durup dinledi ve sonra elini çığlığın geldiği yere doğru sallayarak (zarf fiil) cümlesini tamamladı: (s. 69)

12. Her yandan bağrışlar yükseliyor ve köpekler, birbirlerine iyice sokularak (zarf fiil) korkularını belli ediyorlardı; ateşe öyle yakın duruyorlardı ki, tüyleri sıcaktan kavruluyordu.(s. 69)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onlar, Beyaz Diş'i yanlarına alıp ehlileştirirken (zarf fiil) çeşitli sorunlar yaşasalar da zamanla Beyaz Diş'i çok severler. (s. 66)

2. Henry, dedi, onlara yemek verirken (zarf fiil) nasıl hırgür ettiler, gördün mü?(s. 68)

3. Henry, diye devam etti Bill, hepsi bizim köpekler miydi bilmemama, ben balık verirken (zarf fiil) sayıları yediydi. (s. 68)

4. Diğerini karda koşarken (zarf fiil) gördüm. (s. 69)

5. Bunu ben de düşündüm, dedi, sonra onu karın üstünde koşarken (zarf fiil) görünce, gidip baktım ve karda bıraktığı izleri gördüm. (s. 69)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Ama önde ve arkada, henüz ölmemiş iki adam, korkmadan (zarf fiil), boyun eğmeden (zarf fiil) çabalıyorlardı. (s. 67)

3. Konuşmadan (zarf fiil) ilerliyorlar, nefeslerini yaptıkları işe saklıyorlardı. (s. 67)

Metinde -(A)r... -maz eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Nefesleri ağızlarından çıkarcık (zarf fiil) donuyor, köpüklü parçacıklar halinde fışkırıp, gövdelerindeki tüylere yapışıyor ve buz kristallerine dönüşüyordu. (s. 67)

Metinde -(y)InCA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Burada Beyaz Diş Weedon Scott'un babasını ölümden kurtarınca (zarf fiil) herkesin sevgisini kazanmıştır. (s. 66)
2. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip, insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkarak gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak, görünmez bileşenlerin ve kuvvetlerin karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden birer noktacı, zerrecik olarak algılamaya başlayınca (zarf fiil) değin. (s. 67)
3. Karanlık çökünce (zarf fiil), köpekleri su yolunun kıyısındaki bir ladin ağacı kümesine yönlendirdiler ve kamp kurdular. (s. 68)
4. Bunu ben de düşündüm, dedi, sonra onu karın üstünde koşarken görünce (zarf fiil), gidip baktım ve karda bıraktığı izleri gördüm. (s. 69)
5. Henry yanıt vermeyerek, sessizce lokmasını çiğnemeyi sürdürdü ve yemek bitince (zarf fiil), üstüne bir fincan kahve içti. (s. 69)

Metinde -dikten sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Hızla süzülerek yükselen bu çığlık, en üst notasında gergin ve titrek şekilde bir süre devam ettikten sonra (zarf fiil), yavaşça söndü. (s. 67)
2. Ağzını elinin tersiyle sildikten sonra (zarf fiil) konuştu: (s. 69)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kiche ve yavrusu, Gri Kunduz tarafından yakalanıp (zarf fiil) Gri Kunduz'un köyüne götürülür. (s. 66)
2. Onlar, Beyaz Diş'i yanlarına alıp (zarf fiil) ehlileştirirken çeşitli sorunlar yaşasalar da zamanla Beyaz Diş'i çok severler. (s. 66)
3. Buz tutmuş su yolunun aşağısında, bir grup köpek çabalayıp (zarf fiil) durmaktaydı. (s. 67)
4. Nefesleri ağızlarından çıkar çıkmaz donuyor, köpüklü parçacıklar halinde fişkırıp (zarf fiil), gövdelerindeki tüylere yapışıyor ve buz kristallerine dönüşüyordu. (s. 67)
- 5,6,7. Akıp (zarf fiil) denize karışmasın diye suyu dondurur; ağaçlar güçlü yüreklerine dek buz kessinler diye onların usarelerini çeker; tabiatın en şiddetli ve dehşetli biçimde yağmalayıp (zarf fiil) ufalayarak teslim aldığı, insandır; yaşamın hep huzursuz ettiği, tüm hareketlerin an gelip (zarf fiil) eylemsizlikle sonlanacağı şeklindeki hükme, her daim başkaldıran insan. (s. 67)

8. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip (zarf fiil), insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkarak gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak, görünmez bileşenlerin ve kuvvetlerin karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden birer noktacı, zerrecik olarak algılamaya başlayıncaya değin. (s. 67)

9. İkinci bir çığlık, sessizliği kulak tırmalayıcı bir sesle iğne gibi delip (zarf fiil) geçti. (s. 68)

10. Ateşin başına çömelip (zarf fiil), bir buz parçasıyla kahve cezvesini yerleştiren Henry, başıyla onayladı. (s. 68)

11. Kaçıp (zarf fiil) da yem olmaksızın, karınlarının doyduğu yerde kalıyorlar. (s. 68)

12. Tekrar çantaya gidip (zarf fiil) ona da balık getirdim. (s. 68)

13. Henry yemeyi bırakıp (zarf fiil) ateşin öte yanına baktı ve köpekleri saydı. (s. 68)

14. Bunu ben de düşündüm, dedi, sonra onu karın üstünde koşarken görünce, gidip (zarf fiil) baktım ve karda bıraktığı izleri gördüm. (s. 69)

15. Henry durup (zarf fiil) dinledi ve sonra elini çığlığın geldiği yere doğru sallayarak cümlesini tamamladı: (s. 69)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Henry, dedi, onlara yemek verirken nasıl hırgür ettiler, gördün mü? (s. 68)

2. Henry ona anlayışla bakarak: (s. 69)

3. Henry yanıt vermeyerek, sessizce lokmasını çiğnemeyi sürdürdü ve yemek bitince, üstüne bir fincan kahve içti. (s. 69)

4. Onları zihinlerinin en uzak girintisine kadar ezip, insan ruhunun tüm sahte şevklerini, coşkularını, yersiz özdeğerlerini, üzümün suyunu sıkarak gibi içlerinden dışarı akıtıyordu; bu adamlar kendilerini sınırlı ve küçük olarak, görünmez bileşenlerin ve kuvvetlerin karşılıklı oyununda azıcık akıl ve yetersiz bir kurnazlıkla hareket eden birer noktacı, zerrecik olarak algılamaya başlayıncaya değin. (s. 67)

Tablo 4.8. Millî Kültürümüz teması Türk Plastik Sanatları metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	18	28
	-(y)Iş	-	
	-mAk	10	
Sıfat fiil	-(y)An	13	38
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	

Tablo 4.8. (Devam) *Milli Kültürümüz teması Türk Plastik Sanatları metni fiilimsi dağılımı*

	-(A)r	-	
	-dİk	19	
	-(y)AcAk	3	
	-mİş	3	
Zarf fiil	-(y)A	2	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	8	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	2	
	-mAdAn	1	
	-(A)r... -mAz	-	15
	-(y)IncA	2	
	-dİkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	-	
Toplam			81

Mehmet Kaplan tarafından yazılan “Türk Plastik Sanatları” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 28 isim fiil, 38 sıfat fiil ve 15 zarf fiil olmak üzere toplam 81 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. Türk Plastik Sanatlarının tarihinin anlatıldığı bu metinde sanatların betimlenmesinde sıfat fiillerden yararlanıldığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu, kullanıldığı cümlelere sebep, zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mA ve -dİk ekleridir. -(y)İş, -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -dİkçA, -dİğINdA, -dİktAn sonra, -AsIyA, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 18, -mAk ekiyle 10 olmak üzere toplam 28 isim fiil tespit edilmiştir. -(y)Iş ekiyle kurulmuş isim fiile rastlanılmamıştır. Tespit edilen isim fiiller cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bugün hâlâ en güzel örnekleri Türkiye’de dokunan halı atın ehlileştirilmesi (isim fiil) gibi bir Türk icadıdır. (s. 90)
2. Türkler eskiden sanat eserlerinin bakımı ve korunması (isim fiil) için vakıflar tesis etmişlerdi. (s. 91)
3. Bugün yapılacak şey, Türkiye’de Türklere ait sanat eserlerinin il il, ilçe ilçe en küçük parçasına varıncaya kadar tespiti ve korunmasıdır (isim fiil). (s. 91)
4. Korumanın (isim fiil) en tesirli vasıtası, bütün vatandaşlara bunların bizim için taşıdıkları değer ve mânâyı öğretmektir. (s. 91)
5. Millî Eğitim Temel Kanunu, Türk kültür eserlerinin mânâ ve değerinin “Türk milletinin bütün fertlerine öğretilmesini” (isim fiil) emrediyor. (s. 91)
6. Zira onun ruhu, tarihi, hâtırası, zevki, yaratma (isim fiil) gücü, tabiata ait olan çıplak toprakta değil, onun üzerinde yarattığı eserlerde görülür. (s. 91)
7. Sanat tarihi öğretmenleri öğrencilerine araştırma zevkiyle beraber koruma (isim fiil) terbiyesi de vermelidirler. (s. 92)
8. Öğrencilere tarihî eserleri korumanın (isim fiil) vatanı korumak kadar önemli olduğu öğretilmelidir. (s. 92)
9. Bizim için eskiden kalma (isim fiil) bütün güzel eserler birer “zafer müjdesi”dir. (s. 92)
10. Onlara eski, ölü maddî şekiller gözüyle değil de yarının sanat eserlerinin tohumu gibi bakmasını (isim fiil) bilmeliyiz. (s. 92)
11. Okullarda sanat tarihi, resim ve heykel derslerinde hem eski Türk sanat eserlerinin kopyaları yaptırılmalı, hem de onlardan ilham alan yeni eserler vücuda getirilmesi (isim fiil) teşvik edilmelidir. (s. 92)
12. Plastik sanat eserlerini incelemenin (isim fiil) en pratik yolu onların benzerini yapmaktır. (s. 92)
- 13,14. En güzel sanat eseri modellerinin çoğaltılması (isim fiil) da bir kültür çalışmasıdır (isim fiil). (s. 93)
15. El, gözden daha iyi bir anlam ve öğrenme (isim fiil) vasıtasıdır. (s. 93)
- 16,17,18. Bunun sebebi onların bilinmemesi (isim fiil), yapacak ustaların bulunmaması (isim fiil) ve muhayyilenin bu modeller üzerinde çalıştırılmamasıdır (isim fiil). (s. 93)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İstanbul'da fetihten sonra Türklerin vücuda getirdikleri eski eserleri gören yerli, yabancı herkes, onlara hayran olmaktan (isim fiil) kendini alamaz. (s. 91)
2. Korumanın en tesirli vasıtası, bütün vatandaşlara bunların bizim için taşıdıkları değer ve mânâyı öğretmektir (isim fiil). (s. 91)
3. Öğrencilere tarihî eserleri korumanın vatani korumak (isim fiil) kadar önemli olduğu öğretilmelidir. (s. 92)
4. Plastik sanat eserlerini incelemenin en pratik yolu onların benzerini yapmaktır (isim fiil). (s. 92)
- 5,6. Kültürün bir mânâsı da çoğalmak (isim fiil) demektir (isim fiil). (s. 93)
7. Aşı veya ilaç yapmak (isim fiil) için “mikrop kültürü” yapılır. (s. 93)
8. Nasıl büyük musikişinasların eserleri, bir model olarak icra edilmek (isim fiil) suretiyle tekrarlanıyorsa, güzel bir hat, bir desen, bir motif de kopya edilerek çoğaltılabilir. (s. 93)
9. Edebiyat ve musiki eserlerini memleket sathına yaymak (isim fiil) kolaydır. (s. 93)
10. Fakat bazı sanat okullarında görüldüğü gibi, bahçede küçük bir Sultan Ahmet çeşmesi yapmak (isim fiil) çok daha tesirlidir. (s. 93)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 13, -dİk ekiyle 19, -(y)AcAk ekiyle 3, -mİş ekiyle 3 olmak üzere toplam 38 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bugün hâlâ en güzel örnekleri Türkiye'de dokunan (sıfat fiil) halı atın ehlileştirilmesi gibi bir Türk icadıdır. (s. 90)
2. Erleri iyi kılıç kullanan (sıfat fiil) Türk kadınları da çok güzel nakışlar yaparlar, dikiş dikerler. (s. 90)
3. Türkler bunlarda kendilerini çok ilgilendiren (sıfat fiil) hayvan figürleri işlemişlerdir. (s. 91)
4. Sanat tarihinde Türklere has olan (sıfat fiil) bu hayvan figürlü eşya “hayvan üslubu” diye anılır. (s. 91)
5. Türkler yerleşik medeniyete geçince, bu medeniyetin temeli olan (sıfat fiil) katı maddeyi, taşı, tahtayı, camı, çiniyi daha büyük bir zevkle işlemişlerdir. (s. 91)

6,7. İslâmiyet’i kabul eden (sıfat fiil) ve şehir kuran (sıfat fiil) Türkler, dünyanın en güzel mabetlerini, çeşmelerini, saraylarını, konaklarını, yalılarını inşa etmişlerdir. (s. 91)

8. İstanbul’da fetihten sonra Türklerin vücuda getirdikleri eski eserleri gören (sıfat fiil) yerli, yabancı herkes, onlara hayran olmaktan kendini alamaz. (s. 91)

9. Zira onun ruhu, tarihi, hâtırası, zevki, yaratma gücü, tabiata ait olan (sıfat fiil) çıplak toprakta değil, onun üzerinde yarattığı eserlerde görülür. (s. 91)

10. Her okulun Türk sanat eserlerinin resimlerini, planlarını, maketlerini gösteren (sıfat fiil) müzeleri olmalıdır. (s. 92)

11. Vatandaşların ellerinde bulunan (sıfat fiil) tarihî eşyalar ve kitaplarla resimler okul müzelerinde muhafaza edilebilir. (s. 92)

12. Okullarda sanat tarihi, resim ve heykel derslerinde hem eski Türk sanat eserlerinin kopyaları yaptırılmalı, hem de onlardan ilham alan (sıfat fiil) yeni eserler vücuda getirilmesi teşvik edilmelidir. (s. 92)

13. Eski Türk hatlarından birisini olduğu gibi kopya edebilen (sıfat fiil), onların kıvrımlarını, ölçülerini de öğrenmiş olur. (s. 92)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dede Korkut Hikâyeleri eski Türklerin toylarında yere binlerce halı serildiğinden (sıfat fiil) bahseder. (s. 90)

2. Anadolu Türk köylüsünün, yörüğünün günlük hayatında kullandığı (sıfat fiil) çoraplar, kuşaklar, elbiseler, başlıklar, heybeler, örtüler, askılar bugün Avrupa müzelerini ve zenginlerin lüks salonlarını süslüyor. (s. 90)

3. Ruslar ve diğer Batılılar araştırma yaptıkları (sıfat fiil) eski Hun mezarlarında yüzlerce madenî süs eşyası bulmuşlardır. (s. 91)

4. Katı madde çıkardığı (sıfat fiil) güçlük dolayısıyla sanatçıya büyük bir güç kazandırır. (s. 91)

5. İstanbul’da fetihten sonra Türklerin vücuda getirdikleri (sıfat fiil) eski eserleri gören yerli, yabancı herkes, onlara hayran olmaktan kendini alamaz. (s. 91)

6,7. Avrupalıların yaptıkları (sıfat fiil) gravürler bu yüksek sanat zevkinin kasabalara, hatta köylere kadar yayılmış olduğunu (sıfat fiil) gösteriyor. (s. 91)

8. Korumanın en tesirli vasıtası, bütün vatandaşlara bunların bizim için taşıdıkları (sıfat fiil) değer ve mânâyı öğretmektir. (s. 91)

9. Bir milletin asıl vatanı yarattığı (sıfat fiil) kültür eserleridir. (s. 91)

10. Zira onun ruhu, tarihi, hâtırası, zevki, yaratma gücü, tabiata ait olan çıplak toprakta değil, onun üzerinde yarattığı (sıfat fiil) eserlerde görülür. (s. 91)

11. Öğrenciler, çocuklara ve gençlere has o taze tecessüsleri, dikkatleri ve enerjileri ile bulundukları (sıfat fiil) yöredeki tarihî eserlerin kâşifi olabilecekleri gibi koruyucusu da olabilirler. (s. 92)

12. Bu müzelerin bir kısmı, okulun bulunduğu (sıfat fiil) şehir veya semtteki eski eserlere tahsis edilmelidir. (s. 92)

13. Öğrencilere tarihî eserleri korumanın vatani korumak kadar önemli olduğu (sıfat fiil) öğretilmelidir.(s. 92)

14. Eski Türk hatlarından birisini olduğu (sıfat fiil) gibi kopya edebilen, onların kıvrımlarını, ölçülerini de öğrenmiş olur. (s. 92)

15. Okul müzeleri, öğrencilerin boş vakitlerini güzel eserler kopya ederek veya incelemeler yaparak değerlendirdikleri (sıfat fiil) atölyeler olmalıdır. (s. 92)

16,17. Her öğrenci okul müzesinde kopya ettiği (sıfat fiil) veya geliştirdiği (sıfat fiil) eski bir hat, desen veya motifi odasının duvarına assa veya bayram tebriki olarak arkadaşlarına yollasa fena mı olur? (s. 93)

18. Türklerin yarattıkları (sıfat fiil) sanat eserlerini de fotoğraf vasıtasıyla çoğaltabiliriz. (s. 93)

19. Fakat bazı sanat okullarında görüldüğü (sıfat fiil) gibi, bahçede küçük bir Sultan Ahmet çeşmesi yapmak çok daha tesirlidir. (s. 93)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bugün yapılacak (sıfat fiil) şey, Türkiye’de Türklere ait sanat eserlerinin il il, ilçe ilçe en küçük parçasına varıncaya kadar tespiti ve korunmasıdır. (s. 91)

2. Öğrenciler, çocuklara ve gençlere has o taze tecessüsleri, dikkatleri ve enerjileri ile bulundukları yöredeki tarihî eserlerin kâşifi olabilecekleri (sıfat fiil) gibi koruyucusu da olabilirler. (s. 92)

3. Bunun sebebi onların bilinmemesi, yapacak (sıfat fiil) ustaların bulunmaması ve muhayyilenin bu modeller üzerinde çalıştırılmamasıdır. (s. 93)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Avrupalıların yaptıkları gravürler bu yüksek sanat zevkinin kasabalara, hatta köylere kadar yayılmış (sıfat fiil) olduğunu gösteriyor. (s. 91)

2. Eski Türk hatlarından birisini olduğu gibi kopya edebilen, onların kıvrımlarını, ölçülerini de öğrenmiş (sıfat fiil) olur. (s. 92)

3. Öğrencilere ilkokuldan itibaren Türk sanat eserleri öğretilmiş (sıfat fiil) olsaydı, onlar bunun zevkine varırlar, hayatta da onları ararlar, bulurlar, korurlar ve yaratırlardı. (s. 93)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 2, -(y)ArAk ekiyle 8, -ken ekiyle 2, -mAdAn ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 2 olmak üzere toplam 15 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sanat tarihinde Türklere has olan bu hayvan figürlü eşya “hayvan üslubu” diye (zarf fiil) anılır. (s. 91)

2. Tanpınar “Bursa’da Zaman” şiirinde:

Bir zafer müjdesi burda her isim diye (zarf fiil) haykırır. (s. 92)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bu eserlerden hareket edilerek (zarf fiil) yeni yeni eserler vücuda getirilebilir. (s. 92)

2. Avrupalılar bizim eserlerimizdeki motifleri kullanarak (zarf fiil) modalar icat etmişlerdir. (s. 92)

3,4. Okul müzeleri, öğrencilerin boş vakitlerini güzel eserler kopya ederek (zarf fiil) veya incelemeler yaparak (zarf fiil) değerlendirdikleri atölyeler olmalıdır. (s. 92)

5. Eski Türk şehirlerinde en güzel cami, mezar taşı, mihrap, şadırvan, sebil, kemer vesair eşya şekilleri, malzeme, hacim değiştirilerek (zarf fiil) binlerce, on binlerce defa tekrarlanmıştır. (s. 93)

6,7. Nasıl büyük musikişinasların eserleri, bir model olarak (zarf fiil) icra edilmek suretiyle tekrarlanıyorsa, güzel bir hat, bir desen, bir motif de kopya edilerek (zarf fiil) çoğaltılabilir. (s. 93)

8. Her öğrenci okul müzesinde kopya ettiği veya geliştirdiği eski bir hat, desen veya motifi odasının duvarına assa veya bayram tebriki olarak (zarf fiil) arkadaşlarına yollasa fena mı olur? (s. 93)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Aynı model kopya edilirken (zarf fiil) mizaçlar, kabiliyetler arasındaki farklar da belirtilir. (s. 93)

2. Yeni okullar, devlet daireleri, müzeler, hattâ evler inşa olunurken (zarf fiil) neden eski Türk sanat eserlerinden istifade edilmiyor? (s. 93)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Böyle bir çıraklıktan geçmeden (zarf fiil) usta olunamaz. (s. 92)

Metinde -(y)InC eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Türkler yerleşik medeniyete geçince (zarf fiil), bu medeniyetin temeli olan katı maddeyi, taşı, tahtayı, camı, çiniyi daha büyük bir zevkle işlemişlerdir. (s. 91)

2. Bugün yapılacak şey, Türkiye’de Türklere ait sanat eserlerinin il il, ilçe ilçe en küçük parçasına varıncaya (zarf fiil) kadar tespiti ve korunmasıdır. (s. 91)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1,2. Erleri iyi kılıç kullanan Türk kadınları da çok güzel nakışlar yaparlar, dikiş dikerler. (s. 90)

3. Ruslar ve diğer Batılılar araştırma yaptıkları eski Hun mezarlarında yüzlerce madenî süs eşyası bulmuşlardır. (s. 91)

4. Sanat tarihi öğretmenleri öğrencilerine araştırma zevkiyle beraber koruma terbiyesi de vermelidirler. (s. 92)

5,6. Zira onlarda bizim geçmişimiz kadar geleceğimiz de gizlidir. (s. 92)

7. Okul müzeleri, öğrencilerin boş vakitlerini güzel eserler kopya ederek veya incelemeler yaparak değerlendirdikleri atölyeler olmalıdır. (s. 92)

Tablo 4.9. Millî Kültürümüz teması Türkiye’ın metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	1	1
	-(y)Iş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	-	3
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	2	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	1	
Zarf fiil	-(y)A	-	3
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	1	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	

Tablo 4.9. (Devam) Milli Kültürümüz teması Türkiye’ın metni fiilimsi dağılımı

-mAdAn	-	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	-	
-dIkçA	2	
-dIgINdA	-	
-dIktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	-	
Toplam		7

Turgut Uyar tarafından yazılan şiir türündeki “Türkiye’ın” adlı metin incelendiğinde 1 isim fiil, 3 sıfat fiil ve 3 zarf fiil olmak üzere toplam 7 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde zarf fiil ve sıfat fiillerin aynı oranda kullanıldığı, en az örneği bulunan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde kullanılan zarf fiillerin cümleye zaman anlamı kattığı gözlemlenmiştir. Metinde -mA, -dIk, -mIş, -(y)AlI, -dIkçA eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat şiir türünde fiilimsi varlığının görülmesi ve anlaşılması bakımından uygun olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 1 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Varmışım çiğ köfte yemeye (isim fiil) Adana’ya (s. 98)

Sıfat fiil

Metinde -dIk ekiyle 2, -mIş ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 sıfat fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -dIk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümle şudur:

- 1,2. Duyduğum (sıfat fiil), bildiğim (sıfat fiil) zafersin yıllarca.. (s. 98)

Metinde -mIş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yarı kalmış (sıfat fiil) dileğimsin... (s. 98)

Zarf fiil

Metinde -dIkçA ekiyle 2, -(y)AlI ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -dIkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Fırsat buldukça (zarf fiil) övmüşüm. (s. 98)
2. Fırsat buldukça (zarf fiil) övmüşüm... (s. 99)

Metinde -(y)AlI eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Şu yalan dünyaya geldim geleli (zarf fiil).. (s. 98)

Tablo 4.10. Millî Kültürümüz teması Ergenekon Destanı metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	3	3
	-(y)Iş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	4	11
	-(y)AsI	-	
	-mAz	1	
	-(A)r	-	
	-dIk	4	
	-(y)AcAk	1	
	-mIş	1	
Zarf fiil	-(y)A	1	33
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	1	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	3	
	-dIkçA	-	
	-dIğINdA	-	
	-dIktAn sonra	3	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	25	

Tablo 4.10. (Devam) *Millî Kültürümüz teması Ergenekon Destanı metni fiilimsi dağılımı*

Toplam	47
---------------	-----------

Nihad Sâmi Banarlı tarafından yazılan “Ergenekon Destanı” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 3 isim fiil, 11 sıfat fiil ve 33 zarf fiil olmak üzere toplam 47 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu, en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin de zarf fiil eklerinden -(y)Ip eki olduğu görülmektedir. Zarf fiiller cümlede zarf olarak kullanıldıklarından cümleye zarflar gibi sebep, durum, zaman, miktar anlamları katar. Metinde zarf fiillerin cümlelere zaman ve durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. -(y)IncA ve -dİktAn sonra eklerinin cümleye zaman anlamı; -(y)A, -(y)ArAk ve -(y)Ip eklerinin ise durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde -(y)Iş, -mAk, -(y)AsI, -(A)r, -cAsInA, -(y)All, -mAksIzIn, -ken, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -dİkçA, -dİğİNdA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle zarf fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 3 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. “Bütün kavimler birleşerek” Gök-Türklerden öç almaya (isim fiil) yürüdüler. (s. 104)
2. Türkler: “Bunların vuruşma (isim fiil) güçleri gitti, kaçıyorlar.” deyip arkalarından varıp yetiştir. (s. 104)
3. Hepsi bu sözü beğenip çıkma (isim fiil) yol izlediler, bulamadılar. (s. 106)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 4, -mAz ekiyle 1, -dİk ekiyle 4, -(y)AcAk ekiyle 1, -mIş ekiyle 1 olmak üzere toplam 11 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil ekleri -(y)An ve -dİk ekleridir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Türk illerinde Gök-Türk oku ötmeyen (sıfat fiil), Gök-Türk kolu yetmiyen (sıfat fiil) bir yer yoktu. (s. 104)

3. Düşmandan kaçıp gelen (sıfat fiil) dört maldan (deve, at, öküz, koyun) çok buldular. (s. 105)

4. (Geldikleri) yoldan başka yolu olmayan (sıfat fiil) bir yere vardılar.) (s. 105)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. İyisi odur ki dağların içinde insan yolu düşmez (sıfat fiil) bir yer izleyip (oturalım) deyip dağa doğru sürülerini sürüp gittiler. (s. 105)

Metinde -dIk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. (Geldikleri (sıfat fiil) yoldan başka yolu olmayan bir yere vardılar.) (s. 105)

2. (Vardıkları (sıfat fiil)) yerde akar sular, çeşmeler, türlü otlar, meyveli ağaçlar, türlü türlü avlar (vardı.) (s. 105)

3. (Ergenekon'dan çıktıkları (sıfat fiil) zaman) Gök-Türklerin padişahı Kayan soyundan Börte Çene idi. (s. 107)

4. Börte Çene, bütün illere elçi gönderip Ergenekon'dan çıkıp geldiklerini (sıfat fiil) bildirdi. (s. 107)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yüklü deve çıkacak (sıfat fiil) kadar yol oldu. (s. 107)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Tan ağırınca baskına uğramış (sıfat fiil) çeri gibi, ağır yüklerini, kötü mallarını bırakıp kaçtılar. (s. 104)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 1, -(y)ArAk ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 3, -dIktAn sonra ekiyle 3, -(y)Ip ekiyle 25 olmak üzere toplam 33 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)Ip ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Gök-Türkleri öldüre öldüre (zarf fiil) çadırlarına geldiler. (s. 105)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. “Bütün kavimler birleşerek (zarf fiil)” Gök-Türklerden öç almaya yürüdüler. (s. 104)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tan ağırınca (zarf fiil) baskına uğramış çeri gibi, ağır yüklerini, kötü mallarını bırakıp kaçtılar. (s. 104)

2. “(Düşmanlar) Gök-Türkleri görünce (zarf fiil) birden geri döndüler. (s. 105)

3. O yeri görünce (zarf fiil) Tanrı’ya şükürler kıldılar. (s. 105)

Metinde -dıktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. On gün olduktan sonra (zarf fiil) bir gece ikisi kadınlarıyla birlikte atlanıp kaçtılar. (s. 105)
2. Dağın üstünü, arka yanını, beri yanını (böylece) doldurduktan sonra (zarf fiil) yetmiş deriden körük yapıp yetmiş yerde kurdular. (s. 106)
3. Tanrı'nın gücü ile ateş kızdıktan sonra (zarf fiil) demir dağ eriyip akıverdi. (s. 107)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tan ağırınca baskına uğramış çeri gibi, ağır yüklerini, kötü mallarını bırakıp (zarf fiil) kaçtılar. (s. 104)
- 2,3. Türkler: "Bunların vuruşma güçleri gitti, kaçıyorlar." deyip (zarf fiil) arkalarından varıp (zarf fiil) yetiştiler. (s. 104)
- 4,5. Küçükleri kul edinip (zarf fiil) herkes birini alıp (zarf fiil) gitti. (s. 105)
6. On gün olduktan sonra bir gece ikisi kadınlarıyla birlikte atlanıp (zarf fiil) kaçtılar. (s. 105)
7. Düşmandan kaçıp (zarf fiil) gelen dört maldan (deve, at, öküz, koyun) çok buldular. (s. 105)
- 8,9,10. İyisi odur ki dağların içinde insan yolu düşmez bir yer izleyip (zarf fiil) (oturalım) deyip (zarf fiil) dağa doğru sürülerini sürüp (zarf fiil) gittiler. (s. 105)
11. Enine boyuna uzayıp (zarf fiil) yayıldılar. (s. 106)
- 12,13. Bu sebepten bir yere toplanıp (zarf fiil) oturup (zarf fiil) konuştular. (s. 106)
14. Dağların arasından yol izleyip (zarf fiil) bulalım. (s. 106)
15. Göçüp (zarf fiil) çıkalım. (s. 106)
16. Hepsi bu sözü beğenip (zarf fiil) çıkmaya yol izlediler, bulamadılar. (s. 106)
17. Varıp (zarf fiil) o yeri gördüler. (s. 106)
18. Dağın üstünü, arka yanını, beri yanını (böylece) doldurduktan sonra yetmiş deriden körük yapıp (zarf fiil) yetmiş yerde kurdular. (s. 106)
19. (Ateşleyip (zarf fiil)) Körüklediler. (s. 106)
20. Tanrı'nın gücü ile ateş kızdıktan sonra demir dağ eriyip (zarf fiil) akıverdi. (s. 107)
21. O günü, o ayı, o saati belleyip (zarf fiil) dışarı çıktılar. (s. 107)
22. Bir parça demiri ateşe salıp (zarf fiil) kızdırırlar. (s. 107)
23. (Önce) Hanı, bunu kıskaçla tutup (zarf fiil) örse koyar, çekiçle döver. (s. 107)

24,25. Börte Çene, bütün illere elçi gönderip (zarf fiil) Ergenekon'dan çıkıp (zarf fiil) geldiklerini bildirdi. (s. 107)

Metinde rastlanılan kalıcı ad aşağıda gösterilmiştir:

1. Vuruş başladı on gün vuruştular. (s. 104)

Tablo 4.11. *Millî Mücadele ve Atatürk teması Duatepe metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	3	15
	-(y)Iş	6	
	-mAk	6	
Sıfat fiil	-(y)An	31	45
	-(y)AsI	-	
	-mAz	1	
	-(A)r	3	
	-dIk	2	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	6	
Zarf fiil	-(y)A	-	9
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	3	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	2	
	-mAdAn	1	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIğINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	3	
Toplam			69

Halide Edip Adıvar tarafından yazılan “Duatepe” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 15 isim fiil, 45 sıfat fiil ve 9 zarf fiil olmak üzere toplam 69 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin sıfat fiil eklerinden -

(y)An eki olduğu görülmektedir. Sıfat fiillerin metinde genel olarak betimleme yaptığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu, cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı görülmektedir. -(y)AsI, -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dİğINdA, -dIkAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 3, -(y)Iş ekiyle 6, -mAk ekiyle 6 olmak üzere toplam 15 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Arkasındaki tepeyi gözetlemeye (isim fiil) gidiyoruz. (s. 128)
2. Battal Gazi de Türk askerleriyle Bizans'a, Yunan'a bir daha meydan okuman (isim fiil) için gürliyor, belki bu tepelere tırmanan Türk askerinin hepsinin kalbinde bir Battal Gazi hücum ediyor. (...) (s. 129)
3. Onlar bu boğuşmayı (isim fiil) daha yakından görmek ve belki hâkim olmak için gidiyorlar. (s. 130)

Metinde -(y)Iş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Biraz ileride neferlerin yanık yüzlerinde kalbimi yoran bir bekleyiş (isim fiil), bir ızdırap var. (s. 129)
2. Ne ızdırap ne bekleyiş (isim fiil)! (s. 130)
- 3,4. Yine zannediyorum ki bütün esarete inleyen kardeşlerimizin hepsi, İstanbul'un minarelerinden, Bursa'nın türbelerinden, İzmir'in harabelerinden ve bu ordu gerisinde bütün varlığıyla çalışan millet kfilesinden hepsi bu an benimle beraber ellerini göğe kaldırmış; kararmış, katı, rençber elleri arasında gül yaprağı gibi taze çocuk elleri, kendi kurtuluşları (isim fiil) için bu cehennem içinde dövüşen kardeşlerin açacağı kurtuluş (isim fiil) yoluna dua ediyor. (s. 130)
5. Cehennem içinde boğuşan tümenin kurtuluşu (isim fiil) demek olan bu haber onun tunçtan yüzünü değiştirmiyor. (s. 131)
6. Bütün ordunun kalbini Duatepe'den çıkan kurtuluş (isim fiil) şulesi aydınlatmış, bütün ordunun ruhunu Duatepe'den çıkan zafer birbirine örmüş gibi. (s. 131)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Atları aşağıda bırakmak (isim fiil) lazım. (s. 128)
2. İsmet Paşa, daha iyi dinlemek (isim fiil) için başını telefona doğru eğmiş. (s. 129)
- 3,4. Onlar bu boğuşmayı daha yakından görmek (isim fiil) ve belki hâkim olmak (isim fiil) için gidiyorlar. (s. 130)
5. Bunu kumandanlara ve Duatepe'nin üstünde dövüşen öbür tümen karargâhına haber vermek (isim fiil) için koşan arkadaşlarla ben de koşuyorum. (s. 130)
6. Cehennem içinde boğuşan tümeninin kurtuluşu demek (isim fiil) olan bu haber onun tunçtan yüzünü değiştirmiyor. (s. 131)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 31, -mAz ekiyle 1, -(A)r ekiyle 3, -dİk ekiyle 2, -(y)AcAk ekiyle 2, -mİş ekiyle 6 olmak üzere toplam 45 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bu uzun ve müthiş inilti, dağlarda birbirine cevap vererek uzayan (sıfat fiil) dev sesleri... (s. 128)
2. Karapınar'dan geçerken çadırlar ve evlerden küçük kızlar ve örtülü kadınlar sarı gergin yüzlerle, soru işaretine benzeyen (sıfat fiil) gözlerle bize bakıyorlar. (s. 128)
- 3,4,5. Etrafta gelen (sıfat fiil) giden (sıfat fiil) yaverler, siperin içinde harekât işini devam ettiren (sıfat fiil) subaylar var. (s. 129)
6. Coşkun ve sonsuz bir gümbürtü ortasında renk renk dumanlar, beyaz kandiller gibi uçuşan (sıfat fiil) şarapneller, bu semavi teranenin sahnesidir. (s. 129)
7. Dağdan dağa devler birbirine eski günlerde böyle haykırmışlar, eski Türk hikâyelerinde dört yüz düşmanın ödünü patlatıp canını cehenneme gönderen (sıfat fiil) nara işte buymuş! (s. 129)
8. Battal Gazi de Türk askerleriyle Bizans'a, Yunan'a bir daha meydan okuman için gürlüyor, belki bu tepelere tırmanan (sıfat fiil) Türk askerinin hepsinin kalbinde bir Battal Gazi hücum ediyor. (...) (s. 129)
- 9,10,11. Topların köpüren (sıfat fiil), azan (sıfat fiil), çıldırان (sıfat fiil) ilahileri arasında bir şey işitilmez(sıfat fiil) oldu. (s. 129)
12. Biraz ileride neferlerin yanık yüzlerinde kalbimi yoran (sıfat fiil) bir bekleyiş, bir ızdırap var. (s. 129)

13. Artık plan, kumanda, sanat, her şey söyleyeceğini söylemiş; sıra Mehmet'e ve alay hatta tümen kumandanlarına kadar Mehmet'le omuz omuza dövüşen (sıfat fiil) subaylardan müteşekkil iman ordusuna gelmişti. (s. 130)

14. Önümüzde ölümle yüz yüze ateşler içinde boğuşan (sıfat fiil) kardeşlerimiz için ne derin ve insani bir dua var. (s. 130)

15,16,17. Yine zannediyorum ki bütün esarete inleyen (sıfat fiil) kardeşlerimizin hepsi, İstanbul'un minarelerinden, Bursa'nın türbelerinden, İzmir'in harabelerinden ve bu ordu gerisinde bütün varlığıyla çalışan (sıfat fiil) millet kafilesinden hepsi bu an benimle beraber ellerini göğe kaldırmış; kararmış, katı, rençber elleri arasında gül yaprağı gibi taze çocuk elleri, kendi kurtuluşları için bu cehennem içinde dövüşen (sıfat fiil) kardeşlerin açacağı kurtuluş yoluna dua ediyor. (s. 130)

18. Hangi an bilmiyorum, uzaktan dörtlüde koşan (sıfat fiil) bir at sesi ve bir subay arkadaş geliyor: (s. 130)

19,20. Bunu kumandanlara ve Duatepe'nin üstünde dövüşen (sıfat fiil) öbür tümen karargâhına haber vermek için koşan (sıfat fiil) arkadaşlarla ben de koşuyorum. (s. 130)

21. Top şarkısı bu asil ve sert Anadolu'nun dağ ve tepe dalgası olan (sıfat fiil) topraklarının can dili gibi! (s. 130)

22. Karşımızdan kumandanların otomobili, etrafında uçan (sıfat fiil) süvari yaverlerle toz içinde görünüyor. (s. 130)

23. Duatepe'yi döven (sıfat fiil) topları geçiyoruz. (s. 130)

24,25. Cehennem içinde boğuşan (sıfat fiil) tümeninin kurtuluşu demek olan (sıfat fiil) bu haber onun tunçtan yüzünü değiştirmiyor. (s. 131)

26. Yalnız rengi belli olmayan (sıfat fiil) gözlerinde nemli bir dua var zannediyorum. (s. 131)

27,28. Bütün ordunun kalbini Duatepe'den çıkan (sıfat fiil) kurtuluş şulesi aydınlatmış, bütün ordunun ruhunu Duatepe'den çıkan (sıfat fiil) zafer birbirine örmüş gibi. (s. 131)

29,30. Toplar susmuş, duman dağılmış, düşmanın kaçan (sıfat fiil) kollarından çıkan (sıfat fiil) toz bulutlarını ufuklarımızın ışığı parlatıyor. (s. 131)

31. O, tepeye sağ varan (sıfat fiil) ilk neferdir. (s. 131)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Topların köpüren, azan, çıldıran ilahileri arasında bir şey işitilmez (sıfat fiil) oldu. (s. 129)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bakıyorum, Fevzi Paşa'nın omuzları dua eder (sıfat fiil) gibi bütün bütün eğilmiş. (129)

2. Kendi sesim bana topların arasından bütün Türk kadınlarının duasını tekrar eder (sıfat fiil) gibi oldu. (s. 131)

3. Evet, şimdi bütün Türk kadınlarının duasını tekrar eder (sıfat fiil) gibi oldu.(s. 131)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Güneşin en yüksek, rüzgârın en kuvvetli olduğu (sıfat fiil) an kavga azıyor. (s. 129)

2. Sonunda insanların topla şehit olduğu (sıfat fiil) yerdeyiz. (s. 130)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Artık plan, kumanda, sanat, her şey söyleyeceğini (sıfat fiil) söylemiş; sıra Mehmet'e ve alay hatta tümen kumandanlarına kadar Mehmet'le omuz omuza dövüşen subaylardan müteşekkil iman ordusuna gelmişti. (s. 130)

2. Yine zannediyorum ki bütün esarete inleyen kardeşlerimizin hepsi, İstanbul'un minarelerinden, Bursa'nın türbelerinden, İzmir'in harabelerinden ve bu ordu gerisinde bütün varlığıyla çalışan millet kafilesinden hepsi bu an benimle beraber ellerini göğe kaldırmış; kararmış, katı, rençber elleri arasında gül yaprağı gibi taze çocuk elleri, kendi kurtuluşları için bu cehennem içinde dövüşen kardeşlerin açacağı (sıfat fiil) kurtuluş yoluna dua ediyor. (s. 130)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sağda yamaca sığınmış (sıfat fiil) gösterişsiz bir hastane çadırı! (s. 128)

2. Yine zannediyorum ki bütün esarete inleyen kardeşlerimizin hepsi, İstanbul'un minarelerinden, Bursa'nın türbelerinden, İzmir'in harabelerinden ve bu ordu gerisinde bütün varlığıyla çalışan millet kafilesinden hepsi bu an benimle beraber ellerini göğe kaldırmış; kararmış (sıfat fiil), katı, rençber elleri arasında gül yaprağı gibi taze çocuk elleri, kendi kurtuluşları için bu cehennem içinde dövüşen kardeşlerin açacağı kurtuluş yoluna dua ediyor. (s. 130)

3,4. Kumandan başından miğferini, göğsünden zırhını çıkarmış (sıfat fiil) on beşinci yüzyıldan bu sipere atlamış (sıfat fiil) tunçtan bir heykele benziyor. (s. 131)

5. O kadar yüce, o kadar düzgün ve sert hatlarla oyulmuş (sıfat fiil) bir kafası var. (s. 131)

6. Bütün ordunun kalbini Duatepe'den çıkan kurtuluş şulesi aydınlatmış, bütün ordunun ruhunu Duatepe'den çıkan zafer birbirine örmüş (sıfat fiil) gibi. (s. 131)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 3, -ken ekiyle 2, -mAdAn ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 3 olmak üzere toplam 9 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)ArAk

ve -(y)Ip ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bu uzun ve müthiş inilti, dağlarda birbirine cevap vererek (zarf fiil) uzayan dev sesleri... (s. 128)
2. Buradan yürüyerek (zarf fiil) geçilmez, eğilin! (s. 130)
3. Hepimiz gülüyoruz, hepimiz teker teker koşarak (zarf fiil) tümen kumandanının siperine atlıyoruz. (s. 130)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Karapınar'dan geçerken (zarf fiil) çadırlar ve evlerden küçük kızlar ve örtülü kadınlar sarı gergin yüzlerle, soru işaretine benzeyen gözlerle bize bakıyorlar. (s. 128)
2. Şimdi topçuların, yedeklerin hatta nakliyenin önünden geçerken (zarf fiil) hep gözden göze, kalpten kalbe selamlaşıyoruz. (s. 131)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Fakat dönüp onun elini sıkmadan (zarf fiil) gitmiyorum: (s. 131)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dağdan dağa devler birbirine eski günlerde böyle haykırmışlar, eski Türk hikâyelerinde dört yüz düşmanın ödünü patlatıp (zarf fiil) canını cehenneme gönderen nara işte buymuş! (s. 129)
2. Harekât şubesi müdürü atlıyor, selam veriyor, atlatıyor, onlar uçup (zarf fiil) gidiyorlar, biz de ileriye! (s. 130)
3. Fakat dönüp (zarf fiil) onun elini sıkmadan gitmiyorum: (s. 131)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Yalnız köyün arkasından bir alev, bir patlama, zorbaca haykırıyor. (s. 128)
2. Etrafta daha az sert fakat daha alçak ve engin patlamalar, vadilerde ve tepelerde dolaşıyor. (s. 129)

Tablo 4.12. Millî Mücadele ve Atatürk teması Şu Sonsuz Koşu metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	-
	-(y)Iş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	-	-

Tablo 4.12. (Devam) *Millî Mücadele ve Atatürk teması Şu Sonsuz Koşu metni fiilimsi dağılımı*

	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	-	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	-	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	1
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			1

Ceyhun Atuf Kansu tarafından yazılan şiir türündeki “Şu Sonsuz Koşu” adlı metin incelendiğinde sadece bir fiilimsi tespit edilmiştir. Bu metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Tespit edilen fiilimsinin zarf fiil türünde olduğu ve cümleye durum anlamı kattığı görülmektedir. Fiilimsinin tespit edildiği cümle aşağıda gösterilmiştir.

Zarf fiil

Metinde zarf fiil türünde bir fiilimsi bulunmaktadır. Tespit edilen zarf fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Şahlanıp (zarf fiil) bayrak çekmiş her eski kola, (s. 136)

Tablo 4.13. *Millî Mücadele ve Atatürk teması Atatürk ve Millî Eğitim metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	12	26
	-(y)Iş	1	
	-mAk	13	
Sıfat fiil	-(y)An	9	39
	-(y)AsI	-	
	-mAz	2	
	-(A)r	-	
	-dIk	10	
	-(y)AcAk	9	
	-mIş	9	
Zarf fiil	-(y)A	-	10
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	8	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dİgINdA	1	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			75

Afet İnan tarafından yazılan “Atatürk ve Millî Eğitim” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 26 isim fiil, 39 sıfat fiil ve 10 zarf fiil olmak üzere toplam 75 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. En az kullanılan fiilimsi türü zarf fiildir. Metinde kullanılan zarf fiillerin cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mA, -mAk ve -dIk ekleridir. -(y)AsI, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -ken, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil

öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 12, -(y)İş ekiyle 1, -mAk ekiyle 13 olmak üzere toplam 26 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. O, bizzat düzenli ve sıkı bir öğrenim yapmış olmasından (isim fiil) daima memnunluk ifade eder ve şunu tekrarlar: “Bir çocuğun, normal tahsil devrelerinden geçerek yetişmiş olması (isim fiil) şarttır.” (s. 142)

3. Atatürk çalışma (isim fiil) yaşamında, genellikle yorulmaz bir kudrete sahipti. (s. 142)

4. Yabancı dillerden Almancayı da anlamakla beraber, iyi bildiği Fransızcada yazılmış eserleri okumayı (isim fiil) yeğlerdi. (s. 142)

5. En çok okumayı (isim fiil) sevdiği konular; tarih, coğrafya, filoloji, hukuk, sosyoloji, iktisat ve sanat konuları idi. (s. 142)

6. Roman az okurdu fakat şiirden hoşlanır ve onları asıl şairlerinden ve güzel okuyan edip arkadaşlarından dinlemesini (isim fiil) severdi. (s. 143)

7,8. Okul programlarıyla bizzat meşgul olur, okutulan kitapları gözden geçirir ve özellikle tarih derslerinin, ulusun bilincini yükselteceğine inanır ve Türklük dünyasının tarihini bir bütün olarak, uygarlık unsurlarına daha çok önem verilerek incelenmesini (isim fiil) ve okutulmasını (isim fiil) isterdi. (s. 143)

9. Atatürk, her devirde Türk’ün uygarlık yapısına hizmet eden her bireyin değerini takdir etmenin (isim fiil) zorunlu olduğunu prensip olarak kabul etmişti. (s. 143)

10,11. Atatürk, bu ideallerin gerçekleşmesini (isim fiil) daima ulusal eğitime ve kültür alanındaki ilerlemeye (isim fiil) bağlamıştır. (s. 143)

12. Bu sebeple okuyup yazma (isim fiil) bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak ve işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekâletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. (s. 144)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. 1 Kasım 1937’de Büyük Millet Meclisini açış (isim fiil) nutkunda bu düşüncüyü doğrulayarak diyor ki: “Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. (s. 143-144)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Okumak (isim fiil) onun için en büyük bir ihtiyaçtı. (s. 142)
2. Yabancı dillerden Almancayı da anlamakla (isim fiil) beraber, iyi bildiği Fransızcada yazılmış eserleri okumayı yeğlerdi. (s. 142)
3. Hatta bazı zamanlar “Eğer cumhur reisi olmasam maarif vekilliğini almak (isim fiil) isterdim.” derdi. (s. 143)
4. O, Türk büyüklerinden Alparslanlar, Fatihler, Yavuz ve Kanunilerin hayranı olmakla (isim fiil) beraber, bizzat uygarlık eserleri vücuda getirmiş olan Mimar Sinanlar ve Piri Reislere de ayrı bir değer verirdi. (s. 143)
5. 1 Kasım 1937’de Büyük Millet Meclisini açış nutkunda bu düşünceyi doğrulayarak diyor ki:“Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir (isim fiil). (s. 143-144)
- 6,7. Bu ideali en kısa bir zamanda başarmak (isim fiil), bir fikir ve hareketi beraber yürütmek (isim fiil) mecburiyetindeyiz. (s. 144)
8. Bu teşebbüste başarı ancak türeli (adaletli) bir planla ve en rasyonel tarzda çalışmakla (isim fiil) mümkün olabilir. (s. 144)
- 9,10,11,12. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak (isim fiil), memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek (isim fiil), memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak (isim fiil) ve işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek (isim fiil), Kültür Vekâletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. (s. 144)
13. İşaret ettiğim umdeleri (ilkeleri) Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir hâlde tutmak (isim fiil), üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir.” (s. 144)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 9, -mAz ekiyle 2, -dİk ekiyle 10, -(y)AcAk ekiyle 9, -mİş ekiyle 9 olmak üzere toplam 39 sıfat fiil eki tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. “Milletleri kurtaranlar (adlaşmış sıfat fiil) yalnız ve ancak öğretmenlerdir.” diyen (sıfat fiil) Atatürk, eğitim konusuna çok önem verirdi. (s. 142)

3. Roman az okurdu fakat şiirden hoşlanır ve onları asıl şairlerinden ve güzel okuyan (sıfat fiil) edip arkadaşlarından dinlemesini severdi. (s. 143)
4. Okul programlarıyla bizzat meşgul olur, okutulan (sıfat fiil) kitapları gözden geçirir ve özellikle tarih derslerinin, ulusun bilincini yükselteceğine inanır ve Türklük dünyasının tarihini bir bütün olarak, uygarlık unsurlarına daha çok önem verilerek incelenmesini ve okutulmasını isterdi. (s. 143)
5. O, Türk büyüklerinden Alparslanlar, Fatihler, Yavuz ve Kanunilerin hayranı olmakla beraber, bizzat uygarlık eserleri vücuda getirmiş olan (sıfat fiil) Mimar Sinanlar ve Piri Reislere de ayrı bir değer verirdi. (s. 143)
6. Atatürk, her devirde Türk'ün uygarlık yapısına hizmet eden (sıfat fiil) her bireyin değerini takdir etmenin zorunlu olduğunu prensip olarak kabul etmişti. (s. 143)
7. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde de temelli bir inkılap yapmış olan (sıfat fiil) büyük Türk milletinin dinamik idealidir. (s. 144)
8. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen (sıfat fiil) tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak ve işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekâletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. (s. 144)
9. İşaret ettiğim umdeleri (ilkeleri) Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir hâlde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen (sıfat fiil) başlıca vazifedir.” (s. 144)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Atatürk çalışma yaşamında, genellikle yorulmaz (sıfat fiil) bir kudrete sahipti. (s. 142)
2. Çünkü devlet başında ordular yönetmiş kişiler, tarihte Türk şanını ne kadar yükseltmişlerse diğerleri de Türk dünyasına ölmez (sıfat fiil) eserler vermişlerdir. (s. 143)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yabancı dillerden Almancayı da anlamakla beraber, iyi bildiği (sıfat fiil) Fransızcada yazılmış eserleri okumayı yeğlerdi. (s. 142)
- 2,3,4. Onun dikkatle okuduğu (sıfat fiil) kitapları, siz okuyacak olsanız işaretlemiş olduğu (sıfat fiil) şekilleri incelediğinizde kitabın bütün ilginç taraflarının belirtilmiş olduğunu (sıfat fiil) görürsünüz. (s. 142)
5. En çok okumayı sevdiği (sıfat fiil) konular; tarih, coğrafya, filoloji, hukuk, sosyoloji, iktisat ve sanat konuları idi. (s. 142-143)

6. Onun en çok uğraştığı (sıfat fiil) konulardan biri, millî eğitim ve kültür işlerine ait idi. (s. 143)

7. Atatürk, her devirde Türk'ün uygarlık yapısına hizmet eden her bireyin değerini takdir etmenin zorunlu olduğunu (sıfat fiil) prensip olarak kabul etmişti. (s. 143)

8,9. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği (sıfat fiil) teknik elemanları yetiştirmek, memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak ve işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekâletinin üzerine aldığı (sıfat fiil) büyük ve ağır mecburiyetlerdir. (s. 144)

10. İşaret ettiğim (sıfat fiil) umdeleri (ilkeleri) Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir hâlde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir.” (s. 144)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onun dikkatle okuduğu kitapları, siz okuyacak (sıfat fiil) olsanız işaretlemiş olduğu şekilleri incelediğinizde kitabın bütün ilginç taraflarının belirtilmiş olduğunugörürsünüz. (s. 142)

2. Okul programlarıyla bizzat meşgul olur, okutulan kitapları gözden geçirir ve özellikle tarih derslerinin, ulusun bilincini yükselteceğine (sıfat fiil) inanır ve Türklük dünyasının tarihini bir bütün olarak, uygarlık unsurlarına daha çok önem verilerek incelenmesini ve okutulmasını isterdi. (s. 143)

3,4,5,6. Bu büyükleri örnek alacak (sıfat fiil) ve daha üstün eserler meydana getirecek (sıfat fiil) gençlerin, gelecek (sıfat fiil) nesillerimizin değerleri arasında yer alacaklarına (sıfat fiil) şüphe var mıdır? (s. 143)

7,8,9. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, memleket davalarının ideolojisini anlayacak (sıfat fiil), anlatacak (sıfat fiil), nesilden nesile yaşatacak (sıfat fiil) fert ve kurumları yaratmak ve işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekâletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. (s. 144)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. O, bizzat düzenli ve sıkı bir öğrenim yapmış (sıfat fiil) olmasından daima memnunkluk ifade eder ve şunu tekrarlar: “Bir çocuğun, normal tahsil devrelerinden geçerek yetişmiş (sıfat fiil) olması şarttır.” (s. 142)

3. Yabancı dillerden Almancayı da anlamakla beraber, iyi bildiği Fransızcada yazılmış (sıfat fiil) eserleri okumayı yeğledi. (s. 142)

4,5. Onun dikkatle okuduğu kitapları, siz okuyacak olsanız işaretlemiş (sıfat fiil) olduğu şekilleri incelediğinizde kitabın bütün ilginç taraflarının belirtilmiş (sıfat fiil) olduğunu görürsünüz. (s. 142)

6. O, Türk büyüklerinden Alparslanlar, Fatihler, Yavuz ve Kanunilerin hayranı olmakla beraber, bizzat uygarlık eserleri vücuda getirmiş (sıfat fiil) olan Mimar Sinanlar ve Piri Reislere de ayrı bir değer verirdi. (s. 143)

7. Çünkü devlet başında ordular yönetmiş (sıfat fiil) kişiler, tarihte Türk şanını ne kadar yükseltmişlerse diğerleri de Türk dünyasına ölmez eserler vermişlerdir. (s. 143)

8. Evet, bir gün Türk yurdunun güzel şehirleri, her sahada ün salmış (sıfat fiil) Türk büyüklerinin anıtlarını, heykellerini ulusun bir değerbilirliği olarak dikmelidir. (s. 143)

9. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde de temelli bir inkılap yapmış (sıfat fiil) olan büyük Türk milletin dinamik idealidir. (s. 144)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 8, -dİğİNdA ekiyle 1, -(y)İp ekiyle 1 olmak üzere toplam 10 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. O, bizzat düzenli ve sıkı bir öğrenim yapmış olmasından daima memnunluk ifade eder ve şunu tekrarlar: “Bir çocuğun, normal tahsil devrelerinden geçerek (zarf fiil) yetişmiş olması şarttır.” (s. 142)

2. Tarihi kitapları, daima harita ile izleyerek (zarf fiil) okur ve savaşlar için ayrıca krokiler çizerdi. (s. 142)

3,4. Okul programlarıyla bizzat meşgul olur, okutulan kitapları gözden geçirir ve özellikle tarih derslerinin, ulusun bilincini yükselteceğine inanır ve Türklük dünyasının tarihini bir bütün olarak (zarf fiil), uygarlık unsurlarına daha çok önem verilerek (zarf fiil) incelenmesini ve okutulmasını isterdi. (s. 143)

5. Atatürk, her devirde Türk’ün uygarlık yapısına hizmet eden her bireyin değerini takdir etmenin zorunlu olduğunu prensip olarak (zarf fiil) kabul etmişti. (s. 143)

6. Evet, bir gün Türk yurdunun güzel şehirleri, her sahada ün salmış Türk büyüklerinin anıtlarını, heykellerini ulusun bir değerbilirliği olarak (zarf fiil) dikmelidir. (s. 143)

7,8. 1 Kasım 1937’de Büyük Millet Meclisini açış nutkunda bu düşüncüyü doğrularak (zarf fiil) diyor ki: “Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak (zarf fiil) varlığımızı yükseltmektir. (s. 143-144)

Metinde -dİğİNdA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Onun dikkatle okuduğu kitapları, siz okuyacak olsanız işaretlemiş olduğu şekilleri incelediğinizde (zarf fiil) kitabın bütün ilginç taraflarının belirtilmiş olduğunu görürsünüz. (s. 142)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1. Bu sebeple okuyup (zarf fiil) yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak ve işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekâletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. (s. 144)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Atatürk çalışma yaşamında, genellikle yorulmaz bir kudrete sahipti. (s. 142)
2. 1 Kasım 1937’de Büyük Millet Meclisini açış nutkunda bu düşüncüyü doğrularak diyor ki: “Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. (s. 143-144)
3. Bu sebeple okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak ve işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekâletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir. (s. 144)
4. Öğretmenlik mesleğimde bana ilk önerisi şu olmuştur: “Talebe, her ne yaşta ve sınıfta olursa olsun, onlara geleceğin büyükleri nazarıyla bakacak ve öyle muamele edeceksin.” (s. 142)

Tablo 4.14. Vatandaşlık teması Selim’i Anarım metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	8	17
	-(y)Iş	6	
	-mAk	3	
Sıfat fiil	-(y)An	10	32

Tablo 4.14. (Devam) *Vatandaşlık teması Selim’i Anarım metni fiilimsi dağılımı*

	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	14	
	-(y)AcAk	3	
	-mIş	5	
Zarf fiil	-(y)A	5	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	2	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	17
	-(y)IncA	3	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	3	
	-dIktAn sonra	1	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	2	
Toplam			66

Necati Cumalı tarafından yazılan “Selim’i Anarım” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 17 isim fiil, 32 sıfat fiil ve 17 zarf fiil olmak üzere toplam 66 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin de sıfat fiil eklerinden -dIk eki olduğu görülmektedir. Bulunulan ortam, doğa ve kişiler betimlenirken sıfat fiillerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Metinde kullanılan zarf fiillerin cümleye sebep, zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -dIkçA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin bulunduğu cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 8, -(y)Iş ekiyle 6, -mAk ekiyle 3 olmak üzere toplam 17 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Uzun uzun selâmlaşmayı (isim fiil), hal hatır sormayı (isim fiil) gereksiz görerek kısaca “Hoş bulduk” dedi, hemen ardından sordu: “Bir çanağın var mı?” (s. 162)
3. Anlamama (isim fiil) kalmadı, “Ha buldum!” diye sepeti kapının içinde bıraktı, elindeki çiçeklerle kitaplığın orta tarafında boş duran vazoya doğru atıldı: (s. 162)
4. Boğum boğum nasırlı, kütleşmiş parmaklarıyla çiçek demetini çözmeye (isim fiil) başladı. (s. 163)
5. Yine yazıhanemi gözden geçirmeye (isim fiil) başladı: (s. 163)
6. Ben bir ihtiyacın var mı diye yoklamaya (isim fiil) geldim, o kadar! (s. 163)
7. Aradım buldum tarlanın mirasçısını, adamı Ödemiş’ten aldım geldim, her masrafını çektim, heyete varıp bir senet imzalamaya (isim fiil) zor gönlünü ettim. (s. 164)
8. Ardından fen memuru ile tarlayı ölçmeye (isim fiil) çıktık. (s. 165)

Metinde -(y)Iş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Selim, ikinci kez yazıhaneme gelişinde (isim fiil), bir elinde, güllerden, katmerlerden, aslanağızlarından, şebboylara kadar karışık bir demet çiçek, bir elinde zor taşıdığı bir sepetle geldi. (s. 162)
- 2,3. Yazıhanemden içeriye adım attıktan sonra eşiğin hemen önünde duruşu (isim fiil), her zaman gülen gözleri canlı devinimleriyle sağını solunu araştırışı (isim fiil) hâlâ gözümün önünde. (s. 162)
- 4,5. Çiçeklerin duruşuna (isim fiil) baktı: “Nasıl? Bak gördün mü? Odanın görünüşü (isim fiil), havası değişti, daha bir keyifli çalışırsın şimdi...” (s. 163)
6. “Ne saklıyayım geçen gelişimde (isim fiil) sevmemedim, beğenmedimdi burasını! Karanlık, haraptı! Şimdi güzel olmuş!” (s. 163)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. “İnce adamsın Selim!” demek (isim fiil) geldi içimden. (s. 163)
2. Gitmek (isim fiil) için kalktı. (s. 164)
3. Yargıç kalkmak (isim fiil) istedi. (s. 165)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 10, -dİk ekiyle 14, -(y)AcAk ekiyle 3, -mİş ekiyle 5 olmak üzere toplam 32 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk

ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yazıhanemden içeriye adım attıktan sonra eşğin hemen önünde duruşu, her zaman gülen (sıfat fiil) gözleri canlı devinimleriyle sağını solunu araştırışı hâlâ gözümün önünde. (s. 162)
2. Anlamama kalmadı, “Ha buldum!” diye sepeti kapının içinde bıraktı, elindeki çiçeklerle kitaplığın orta tarafında boş duran (sıfat fiil) vazoya doğru atıldı: (s. 162)
3. Yanımda çalışan (sıfat fiil) çocuğa döndü:
“Koş oğlum şunu doldur da gel!” (s. 163)
4. “Ne saklıyayım geçen (sıfat fiil) gelişimde sevmedim, beğenmedimdi burasını! Karanlıktı, haraptı! Şimdi güzel olmuş!” (s. 163)
- 5,6. Aldığımda ekildiğini gören (adlaşmış sıfat fiil) hatırlayan (adlaşmış sıfat fiil) yoktu. (s. 163)
7. O gülenlerin (adlaşmış sıfat fiil) hepsinin gözü benim tarlada şimdi... (s. 164)
8. Asmanın yanında bizi bekleyen (sıfat fiil) yargıcın yanına döndük. (s. 165)
- 9,10. Her ayak bastığı yere güller, asmalar diken (sıfat fiil), her dost bildiğine katmerler, ortancalar götüren (sıfat fiil) Selim! (s. 165)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Selim, ikinci kez yazıhaneme gelişinde, bir elinde, güllerden, katmerlerden, aslanağızlarından, şebboylara kadar karışık bir demet çiçek, bir elinde zor taşıdığı (sıfat fiil) bir sepetle geldi. (s. 162)
2. Eski bir deponun ön kesiminde, depodan bağdadi bölmelerle ayrılmış harap bir odaydı işe başladığım (sıfat fiil) sırada yazıhanem. (s. 163)
3. “İnsan oturduğu (sıfat fiil) yeri gönendirmeli!” (s. 163)
4. “Senin bu yazıhanenin eski hali, ilk gördüğüm (sıfat fiil) hali var ya bey? Hatırladın mı?...” (s. 163)
5. Aldığımda ekildiğini (sıfat fiil) gören hatırlayan yoktu. (s. 163)
6. Sen etrafın güldüğüne (sıfat fiil) bakma! (s. 164)
7. Kapının yanında bıraktığı (sıfat fiil) sepetin başında durdu. (s. 164)
8. Oldu mu bu yaptığın (adlaşmış sıfat fiil)? (s. 164)
9. Bu gördüğün (sıfat fiil) dam var ya? (s. 164)

10,11. Karısı damın kapı aralığından, kalaylı bir tepsi içinde, dilim dilim kestiği (sıfat fiil) olgun, iri bir karpuz, kuyuda soğuttuğu (sıfat fiil) bir güğüm ayran, dantelli beyaz örtülü daha küçük bir tepsi içinde birkaç bardak uzattı. (s. 165)

12. Bahçende durduğu (sıfat fiil) daha iyi, biz memuruz, bugün burda yarın orda. (s. 165)

13,14. Her ayak bastığı (sıfat fiil) yere güller, asmalar diken, her dost bildiğine (sıfat fiil) katmerler, ortancalar götüren Selim! (s. 165)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İyi oldu geleceğiniz (sıfat fiil)! (s. 163)

2. Yapacak (sıfat fiil) başka işimiz kalmamıştı. (s. 165)

3. Bundan çok hoşlanacağı (sıfat fiil) söz olamazdı Selim'in: (s. 165)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Boğum boğum nasırlı, kütleşmiş (sıfat fiil) parmaklarıyla çiçek demetini çözmeye başladı. (s. 163)

2. Eski bir deponun ön kesiminde, depodan bağdadi bölmelerle ayrılmış (sıfat fiil) harap bir odaydı işe başladığım sırada yazıhanem. (s. 163)

3. Badanalana badanalana, kat kat sıvası kireç tutmuş (sıfat fiil) tek katlı küçük dam, arkasında arabalık, ahır, samanlık... (s. 164)

4. Kına gibi derler o taraflarda iyi işlenmiş (sıfat fiil) topraklara. (s. 165)

5. Yurdumuzun neresinde işlenmemiş (sıfat fiil) bir parça toprak, gen bir tarla görsem seni anarım! (s. 165)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 5, -(y)ArAk ekiyle 2, -ken ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 3, -dİğİNdA ekiyle 3, -dİktAn sonra ekiyle 3, -(y)İp ekiyle 2 olmak üzere toplam 17 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)A ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Anlamama kalmadı, “Ha buldum!” diye (zarf fiil) sepeti kapının içinde bıraktı, elindeki çiçeklerle kitaplığın orta tarafında boş duran vazoya doğru atıldı: (s. 162)

2. “Güzel olmuş!.. diye (zarf fiil) yineledi. (...)” (s. 163)

3. Ben bir ihtiyacın var mı diye (zarf fiil) yoklamaya geldim, o kadar! (s. 163)

4. Badanalana badanalana (zarf fiil), kat kat sıvası kireç tutmuş tek katlı küçük dam, arkasında arabalık, ahır, samanlık... (s. 164)

5. Dört yanında su basmasın diye (zarf fiil) bele kadar hendekler açmıştı tarlasının. (s. 165)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Uzun uzun selâmlaşmayı, hal hatır sormayı gereksiz görerek (zarf fiil) kısaca “Hoş bulduk” dedi, hemen ardından sordu: “Bir çanağın var mı?” (s. 162)
2. Selim’le üç yıl sonra son olarak (zarf fiil) Yalı kahvelerinin önünde karşılaştık. (s. 165)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Giderken (zarf fiil) götüremezsen komşuna verirsin... (s. 165)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır.

1. Elime biraz para geçince (zarf fiil) bağdadi bölmeleri, tavanı, tabanı değiştirdim, duvarları, kapı pencereleri yağlı boya ile boyattım. (s. 163)
2. O zaman geline (zarf fiil) görürsünüz. (s. 163)
3. Günü geline (zarf fiil) yargıç, tutanak yazıcısı, tapu fen memuru bir taksiye dolduk, Selim’in tarlasına gittik. (s. 164)

Metinde -diğİNdA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Benim tarla aldığımda (zarf fiil) ondan da beterdı... (s. 163)
2. Aldığımda (zarf fiil) ekildiğinigören hatırlayan yoktu. (s. 163)
3. Kovalık, bataklık, burası da öyleydi aldığımda (zarf fiil). (s. 165)

Metinde -diKtAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yazıhanemden içeriye adım attıktan sonra (zarf fiil) eşğin hemen önünde duruşu, her zaman gülen gözleri canlı devinimleriyle sağını solunu araştırışı hâlâ gözümün önünde. (s. 162)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Aradım buldum tarlanın mirasçısını, adamı Ödemiş’ten aldım geldim, her masrafını çektim, heyete varıp (zarf fiil) bir senet imzalamaya zor gönlünü ettim. (s. 164)
2. Oturup (zarf fiil) yerleştik. (s. 164)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Eski bir deponun ön kesiminde, depodan bağdadi bölmelerle ayrılmış harap bir odaydı işe başladığım sırada yazıhanem. (s. 163)
2. Elime biraz para geçince bağdadi bölmeleri, tavanı, tabanı değiştirdim, duvarları, kapı pencereleri yağlı boya ile boyattım. (s. 163)
3. Damın önünde iki köşede iki asma yetiştirmişti. (s. 165)
4. Asmanın yanında bizi bekleyen yargıcın yanına döndük. (s. 165)
5. Her ayak bastığı yere güller, asmalar diken, her dost bildiğine katmerler, ortancalar götüren Selim! (s. 165)

Tablo 4.15. *Vatandaşlık teması Bebeklerin Ulusu Yok metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	1
	-(y)Iş	1	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	-	-
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	-	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	-	3
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	2	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			4

Ataol Behramoğlu tarafından yazılan şiir türündeki “Bebeklerin Ulusu Yok” adlı metin incelendiğinde 1 isim fiil ve 3 zarf fiil olmak üzere toplam 4 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde yalnızca -(y)Iş, -(y)AcAk, -ken, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin türlerinde ve biçimlerinde fiilimsilerin kullanım alanlarının görülmesi ve anlaşılması bakımından faydalı olacağı

düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -(y)Iş ekiyle kurulmuş 1 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)Iş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Başlarını tutuşları (isim fiil) aynı (s. 170)

Zarf fiil

Metinde -ken ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bakarken (zarf fiil) gözlerinde aynı merak (s. 170)
2. Ağlarken (zarf fiil) aynı seslerin tonu (s. 170)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Serpilip (zarf fiil) gelişsinler fidan gibi (s. 171)

Metinde rastlanılan kalıcı ad aşağıda gösterilmiştir:

1. Ve geleceğimizin biricik umudu... (s. 171)

Tablo 4.16. Vatandaşlık teması Birey-Toplumsallık metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	15	27
	-(y)Iş	1	
	-mAk	11	
Sıfat fiil	-(y)An	15	40
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	23	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	1	10
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	

Tablo 4.16. (Devam) Vatandaşlık teması Birey-Toplumsallık metni fiilimsi dağılımı

-mAksIzIn	-	
-ken	2	
-mAdAn	1	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	3	
-dIkçA	-	
-dİğINdA	-	
-dIktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	3	
Toplam		77

Şemsettin Ünlü tarafından yazılan “Birey-Toplumsallık” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 27 isim fiil, 40 sıfat fiil ve 10 zarf fiil olmak üzere toplam 77 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin de sıfat fiil eklerinden -dIk eki olduğu görülmektedir. Sıfat fiillerin hem sıfat hem de isim olarak kullanılabilmesinin metinde kullanım sıklığını artırdığı düşünülmektedir. -dIk ekinin kullanıldığı fiilimsilerin metinde genellikle isim görevinde olduğu gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -mIş, -cAsInA, -(y)ArAk, -(y)All, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -dIkçA, -dİğINdA, -dIktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 15, -(y)Iş ekiyle 1, -mAk ekiyle 11 olmak üzere toplam 27 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Nereden geldiğimizi, nerede olduğumuzu; yakın geleceğimizi, sonumuzu, sorgulamakla başlamıştır belki de bu bilinçlenme (isim fiil). (s. 176)

2,3. Adını öğrendiğimiz birinin; nerede doğduğunu, nerede büyüdüğünü, kimlerden olduğunu, ne iş yaptığını, yetmezse evli olup olmadığını, kaç yaşında olduğunu sorarız da

gerçekliğini pekiştirmeye (isim fiil), bireyselleştirmeye (isim fiil) çalışırız onu indimizde. (s. 177)

4. Demek ki ad, uğraş, öğrenim, ilgililik (mensubiyet), ilişkinlik (değginlik, aidiyet) gibi tanıtlamalar (isim fiil), bireyi birey yapan öğelerdir hem kendisi için hem de uzaktan yakından kendisini tanımak isteyenler için. (s. 177)

5. Bireyi, olumlu anlamda birey kimliğine kavuşturmaya (isim fiil) yetmese de... (s. 177)

6,7,8,9. Ekonomik özgürlük, düşünce özgürlüğü, inanç özgürlüğü, gezme (isim fiil), dolaşma (isim fiil), konusma (isim fiil) özgürlüğü, iş seçme (isim fiil) özgürlüğü... (s. 177)

10. Saymakla bitmez insanın bireyselleşme (isim fiil) yolundaki özlemleri. (s. 177)

11,12,13,14. Ama bunların içinde, bireyselleşmeye (isim fiil) götüren en gerçekçi özlemi insanın, kanımca ona üretken olabilme (isim fiil) onurunu verebilecek, onu üretken kılabilen, eğitimi, öğrenimi elde edebilme (isim fiil) özlemi, özgürlüğü olması (isim fiil) gerekir. (s. 178)

15. Tümceyi olduğu gibi almadım, özetlemeye (isim fiil) çalıştım. (s. 178)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Sürekli değiştiğimizi ama bu değişimin (isim fiil) temelinde bir şeylerin hiç değişmeden büyüüp geliştiğini kanıtlayabiliyorsak kendi kendimize; çocukluğumuza, gençliğimize pek de benzemeyen aynadaki görüntümüz kuşkuyla düşürmez bizi... (s. 176)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Nereden geldiğimizi, nerede olduğumuzu; yakın geleceğimizi, sonumuzu, sorgulamakla (isim fiil) başlamıştır belki de bu bilinçlenme. (s. 176)

2,3. Demek (isim fiil) ki ad, uğraş, öğrenim, ilgililik (mensubiyet), ilişkinlik (değginlik, aidiyet) gibi tanıtlamalar, bireyi birey yapan öğelerdir hem kendisi için hem de uzaktan yakından kendisini tanımak (isim fiil) isteyenler için. (s. 177)

4,5. Olumlu anlamda birey kimliğine kavuşmak (isim fiil) deyince kuşkusuz, özgürlüğünden söz etmek (isim fiil) gerekir insanın. (s. 177)

6. Bilinen bütün genişliğiyle özgürlüğü yaşam biçiminin karakteri sayan kişiden başka biri olabilir mi bireyselleşmek (isim fiil) isteyen kişi? (s. 177)

7. Saymakla (isim fiil) bitmez insanın bireyselleşme yolundaki özlemleri. (s. 177)

8,9,10. Elbet bireyselleşmek (isim fiil), toplumdan kopmak (isim fiil), toplumun başkaca katmanlarından kendini soyutlamak (isim fiil) değil. (s. 179)

11. Asalaklar, beleşçiler, bir de kendine saygısı olmayanlardır aldığı karşılığını vermekten (isim fiil) çekinenler. (s. 179)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 15, -dık ekiyle 23, -(y)AcAk ekiyle 2 olmak üzere toplam 40 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dık ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Birey denilince varlığının bilincinde olan (sıfat fiil) insandan söz edildiğini düşünürüm. (s. 176)
2. Sürekli değiştiğimizi ama bu değişimin temelinde bir şeylerin hiç değişmeden büyüüp geliştiğini kanıtlayabiliyorsak kendi kendimize; çocukluğumuza, gençliğimize pek de benzemeyen (sıfat fiil) aynadaki görüntümüz kuşkuyla düşürmez bizi... (s. 176)
3. Bir rastlantıyla uçakla üstünden geçerken ıssız bir adada, bir başına yaşayan (sıfat fiil) birini gördüğümüzü varsayalım. (s. 177)
4. "İssız adada yaşayan (sıfat fiil) adam..." Hepsi o. (s. 177)
- 5,6. Demek ki ad, uğraş, öğrenim, ilgililik (mensubiyet), ilişkinlik (değginlik, aidiyet) gibi tanıtlamalar, bireyi birey yapan (sıfat fiil) öğelerdir hem kendisi için hem de uzaktan yakından kendisini tanımak isteyenler (adlaşmış sıfat fiil) için. (s. 177)
- 7,8,9. Bilinen (sıfat fiil) bütün genişliğiyle özgürlüğü yaşam biçiminin karakteri sayan (sıfat fiil) kişiden başka biri olabilir mi bireyselleşmek isteyen (sıfat fiil) kişi? (s. 177)
10. Ama bunların içinde, bireyselleşmeye götüren (sıfat fiil) en gerçekçi özlemi insanın, kanımca ona üretken olabilme onurunu verebilecek, onu üretken kılabilecek, eğitimi, öğrenimi elde edebilme özlemi, özgürlüğü olması gerekir. (s. 178)
11. Üretken toplumlar, üretken bireylerdir çağımızda, ötekilerden daha özgür, daha az bağımlı, daha çok saygın olanlar (adlaşmış sıfat fiil). (s. 178)
12. Üretkenliktir, özgürlüğün yolunu açan (sıfat fiil). (s. 178)
13. Yaşam savaşında bizi ayakta tutan (sıfat fiil), toplumun desteği, toplumun kazandırdıklarıdır. (s. 179)
- 14,15. Asalaklar, beleşçiler, bir de kendine saygısı olmayanlardır (adlaşmış sıfat fiil) aldığı karşılığını vermekten çekinenler (adlaşmış sıfat fiil). (s. 179)

Metinde -dık eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Birey denilince varlığının bilincinde olan insandan söz edildiğini (sıfat fiil) düşünürüm. (s. 176)
- 2,3. Nereden geldiğimizi (sıfat fiil), nerede olduğumuzu (sıfat fiil); yakın geleceğimizi, sonumuzu, sorgulamakla başlamıştır belki de bu bilinçlenme. (s. 176)

4,5. Sürekli değiştiğimizi (sıfat fiil) ama bu değişimin temelinde bir şeylerin hiç değişmeden büyüüp geliştiğini (sıfat fiil) kanıtlayabiliyorsak kendi kendimize; çocukluğumuza, gençliğimize pek de benzemeyen aynadaki görüntümüz kuşkuya düşürmez bizi... (s. 176)

6. Hani Koca Yunus'un, "Bir ben vardır bende, benden içeri..." dediğini (sıfat fiil) kendimiz için de diyebiliriz. (s. 176)

7. Bir rastlantıyla uçakla üstünden geçerken ıssız bir adada, bir başına yaşayan birini gördüğümüzü (sıfat fiil) varsayalım. (s. 177)

8. Adını, sanını bilemeyiz bu uçakla üstünden geçerken gördüğümüz (sıfat fiil) kişinin. (s. 177)

9,10,11,12,13,14,15. Adını öğrendiğimiz (sıfat fiil) birinin; nerede doğduğunu (sıfat fiil), nerede büyüdüğünü (sıfat fiil), kimlerden olduğunu (sıfat fiil), ne iş yaptığını (sıfat fiil), yetmezse evli olup olmadığını (sıfat fiil), kaç yaşında olduğunu (sıfat fiil) sorarız da gerçekliğini pekiştirmeye, bireyselleştirmeye çalışırız onu indimizde. (s. 177)

16,17. Öyle diyor Sokrates: "Kişi, başkalarından iyi bildiği (sıfat fiil), başkalarından iyi yapabildiği (sıfat fiil) şeyle özgürdür. (s. 178)

18. Tümceyi olduğu (sıfat fiil) gibi almadım, özetlemeye çalıştım. (s. 178)

19,20. Yüzyıllar, çağdaş uygarlık, bu savın geçerli olduğunu (sıfat fiil), yüzde yüz geçerli olduğunu (sıfat fiil) doğrulamıyor mu? (s. 178)

21. Yaşam savaşında bizi ayakta tutan, toplumun desteği, toplumun kazandırdıklarıdır (sıfat fiil). (s. 179)

22. Ta başından, yaşamın başladığı (sıfat fiil) çağlardan böyle süregelmiş. (s. 179)

23. Asalaklar, beleşçiler, bir de kendine saygısı olmayanlardır aldığının (adlaşmış sıfat fiil) karşılığını vermekten çekinenler. (s. 179)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1,2. Ama bunların içinde, bireyselleşmeye götüren en gerçekçi özlemi insanın, kanımca ona üretken olabilme onurunu verebilecek (sıfat fiil), onu üretken kılabilecek (sıfat fiil), eğitimi, öğrenimi elde edebilme özlemi, özgürlüğü olması gerekir. (s. 178)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 1, -ken ekiyle 2, -mAdAn ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 3, -(y)Ip ekiyle 3 olmak üzere toplam 10 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)IncA ve -(y)Ip ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bunlar, adamakıllı sözlerdir, diye (zarf fiil) düşünüyorum... (s. 179)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bir rastlantıyla uçakla üstünden geçerken (zarf fiil) ıssız bir adada, bir başına yaşayan birini gördüğümüzü varsayalım. (s. 177)

2. Adını, sanını bilemeyiz bu uçakla üstünden geçerken (zarf fiil) gördüğümüz kişinin. (s. 177)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Sürekli değiştiğimizi ama bu değişimin temelinde bir şeylerin hiç değişmeden (zarf fiil) büyüyüp geliştiğini kanıtlayabiliyorsak kendi kendimize; çocukluğumuza, gençliğimize pek de benzemeyen aynadaki görüntümüz kuşkuya düşürmez bizi... (s. 176)

Metinde -(y)InCA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Birey denilince (zarf fiil) varlığının bilincinde olan insandan söz edildiğini düşünürüm. (s. 176)

2. Olumlu anlamda birey kimliğine kavuşmak deyince (zarf fiil) kuşkusuz, özgürlüğünden söz etmek gerekir insanın. (s. 177)

3. Ailesi, yakınları, el bebek gül bebek görüp gözetmese eli ekmeğe erişinceye (zarf fiil) değin hangi çocuk yaşamını sürdürebilir ki? (s. 179)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sürekli değiştiğimizi ama bu değişimin temelinde bir şeylerin hiç değişmeden büyüyüp (zarf fiil) geliştiğini kanıtlayabiliyorsak kendi kendimize; çocukluğumuza, gençliğimize pek de benzemeyen aynadaki görüntümüz kuşkuya düşürmez bizi... (s. 176)

2. Adını öğrendiğimiz birinin; nerede doğduğunu, nerede büyüdüğünü, kimlerden olduğunu, ne iş yaptığını, yetmezse evli olup (zarf fiil) olmadığını, kaç yaşında olduğunu sorarız da gerçekliğini pekiştirmeye, bireyselleştirmeye çalışırız onu indimizde. (s. 177)

3. Ailesi, yakınları, el bebek gül bebek görüp (zarf fiil) gözetmese eli ekmeğe erişinceye değin hangi çocuk yaşamını sürdürebilir ki? (s. 179)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Nereden geldiğimizi, nerede olduğumuzu; yakın geleceğimizi, sonumuzu, sorgulamakla başlamıştır belki de bu bilinçlenme. (s. 176)

2. Sürekli değiştiğimizi ama bu değişimin temelinde bir şeylerin hiç değişmeden büyüyüp geliştiğini kanıtlayabiliyorsak kendi kendimize; çocukluğumuza, gençliğimize pek de benzemeyen aynadaki görüntümüz kuşkuya düşürmez bizi... (s. 176)

3,4. Demek ki ad, uğraş, öğrenim, ilgililik (mensubiyet), ilişkinlik (değginlik, aidiyet) gibi tanıtlamalar, bireyi birey yapan öğelerdir hem kendisi için hem de uzaktan yakından kendisini tanımak isteyenler için. (s. 177)

5,6,7,8. Ekonomik özgürlük, düşünce özgürlüğü, inanç özgürlüğü, gezme, dolaşma, konusma özgürlüğü, iş seçme özgürlüğü... (s. 177)

9. Ailesi, yakınları, el bebek gül bebek görüp gözetmese eli ekmeğe erişinceye değin hangi çocuk yaşamını sürdürebilir ki? (s. 179)

10. Doğayı ödünç alır, dili ödünç alır; güveni, dayanışmayı, sevgiyi, tarihi, kim bilir belki de özgürlüğü ödünç alır. (s. 179)

Tablo 4.17. Sağlık ve Spor teması Kahvaltının Önemi metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	14	18
	-(y)Iş	-	
	-mAk	4	
Sıfat fiil	-(y)An	7	12
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	1	
	-(y)AcAk	1	
	-mIş	3	
Zarf fiil	-(y)A	-	4
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	2	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIğINdA	1	
	-dIktAn sonra	1	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	-	

Tablo 4.17. (Devam) Sağlık ve Spor teması Kahvaltının Önemi metni fiilimsi dağılımı

Toplam	34
---------------	-----------

www.saglik.gov.tr adresinden alınan “Kahvaltının Önemi” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 18 isim fiil, 12 sıfat fiil ve 4 zarf fiil olmak üzere toplam 34 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün isim fiil olduğu, en az kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki isim fiil eklerinden -mA ekidir. Metinde isim fiillerin ve bu ekin fazla olması fiilimsilerin sıklıkla iş ismi yapma göreviyle kullanıldığını göstermektedir. Zarf fiillerin cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. -(y)Iş, -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -ken, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -AsIyA, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Fakat zarf fiil türünde yeterli örnek olmaması sebebiyle metnin zarf fiil öğreniminde kullanımının yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 14, -mAk ekiyle 4 olmak üzere toplam 18 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2.** Bedenimizin düzenli çalışması (isim fiil) için kan şekerimizin belirli bir düzeyde olması (isim fiil) gereklidir. (s. 198)
- 3.** Kahvaltı yapılmadığında kan şekerimiz düşer; buna bağlı olarak yorgunluk, baş ağrısı, dikkat ve algılama (isim fiil) azlığı gibi sıkıntılar yaşanır. (s. 198)
- 4.** Kahvaltıda tüketilmesi (isim fiil) gereken besinler (s. 198)
- 5.** Süt, yumurta, peynir gibi besinler protein yönünden zengin olduklarından kan şekerini düzenleyerek yorgunluk, açlık gibi duyguların önlenmesinde (isim fiil) etkili olurlar. (s. 198)
- 6.** Bu yiyecekler, kahvaltıda tüketilen besinlerin vücudumuz için daha da yararlı olmasını (isim fiil) sağlarlar. (s.198)
- 7.** Kahvaltıda, besin içeriğinin zengin olması (isim fiil) nedeni ile evde yapılan tarhana, yayla, mercimek çorbaları da tüketilebilir. (s. 198)

8. Kahvaltılık tahıl ürünleri de (mısır gevreği, yulaf ezmesi (isim fiil) vb.) kahvaltıda yer alabilir. (s. 198)

9. Vücut ağırlığınız fazla değilse kahvaltılarınıza pekmez, bal, reçel, marmelat, fındık ezmesi (isim fiil) eklenebilir. (s. 199)

10,11. Bunun için kaynamaya (isim fiil) başladıktan sonra kısık ateşte 8-10 dakika pişirilmesi (isim fiil) yeterlidir. (s. 199)

12. Daha uzun süre pişirme (isim fiil) yumurtadaki besin öğelerinin kaybına neden olur. (s. 199)

13,14. Güne istekli başlamada (isim fiil) ve elverişli bir biçimde sürdürmede (isim fiil) sabah kahvaltısının miktarı ve içeriği büyük önem taşır. (s. 199)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ancak kahvaltıda süt içmek (isim fiil) en sağlıklıdır. (s. 199)

2,3,4. Kahvaltıda bir bardak süt içmek (isim fiil), bir adet portakal, domates gibi bir sebze ya da meyve tüketmek (isim fiil) güne dinamik ve sağlıklı başlamak (isim fiil) açısından atılabilecek en önemli adımdır. (s. 199)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 7, -dİk ekiyle 1, -(y)AcAk ekiyle 1, -mİş ekiyle 3 olmak üzere toplam 12 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bütün gece süren (sıfat fiil) açlıktan sonra günün en önemli öğünü sabah kahvaltısıdır. (s. 198)

2. Kahvaltıda tüketilmesi gereken (sıfat fiil) besinler (s. 198)

3. Vitaminler bakımından zengin olan (sıfat fiil) meyve ve sebzeler (portakal, mandalina, domates, salatalık, maydanoz, biber, havuç vb.) kahvaltıda yer almalıdır. (s. 198)

4. Bu yiyecekler, kahvaltıda tüketilen (sıfat fiil) besinlerin vücudumuz için daha da yararlı olmasını sağlarlar. (s. 198)

5. Kahvaltıda, besin içeriğinin zengin olması nedeni ile evde yapılan (sıfat fiil) tarhana, yayla, mercimek çorbaları da tüketilebilir. (s. 198)

6,7. Kahvaltıda içilen (sıfat fiil) çay besinlerde bulunan (sıfat fiil) yararlı maddelerin kullanımını azaltır. (s. 199)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Süt, yumurta, peynir gibi besinler protein yönünden zengin olduklarından (sıfat fiil) kan şekerini düzenleyerek yorgunluk, açlık gibi duyguların önlenmesinde etkili olurlar. (s. 198)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Kahvaltıda bir bardak süt içmek, bir adet portakal, domates gibi bir sebze ya da meyve tüketmek güne dinamik ve sağlıklı başlamak açısından atılabilecek (sıfat fiil) en önemli adımdır. (s. 199)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yumurta katı pişirilmiş (sıfat fiil) olmalıdır. (s. 199)

2,3. Bir su bardağı sütle kariştirilmiş (sıfat fiil) kahvaltılık tahıl ürünü, 1 çay bardağı taze sıkılmış (sıfat fiil) meyve suyu. (s. 199)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 2, -dİğİNdA ekiyle 1, -dİktAn sonra ekiyle 1 olmak üzere toplam 4 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kahvaltı yapılmadığında kan şekerimiz düşer; buna bağlı olarak (zarf fiil) yorgunluk, baş ağrısı, dikkat ve algılama azlığı gibi sıkıntılar yaşanır. (s. 198)

2. Süt, yumurta, peynir gibi besinler protein yönünden zengin olduklarından kan şekerini düzenleyerek (zarf fiil) yorgunluk, açlık gibi duyguların önlenmesinde etkili olurlar. (s. 198)

Metinde -dİğİNdA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Kahvaltı yapılmadığında (zarf fiil) kan şekerimiz düşer; buna bağlı olarak yorgunluk, baş ağrısı, dikkat ve algılama azlığı gibi sıkıntılar yaşanır. (s. 198)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bunun için kaynamaya başladıktan sonra (zarf fiil) kısık ateşte 8-10 dakika pişirilmesi yeterlidir. (s. 199)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Akşam yemeği ile sabah arasında yaklaşık on iki saatlik bir süre geçmektedir. (s. 198)

2. Kahvaltı yapılmadığında kan şekerimiz düşer; buna bağlı olarak yorgunluk, baş ağrısı, dikkat ve algılama azlığı gibi sıkıntılar yaşanır. (s. 198)

3. Kahvaltılık tahıl ürünleri de (mısır gevreği, yulaf ezmesi vb.) kahvaltıda yer alabilir. (s. 198)

4. Vücut ağırlığınız fazla değilse kahvaltılarınıza pekmez, bal, reçel, marmelat, fındık ezmesi eklenebilir. (s. 199)

5,6,7. 1-2 dilim ekmek

1 dilim reçelli ekmek

2 dilim ekmek (s. 199)

Tablo 4.18. *Sağlık ve Spor teması Güreş metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	1	1
	-(y)Iş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	2	2
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	-	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	2	3
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	-	
	-dIkAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			6

Ahmet Kutsi Tecer tarafından yazılan şiir türündeki “Güreş” adlı metin incelendiğinde 1 isim fiil, 2 sıfat fiil ve 3 zarf fiil olmak üzere toplam 6 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil, en az kullanılan fiilimsi türünün isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde kullanılan zarf fiillerin cümlelere sebep ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde -mA, -(y)An,

-(y)A, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Bu metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve biçimlerinde fiilimsilerin kullanım alanlarının görülmesi ve anlaşılması bakımından kullanımının etkili olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle kurulmuş 1 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Sizi seyretmeye (isim fiil) göğüs gelir dar, (s. 205)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 2 fiilimsi tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yiğit beş ödülü alana (sıfat fiil) kadar, (s. 205)
2. Sabra karar olmaz seyreden (sıfat fiil) canda. (s. 205)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Alta geldim diye (zarf fiil) erinme yiğit, (s. 205)
2. Üste geldim diye (zarf fiil) sevinme yiğit, (s. 205)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bu dünyada bir ün salıp (zarf fiil) sen de git, (s. 205)

Tablo 4.19. *Sağlık ve Spor teması Lokman Hekim'in Masalı metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	9	11
	-(y)Iş	1	
	-mAk	1	
Sıfat fiil	-(y)An	18	36

Tablo 4.19. (Devam) Sağlık ve Spor teması Lokman Hekim'in Masalı metni fiilimsi dağılımı

	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	7	
	-(y)AcAk	10	
	-mIş	1	
Zarf fiil	-(y)A	2	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	1	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	2	
	-(A)r... -mAz	2	14
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	2	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	2	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	3	
Toplam			61

İbrahim Zeki Burdurlu tarafından yazılan “Lokman Hekim’in Masalı” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 11 isim fiil, 36 sıfat fiil ve 14 zarf fiil olmak üzere toplam 61 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, doğa ve varlıkların betimlenmesinde sıfat fiillerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. “Çukurova’nın bereketli, dal dal meyve bitiren (sıfat fiil), yol yol ürün getiren (sıfat fiil), gül gül pamuk, buğday yetiştiren (sıfat fiil) topraklarında gezer tozar, günlerini bir faydayla sonuçlandırmaya çalışmış.” (Ferman Yayınları, 2023: 210) cümlesi bu duruma örnek gösterilebilir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -(y)An ekidir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin cümlelere durum, zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -ken, -(y)IncA, -dİğINdA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Bu metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil

öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 9, -(y)Iş ekiyle 1, -mAk ekiyle 1 olmak üzere toplam 11 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çukurova'nın bereketli, dal dal meyve bitiren, yol yol ürün getiren, gül gül pamuk, buğday yetiştiren topraklarında gezer tozar, günlerini bir faydayla sonuçlandırmaya (isim fiil) çalışmış. (s. 210)
- 2,3. Derman istemeye (isim fiil), ilaç bulmaya (isim fiil) gelenlerin sayısı binleri aşmış. (s. 210)
4. Ağır hastaların, yaşlıların, uzun uzun dert çekenlerin, "Sık sık Lokman, şu ölüme yok mu bir derman?" demelerine (isim fiil) iyice kulak kabartır, gizli gizli çalışmış. (s. 211)
5. Bir ses... Bir ses, gür otların arasından fısıldamaya (isim fiil) başlamış: (s. 212)
6. Lokman, Lokman, ben neyim bilir misin? Lokman, yanıma gelir misin? Lokman, ölüme son vermeyi (isim fiil) öğrenir misin? Lokman, yaklaş bana, duy diyeceklerimi, unutma söyleyeceklerimi... (s. 212)
7. Duyduklarını anlamaya (isim fiil) çalışmış, bir daha yummuş gözlerini. (s. 212)
8. Otun söylediklerini yapmaya (isim fiil) başlamış. (s. 212)
9. İnsanlıktan ölüm korkusunu kaldıracak derman, Lokman'ın yüzüne gülmeye (isim fiil) başlamış. (s. 213)

Metinde -(y)Iş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir yaşlı kavağın altına oturmuş, ayaklarını uzatmış, arıların, kelebeklerin taze ışıkla süzülüşlerine (isim fiil) bakıyormuş. (s. 212)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Zaman zaman Lokman, "Şu ölüme bir ilaç bulsam da insanlar ölmekten (isim fiil) kurtulsalar." dermiş. (s. 211)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 18, -dIk ekiyle 7, -(y)AcAk ekiyle 10, -mIş ekiyle 1 olmak üzere toplam 36 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3. Çukurova'nın bereketli, dal dal meyve bitiren (sıfat fiil), yol yol ürün getiren (sıfat fiil), gül gül pamuk, buğday yetiştiren (sıfat fiil) topraklarında gezer tozar, günlerini bir faydayla sonuçlandırmaya çalışmış. (s. 210)

4. Çukurova'nın Misis kasabasında oturan (sıfat fiil) Lokman Hekim'in yaptığı ilaçların ünü, yedi iklim dört bucağı tutmuş. (s. 210)

5. Derman istemeye, ilaç bulmaya gelenlerin (adlaşmış sıfat fiil) sayısı binleri aşmış. (s. 210)

6,7,8. Lokman Hekim, her sabah bahçelere bakan (sıfat fiil) evinin kapısından çıkar çıkmaz Seyhan'a, Ceyhan'a birer "Günaydın!" der; kendini, adam boyunu aşan (sıfat fiil), boy boy, renk renk bolluğa ulaşan (sıfat fiil) bitkilerin içine atarmış. (s. 210)

9. Bize gel Lokman, bize gel; işte sana bir şifalı el, topraktan esen (sıfat fiil) yel, bir ömre bedel, derlermiş. (s. 211)

10. Lokman Hekim, torbasına doldurduğu dalları, yaprakları, çiçekleri evine akın akın gelenlere (adlaşmış sıfat fiil) dağıtır, hepsinin derdine derman olur, sağlığın yolunu gösterirmiş. (s. 211)

11. Gün gelmiş, Lokman'ın ününü duymayan (sıfat fiil) kalmamış. (s. 211)

12. Dört bucaktan, dertlerine bir ilaç bulamayanlar (adlaşmış sıfat fiil), Lokman'ın evinde yeniden doğmuşa dönerler; acılarından, ağrılarından, sancılarından kurtularak Lokman'ın otlarından alacaklarını alırlarmış. (s. 211)

13. Gel zaman git zaman, Misis kasabası, her çeşit hastalığın şifasını otlarla, çiçeklerle, toprak kokusuyla veren (sıfat fiil) ünlü bir şehir olmuş. (s. 211)

14. Ağır hastaların, yaşlıların, uzun uzun dert çekenlerin (adlaşmış sıfat fiil), "Sık sık Lokman, şu ölüme yok mu bir derman?" demelerine iyice kulak kabartır, gizli gizli çalışmış. (s. 211)

15. Seslenen (sıfat fiil) ota doğru koşmuş. (s. 212)

16,17. İyi olamayanlara (adlaşmış sıfat fiil), bir engin şifa bulamayanlara (adlaşmış sıfat fiil) gün doğuyormuş. (s. 213)

18. İlacı söyleyen (sıfat fiil) bitki bir daha bulunamamış. (s. 213)

Metinde -dık eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çukurova'nın Misis kasabasında oturan Lokman Hekim'in yaptığı (sıfat fiil) ilaçların ünü, yedi iklim dört bucağı tutmuş. (s. 210)

2. Lokman Hekim, torbasına doldurduğu (sıfat fiil) dalları, yaprakları, çiçekleri evine akın akın gelenlere dağıtır, hepsinin derdine derman olur, sağlığın yolunu gösterirmiş. (s. 211)

3. Uyuduğunun (sıfat fiil) farkına varmış. (s. 212)
4. Duyduklarını (adlaşmış sıfat fiil) anlamaya çalışmış, bir daha yummuş gözlerini. (s. 212)
5. Ölüme son verecek otun anlattıklarını (adlaşmış sıfat fiil) aklına yazmış, eksiksiz ezberlemiş. (s. 212)
6. Seyhan Irmağı'nın durula durula, kurula kurula aktığı (sıfat fiil) yere varmış. (s. 212)
7. Otun söylediklerini (adlaşmış sıfat fiil) yapmaya başlamış. (s. 212)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Lokman Hekim, bazı gün akşama kadar, bazı gün bir iki saat kırların kokusunu alır, yeşil cennetin göğsünde yapacağını (sıfat fiil) yaptıktan, tutacağını (sıfat fiil) tuttuktan sonra evine dönermiş. (s. 211)
3. Her yaprak, her çiçek gözü, her rengin aydınlık yüzü dile gelir; Lokman Hekim'e hangi hastalığı iyi edeceğini (sıfat fiil) söylemiş. (s. 211)
4. Dört bucaktan, dertlerine bir ilaç bulamayanlar, Lokman'ın evinde yeniden doğmuşa dönerler; acılarından, ağrılarından, sancılarından kurtularak Lokman'ın otlarından alacaklarını (adlaşmış sıfat fiil) alırlarmış. (s. 211)
- 5,6. Lokman, Lokman, ben neyim bilir misin? Lokman, yanıma gelir misin? Lokman, ölüme son vermeyi öğrenir misin? Lokman, yaklaş bana, duy diyeceklerimi (adlaşmış sıfat fiil), unutma söyleyeceklerimi (adlaşmış sıfat fiil)... (s. 212)
7. Lokman Hekim, kulak kesilmiş, bir bir öğrenmiş yapacaklarını (adlaşmış sıfat fiil). (s. 212)
8. Ölüme son verecek (sıfat fiil) otun anlattıklarını aklına yazmış, eksiksiz ezberlemiş. (s. 212)
9. İnsanlıktan ölüm korkusunu kaldıracak (sıfat fiil) derman, Lokman'ın yüzüne gülmeye başlamış. (s. 213)
10. Lokman Hekim, tam kalkıp ilacı evine götüreceği (sıfat fiil) sırada, bir azgın el, bir deli yel gelivermesin mi? (s. 213)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Dört bucaktan, dertlerine bir ilaç bulamayanlar, Lokman'ın evinde yeniden doğmuşa (sıfat fiil) dönerler; acılarından, ağrılarından, sancılarından kurtularak Lokman'ın otlarından alacaklarını alırlarmış. (s. 211)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 2, -(y)ArAk ekiyle 1, -mAdAn ekiyle 2, -(A)r... -mAz ekiyle 2, -dİkÇA ekiyle 2, -dİktAn sonra ekiyle 2, -(y)İp ekiyle 3 olmak üzere toplam 14 zarf fiil

tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1,2. Seyhan Irmağı'nın durula durula (zarf fiil), kurula kurula (zarf fiil) aktığı yere varmış. (s. 212)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Dört bucaktan, dertlerine bir ilaç bulamayanlar, Lokman'ın evinde yeniden doğmuşa dönerler; acılarından, ağrılarından, sancılarından kurtularak (zarf fiil) Lokman'ın otlarından alacaklarını alırlarmış. (s.211)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onlarla koklaşmış, yine yorulmadan (zarf fiil) konuşmuş. (s. 212)

2. Durmadan (zarf fiil) anlatıyormuş. (s. 212)

Metinde -(A)r... -mAz eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Lokman Hekim, her sabah bahçelere bakan evinin kapısından çıkarak (zarf fiil) Seyhan'a, Ceyhan'a birer "Günaydın!" der; kendini, adam boyunu aşan, boy boy, renk renk bolluğa ulaşan bitkilerin içine atarmış. (s. 210)

2. O, kırların yolunu tutar tutmaz (zarf fiil) çimenlerin, otların fısıltısı bir musiki olurmuş sanki. (s. 211)

Metinde -dİkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1,2. Lokman Hekim, çiçeklerle koklaşıp sarmaştıkça (zarf fiil), yapraklarla kucaklaştıkça (zarf fiil) toprağın sırlarını öğrenir, hastalarına dermanların en güçlüsünü veriverirmiş. (s. 211)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1,2. Lokman Hekim, bazı gün akşama kadar, bazı gün bir iki saat kırların kokusunu alır, yeşil cennetin göğsünde yapacağını yaptıktan (zarf fiil), tutacağını tuttuktan sonra (zarf fiil) evine dönermiş. (s. 211)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Lokman Hekim, çiçeklerle koklaşıp (zarf fiil) sarmaştıkça, yapraklarla kucaklaştıkça toprağın sırlarını öğrenir, hastalarına dermanların en güçlüsünü veriverirmiş. (s. 211)

2. Lokman Hekim, tam kalkıp (zarf fiil) ilacı evine götüreceği sırada, bir azgın el, bir deli yel gelivermesin mi? (s. 213)

3. İlaç dökülüp (zarf fiil) kaybolmuş. (s. 213)

Tablo 4.20. *Sanat teması Ressam İçin Zili Çalın metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	17	38
	-(y)Iş	1	
	-mAk	20	
Sıfat fiil	-(y)An	14	54
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	1	
	-dIk	26	
	-(y)AcAk	8	
	-mIş	5	
Zarf fiil	-(y)A	3	21
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	4	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	4	
	-mAdAn	2	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	1	
	-dIgINdA	4	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	3	
Toplam			113

Ferit Edgü tarafından yazılan “Ressam İçin Zili Çalın” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 38 isim fiil, 54 sıfat fiil ve 21 zarf fiil olmak üzere toplam 114 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve betimlemeler yapılırken sıfat fiillerden sıklıkla yararlanıldığı gözlemlenmiştir. En az örneği bulunan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu, cümlelere neden, durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -dIk ekidir. -(y)AsI, -mAz, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya

yeterli olduğu düşünülmektedir. Özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 17, -(y)İş ekiyle 1, -mAk ekiyle 20 olmak üzere toplam 38 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. “Satın almaya (isim fiil) gelmedim. Görmeye (isim fiil) geldim.” dedim. “Ben de ressamım.” (s. 231)
3. “Galerinizin sahibi selamlarını iletmemi (isim fiil) istedi, o kadar.” (s. 231)
- 4,5. Büyük ustaya, akademiye hiç gitmediğimi, girmek için başvurma (isim fiil) gereğini bile duymadığımı, kendi köşemde bir şeyler yapmaya (isim fiil) çalıştığımı söylediğimde, yüzü ısrar gibi oldu: (s. 231)
- 6,7,8. Eğer gerçekten resmi görmeyi (isim fiil)–bakmayı (isim fiil) değil, görmeyi (isim fiil)–biliyorsanız belleğinizdeki resimlerle bunun arasındaki karşıtlıklar kendiliğinden ortaya çıkacaktır. (s. 233)
9. Ama demem (isim fiil) o değil. (s. 233)
10. Şimdilerde fotoğraf diye bir şey yayılmaya (isim fiil) başladı. (s. 233)
11. “Şimdi çalışmanın (isim fiil) tam saati.” dedi. (s. 234)
12. Tuvallerin arasında bir tuval aramaya (isim fiil) koyuldu. (s. 234)
13. Çalışmaya (isim fiil) başlayacağını anladım. (s. 234)
14. Daha doğrusu seyircinin bitirmesini (isim fiil) istediğim bir resim. (s. 235)
15. Bu konuşmalarımızın (isim fiil) bir anısı olarak kalsın. (s. 235)
16. İmzalamasını (isim fiil) da istemedim. (s. 235)
17. Başkente döndüğümünden yaklaşık on beş gün sonra ustanın, bir tepede resim yaparken yıldırım düşmesi (isim fiil) sonucu öldüğü haberini aldım. (s. 235)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. İkinci kez gülüşüne (isim fiil) tanık oluyordum. (s. 234)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ona, beni hiç kimsenin göndermediğini, kentte resimlerini gördüğümü, yeni resimlerini görmek (isim fiil) istediğimi söyledim. (s. 230)
2. Beni gücendirmemek (isim fiil) için uzattığım elimi görmezlikten geldi. (s. 231)

3. Büyük ustaya, akademiye hiç gitmediğimi, girmek (isim fiil) için başvurma gereğini bile duymadığımı, kendi köşemde bir şeyler yapmaya çalıştığımı söylediğimde, yüzü ısrır gibi oldu: (s. 231)
4. “Özellikle resim yapmak (isim fiil)...” (s. 231)
5. “...Ama bu yalnızca özgünlük isteminden değil, yinelememek (isim fiil) isteğinden doğuyor...” (s. 231)
6. “...Onlardan daha iyi, daha doğru, daha güzel yapmak (isim fiil) değil ki önemli olan...” (s. 231)
7. “...Onlara benzemeyen resim yapmak (isim fiil) da değil...” (s. 231)
8. “...Ama sanata yeni yollar açmak (isim fiil) gerek...” (s. 231)
9. “Ne demek (isim fiil), kuşkusuz?” dedi. (s. 232)
- “Saçma! Olsun, devam edin.” (s. 232)
10. “...Her şeyden önce ilk olarak bir durup düşünmek (isim fiil) gerek...” (s. 233)
11. “...Düşünmek (isim fiil) gerek...” (s. 233)
- 12,13,14. Çünkü resim sevilmek (isim fiil), hoşla gitmek (isim fiil) için değil, algılanmak (isim fiil) için yapılır. (s. 233)
15. “Konunun, ressam için hiçbir önemi olmadığını mı söylemek (isim fiil) istiyorsunuz?” (s. 234)
16. “İnsanlara da bir nesne gözüyle bakıyorsunuz demek (isim fiil).” dedim. (s. 234)
17. Düşünebiliyor musunuz, bu resmin önünde, her seyirci, kendinden bir şeyler katarak bitirmek (isim fiil) isteyecek onu. (s. 235)
18. Biliyor musunuz, yaşımla ilerledikçe resimlerimi tamamlamak (isim fiil) istemiyorum. (s. 235)
19. Sizi bana gönderen dostuma söyler misiniz, artık ışığın resmini yapmak (isim fiil) istediğimi? (s. 235)
20. Bir şeyler söylemek (isim fiil) istedim. (s. 235)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 14, -(A)r ekiyle 1, -dİk ekiyle 26, -(y)AcAk ekiyle 8, -mİş ekiyle 5 olmak üzere toplam 54 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Açılan (sıfat fiil) kapıdan sahanlığa girdim. (s. 230)

2. "...Onlardan daha iyi, daha doğru, daha güzel yapmak değil ki önemli olan (sıfat fiil)..." (s. 231)
3. "...Onlara benzemeyen (sıfat fiil) resim yapmak da değil..." (s. 231)
4. Söyleyin ne var bu resimde daha önceki resimlerde var olan (adlaşmış sıfat fiil)? (s. 232)
5. "Ama bu resminizi, onlardan ayırان (sıfat fiil), size özgü diliniz." dedim. (s. 232)
6. "Size özgü olan (sıfat fiil) bir dil!" dedim. (s. 232)
7. "Yani resminizi öbürlerinden ayırان (sıfat fiil) nitelik. Resmin tümü bu." (s. 232)
8. Nesnel olan (sıfat fiil) bakış açımdır. (s. 234)
9. Bir natürmorta başka gözle, yaşayan (sıfat fiil) bir insana bir başka gözle bakamam. (s. 234)
10. Bir renk, bir çizgi daha koysam bu resme bakana (adlaşmış sıfat fiil) sanki bir şey kalmayacak diye korkuyorum. (s. 235)
11. Sizi bana gönderen (sıfat fiil) dostuma söyler misiniz, artık ışığın resmini yapmak istediğimi? (s. 235)
- 12,13. Hiçbir toprak renginin yer almadığı, kırmızı, yeşil ve mavi renklerden oluşan (sıfat fiil), bilmeyen (sıfat fiil) biri için bitmemiş bir dağ resmi. (s. 235)
14. Yarım kalan (sıfat fiil) resmi, "Gün Batımında Bir Dağ Doruğu" imiş. (s. 235)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Büyük ustaya, akademiye hiç gitmediğimi girmek için başvurma gereğini bile duymadığımı, kendi köşemde bir şeyler yapmaya çalıştığımı söylediğimde, yüzü ışır (sıfat fiil) gibi oldu: (s. 231)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Büyük bir şaşkınlıkla kapının açıldığını (sıfat fiil) gördüm. (s. 230)
- 2,3,4. Ona, beni hiç kimsenin göndermediğini (sıfat fiil), kentte resimlerini gördüğümü (sıfat fiil), yeni resimlerini görmek istediğimi (sıfat fiil) söyledim. (s. 230)
5. Ama uzattığım (sıfat fiil) el boşlukta kaldı. (s. 231)
6. Beni gücendirmemek için uzattığım (sıfat fiil) elimi görmezlikten geldi. (s. 231)
- 7,8,9. Büyük ustaya, akademiye hiç gitmediğimi (sıfat fiil), girmek için başvurma gereğini bile duymadığımı (sıfat fiil), kendi köşemde bir şeyler yapmaya çalıştığımı (sıfat fiil) söylediğimde, yüzü ışır gibi oldu: (s. 231)
10. Anladığıma (adlaşmış sıfat fiil) göre "peyzaja çıkmadığında" bütün gün burada çalışıyordu. (s. 231)

11. "...Sizden öncekilerin yaptıklarını (adlaşmış sıfat fiil), beş aşağı on yukarı, biraz iyi biraz kötü siz de yapmışsınız..." (s. 231)

12,13. Anladığımı (sıfat fiil) sandığımı (sıfat fiil) söyledim. (s. 232)

14. "Buna bakın ve ne düşündüğünüzü (sıfat fiil) söyleyin." dedi. (s. 233)

15. "Konunun, ressam için hiçbir önemi olmadığını (sıfat fiil) mı söylemek istiyorsunuz?" (s. 234)

16. Duygularımı değil, algıladığımı (sıfat fiil) resmederim ben. (s. 234)

17. Bahçıvanın bende uyandırdığı (sıfat fiil) duygular bende kalır. (s. 234)

18. Oysa hiçbir şey anladığım (sıfat fiil) yoktu. (s. 234)

19. Bakalım gök dilediğim (sıfat fiil) mavilikte mi ve gerekli lekelerin benzeri bulutlar var mı gökyüzünde? (s. 234)

20. Kasabada kaldığım (sıfat fiil) süre içinde birkaç kez daha uğradım ustanın atölyesine. (s. 234)

21. Daha doğrusu seyircinin bitirmesini istediğim (sıfat fiil) bir resim. (s. 235)

22. Ama bu süre içinde, nasıl söyleyeyim, tanıdığım (sıfat fiil) biri gibi oldunuz. (s. 235)

23. Sizi bana gönderen dostuma söyler misiniz, artık ışığın resmini yapmak istediğimi (sıfat fiil)? (s. 235)

24. Ama bunu başaracak zamanı bulabileceğimi pek sanmadığımı (sıfat fiil)... (s. 235)

25. Hiçbir toprak renginin yer almadığı (sıfat fiil), kırmızı, yeşil ve mavi renklerden oluşan, bilmeyen biri için bitmemiş bir dağ resmi. (s. 235)

26. Başkente döndüğümünden yaklaşık on beş gün sonra ustanın, bir tepede resim yaparken yıldırım düşmesi sonucu öldüğü (sıfat fiil) haberini aldım. (s. 235)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. "Ben henüz sergilenecek (sıfat fiil) resimler yapmış değilim." (s. 231)

2. "Siz belli ön yargılarla gelmişsiniz buraya. Bu resmi görmeden ne söyleyeceğinizi (sıfat fiil) biliyordunuz." (s. 232)

3. Kuşkusuz, sanat tarihine geçecek (sıfat fiil) bir olaydı bu. (s. 234)

4. Çalışmaya başlayacağını (sıfat fiil) anladım. (s. 234)

5. Bir renk, bir çizgi daha koysam bu resme bakana sanki bir şey kalmayacak (sıfat fiil) diye korkuyorum. (s. 235)

6. Ona, artık kasabadan ayrılacağımı (sıfat fiil) söylediğimde şöyle dedi: (s. 235)

7,8. Ama bunu başaracak (sıfat fiil) zamanı bulabileceğimi (sıfat fiil) pek sanmadığımı... (s. 235)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. “Ben henüz sergilenecek resimler yapmış (sıfat fiil) değilim.” (s. 231)
2. Birkaç gün sonra, bitmemiş (sıfat fiil) bir resmin önünde: “Çok güzel bir başlangıç.” dedim. (s. 234)
3. Bitmiş (sıfat fiil) bir resim o. (s. 235)
4. Hiçbir toprak renginin yer almadığı, kırmızı, yeşil ve mavi renklerden oluşan, bilmeyen biri için bitmemiş (sıfat fiil) bir dağ resmi. (s. 235)
5. Belki gerçekten de bitmemiş (sıfat fiil) bir resimdi. (s. 235)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 3, -(y)ArAk ekiyle 4, -ken ekiyle 4, -mAdAn ekiyle 2, -dİkÇA ekiyle 1, -dİğİNdA ekiyle 4, -(y)İp ekiyle 3 olmak üzere toplam 21 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Merdivene mi yöneleyim kapıyı mı çalayım, diye (zarf fiil) duraksarken yukarıdan bir ses geldi: (s. 230)
2. Şimdilerde fotoğraf diye (zarf fiil) bir şey yayılmaya başladı. (s. 233)
3. Bir renk, bir çizgi daha koysam bu resme bakana sanki bir şey kalmayacak diye (zarf fiil) korkuyorum. (s. 235)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Her şeyden önce ilk olarak (zarf fiil) bir durup düşünmek gerek. (s. 233)
2. Ve yalnızca renk, ışık, leke olarak (zarf fiil) algılarım. (s. 234)
3. Düşünebiliyor musunuz, bu resmin önünde, her seyirci, kendinden bir şeyler katarak (zarf fiil) bitirmek isteyecek onu. (s. 235)
4. Bu konuşmalarımızın bir anısı olarak (zarf fiil) kalsın. (s. 235)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Merdivene mi yöneleyim kapıyı mı çalayım, diye duraksarken (zarf fiil) yukarıdan bir ses geldi: (s. 230)
2. “Her şey çok güçleşti.” dedi, ben resimlerine bakarken (zarf fiil). (s. 231)
3. Yalnız, resmederken (zarf fiil) nesnelerle insanlar arasında bir ayrım yapmıyorum. (s. 234)
4. Başkente döndüğümünden yaklaşık on beş gün sonra ustanın, bir tepede resim yaparken (zarf fiil) yıldırım düşmesi sonucu öldüğü haberini aldım. (s. 235)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. “Siz belli ön yargılarla gelmişsiniz buraya. Bu resmi görmeden (zarf fiil) ne söyleyeceğinizi biliyordunuz.” (s. 232)

2. Daha doğrusu, bitmeden (zarf fiil) bitiyor resimler. (s. 235)

Metinde -dİkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Biliyor musunuz, yaşım ilerledikçe (zarf fiil) resimlerimi tamamlamak istemiyorum. (s. 235)

Metinde -dİğİNdA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Anladığıma göre “peyzaja çıkmadığında (zarf fiil)” bütün gün burada çalışıyordu. (s. 231)

2. Büyük ustaya, akademiye hiç gitmediğimi, girmek için başvurma gereğini bile duymadığımı, kendi köşemde bir şeyler yapmaya çalıştığımı söylediğimde (zarf fiil), yüzü ıştır gibi oldu: (s. 231)

3. Ona, artık kasabadan ayrılacağımı söylediğimde (zarf fiil) şöyle dedi: (s. 235)

4. Başkente döndüğümünden (zarf fiil) yaklaşık on beş gün sonra ustanın, bir tepede resim yaparken yıldırım düşmesi sonucu öldüğü haberini aldım. (s. 235)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Her şeyden önce ilk olarak bir durup (zarf fiil) düşünmek gerek. (s. 233)

2. İzin isteyip (zarf fiil) çıktım. (s. 234)

3. Teşekkür edip (zarf fiil) ayrıldım. (s. 235)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Büyük ustaya, akademiye hiç gitmediğimi, girmek için başvurma gereğini bile duymadığımı, kendi köşemde bir şeyler yapmaya çalıştığımı söylediğimde, yüzü ıştır gibi oldu: (s. 231)

2. Bu konuşmalarımızın bir anısı olarak kalsın. (s. 235)

Tablo 4.21. Sanat teması Geleneksel El Sanatları Çarşısı metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	7	13
	-(y)Iş	-	
	-mAk	6	
Sıfat fiil	-(y)An	17	28
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dİk	1	

Tablo 4.21. (Devam) Sanat teması Geleneksel El Sanatları Çarşısı metni fiilimsi dağılımı

	-(y)AcAk	1	
	-mİş	9	
Zarf fiil	-(y)A	-	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	4	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	9
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	1	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	3	
Toplam			50

İzlen Şen Toker tarafından yazılan “Geleneksel El Sanatları Çarşısı” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 13 isim fiil, 28 sıfat fiil ve 9 zarf fiil olmak üzere toplam 50 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin de sıfat fiil eklerinden -(y)An eki olduğu görülmektedir. Sıfat fiillerin metinde hanın ve geleneksel el sanatlarının betimlenmesinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin cümlelere durum, zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dİğINdA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 7, -mAk ekiyle 6 olmak üzere toplam 13 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Nesiller ve yöntemler değişiyor olsa da birçok sanat dalı yüzyıllardır hayatımızı renklendirmeye (isim fiil) devam ediyor. (s. 239)
2. Niğbolu Sancak Beyi Hamza Bey'in oğlu Bali Bey tarafından kent dışından gelen tüccarlara hizmet etmesi (isim fiil) amacıyla yaptırılan hanın odalarında birbirinden farklı el sanatları görülebiliyor. (s. 240)
3. Avlusunun çevresindeki tüm katların revaklı bir düzenlemeyle (isim fiil) tasarlandığı, Bursa'daki hanlar içinde üç katlı olarak inşa edilmiş tek han olan Balibey Hanı'nda, önce giriş katındaki restoranın içinde kalan mağarayı geziyorum. (s. 240)
4. Cam sanatı atölyesinin önündeki poster, beni kendi cam boncuğumu yapmaya (isim fiil) davet ediyor. (s. 241)
5. Marküteri ve ahşap dağlama (isim fiil) kursu verilen atölyenin kapısına asılan kâğıttaki yazı şöyle diyor: (s. 241)
6. Bazı atölyelerde günlük çalışmalar (isim fiil) ve kurslar başlamış. (s. 242)
7. Balibey Hanı'ndayken Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir." sözünü hatırlıyor ve her türlü sanat dalının ülkemizdeki herkese daha fazla ulaşabilmesini (isim fiil) diliyorum. (s. 242)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2,3,4,5. Önceleri ihtiyaçları karşılama (isim fiil), örtünmek (isim fiil) ve korunmak (isim fiil) için ilk örneklerini veren el sanatları, zamanla mutlu etmek (isim fiil) ve hayatı güzelleştirmek (isim fiil) yönünde gelişmiş. (s. 239)
6. Balibey Hanı'ndayken Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir (isim fiil)." sözünü hatırlıyor ve her türlü sanat dalının ülkemizdeki herkese daha fazla ulaşabilmesini diliyorum. (s. 242)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 17, -dİk ekiyle 1, -(y)AcAK ekiyle 1, -mİş ekiyle 9 olmak üzere toplam 28 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Önceleri ihtiyaçları karşılamak, örtünmek ve korunmak için ilk örneklerini veren (sıfat fiil) el sanatları, zamanla mutlu etmek ve hayatı güzelleştirmek yönünde gelişmiş. (s. 239)

2. Mağaralardaki oyuklar ve duvar resimleri yerlerini binalardaki taş ve ahşap işlemelerine, evlerin duvarlarını süsleyen (sıfat fiil) tablolara, mozaiklere bırakmış. (s. 239)
3. Bursa'daki Balibey Hanı'nın "Geleneksel El Sanatları Çarşısı"ndaki atölyeler de 15. yüzyılda inşa edilen (sıfat fiil) hana hayat veriyor. (s. 239-240)
- 4,5. Niğbolu Sancak Beyi Hamza Bey'in oğlu Bali Bey tarafından kent dışından gelen (sıfat fiil) tüccarlara hizmet etmesi amacıyla yaptırılan (sıfat fiil) hanın odalarında birbirinden farklı el sanatları görülebiliyor. (s. 240)
- 6,7. Avlusunun çevresindeki tüm katların revaklı bir düzenlemeyle tasarlandığı, Bursa'daki hanlar içinde üç katlı olarak inşa edilmiş tek han olan (sıfat fiil) Balibey Hanı'nda, önce giriş katındaki restoranın içinde kalan (sıfat fiil) mağarayı geziyorum. (s. 240)
8. Bizans ve Osmanlı Dönemi'nde kentin dışında, ıssız bir konumda olan (sıfat fiil) mağaranın han inşa edildikten sonra değerli eşyalar için bir depo ya da bazı gizli toplantıların mekânı olarak kullanılmış olabileceği düşünülüyor. (s. 240)
- 9,10. Marküteri ve ahşap dağlama kursu verilen (sıfat fiil) atölyenin kapısına asılan (sıfat fiil) kâğıttaki yazı şöyle diyor: (s. 241)
11. Elleriyle çalışan (sıfat fiil) insan, işçidir. (s. 241)
12. Elleri ve kafasıyla çalışan (sıfat fiil) insan, ustadır. (s. 241)
13. Elleri, kafası ve yüreği ile çalışan (sıfat fiil) insan, sanatkârdır. (s. 241- 242)
- 14,15. Bir başka atölyenin kapısının dışına kurutulmuş ve sadece damarları kalmış "banyan" yaprakları üzerine yapılan (sıfat fiil) desenlerden oluşan (sıfat fiil) tablolar asılmış. (s. 242)
16. Ebru atölyesinde kök boyalar at kılından yapılmış fırçalardan suya düşürülüp kâğıtla buluşturulurken yanındaki Nayi Sanatevi'nden huzur veren (sıfat fiil) bir ney sesi duyuluyor. (s. 242)
17. Balibey Hanı'ndayken Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sanatsız kalan (sıfat fiil) bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir." sözünü hatırlıyor ve her türlü sanat dalının ülkemizdeki herkese daha fazla ulaşabilmesini diliyorum. (s. 242)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Avlusunun çevresindeki tüm katların revaklı bir düzenlemeyle tasarlandığı (sıfat fiil), Bursa'daki hanlar içinde üç katlı olarak inşa edilmiş tek han olan Balibey Hanı'nda, önce giriş katındaki restoranın içinde kalan mağarayı geziyorum. (s. 240)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bizans ve Osmanlı Dönemi'nde kentin dışında, ıssız bir konumda olan mağaranın han inşa edildikten sonra değerli eşyalar için bir depo ya da bazı gizli toplantıların mekânı olarak kullanılmış olabileceği (sıfat fiil) düşünülüyor. (s. 240)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Avlusunun çevresindeki tüm katların revaklı bir düzenlemeyle tasarlandığı, Bursa'daki hanlar içinde üç katlı olarak inşa edilmiş (sıfat fiil) tek han olan Balibey Hanı'nda, önce giriş katındaki restoranın içinde kalan mağarayı geziyorum. (s. 240)

2. Bizans ve Osmanlı Dönemi'nde kentin dışında, ıssız bir konumda olan mağaranın han inşa edildikten sonra değerli eşyalar için bir depo ya da bazı gizli toplantıların mekânı olarak kullanılmış (sıfat fiil) olabileceği düşünülüyor. (s. 240)

3. Çok geniş olmasa da ışıklarla aydınlatılarak ferahlatılmış (sıfat fiil) bu mağara şimdi küçük bir kafe gibi kullanılıyor. (s. 240)

4. Oya atölyesinin tabelasına, yeşil yapraklı pembe bir gül şeklinde işlenmiş (sıfat fiil) bir oya yerleştirilmiş. (s. 241)

5. Bir atölyenin önündeki küçük tezgâha ahşap, keçe ve kuru çiçeklerle yapılmış (sıfat fiil) kitap ayraçları dizilmiş. (s. 241)

6,7. Bir başka atölyenin kapısının dışına kurutulmuş (sıfat fiil) ve sadece damarları kalmış (sıfat fiil) “banyan” yaprakları üzerine yapılan desenlerden oluşan tablolar asılmış. (s. 242)

8. Ebru atölyesinde kök boyalar at kılından yapılmış (sıfat fiil) fırçalardan suya düşürülüp kâğıtla buluşturulurken yanındaki Nayi Sanatevi'nden huzur veren bir ney sesi duyuluyor. (s. 242)

9. Balibey Hanı'ndayken Mustafa Kemal Atatürk'ün “Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş (sıfat fiil) demektir.” sözünü hatırlıyor ve her türlü sanat dalının ülkemizdeki herkese daha fazla ulaşabilmesini diliyorum. (s. 242)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 4, -ken ekiyle 1, -dİktAn sonra ekiyle 1, -(y)İp ekiyle 3 olmak üzere toplam 9 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Avlusunun çevresindeki tüm katların revaklı bir düzenlemeyle tasarlandığı, Bursa'daki hanlar içinde üç katlı olarak (zarf fiil) inşa edilmiş tek han olan Balibey Hanı'nda, önce giriş katındaki restoranın içinde kalan mağarayı geziyorum. (s. 240)

2. Bizans ve Osmanlı Dönemi'nde kentin dışında, ıssız bir konumda olan mağaranın han inşa edildikten sonra değerli eşyalar için bir depo ya da bazı gizli toplantıların mekânı olarak (zarf fiil) kullanılmış olabileceği düşünülüyor. (s. 240)

3. Çok geniş olmasa da ışıklarla aydınlatılarak (zarf fiil) ferahlatılmış bu mağara şimdi küçük bir kafe gibi kullanılıyor. (s. 240)

4. Keçe evinde rengârenk keçelerden aksesuarlar yapılıyor, filografi atölyesinde çiviler arasına teller gerilerek (zarf fiil) desenler oluşturuluyor. (s. 242)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Ebru atölyesinde kök boyalar at kılından yapılmış fırçalardan suya düşürülüp kâğıtla buluşturulurken (zarf fiil) yanındaki Nayi Sanatevi'nden huzur veren bir ney sesi duyuluyor. (s. 242)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bizans ve Osmanlı Dönemi'nde kentin dışında, ıssız bir konumda olan mağaranın han inşa edildikten sonra (zarf fiil) değerli eşyalar için bir depo ya da bazı gizli toplantıların mekânı olarak kullanılmış olabileceği düşünülüyor. (s. 240)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Su, taş, toprak, ağaç, maden, deri, pamuk gibi malzemeler ve doğadaki tüm renkler insanların yüreği ve emeğiyle yoğrulup (zarf fiil) birbirinden güzel sanat eserlerine dönüşüyor. (s. 239)

2. Mağaradan çıkıp (zarf fiil) hanın avlusunun yanındaki merdivenlerden üst kata çıkıyorum. (s. 240)

3. Ebru atölyesinde kök boyalar at kılından yapılmış fırçalardan suya düşürülüp (zarf fiil) kâğıtla buluşturulurken yanındaki Nayi Sanatevi'nden huzur veren bir ney sesi duyuluyor. (s. 242)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Mağaralardaki oyuklar ve duvar resimleri yerlerini binalardaki taş ve ahşap işlemelerine, evlerin duvarlarını süsleyen tablolar, mozaiklere bırakmış. (s. 239)

2. Avlusunun çevresindeki tüm katların revaklı bir düzenlemeyle tasarlandığı, Bursa'daki hanlar içinde üç katlı olarak inşa edilmiş tek han olan Balibey Hanı'nda, önce giriş katındaki restoranın içinde kalan mağarayı geziyorum. (s. 240)

3. Koridorlardaki duvarlarda ve şövalelerde resimler, mozaikler, ahşap işleme tablolar sergileniyor. (s. 241)

4. Marküteri ve ahşap dağlama kursu verilen atölyenin kapısına asılan kâğıttaki yazı şöyle diyor: (s. 241)

Tablo 4.22. *Sanat teması San’at metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	2
	-(y)Iş	2	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	5	7
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	1	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	1	
Zarf fiil	-(y)A	-	5
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	1	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	3	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	1	
	-dIkçA	-	
	-dIğINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	-	
Toplam			14

Faruk Nafiz Çamlıbel tarafından yazılan “San’at” adlı şiir incelendiğinde 2 isim fiil, 7 sıfat fiil ve 5 zarf fiil olmak üzere toplam 14 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve en fazla rastlanılan ekin de sıfat fiil eklerinden -(y)An eki olduğu görülmektedir. Şiirde sıfat fiillerin betimleme yaptığı gözlemlenmiştir. Kullanım bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan

fiilimsi türününise isim fiil olduğu görülmektedir. -(y)Iş, -(y)An, -dIk, -mIş, -(y)ArAk, -ken, -(y)IncA eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Bu metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve şekillerinde fiilimsilerin varlığının gösterilmesi ve açıklanması bakımından faydalı olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -(y)Iş ekiyle 2 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)Iş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Toprağa diz yuruşu (isim fiil) dağ gibi bir zeybeğin. (s. 246)
2. Bir ürperiş (isim fiil) getirir senin sinirlerine, (s. 247)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 5, -dIk ekiyle 1, -mIş ekiyle 1 olmak üzere toplam 7 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklerle göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İncinir düz caddede dağda gezen (sıfat fiil) ayaklar. (s. 246)
2. Fırtınayı andıran (sıfat fiil) orkestra sesleri (s. 247)
3. İstirap çekenlerin (adlaşmış sıfat fiil) acıklı nefesleri (s. 247)
4. Sen anlayan (sıfat fiil) bir gözle süzersin uzun uzun (s. 247)
5. Görünce bir köylünün kıvrılmayan (sıfat fiil) belini... (s. 247)

Metinde -dIk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yalnız senin gezdiğin (sıfat fiil) bahçede açmaz çiçek, (s. 246)

Metinde -mIş eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yazılmamış (sıfat fiil) bir destan gibi Anadolu'muz. (s. 247)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 1, -ken ekiyle 3, -(y)IncA ekiyle 1 olmak üzere toplam 5 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -ken ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklerle göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Kolumuzdan tutarak (zarf fiil) sen istersen bizi çek, (s. 246)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sen raksına dalarken (zarf fiil) için titrer derinden (s. 246)
2. Başka san'at bilmeyiz, karşımızda dururken (zarf fiil) (s. 247)
3. Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken (zarf fiil) (s. 247)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Görünce (zarf fiil) bir köylünün kıvrılmayan belini... (s. 247)

Tablo 4.23. *Bilim ve Teknoloji teması Robotlar metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	22	35
	-(y)Iş	1	
	-mAk	12	
Sıfat fiil	-(y)An	16	32
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	11	
	-(y)AcAk	3	
	-mIş	2	
Zarf fiil	-(y)A	-	10
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	4	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	3	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	2	
	-dIkAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			77

Tuğba Can tarafından yazılan “Robotlar” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 35 isim fiil, 32 sıfat fiil ve 10 zarf fiil olmak üzere toplam 77 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün isim

fiil olduğu ve robotların yaptıkları işlerin ifade edilmesinde isim fiillerden faydalandığı gözlemlenmiştir. Metinde geçen “... robotların ayakkabı bağlamayı (isim fiil)...” (Ferman Yayınları, 2023: 268) ve “Koşmaktan (isim fiil) tutun dans etmeye (isim fiil), patenle kaymaktan (isim fiil) bisiklete binmeye (isim fiil)...” (Ferman Yayınları, 2023: 266) ifadeleri bu duruma örnek gösterilebilir. En az rastlanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mA ve -(y)An ekleridir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -ken, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dIkAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle isim fiillerin ve sıfat fiillerin öğreniminde etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 22, -(y)Iş ekiyle 1, -mAk ekiyle 12 olmak üzere toplam 35 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Oyun oynamayı (isim fiil) herkes çok sever. (s. 266)
- 2,3. Koşmaktan tutun dans etmeye (isim fiil), patenle kaymaktan bisiklete binmeye (isim fiil) kadar birçok şey yapabilirler. (s. 266)
- 4,5. A..., elektronik beyni, gövdesi, kendisini ve çevresindekileri algılamaya (isim fiil) yarayan algılayıcıları, sözünü ettiğimiz hareketleri yapmasını (isim fiil) sağlayan ve vücudunun çeşitli bölümlerine yerleştirilmiş elektrik motorlarıyla bir makine. (s. 267)
6. Son olarak da baş ve işaret parmaklarınıza bantla dondurma çubukları yapıştırıp ayakkabınızı öyle bağlamaya (isim fiil) çalışın. (s. 268)
- 7,8. Mühendisler, robotların ayakkabı bağlamayı (isim fiil) başarmaları (isim fiil) konusunda yine de umutsuz değil. (s. 268)
9. Algılayıcıların ve mekanik parçaların geliştirilmesiyle (isim fiil) bunun başarılabilirliğini düşünüyorlar. (s. 268)
10. Bu alanın gelişmesinde (isim fiil) amatör robotçuların payı büyük. (s. 268)
11. Bu yarışmada, robotlardan oluşan futbol takımları karşılaşmalar (isim fiil) yapıyorlar. (s. 269)
12. Bir robotun düşünme (isim fiil) gücü varsa ve dışarıdan karışılmadan, kendiliğinden hareket edebiliyorsa yapay zekâsı var demektir. (s. 269)

13. Bu robotlarla bazı zor işlerin yapılması (isim fiil) planlanıyor. (s. 269)
14. Öyle ki nanorobotların, makineleri, kumaşları, ozon tabakasını, hatta insan vücudunu bile onarmaları (isim fiil) hedefleniyor. (s. 269)
15. Bunlardan biri hakkında bilgi almak üzere ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği Kovan Araştırma Laboratuvarına gittik ve burada yürütülen bazı çalışmalar (isim fiil) hakkında bilgi aldık. (s. 269)
16. Ancak, günümüzde algılama (isim fiil) teknolojileri çok gelişmiş değil. (s. 270)
17. Onlar da bu konuda ses, ses ötesi, kızılötesi algılama (isim fiil) gibi yöntemleri deniyorlar. (s. 270)
- 18,19. Sürü robotlar, arama kurtarma (isim fiil), güvenlik gibi alanlarda kullanılabilecekler. (s. 270)
- 20,21,22. Dünyadaki diğer çalışmaları (isim fiil) da sürekli izleyen Kovan Araştırma Laboratuvarının araştırmacıları sürü robot çalışmalarının (isim fiil) yanında yapay zekâyla ilgili çalışmalara (isim fiil) da yer vermişler. (s. 270)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Robotlar yalnızca bunu başarmakla kalmaz, neredeyse her atışta (isim fiil) hedefe ulaşırlar. (s. 268)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Koşmaktan (isim fiil) tutun dans etmeye, patenle kaymaktan (isim fiil) bisiklete binmeye kadar birçok şey yapabilirler. (s. 266)
3. Robotlar yalnızca bunu başarmakla (isim fiil) kalmaz, neredeyse her atışta hedefe ulaşırlar. (s. 268)
4. Örneğin, ayakkabı bağlamak (isim fiil). (s. 268)
5. Bunu anlamak (isim fiil) için şunları deneyin: (s. 268)
6. Aslında bunlara, “robot kol” demek (isim fiil) daha doğru. (s. 268)
7. Robotları görmekten (isim fiil) en çok zevk aldığımız alanlardan biriye eğlence dünyası. (s. 268)
8. Bir robotun düşünme gücü varsa ve dışarıdan karışılmadan, kendiliğinden hareket edebiliyorsa yapay zekâsı var demektir (isim fiil). (s. 269)
9. Araştırmacılar, yapay zekâyâ sahip robotları sınamak (isim fiil) için de oyunlardan yararlanıyorlar. (s. 269)

10. Bunlardan biri hakkında bilgi almak (isim fiil) üzere ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği Kovan Araştırma Laboratuvarına gittik ve burada yürütülen bazı çalışmalar hakkında bilgi aldık. (s. 269)

11. Sürü robotların bir özelliği de şu: Bir robot çevresindeki engelleri algılamak (isim fiil) üzere programlanıyor. (s. 270)

12. Robotların çoğu, çevrelerindeki engellerden kaçmak (isim fiil) üzere programlanıyorlar. (s. 271)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 16, -dİk ekiyle 11, -(y)AcAk ekiyle 3, -mİş ekiyle 2 olmak üzere toplam 32 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Saatlerce bıkmadan top oynayabilenler (adlaşmış sıfat fiil) de vardır. (s. 266)
2. Robotların gündelik yaşamımızı kolaylaştıran (sıfat fiil) diğer makinelerden farkları ne? (s. 266)
3. Peki, bu kadar zeki olan (sıfat fiil) A...’nun bir beyni var mı? (s. 266-267)
- 4,5. A..., elektronik beyni, gövdesi, kendisini ve çevresindekileri algılamaya yarayan (sıfat fiil) algılayıcıları, sözünü ettiğimiz hareketleri yapmasını sağlayan (sıfat fiil) ve vücudunun çeşitli bölümlerine yerleştirilmiş elektrik motorlarıyla bir makine. (s. 267)
6. Bu makineyi elektrik, elektronik, bilgisayar ve makine mühendislerinden oluşan (sıfat fiil) bir ekip tasarlamış. (s. 267)
7. Robotlar, bize zor ya da tehlikeli gelen (sıfat fiil) birçok işi yapabilirler. (s. 267)
8. Yalnızca zor ya da tehlikeli değil, yapımı incelik gerektiren (sıfat fiil) işleri de başarıyla yerine getirirler. (s. 267)
9. Örneğin, otomobil fabrikalarında özen gerektiren (sıfat fiil) birkaç iş dışında her şeyi, bu robot kollar gerçekleştiriyor. (s. 268)
10. Bu yarışmada, robotlardan oluşan (sıfat fiil) futbol takımları karşılaşmalar yapıyorlar. (s. 269)
11. En ilgi gören (sıfat fiil) araştırma konularından biri de “yapay zekâ”. (s. 269)
12. “Nano” herhangi bir ölçü biriminin milyarda birini ifade eden (sıfat fiil) bir sözcük. (s. 269)

13. Bunlardan biri hakkında bilgi almak üzere ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği Kovan Araştırma Laboratuvarına gittik ve burada yürütülen (sıfat fiil) bazı çalışmalar hakkında bilgi aldık. (s. 269)

14. Ancak koloni hâlinde yaşayan (sıfat fiil) karıncalar iş birliği yaparak birçok işi başarabiliyorlar. (s. 270)

15. Dünyadaki diğer çalışmaları da sürekli izleyen (sıfat fiil) Kovan Araştırma Laboratuvarının araştırmacıları sürü robot çalışmalarının yanında yapay zekâyla ilgili çalışmalara da yer vermişler. (s. 270)

16. Robot, topa çarpıyor ve yuvarlanan (sıfat fiil) topu izleyebiliyor. (s. 271)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Evet, ancak bu, insanların programladığı (sıfat fiil) bir “elektronik beyin”. (s. 267)

2. Elektronik beyin dediğimiz (adlaşmış sıfat fiil) de aslında bir “bilgisayar”. (s. 267)

3. A..., elektronik beyni, gövdesi, kendisini ve çevresindekileri algılamaya yarayan algılayıcıları, sözünü ettiğimiz (sıfat fiil) hareketleri yapmasını sağlayan ve vücudunun çeşitli bölümlerine yerleştirilmiş elektrik motorlarıyla bir makine. (s. 267)

4. Okyanusların derinliklerine dalabilir, yüksek sıcaklıklarda çalışabilir, havanın olmadığı (sıfat fiil) gezegenlerde dolaşabilir, yüzlerce kilogram yükü taşıyabilirler. (s. 267)

5. Robotların yapamadıkları (sıfat fiil) işler de var. (s. 268)

6. Biraz zorlaştığını (sıfat fiil) göreceksiniz. (s. 268)

7. Sanayi dışında tarım, tıp gibi alanlarda da robotların kullanıldığını (sıfat fiil) görüyoruz. (s. 268)

8. Robotları görmekten en çok zevk aldığımız (sıfat fiil) alanlardan biriye eğlence dünyası. (s. 268)

9. Robot araştırmalarının yoğunlaştığı (sıfat fiil) bir diğer alan da nanoteknoloji. (s. 269)

10. Nanorobotlar da bu sözcüğün ifade ettiği (sıfat fiil) kadar küçük boyutta oluyorlar. (s. 269)

11. Bu, araştırmacıların da ilgisini çekmiş ve “Kobot” adını verdikleri (sıfat fiil) “sürü robotları” tasarlamışlar. (s. 270)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Algılayıcıların ve mekanik parçaların geliştirilmesiyle bunun başarılabilceğini (sıfat fiil) düşünüyorlar. (s. 268)

2. Kurt’sa tam tersine bu engellere dokunuyor ve bunlar karşısında nasıl davranacağını (sıfat fiil) öğreniyor. (s. 271)

3. Bir süre sonra önündeki yuvarlak şekilli cisimlere çarptığında bunları da izleyebileceğini (sıfat fiil) öğreniyor. (s. 271)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. A..., elektronik beyni, gövdesi, kendisini ve çevresindekileri algılamaya yarayan algılayıcıları, sözünü ettiğimiz hareketleri yapmasını sağlayanve vücudunun çeşitli bölümlerine yerleştirilmiş (sıfat fiil) elektrik motorlarıyla bir makine. (s. 267)
2. Ancak, günümüzde algılama teknolojileri çok gelişmiş (sıfat fiil) değil. (s. 270)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 4, -mAdAn ekiyle 3, -dİğINdA ekiyle 2, -(y)İp ekiyle 1 olmak üzere toplam 10 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Gözünüzü kapatarak (zarf fiil) ayakkabınızı bağlayın. (s. 268)
2. Son olarak (zarf fiil) da baş ve işaret parmaklarınıza bantla dondurma çubukları yapıştırıp ayakkabınızı öyle bağlamaya çalışın. (s. 268)
3. Robot kollar, parçaları kaynak yaparak (zarf fiil) birleştiriyor, vidaları takıyor ve otomobilleri boyuyorlar. (s. 268)
4. Ancak koloni hâlinde yaşayan karıncalar iş birliği yaparak (zarf fiil) birçok işi başarabiliyorlar. (s. 270)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Saatlerce bıkmadan (zarf fiil) top oynayabilenler de vardır. (s. 266)
2. Peki, bir gün boyunca hiç yorulmadan (zarf fiil) top oynanabilir mi? (s. 266)
3. Bir robotun düşünme gücü varsa ve dışarıdan karışılmadan (zarf fiil), kendiliğinden hareket edebiliyorsa yapay zekâsı var demektir. (s. 269)

Metinde -dİğINdA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bir süre sonra önündeki yuvarlak şekilli cisimlere çarptığında (zarf fiil) bunları da izleyebileceğini öğreniyor. (s. 271)
2. Önünde kutu gibi cisimler olduğundaysa (zarf fiil) yolunu değiştiriyor. (s. 271)

Metinde -(y)İp eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Son olarak da baş ve işaret parmaklarınıza bantla dondurma çubukları yapıştırıp (zarf fiil) ayakkabınızı öyle bağlamaya çalışın. (s. 268)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Son olarak da baş ve işaret parmaklarınıza bantla dondurma çubukları yapıştırıp ayakkabınızı öyle bağlamaya çalışın. (268)
2. Dünyanın farklı yerlerinde birçok yarışma düzenleniyor. (269)
3. Bu yarışmalara amatör, profesyonel birçok insan katılıyor. (269)
4. Robot yarışmalarından biri “RoboCup”. (269)
- 5,6. Bu yarışmada, robotlardan oluşan futbol takımları karşılaşmalar yapıyorlar. (269)
7. Yarışmalara ilk ve orta öğretim öğrencileri de katılabiliyor. (269)
8. Bu yılki yarışmalardan biri temmuzda ABD’de gerçekleşecek. (269)
9. Günümüzde birçok üniversite ve enstitüde robotlarla ilgili araştırmalar sürüyor. (269)
10. En ilgi gören araştırma konularından biri de “yapay zekâ”. (269)
11. Bir robotun düşünme gücü varsa ve dışarıdan karışılmadan, kendiliğinden hareket edebiliyorsa yapay zekâsı var demektir. (269)
12. Araştırmacılar, yapay zekâyâ sahip robotları sınamak için de oyunlardan yararlanıyorlar. (269)
13. Robot araştırmalarının yoğunlaştığı bir diğer alan da nanoteknoloji. (269)
14. Ülkemizde de robot araştırmaları yapılıyor. (269)
- 15,16. Bunlardan biri hakkında bilgi almak üzere ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği Kovan Araştırma Laboratuvarına gittik ve burada yürütülen bazı çalışmalar hakkında bilgi aldık. (269)
17. Bu, araştırmacıların da ilgisini çekmiş ve “Kobot” adını verdikleri “sürü robotları” tasarlamışlar. (270)
18. Ancak, günümüzde algılama teknolojileri çok gelişmiş değil. (270)
19. Onlar da bu konuda ses, ses ötesi, kızılötesi algılama gibi yöntemleri deniyorlar. (270)
- 20,21. Sürü robotlar, arama kurtarma, güvenlik gibi alanlarda kullanılabilecekler. (270)
- 22,23,24,25. Dünyadaki diğer çalışmaları da sürekli izleyen Kovan Araştırma Laboratuvarının araştırmacıları sürü robot çalışmalarının yanında yapay zekâyla ilgili çalışmalara da yer vermişler. (270)
26. Bu, araştırmacıların da ilgisini çekmiş ve “Kobot” adını verdikleri “sürü robotları” tasarlamışlar. (270)

Tablo 4.24. *Bilim ve Teknoloji teması Akıl Aydınlığında metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	-

Tablo 4.24. (Devam) Bilim ve Teknoloji teması Akıl Aydınlığında metni fiilimsi dağılımı

	-(y)İş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	4	
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	4
	-dIk	-	
	-(y)AcAk	-	
	-mİş	-	
Zarf fiil	-(y)A	1	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	1	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	3
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			7

Aziz Sivaslıoğlu tarafından yazılan şiir türündeki “Akıl Aydınlığında” adlı metin incelendiğinde 4 sıfat fiil ve 3 zarf fiil olmak üzere toplam 7 fiilimsi tespit edilmiştir. İsim fiil türünde fiilimsiye rastlanılmamıştır. Metinde sıfat fiillerin sayısının zarf fiillerin sayısından fazla olduğu ve en fazla rastlanılan fiilimsi ekinin de sıfat fiil eklerinden -(y)An eki olduğu görülmektedir. “Göğeren (sıfat fiil) başaklara...” (Ferman Yayınları, 2023: 275), “Karanlıklarda gizlenen (sıfat fiil) büyücü...”, “Payımıza düşen (sıfat fiil) mutlulukla” ve “İşte yıldızlar bize göz kırpan (sıfat fiil)” (Ferman Yayınları, 2023: 276) ifadeleri -(y)An ekinin metinde betimleme yapmak amacıyla kullanıldığını göstermektedir. Metinde kullanılan zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. -(y)An, -(y)A, -(y)ArAk, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Bu metnin fiilimsi sayısı

bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve şekillerinde fiilimsi varlığının anlaşılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 4 sıfat fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Göğeren (sıfat fiil) başaklara ordan (s. 275)
2. Karanlıklarda gizlenen (sıfat fiil) büyücü (s. 276)
3. Payımıza düşen (sıfat fiil) mutlulukla (s. 276)
4. İşte yıldızlar bize göz kırpan (sıfat fiil) (s. 276)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 1, -(y)ArAk ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir aydınlık, güle oynaya (zarf fiil) (s. 275)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Kuyruğundan ateşler saçarak (zarf fiil) (s. 276)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Korkup (zarf fiil) kaçıyor bizden (s. 276)

Metinde rastlanılan kalıcı ad aşağıda gösterilmiştir:

1. Sofrada ekmek (276)

Tablo 4.25. *Bilim ve Teknoloji teması Pastör'ün Savaşı metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	10	15
	-(y)Iş	1	
	-mAk	4	
Sıfat fiil	-(y)An	15	40
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	

Tablo 4.25. (Devam) Bilim ve Teknoloji teması Pastör'ün Savaşı metni fiilimsi dağılımı

	-dİk	15	
	-(y)AcAk	4	
	-mİş	6	
Zarf fiil	-(y)A	-	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	5	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	11
	-(y)IncA	-	
	-dİkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	5	
Toplam			66

Tarık Uslu tarafından yazılan Pastör'ün Savaşı" adlı hikâye edici metin incelendiğinde 15 isim fiil, 40 sıfat fiil ve 11 zarf fiil olmak üzere toplam 66 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve diğer türlerden daha sık kullanıldığı görülmektedir. Metinde kurdu, kuduz hastalığını ve hastalık karşısında yaşanan korkuyu betimlemek için sıfat fiillerden faydalandığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri sıfat fiil eklerinden -(y)An ve -dİk ekleridir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dİkçA, -dİğINdA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 10, -(y)İş ekiyle 1, -mAk ekiyle 4 olmak üzere toplam 15 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Özellikle, mikroplar ve bakteriler üzerinde yaptığı çalışmalar (isim fiil), o zaman için son derece önemliydi, ineklerdeki şarbon hastalığına iyi gelecek bir aşı geliştirmiş; gıdaların neden bozuldukları üzerine kafa yormuş ve çok doğru neticelere ulaşmıştı. (s. 283)
- 2,3. Pastör öyle faydalı işler ortaya koymuştu ki şöhreti, Fransa sınırlarını aşmış ve Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit, çalışmalarını (isim fiil) daha rahat yürütebilmesi (isim fiil) için kendisine çok büyük miktarda para yardımında bulunmuştu. (s. 283)
4. Pastör'ün çocukluğunda kendi kendine verdiği sözü yerine getirmeye (isim fiil) çalıştığı günlerdi. (s. 284)
- 5,6. Binlerce yıldır, insanların canını yakan kuduz hastalığını yenmeye (isim fiil), kuduza karşı etkili bir aşı bulmaya (isim fiil) çalışıyordu. (s. 284)
7. Pastör aşının insanlar üzerinde denenmesi (isim fiil) için henüz erken olduğunu söyledi. (s. 284)
8. Joseph'i kızgın demirle dağlamaya (isim fiil) kalksak ölür. (s. 284)
9. Kurtulma (isim fiil) umudu yok. (s. 285)
10. Louis Pastör doktorların bu sözlerinden sonra aşıyı denemeye (isim fiil) karar verdi. (s. 285)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. O zamanlar, kuduz hastalığına yakalananların hiçbir kurtuluş (isim fiil) çaresi yoktu. (s. 282)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanların bu amansız hastalığa karşı bildikleri tek tedavi yöntemi, kuduz hayvan tarafından ısırılan yeri, kızgın demirlerle yakıp, dağlamaktı (isim fiil). (s. 282)
2. Onları teselli etmek (isim fiil), her zaman olduğu gibi yine annelere düşerdi... (s. 283)
3. Fakat henüz bir insan üzerinde denemek (isim fiil) için yeterli zaman geçmiş değildi. (s. 284)
4. Eğer kuduza karşı insanların bildiği tek tedavi çaresi olan kızgın demirle dağlamak (isim fiil) metodu bu küçük çocuğa uygulanacak olsa kuduzdan önce kızgın demirin acısından çocuk ölüp gidecekti... (s. 284)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 15, -dİk ekiyle 15, -(y)AcAk ekiyle 4, -mİş ekiyle 6 olmak üzere toplam 40 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil ekleri -(y)An ve -dİk ekleridir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Uzun zaman önce, Fransa'nın Jura Dağları bölgesinde bulunan (sıfat fiil) Dole adındaki küçük şirin bir kentin sakinlerine, kuduz bir kurt dadandı... (s. 282)
2. Geceleri ortaya çıkan (sıfat fiil) bu kudurmuş hayvan, ineklere, koyunlara ve insanlara saldırıyordu. (s. 282)
3. O zamanlar, kuduz hastalığına yakalananların (adlaşmış sıfat fiil) hiçbir kurtuluş çaresi yoktu. (s. 282)
4. İnsanların bu amansız hastalığa karşı bildikleri tek tedavi yöntemi, kuduz hayvan tarafından ısırılan (sıfat fiil) yeri, kızgın demirlerle yakıp, dağlamaktı. (s. 282)
5. Tüm kent halkı, bu kudurmuş kurt ortadan kaybolana (sıfat fiil) kadar ne rahat bir nefes alabildi ne de huzur içinde bir uyku uyuyabildi. (s. 282)
- 6,7. Bir şekilde kendisini uykunun kollarına bırakabilenler (adlaşmış sıfat fiil) ise rüyalarında gördükleri salyalar saçan (sıfat fiil) ağzı ve kıpkırmızı gözleriyle vahşi kurdun korkusuyla, yataklarından çığlıklar atarak uyanırlardı... (s. 283)
- 8,9. Ve ülkesinin göğsünü kabartan (sıfat fiil) başarılarla imza atan (sıfat fiil) büyük bir bilim insanı oldu. (s. 283)
10. Binlerce yıldır, insanların canını yakan (sıfat fiil) kuduz hastalığını yenmeye, kuduza karşı etkili bir aşı bulmaya çalışıyordu. (s. 284)
11. “Kuduza karşı savaşıırken kendimi büyük bir düşman; masallarda adı geçen (sıfat fiil) bir dev canavara karşı mücadele ediyormuş gibi hissediyorum.” diyordu. (s. 284)
12. Eğer kuduza karşı insanların bildiği tek tedavi çaresi olan (sıfat fiil) kızgın demirle dağlamak metodu bu küçük çocuğa uygulanacak olsa kuduzdan önce kızgın demirin açısından çocuk ölüp gidecekti... (s. 284)
13. Adı bilim tarihi kitaplarına, kendisine ilk kez kuduz aşısı yapılan (sıfat fiil) insan olarak geçti. (s. 285)
- 14,15. Dole kentindeki kuduz kurdun korkusuyla uykuları kaçan (sıfat fiil) o küçük çocuğun adı ise aynı kitaba “Kuduz aşısını bulan (sıfat fiil) büyük bilim insanı Louis Pastör.” olarak yazıldı... (s. 285)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanların bu amansız hastalığa karşı bildikleri (sıfat fiil) tek tedavi yöntemi, kuduz hayvan tarafından ısırılan yeri, kızgın demirlerle yakıp, dağlamaktı. (s. 282)
 2. Erkekler geceleri duydukları (sıfat fiil) en küçük bir tıkırtıda, ellerine silahlarını alıp kapı önlerine fırladılar. (s. 282)
 3. Çocuklar ise başlarına çektikleri (sıfat fiil) yorganlarının altında, korkudan tir tir titreyerek sicim gibi gözyaşları döktüler. (s. 283)
 4. Bir şekilde kendisini uykunun kollarına bırakabilenler ise rüyalarında gördükleri (sıfat fiil) salyalar saçan ağzı ve kıpkırmızı gözleriyle vahşi kurdun korkusuyla, yataklarından çığlıklar atarak uyanırlardı... (s. 283)
 5. Onları teselli etmek, her zaman olduğu (sıfat fiil) gibi yine annelere düşerdi... (s. 283)
 6. Fakat küçük Louis için yaşadığı (sıfat fiil) o korkulu geceler, hayatı boyunca unutamayacağı bir anı olarak kaldı. (s. 283)
 - 7,8. Özellikle, mikroplar ve bakteriler üzerinde yaptığı (sıfat fiil) çalışmalar, o zaman için son derece önemliydi, ineklerdeki şarbon hastalığına iyi gelecek bir aşı geliştirmiş; gıdaların neden bozuldukları (sıfat fiil) üzerine kafa yormuş ve çok doğru neticelere ulaşmıştı. (s. 283)
 - 9,10. Pastör'ün çocukluğunda kendi kendine verdiği (sıfat fiil) sözü yerine getirmeye çalıştığı (sıfat fiil) günlerdi. (s. 284)
 11. Eğer kuduza karşı insanların bildiği (sıfat fiil) tek tedavi çaresi olan kızgın demirle dağlamak metodu bu küçük çocuğa uygulanacak olsa kuduzdan önce kızgın demirin acısından çocuk ölüp gidecekti... (s. 284)
 12. O sıralarda herkes, Louis Pastör'ün kuduz aşısı üzerinde çalışıyor olduğunu (sıfat fiil) bir şekilde işitmişti. (s. 284)
 13. Çocuğu kucakladıkları (sıfat fiil) gibi Pastör'ün laboratuvarına koştular. (s. 284)
 14. Pastör aşının insanlar üzerinde denenmesi için henüz erken olduğunu (sıfat fiil) söyledi. (s. 284)
 15. Siz Allah'ın bu karanlık günümüzde önümüze çıkardığı (sıfat fiil) bir ışıksınız! (s. 284)
- Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:**
1. Fakat küçük Louis için yaşadığı o korkulu geceler, hayatı boyunca unutamayacağı (sıfat fiil) bir anı olarak kaldı. (s. 283)
 2. Özellikle, mikroplar ve bakteriler üzerinde yaptığı çalışmalar, o zaman için son derece önemliydi, ineklerdeki şarbon hastalığına iyi gelecek (sıfat fiil) bir aşı geliştirmiş; gıdaların neden bozuldukları üzerine kafa yormuş ve çok doğru neticelere ulaşmıştı. (s. 283)

3. Eğer kuduza karşı insanların bildiği tek tedavi çaresi olan kızgın demirle dağlamak metodu bu küçük çocuğa uygulanacak (sıfat fiil) olsa kuduzdan önce kızgın demirin acısından çocuk ölüp gidecekti... (s. 284)

4. Yok hayır! Kızgın demir tedavisi, olacak (sıfat fiil) iş değildi. (s. 284)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Geceleri ortaya çıkan bu kudurmuş (sıfat fiil) hayvan, ineklere, koyunlara ve insanlara saldırıyordu. (s. 282)

2. Tüm kent halkı, bu kudurmuş (sıfat fiil) kurt ortadan kaybolana kadar ne rahat bir nefes alabildi ne de huzur içinde bir uyku uyuyabildi. (s. 282)

3. İnsanlar bir süre sonra o korkunç kudurmuş (sıfat fiil) kurdu unuttu. (s. 283)

4. “Hayatım boyunca bu kudurmuş (sıfat fiil) kurtlarla savaşağım...” (s. 283)

5. Fakat henüz bir insan üzerinde denemek için yeterli zaman geçmiş (sıfat fiil) değildi. (s. 284)

6. Eğer aşı işe yararsa kuduza çare bulmuş (sıfat fiil) olacaksın. (s. 285)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 5, -ken ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 5 olmak üzere toplam 11 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)ArAk ve -(y)Ip ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çocuklar ise başlarına çektikleri yorganlarının altında, korkudan tir tir titreyerek (zarf fiil) sicim gibi gözyaşları döktüler. (s. 283)

2. Bir şekilde kendisini uykunun kollarına bırakabilenler ise rüyalarında gördükleri salyalar saçan ağzı ve kıpkırmızı gözleriyle vahşi kurdun korkusuyla, yataklarından çığlıklar atarak (zarf fiil) uyanırlardı... (s. 283)

3. Fakat küçük Louis için yaşadığı o korkulu geceler, hayatı boyunca unutamayacağı bir anı olarak (zarf fiil) kaldı. (s. 283)

4. Adı bilim tarihi kitaplarına, kendisine ilk kez kuduz aşısı yapılan insan olarak (zarf fiil) geçti. (s. 285)

5. Dole kentindeki kuduz kurdun korkusuyla uykuları kaçan o küçük çocuğun adı ise aynı kitaba “Kuduz aşısını bulan büyük bilim insanı Louis Pastör.” olarak (zarf fiil) yazıldı... (s. 285)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. “Kuduzla karşı savaşırken (zarf fiil) kendimi büyük bir düşman; masallarda adı geçen bir dev canavara karşı mücadele ediyormuş gibi hissediyorum.” diyordu. (s. 284)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanların bu amansız hastalığa karşı bildikleri tek tedavi yöntemi, kuduz hayvan tarafından ısırılan yeri, kızgın demirlerle yakıp (zarf fiil), dağlamaktı. (s. 282)
2. Erkekler geceleri duydukları en küçük bir tıkırtıda, ellerine silahlarını alıp (zarf fiil) kapı önlerine fırladılar. (s. 282)
3. Kadınlar, büyük bir endişe ile koşup (zarf fiil) çocuklarına sarıldılar. (s. 283)
4. Zaman içinde kurt ortadan kaybolup (zarf fiil) gitti. (s. 283)
5. Eğer kuduzla karşı insanların bildiği tek tedavi çaresi olan kızgın demirle dağlamak metodu bu küçük çocuğa uygulanacak olsa kuduzdan önce kızgın demirin acısından çocuk ölüp (zarf fiil) gidecekti... (s. 284)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. O zamanlar, kuduz hastalığına yakalananların hiçbir kurtuluş çaresi yoktu. (s. 282)
2. Özellikle, mikroplar ve bakteriler üzerinde yaptığı çalışmalar, o zaman için son derece önemliydi, ineklerdeki şarbon hastalığına iyi gelecek bir aşı geliştirmiş; gıdaların neden bozuldukları üzerine kafa yormuş ve çok doğru neticelere ulaşmıştı. (s. 283)
3. Pastör öyle faydalı işler ortaya koymuştu ki şöhreti, Fransa sınırlarını aşmış ve Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit, çalışmalarını daha rahat yürütebilmesi için kendisine çok büyük miktarda para yardımında bulunmuştu. (s. 283)

4.1.2. MEB yayınları Türkçe ders kitabına yönelik bulgular:

MEB Yayınlarına ait Türkçe ders kitabında 8 tema, 24 okuma metni, 8 dinleme metni ve 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Araştırma kapsamında 24 okuma metni incelenmiştir. Dinleme metinleri ve serbest okuma metinleri incelemeye dâhil edilmemiştir. MEB Yayınları Türkçe ders kitabında incelenen metinlerin dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.26. MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlerin dağılımı

Tema	Metin	Metin Sayısı (f)
Erdemler	İyimserlik ve Kötümserlik	3
	Üzerine	
	Kaşağı	

Tablo 4.26. (Devam) MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki incelenen metinlerin dağılımı

	İnsanla Güzel	
Millî Mücadele ve Atatürk	Bayrağımızın Altında	
	Atatürk ve Müzik	3
	Kınalı Ali'nin Mektubu	
Bilim ve Teknoloji	Gündelik Hayatımızda E- Hastalıklar	
	Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı	3
	Öyküleri	
	Parktaki Bilim	
Birey ve Toplum	Kaldırımlar	
	Portakal	3
	Dilimiz Kuşatma Altında	
Zaman ve Mekân	Eşref Saat	
	Türkiye	3
	Peri Bacaları	
Millî Kültürümüz	Göç Destanı	
	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	3
	Bir Fincan Kahve	
Doğa ve Evren	Yılkı Atı	
	Rüzgâr	3
	Gündüzünü Kaybeden Kuş	
Vatandaşlık	Haritada Bir Nokta	
	Yaşamaya Dair	3
	Kalbim Rumeli'de Kaldı	
Toplam	8 tema	24 metin

Tabloda gösterilen metinler fiilimsi varlığı bakımından incelenerek içerdiği fiilimsiler sınıflandırılmış ve edinilen veriler tablolastırılmıştır. Her metin için ayrı tablo oluşturulmuş ve metinler Türkçe öğretimine katkıları bakımından değerlendirilmiştir. MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki fiilimsi varlığına yönelik bulgular aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.27. Erdemler teması İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	22	32

Tablo 4.27. (Devam) Erdemler teması İyimselik ve Kötümselik Üzerine metni fiilimsi dağılımı

	-(y)İş	3	
	-mAk	7	
Sıfat fiil	-(y)An	7	15
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	1	
	-dIk	5	
	-(y)AcAk	2	
	-mİş	-	
Zarf fiil	-(y)A	-	15
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	4	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	1	
	-(y)IncA	1	
	-dIkçA	-	
	-dIğINdA	2	
	-dIkAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	6	
Toplam			62

Yusuf Çotuksöken tarafından yazılan “İyimselik Kötümselik Üzerine” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 32 isim fiil, 15 sıfat fiil ve 15 zarf fiil olmak üzere toplam 62 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. İyimselik insan ve kötümselik insan özelliklerinin açıklandığı bu metinde iş adı olarak kullanılan isim fiillerin diğer türlere göre yoğun olduğu görülmektedir. İsim fiillerin özellikle iyimselik insanların ve kötümselik insanların davranış biçimlerini ifade etmede kullanıldığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki isim fiil eklerinden -mA ekidir ve iş ismi yapmada kullanılmıştır. Metinde sıfat fiiller ile zarf fiillerin kullanım sıklığının aynı olduğu görülmektedir. Sıfat fiillerin metinde betimleme yaptığı, zarf fiillerin ise bulundukları cümlelere durum, zaman ve miktar anlamları kattığı gözlemlenmiştir. -(y)AsI,

-mAz, -mİş, -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -mAdAn, -dIkçA, -dIktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Özellikle isim fiillerin öğreniminde etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 22, -(y)Iş ekiyle 3, -mAk ekiyle 7 olmak üzere toplam 32 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Bu da doğaldır çünkü toplumdaki yaşantı çeşitliliği sürekli biçim ve içerik değiştiren olaylar dizisi ile kişilerin yaşama bakışı ve yaşamdan beklentileri, insanların ya iyimser olmalarını (isim fiil) sağlıyor ya da kötümser olmalarına (isim fiil) neden oluyor. (s. 12)
3. Çünkü kötümserler her tür durumun, olayın insanı kötümserliğe sürükleyecek özelliklerini bulup çıkarmada (isim fiil) ustadırlar doğrusu. (s. 12)
4. İyimserlik, topluma yaşama (isim fiil) sevinci verir. (s. 12)
5. Ama unutmayın ki insana yaşama (isim fiil) sevinci, neşesi katan gerçekte iyimserlerdir. (s. 13)
6. Bundan kaçmaları (isim fiil) olanaksızdır... (s. 13)
7. Ama çok zor durumlarda bile kör iyimserliğin yol ve araçlarını kullanmaya (isim fiil) kalkmazlar. (s. 13)
- 8,9. Böyle durumlarda, onların kötümserler gibi düşünmelerini (isim fiil) bir bakıma korunma (isim fiil) güdüsü olarak da değerlendirebiliriz. (s. 13)
10. En ağır sorunlardan çıkarılabilecek dersler için iyimser düşünmeye (isim fiil) gereksinimimiz vardır... (s. 13)
11. Kötümserlerin de yaşama bu denli katkıda bulunmaları (isim fiil) yeni bir yaklaşım sayılmalı. (s.13)
- 12,13. Yaşamda iyimserlerle kötümserlerin oranı ülkenin gelişmişlik düzeyiyle, dünyadaki ekonomik dengelerin sarsılıp sarsılmamasıyla (isim fiil), doğal yıkımların olup olmamasıyla (isim fiil) yakından ilgilidir. (s. 13)
- 14,15. Yaşamı yeniden kurup biçimlendirmeye (isim fiil), çağdaş anlayışlarla örgütleyip geliştirmeye (isim fiil) yetenekli olmayanlar: doğal olarak kötümserlik batağına saplanırlar. (s. 13)

16. İyimserlikle kötümserliği ikiz kardeş gibi değerlendirirsek riskleri göze almanın (isim fiil) gerekliliği daha iyi anlaşılır. (s. 13)

17. Bardakta suyun olması (isim fiil) ise her iki tarafın da ortak sorumluluğuna girer. (s. 13)

18,19,20. Bardağın tümüyle boşalması (isim fiil), sorusunun başka olumsuz boyutunu gözler önüne sererken dolmasıysa (isim fiil) kötümserlerin de bir parça iyimserleşmesine (isim fiil) yardımcı olabilir. (s. 13)

21. Şimdi bir kez daha kendinize sorun ve içtenlikle yanıtlamaya (isim fiil) çalışın: İyimser misiniz, kötümser misiniz? (s. 13)

22. Önemli olan şu: Birey, kendi içindeki iyimserlikle kötümserliği dengelemesini (isim fiil) bilmelidir... (s. 13)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yaşama bakışları (isim fiil) ve yaklaşımları açısından insanlar, genelde “iyimserler” ve “kötümserler” olarak iki öbekte ele alınır. (s. 12)

2. Bu da doğaldır çünkü toplumdaki yaşantı çeşitliliği sürekli biçim ve içerik değiştiren olaylar dizisi ile kişilerin yaşama bakışı (isim fiil) ve yaşamdan beklentileri, insanların ya iyimser olmalarını sağlıyor ya da kötümser olmalarına neden oluyor. (s. 12)

3. Yaşamı yeniden kurup biçimlendirmeye, çağdaş anlayışlarla (isim fiil) örgütleyip geliştirmeye yetenekli olmayanlar: doğal olarak kötümserlik batağına saplanırlar. (s. 13)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Her şeyin iyi tarafını görmek (isim fiil); her şeye iyi tarafından bakmak (isim fiil) insanı yanıltabilir, diyebilirsiniz. (s. 13)

3. Sözü şuraya getirmek (isim fiil) istiyorum: Fanatik, aşırı romantik, uçlarda dolaşan iyimserlik de kötümserlik de bence tehlikelidir. (s. 13)

4,5. Önemli olan bardakta su bulunduğunu kabul ederek onu boşa harcamamak (isim fiil), ondan olabildiğince yararlanmaktır (isim fiil). (s.13)

6,7. Sözün özeti: İyimser olmak (isim fiil) da kötümser olmak (isim fiil) da uygarlık gereğidir. (s. 13)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 7, -(A)r ekiyle 1, -dlk ekiyle 5, -(y)AcAk ekiyle 2 olmak üzere toplam 15 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bu da doğaldır çünkü toplumdaki yaşantı çeşitliliği sürekli biçim ve içerik değiştiren (sıfat fiil) olaylar dizisi ile kişilerin yaşama bakışı ve yaşamdan beklentileri, insanların ya iyimser olmalarını sağlıyor ya da kötümser olmalarına neden oluyor. (s. 12)
2. Sadece iyimserlerden ya da sadece kötümserlerden oluşan (sıfat fiil) bir toplum, herhâlde hiç de çekilir olmazdı. (s. 12)
3. Ama unutmayın ki insana yaşama sevinci, neşesi katan (sıfat fiil) gerçekte iyimserlerdir. (s. 13)
4. Sözü şuraya getirmek istiyorum: Fanatik, aşırı romantik, uçlarda dolaşan (sıfat fiil) iyimserlik de kötümserlik de bence tehlikelidir. (s. 13)
5. Yaşamı yeniden kurup biçimlendirmeye, çağdaş anlayışlarla örgütleyip geliştirmeye yetenekli olmayanlar (adlaşmış sıfat fiil): doğal olarak kötümserlik batağına saplanırlar. (s. 13)
6. Önemli olan (sıfat fiil) bardakta su bulunduğunu kabul ederek onu boşa harcamamak, ondan olabildiğince yararlanmaktır. (s. 13)
7. Önemli olan (sıfat fiil) şu: Birey, kendi içindeki iyimserlikle kötümserliği dengelemesini bilmelidir... (s. 13)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sadece iyimserlerden ya da sadece kötümserlerden oluşan bir toplum, herhâlde hiç de çekilir (sıfat fiil) olmazdı. (s. 12)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Yaşamda iyimserlerin daha çok sevildiği (sıfat fiil), daha doğrusu ciddiye alındığı (sıfat fiil) bilinir. (s. 12)
3. Deneyimlerimiz, görgülerimiz bu önermenin çok da yaygın ve geçerli olmadığını (sıfat fiil) gösterir. (s. 13)
4. Akıllarını iyi kullanamazlar, çevrelerinde sinerji yaratamazlar, saldıkları (sıfat fiil) olumsuz enerjiyle kötümserlerin sayısını artırmaktadırlar. (s. 13)
5. Önemli olan bardakta su bulunduğunu (sıfat fiil) kabul ederek onu boşa harcamamak, ondan olabildiğince yararlanmaktır. (s. 13)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çünkü kötümserler her tür durumun, olayın insanı kötümserliğe sürükleyecek (sıfat fiil) özelliklerini bulup çıkarmada ustadırlar doğrusu. (s. 12)
2. En ağır sorunlardan çıkarılabilecek (sıfat fiil) dersler için iyimser düşünmeye gereksinimimiz vardır... (s. 13)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 4, -ken ekiyle 1, -(A)r ...mAz ekiyle 1, -(y)InCA ekiyle 1, -dİğINdA ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 6 olmak üzere toplam 15 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)Ip ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yaşama bakışları ve yaklaşımları açısından insanlar, genelde “iyimserler” ve “kötümserler” olarak (zarf fiil) iki öbekte ele alınır. (s. 12)
2. Böyle durumlarda, onların kötümserler gibi düşüncelerini bir bakıma korunma güdüsü olarak (zarf fiil) da değerlendirebiliriz. (s. 13)
3. Yaşamı yeniden kurup biçimlendirmeye, çağdaş anlayışlarla örgütleyip geliştirmeye yetenekli olmayanlar: doğal olarak (zarf fiil) kötümserlik batağına saplanırlar. (s. 13)
4. Önemli olan bardakta su bulunduğunu kabul ederek (zarf fiil) onu boşa harcamamak, ondan olabildiğince yararlanmaktır. (s. 13)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bardağın tümüyle boşalması, sorusunun başka olumsuz boyutunu gözler önüne sererken (zarf fiil) dolmasıysa kötümserlerin de bir parça iyimserleşmesine yardımcı olabilir. (s. 13)

Metinde -(A)r... -mAz eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Biz de kimi durumlarda iyimser, kimi durumlarda koşullar gereği kötümser rollerini ister istemez (zarf fiil) benimseyip oynamaz mıyız? (s. 12)

Metinde -(y)InCA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Önemli olan bardakta su bulunduğunu kabul ederek onu boşa harcamamak, ondan olabildiğince (zarf fiil) yararlanmaktır. (s. 13)

Metinde -dİğINdA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümle şudur:

- 1,2. Yaşam, iyimserlikle kötümserlik arasında öyle bir denge kuruyor ki bileşik kaplar gibi biri yükseldiğinde (zarf fiil) öbürü azalıyor; öbürü azaldığında (zarf fiil) beriki yükseliyor. (s. 13)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çünkü kötümserler her tür durumun, olayın insanı kötümserliğe sürükleyecek özelliklerini bulup (zarf fiil) çıkarmada ustadırlar doğrusu. (s. 12)
2. Biz de kimi durumlarda iyimser, kimi durumlarda koşullar gereği kötümser rollerini isteristemez benimseyip (zarf fiil) oynamaz mıyız? (s. 12)

3,4. Yaşamda iyimserlerle kötümserlerin oranı ülkenin gelişmişlik düzeyiyle, dünyadaki ekonomik dengelerin sarsılıp (zarf fiil) sarsılmamasıyla, doğal yıkımların olup (zarf fiil) olmamasıyla yakından ilgilidir. (s. 13)

5,6. Yaşamı yeniden kurup (zarf fiil) biçimlendirmeye, çağdaş anlayışlarla örgütleyip (zarf fiil) geliştirmeye yetenekli olmayanlar: doğal olarak kötümserlik batağına saplanırlar. (s. 13)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Yaşama bakışları ve yaklaşımları açısından insanlar, genelde “iyimserler” ve “kötümserler” olarak iki öbekte ele alınır. (s. 12)
2. Çünkü genel kaniya göre iyimserler; akıllıdır, girişkendir, geleceğe ilişkin olumlu tasarımlar geliştirir, duyarlıdır, sevecendir, yapıcıdır, çevresine olumlu enerji yayar...(12)
3. Bu da doğaldır çünkü toplumdaki yaşantı çeşitliliği sürekli biçim ve içerik değiştiren olaylar dizisi ile kişilerin yaşama bakışı ve yaşamdan beklentileri, insanların ya iyimser olmalarını sağlıyor ya da kötümser olmalarına neden oluyor. (s. 12)
4. Deneyimlerimiz, görgülerimiz bu önermenin çok da yaygın ve geçerli olmadığını gösterir. (s. 13)
5. Yaşamı yeniden kurup biçimlendirmeye, çağdaş anlayışlarla örgütleyip geliştirmeye yetenekli olmayanlar: doğal olarak kötümserlik batağına saplanırlar. (s. 13)

Tablo 4.28. *Erdemler teması Kaşığı metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	7	18
	-(y)Iş	1	
	-mAk	10	
Sıfat fiil	-(y)An	8	25
	-(y)AsI	-	
	-mAz	2	
	-(A)r	-	
	-dIk	9	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	4	
Zarf fiil	-(y)A	5	26
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	3	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	

Tablo 4.28. (Devam) Erdemler teması Kaşığı metni fiilimsi dağılımı

-ken	6	
-mAdAn	1	
-(A)r... -mAz	2	
-(y)IncA	2	
-dIkçA	2	
-dİğİNdA	1	
-dİktAn sonra	1	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	3	
Toplam		69

Ömer Seyfettin tarafından yazılan “Kaşığı” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 18 isim fiil, 25 sıfat fiil ve 26 zarf fiil olmak üzere 69 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde sıfat fiil ve zarf fiil türlerinin kullanımının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Varlıkların ve doğanın betimlenmesinde sıfat fiillerden faydalandığı gözlemlenmiştir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere neden, durum ve zaman anlamı kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu ve iş adı olarak metinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mAk, -(y)An ve -dIk ekleridir. -(y)AsI, -(A)r, -cAsInA, -All, -mAksIzIn, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 7, -(y)Iş ekiyle 1, -mAk ekiyle 10 olmak üzere toplam 18 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İçimde bir tımar etme (isim fiil) hırsı uyandı. (s. 21)
2. Biraz körletmek için duvarın taşlarına sürtmeye (isim fiil) başladım. (s. 21)
3. Yerden kaldırılabileceğim ağır bir taş bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye (isim fiil) başladım. (s. 21)
4. İstanbul’dan gelen, ihtimal Dadaruh’un kullanmaya (isim fiil) kıyamadığı bu güzel kaşığı ezdim, parçaladım. (s. 21)
5. Hasan, yediği tokat aklına geldikçe ağlamaya (isim fiil) başlar, güç susardı. (s. 22)

6. Ben de ağlamaya (isim fiil) başladım. (s. 22)

7. Babamın dışarıya çıkmasını (isim fiil) bekliyorlardı. (s. 22)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir bakışından (isim fiil) ödümüz kopardı. (s. 21)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Dadaruh'la beraber onları suya götürmek (isim fiil), çıplak sırtlarına binmek (isim fiil), ne doyulmaz zevkti. (s. 20)

3,4,5,6. Torbalara arpa koymak (isim fiil), yemliklere ot doldurmak (isim fiil), ahır süpürmek (isim fiil), gübreleri kaldırmak (isim fiil) eğlenceli bir oyundan çok hoşumuza gidiyordu. (s. 20)

7. Karnına sürtmek (isim fiil) istedim. (s. 21)

8. Biraz körletmek (isim fiil) için duvarın taşlarına sürtmeye başladım. (s. 21)

9. Öfkemi sanki kaşağıdan çıkarmak (isim fiil) istedim. (s. 21)

10. Ben, içimdeki zehirden azabı boşaltmak (isim fiil) için acele ediyordum. (s. 22)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 8, -mAz ekiyle 2, -dİk ekiyle 9, -(y)AcAk ekiyle 2, -mİş ekiyle 4 olmak üzere toplam 25 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil ekleri -(y)An ve -dİk ekleridir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ahırın avlusunda oynarken aşağıda, gümüş söğütler altında görünmeyen (sıfat fiil) derenin hazin şırıltısını işitirdik. (s. 20)

2. Annem, İstanbul'a gittiği için benden bir yaş küçük olan (sıfat fiil) kardeşim Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk. (s. 20)

3. Annemin bir hafta önce İstanbul'dan gönderdiği hediyelerin içinden çıkan (sıfat fiil) fakon kaşağı pırıl pırıl parlıyordu. (s. 21)

4. Gümüş gibi parlayan (sıfat fiil) bu güzel kaşağının dişlerine baktım. (s. 21)

5. İstanbul'dan gelen (sıfat fiil), ihtimal Dadaruh'un kullanmaya kıyamadığı bu güzel kaşağıyı ezdim, parçaladım. (s. 21)

6. Hasan, Dadaruh'un elinde duran (sıfat fiil) alete şaşkın şaşkın baktı. (s. 21)

7. Dadaruh, ağlayan (sıfat fiil) kardeşimi kucağına aldı. (s. 22)

8. Geçen (sıfat fiil) seneki. Hani babamın Hasan'a darıldığı...

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dadaruh’la beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek, ne dozulmaz (sıfat fiil) zevkti. (s. 20)

2. “Utanmaz (sıfat fiil) yalancı!” diye yüzüne bir tokat indirdi. (s. 22)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Annem, İstanbul’a gittiği (sıfat fiil) için benden bir yaş küçük olan kardeşim Hasan’la artık Dadaruh’un yanından hiç ayrılmıyorduk. (s. 20)

2. En sevdiğimiz (sıfat fiil) şey atlardı. (20)

3. Boyun at kadar olduğu (sıfat fiil) vakit. (s. 20)

4. Annemin bir hafta önce İstanbul’dan gönderdiği (sıfat fiil) hediyelerin içinden çıkan fakfon kaşığı pırıl pırıl parlıyordu. (s. 21)

5. İstanbul’dan gelen, ihtimal Dadaruh’un kullanmaya kıyamadığı (sıfat fiil) bu güzel kaşığıyı ezdim, parçaladım. (s. 21)

6. Dadaruh da şaşırdı, kırılmış kaşığı meydana çıkınca babam, bunu kimin yaptığını (sıfat fiil) sordu. (s.21)

7. Hasan, yediği (sıfat fiil) tokat aklına geldikçe ağlamaya başlar, güç susardı. (s. 22)

8,9. Geceleri yatakta, atların ne yaptıklarını (sıfat fiil), tayların büyüyüp büyümediklerini (sıfat fiil) bana sorardı.

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yerden kaldırabileceğim (sıfat fiil) ağır bir taş bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım. (s. 21)

2. Zavallı anneciğim, benim iftira atabileceğime (sıfat fiil) hiç ihtimal vermiyordu. (s. 22)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Evimiz iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş (sıfat fiil) gibiydi. (20)

2. Babam, çeşmeye bakarken yalağın içinde kırılmış (sıfat fiil) kaşığıyı gördü, Dadaruh’a haykırdı: — Gel buraya!(s. 21)

3. Dadaruh da şaşırdı, kırılmış (sıfat fiil) kaşığı meydana çıkınca babam, bunu kimin yaptığını sordu. (s.21)

4. “Aptal Dadaruh, atlara ezdirmiş (sıfat fiil) olmasın?” derdi. (s. 22)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 5, -(y)ArAk ekiyle 3, -ken ekiyle 6, -mAdAn ekiyle 1, -(A)r... -mAz ekiyle 2, -(y)IncA ekiyle 2, -dİkçA ekiyle 2, -dİğINdA ekiyle 1, -dİktAn sonra ekiyle 1, (y)İp ekiyle 3 olmak üzere toplam 26 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan

zarf fiil ekleri -(y)A ve -ken ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ben de yapacağım, diye (zarf fiil) tuttururdum. (s. 20)
2. “Utanmaz yalancı!” diye (zarf fiil) yüzüne bir tokat indirdi. (s. 22)
3. Götür bunu eve, sakın bir daha buraya sokma. Hep Pervin’le otursun, diye (zarf fiil) haykırdı. (s. 22)
4. Dalar dalmaz Hasan’ın hayali gözümün önüne geliyor, “İftiracı! İftiracı!” diye (zarf fiil) karşımda ağlıyordu. (s. 22)
5. Ağlaya ağlaya (zarf fiil) Pervin’e anlattım. (s. 22)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yerden kaldırılabileceğim ağır bir taş bularak (zarf fiil) üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım. (s. 21)
2. Koşarak (zarf fiil) arkamdan geldi. (s. 21)
3. Sonra, sarı saçlı başını sarsarak (zarf fiil): — Ben kırmadım, dedi. (s. 21)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ahırın avlusunda oyarken (zarf fiil) aşağıda, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hazin şırıltısını işitirdik. (s. 20)
2. Babam, her sabah dışarıya giderken (zarf fiil) bir kere ahıra uğrar, öteye beriye bakardı. (s. 21)
3. Babam, çeşmeye bakarken (zarf fiil) yalağın içinde kırılmış kaşığıyı gördü, Dadaruh’a haykırdı: — Gel buraya!(s. 21)
4. Evet, dün Dadaruh uyurken (zarf fiil) odaya girdi. (s. 21)
5. Hava henüz ağarırken (zarf fiil) Pervin’i uyandırdım. (s.22)
6. Sofada çiftlik imamıyla Dadaruh’u ağlarken (zarf fiil) gördük.

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Babamın gözleri bana döndü, daha bir şey sormadan (zarf fiil), — Hasan, dedim. (s. 21)

Metinde -(A)r... -mAz eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Her sabah ahıra gelir gelmez (zarf fiil): — Dadaruh! Tımarı ben yapacağım, derdim. (s. 20)
2. Dalar dalmaz (zarf fiil) Hasan’ın hayali gözümün önüne geliyor, “İftiracı! İftiracı!” diye karşımda ağlıyordu. (s. 22)

Metinde -(y)InCA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dişleri bozulunca (zarf fiil) tekrar denedim. (s. 21)
2. Dadaruh da şaşırdı, kırılmış kaşığı meydana çıkınca (zarf fiil) babam, bunu kimin yaptığını sordu. (s. 21)

Metinde -dİkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Fırsat düştükçe (zarf fiil) “O yalancı.” derdi. (s. 22)
2. Hasan, yediği tokat aklına geldikçe (zarf fiil) ağlamaya başlar, güç susardı. (s. 22)

Metinde -dİğİnDA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. O hastalandığından (zarf fiil) beri Pervin’in yanında yatıyordum. (s. 22)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Annem geldikten sonra (zarf fiil) da babam Hasan’ı affetmedi. (s. 22)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dadaruh eline kaşığıyı alıp (zarf fiil) işe başladı mı, tıkı... tıkı... tıkı... tıkı... (s. 20)
2. Geceleri yatakta, atların ne yaptıklarını, tayların büyüyüp (zarf fiil) büyümediklerini bana sorardı. (s. 22)
3. Birtakım tekir kuşlar getiriyorlar, kesip (zarf fiil) kardeşimin boynuna sarıyorlardı. (s. 22)

Tablo 4.29. Erdemler teması İnsanla Güzel metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	-
	-(y)Iş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	4	5
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dİk	1	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	-	3
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	

Tablo 4.29. (Devam) Erdemler teması İnsanla Güzel metni fiilimsi dağılımı

-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	-	
-dIkçA	2	
-dIgINdA	-	
-dIktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	1	
Toplam		8

İlhan Geçer tarafından yazılan şiir türündeki “İnsanla Güzel” adlı metin incelendiğinde 5 sıfat fiil ve 3 zarf fiil olmak üzere toplam 8 fiilimsi tespit edilmiştir. İsim fiil türünde fiilimsiye rastlanılmamıştır. Metinde bulunan sıfat fiillerin sayısı zarf fiillerden fazladır. Sıfat fiillerin metinde betimleme yaptığı, zarf fiillerin ise bulundukları cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki -(y)An ekidir. Metinde bu ek niteleme yapmak amacıyla kullanılmıştır. Metinde yalnızca -(y)An, -dIk, -dIkçA, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin hem fiilimsi sayısı bakımından hem de metinde isim fiil türüne ait örnek olmaması nedeniyle fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve biçimlerinde fiilimsilerin kullanım alanlarının görülmesi ve anlaşılması bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 4, -dIk ekiyle 1 olmak üzere toplam 5 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Doğan (sıfat fiil) güne karşı gerinen (sıfat fiil) evler (s. 28)
3. Dal uçlarında göveren (sıfat fiil) bahar (s. 28)
4. Tarlada boy veren (sıfat fiil) o altın başak (s. 28)

Metinde -dIk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Mavi rüzgârların koştugu (sıfat fiil) sokak (s. 28)

Zarf fiil

Metinde -dİkçA ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -dİkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Siz oldukça (zarf fiil) tehlikesiz (s. 28)
2. Elleriniz uzandıkça (zarf fiil) mavi bulutlar (s. 28)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bırakıp (zarf fiil) gideceğiz bir gün (s. 28)

Tablo 4.30. Milli Mücadele ve Atatürk teması Bayrağımızın Altında metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	2	8
	-(y)Iş	-	
	-mAk	6	
Sıfat fiil	-(y)An	3	14
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dİk	6	
	-(y)AcAk	1	
	-mIş	4	
Zarf fiil	-(y)A	3	7
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	1	
	-dİkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	3	
Toplam			29

Halide Edip Adıvar tarafından yazılan “Bayrağımızın Altında” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 8 isim fiil, 14 sıfat fiil ve 7 zarf fiil olmak üzere toplam 29 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. İsim fiiller ile zarf fiillerin kullanımının birbirine yakın olduğu fakat isim fiillerin daha fazla olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep, zaman ve durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mAk ve -dİk ekleridir. -mA, -mAk, -(y)An, -dİk, -(y)AcAk, -mİş, -(y)A, -(y)IncA, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 2, -mAk ekiyle 6 olmak üzere toplam 8 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sonunda baktım, ben ihtiyarlıyorum, siz gecikiyorsunuz, sürüne sürüne size kaçmaya (isim fiil) karar verdim. (s. 47)
2. Öldüğü zaman cesedinin düşman bandırası altında kalmaması! (isim fiil) (s. 47)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bana öyle geldi ki bu zafer arasında bütün Salihli’deki kadınların kimi sevgili bir vücudu, hepsi yerini yurdunu hatta karnını dozurabilmek (isim fiil) güvenini kaybettikleri için arada alınlarından uçan siyah endişe gölgesi Hatice Nine’de yoktu. (s. 47)
2. Yanıma gelmek (isim fiil) için birkaç defa duvara dayanmıştı. (s. 47)
- 3,4. “Sevmek (isim fiil) ne demek (isim fiil) oğul?...” (47)
5. Her gün buradan kaçıp size gelmek (isim fiil) istiyordum. (s. 47)
6. Ama düşmanlar bırakmıyorlar, öteye kaçmak (isim fiil) için bizim de ne atımız ne arabamız vardı. (s. 47)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 3, -dİk ekiyle 6, -(y)AcAk ekiyle 1, -mİş ekiyle 4 olmak üzere toplam 14 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklerle göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Ortalık ağarıyor, hâlâ kadınlar gelip gidiyor, hâlâ birbirimizin boynuna sarılıp koklaşıyorduk, hâlâ geçen (sıfat fiil) günleri konuşuyorduk ve Hatice Nine, en son gelenlerdendi (adlaşmış sıfat fiil). (s. 46)

3. Bana öyle geldi ki bu zafer arasında bütün Salihli'deki kadınların kimi sevgili bir vücudu, hepsi yerini yurdunu hatta karnını doyurabilmek güvenini kaybettikleri için arada alınlarından uçan (sıfat fiil) siyah endişe gölgesi Hatice Nine'de yoktu. (s. 47)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Halk bir türlü kâbusun geçtiğine (sıfat fiil) inanamıyor, bir türlü uyuyamıyordu. (s. 46)
2. Bana öyle geldi ki bu zafer arasında bütün Salihli'deki kadınların kimi sevgili bir vücudu, hepsi yerini yurdunu hatta karnını doyurabilmek güvenini kaybettikleri (sıfat fiil) için arada alınlarından uçan siyah endişe gölgesi Hatice Nine'de yoktu. (s. 47)
3. Yolda ölürsem oğlum sırtında, ölümü bizim bayrağın olduğu (sıfat fiil) yere götürecekti. (s. 47)
4. Oğlum beni, askerlerden aldığı (sıfat fiil) bir eşekle buraya getirdi. (s. 47)
5. Öldüğü (sıfat fiil) zaman cesedinin düşman bandırası altında kalmaması! (s. 47)
6. A yavrum, dedi, "Artık Tanrı emanetini istediği (sıfat fiil) dakika alsın, toprağım bizim bayrağın altında olacak! (s. 47)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Zafer yolunda unutamayacağım (sıfat fiil) yüzlerden biri, Hatice Nine'nin yüzüdür. (s. 46)

Metinde -miş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Salihli'de, yangın yıkıntıları ortasında nasılsa kalmış (sıfat fiil) beş on evden birindeydim. (s. 46)
2. Ama kıymetli, esmer bir kösele gibi buruşuk yüzünde, ihtiyar siyah gözlerinde muradına ermiş (sıfat fiil) bir ruhun huzuru ve olgunluğu vardı. (s. 47)
- 3,4. Birdenbire buruşuk yüzü üzerinden bir gözyaşı seli aktı; kurumuş (sıfat fiil) ellerini kaldırdı, içinde sevgili bir şey varmış (sıfat fiil) gibi avuçlarını öptü: (s. 47)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 3, -(y)IncA ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 3 olmak üzere toplam 7 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)A ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Her gün burada ölüverirsem, mezarım bandıra altında kalırsa diye (zarf fiil) çıldırıyordum. (47)

2. Sonunda baktım, ben ihtiyarlıyorum, siz gecikiyorsunuz, sürüne sürüne (zarf fiil) size kaçmaya karar verdim. (s. 47)

3. Hep deli gibi fırladık fakat az imişler, arkadan daha çokluk gelsin diye (zarf fiil) çıktılar. (s. 47)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. "...Bunlardan evvelsi gün ümidi kesince (zarf fiil) bir tek oğlumu aldım, size, bizim bayrağa kaçtım." (s. 47)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Ortalık ağarıyor, hâlâ kadınlar gelip (zarf fiil) gidiyor, hâlâ birbirimizin boynuna sarılıp (zarf fiil) koklaşıyorduk, hâlâ geçen günleri konuşuyorduk ve Hatice Nine, en son gelenlerdendi. (s. 46)

3. Her gün buradan kaçıp (zarf fiil) size gelmek istiyordum. (s. 47)

Tablo 4.31. Milli Mücadele ve Atatürk teması Atatürk ve Müzik metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	24	30
	-(y)Iş	2	
	-mAk	4	
Sıfat fiil	-(y)An	18	56
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dİk	36	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	1	15
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	9	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dİkçA	-	
	-dİgİNdA	-	

Tablo 4.31. (Devam) *Milli Mücadele ve Atatürk teması Atatürk ve Müzik metni fiilimsi dağılımı*

-dİktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	5	
Toplam		101

Seda Bayındır Uluskan tarafından yazılan “Atatürk ve Müzik” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 30 isim fiil, 56 sıfat fiil ve 15 zarf fiil olmak üzere toplam 101 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve diğer fiilimsilerin kullanımından oldukça fazla olduğu görülmektedir. Sıfat fiiller metinde hem sıfat hem de isim olarak kullanılmıştır. Kullanılan sıfat fiillerin genellikle betimleme amacıyla kullanıldığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -dİk ekidir. -mA, -(y)Iş, -mAk, -(y)An, -dİk, -(y)AcAk, -(y)A, -(y)ArAk, -AsIyA, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle de sıfat fiillerin öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 24, -(y)Iş ekiyle 2, -mAk ekiyle 4 olmak üzere toplam 30 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Atatürk bu süreçte gittiği her yerde, yaptığı hemen her konuşmada Türk sanatından ve sanatın milletin hayatındaki öneminden bahsetmeye (isim fiil) çalışmıştır. (s. 52)
- 2,3. 1930’lu yıllara damgasını vuracak olan musiki inkılabının en büyük hedefi klasik Türk müziğinin evrensel boyutlarda bir müzik türü hâline gelebilmesi (isim fiil) ve çok sesli müziğin Türk halkına benimsetilmesidir (isim fiil). (s. 52)
4. Şöyle ki Montesquieu “Kanunların Ruhu” adlı eserinin bir yerinde, müzikte yapılacak en küçük bir değişikliğin devletin yapısında da değişiklik yapılmasını (isim fiil) gerektirdiğini söylemektedir ki Atatürk bunu 1934 yılında Meclis’te yaptığı bir konuşma sırasında dile getirmiştir. (s. 53)

5,6. Meclis açılış konuşmasında, güzel sanatlar bahsinde müzik konusuna da değinmiş ve milletvekillerine bunu “Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü; musikide değişikliği alabilmesi (isim fiil), kavrayabilmesidir (isim fiil).” şeklinde ifade etmiştir. (s.53)

7. Atatürk, bir anlamda kendisinin musikiye gösterdiği ihtimamın açıklamasını yapmaya (isim fiil) çalışmıştır. (s. 53)

8,9. Onun müzikle bu kadar yakından ilgilenmesi (isim fiil) ve iyi bir Türk müziği dinleyicisi olması (isim fiil), bu müzik bilgisine nasıl sahip olduğu sorusunu akla getirmektedir. (s. 53)

10,11. Atatürk fasıllara iştirak etmesinin (isim fiil) ve buralarda şarkı söylemesinin (isim fiil) ötesinde her şeyden önce iyi bir Türk müziği dinleyeni olarak karşımıza çıkmaktadır. (s. 53)

12,13. Nitekim Atatürk burada klasik Türk müziğini çok sevmesine (isim fiil) rağmen diğer müzik türlerini de her zaman dinlemiş, müzisyenlere de saygı gösterip onlara iltifat etmeyi (isim fiil) ihmal etmemiştir. (s. 54)

14. Bu yaklaşım Atatürk’ün müziğe, müzik adamına olan saygısının, müzik alanındaki gelişmelerin hız kazanmasındaki (isim fiil) rolünün en açık göstergesidir. (s. 54)

15,16. Atatürk Türk müziğinin gelişmesi (isim fiil) ve evrensel boyutlara ulaşması (isim fiil) için müzik sanatında âdeta bir inkılap gerçekleştirmiştir. (s. 54)

17,18. O, bu amaca ulaşmanın (isim fiil) ilk adımını da müzik eğitimi ve bu eğitimi veren kurumların oluşturulması (isim fiil) şeklinde belirlemiştir. (s. 54)

19. Nitekim verilen uğraşlar sonuçsuz kalmamış ve hareket 1934’te Ankara’da bir konservatuvarın oluşturulmasıyla (isim fiil) hız kazanmıştır. (s. 54)

20. Geçen sürede ise meselenin detayları düşünülp tartışılmış ve konu halka yavaş yavaş sunularak nabız yoklaması (isim fiil) yapılmıştır. (s. 54)

21,22. Yerli ve yabancı kişilerle görüşmeye (isim fiil), tartışmaya (isim fiil), önem vermiştir. (s. 54)

23. Atatürk aynı günlerde kendisine özgü yöntemlerle çevresinde bulunan kişilerin tepkilerini de ölçmeye (isim fiil) çalışmıştır. (s. 55)

24. Görüldüğü üzere Gazi; gittiği her yerde, katıldığı hemen her toplantıda, etrafındakilerle yaptığı söyleşilerde müzik konusuna mutlaka değinmiş ve topluma önemli mesajlar vermeye (isim fiil) çalışmıştır. (s. 55)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Meclis açılış (isim fiil) konuşmasında, güzel sanatlar bahsinde müzik konusuna da değinmiş ve milletvekillerine bunu “Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü; musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.” şeklinde ifade etmiştir. (s.53)

2. Bir arayış (isim fiil) içinde olduğu görülen Atatürk bu esnada enteresan bulduğu satırların altını çizerek yerli yabancı kaynakları incelemiş, Ziya Gökalp'in eserlerini devamlı surette okumuş ve onlardan etkilenmiştir. (s. 54)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Hatta Sadi Yaver Ataman, bir ara en azından öğrencilik yıllarında müzik eğitimi alıp almadığını öğrenebilmek (isim fiil) için meseleyi en yakın arkadaşlarına kadar soruşturmuştur. (s. 53)

2. Ayla'nın şarkı okumak (isim fiil) üzere sık sık Dolmabahçe Sarayı'na çağrıldığı ve Atatürk'ün huzurunda konserler verdiği bilinmektedir. (s. 53)

3. Bu toplantılarda Batı'dan getirilen müzik kültürünü ayrıntılarına kadar öğrenmek (isim fiil) istemiştir. (s. 54)

4. Bu yüzden Atatürk, “en zor inkılap” olarak nitelendirdiği müzik inkılabı için çok mesai harcamış ve bunu her fırsatta dile getirmekten (isim fiil) de asla kaçınmamıştır. (s. 55)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 18, -dIk ekiyle 36, -(y)AcAk ekiyle 2, olmak üzere toplam 56 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dIk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. 1930'lu yıllara damgasını vuracak olan (sıfat fiil) musiki inkılabının en büyük hedefi klasik Türk müziğinin evrensel boyutlarda bir müzik türü hâline gelebilmesi ve çok sesli müziğin Türk halkına benimsetilmesidir. (s. 52)

2. Aslında bir asker ve bir devlet başkanı olarak Atatürk'ün müzik sanatına olan (sıfat fiil) ilgisi gençlik yıllarına dayanmaktadır. (52)

3. Atatürk'ün müziğe olan (sıfat fiil) ilgisinde Montesquieu'nun (Monteskü) da özel bir yeri vardır. (s. 53)

4. Atatürk fasıllara iştirak etmesinin ve buralarda şarkı söylemesinin ötesinde her şeyden önce iyi bir Türk müziği dinleyeni (adlaşmış sıfat fiil) olarak karşımıza çıkmaktadır. (s. 53)

5. En sevdiği türküler arasında, “Aliş'imın Kaşları Kare, Atladım Bahçeye Girdim, Ayağına Giymiş Sedef Nalini, Bülbülüm, Dağlar Dağlar, Gide Gide Yarelerin Derildi, Köşküm Var Deryaya Karşı, Maya Dağ'dan Kalkan (sıfat fiil) Kazlar, Manastır, Şahane Gözler, Yemenimin Uçları, Zeynep” gibi türküler yer almıştır. (s. 53)

6. O günlerde bu türküler en iyi icra edenlerden (adlaşmış sıfat fiil) biri de Safiye Ayla'dır. (s.53)

7. Atatürk'ün müziği özellikle de klasik Türk musikisini çok seven (sıfat fiil) bir insan olduğunu ve gün içinde müziğe sürekli yer verdiğini yakın çevresinin anlattıklarından öğrenebiliyoruz. (s. 53)
8. Atatürk, özellikle son dönemde her ne kadar alafranga müziğe yönelip halkını buna teşvik etmişse de kendisi Türk musikisi ile olan (sıfat fiil) bağıını hiçbir zaman kopartmamıştır. (s. 53)
9. Bu konuda yakın çevresinde bulunan (sıfat fiil) kişiler de aynı doğrultuda bilgiler vermişlerdir. (s. 53)
10. Bu yaklaşım Atatürk'ün müziğe, müzik adamına olan (sıfat fiil) saygısının, müzik alanındaki gelişmelerin hız kazanmasındaki rolünün en açık göstergesidir. (s. 54)
11. O, bu amaca ulaşmanın ilk adımını da müzik eğitimi ve bu eğitimi veren (sıfat fiil) kurumların oluşturulması şeklinde belirlemiştir. (s. 54)
12. Nitekim verilen (sıfat fiil) uğraşlar sonuçsuz kalmamış ve hareket 1934'te Ankara'da bir konservatuvarın oluşturulmasıyla hız kazanmıştır. (s. 54)
13. Geçen (sıfat fiil) sürede ise meselenin detayları düşünüp tartışılmış ve konu halka yavaş yavaş sunularak nabız yoklaması yapılmıştır. (s. 54)
14. Bir arayış içinde olduğu görülen (sıfat fiil) Atatürk bu esnada enteresan bulduğu satırların altını çizerek yerli yabancı kaynakları incelemiş, Ziya Gökalp'in eserlerini devamlı surette okumuş ve onlardan etkilenmiştir. (s. 54)
15. Yurt dışında müzik eğitimlerini tamamlayarak dönen (sıfat fiil) gençlerle tanışmış ve onlara akşam yemeklerinde yer vermiştir. (s. 54)
16. Bu toplantılarda Batı'dan getirilen (sıfat fiil) müzik kültürünü ayrıntılarına kadar öğrenmek istemiştir. (s. 54)
17. Atatürk aynı günlerde kendisine özgü yöntemlerle çevresinde bulunan (sıfat fiil) kişilerin tepkilerini de ölçmeye çalışmıştır. (s. 55)
18. Bunun üzerine etrafında bulunanlara (adlaşmış sıfat fiil) hitaben "Hayatta musiki lazım değildir. Çünkü hayat musikidir." demiştir. (s. 55)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Atatürk bu süreçte gittiği (sıfat fiil) her yerde, yaptığı (sıfat fiil) hemen her konuşmada Türk sanatından ve sanatın milletin hayatındaki öneminden bahsetmeye çalışmıştır. (s. 52)
- 3,4. Sanatın her dalıyla yakından ilgilendiğini (sıfat fiil) gördüğümüz (sıfat fiil) Atatürk, özellikle müzik için yoğun mesai harcamıştır. (s. 52)

5,6. Şöyle ki Montesquieu “Kanunların Ruhu” adlı eserinin bir yerinde, müzikte yapılacak en küçük bir değişikliğin devletin yapısında da değişiklik yapılmasını gerektirdiğini (sıfat fiil) söylemektedir ki Atatürk bunu 1934 yılında Meclis’te yaptığı (sıfat fiil) bir konuşma sırasında dile getirmiştir. (s. 53)

7. Hatta bununla da kalmamış, çevresindekilere sık sık Montesquieu’dan bahsederek onun bu sözlerini tasdiklediğini (sıfat fiil) anlatmıştır. (s. 53)

8. Atatürk, bir anlamda kendisinin musikiye gösterdiği (sıfat fiil) ihtimamın açıklamasını yapmaya çalışmıştır. (s. 53)

9. Onun müzikle bu kadar yakından ilgilenmesi ve iyi bir Türk müziği dinleyicisi olması, bu müzik bilgisine nasıl sahip olduğu (sıfat fiil) sorusunu akla getirmektedir. (s. 53)

10. Hatta Sadi Yaver Ataman, bir ara en azından öğrencilik yıllarında müzik eğitimi alıp almadığını (sıfat fiil) öğrenebilmek için meseleyi en yakın arkadaşlarına kadar soruşturmuştur. (s. 53)

11,12,13. Bu araştırmanın sonunda ise Atatürk’ün müzik dersi almadığını (sıfat fiil) ancak Harp Akademisinde iken bazı arkadaşları ile özel fasıllar yaptığını (sıfat fiil) hatta Mustafa Kemal’in de bu fasıllarda amatör olarak şarkı söylediğini (sıfat fiil) tespit edebilmiştir. (s. 53)

14. Onun özellikle Rumeli türkülerini severek dinlediği (sıfat fiil) herkesin malumudur. (s. 53)

15. En sevdiği (sıfat fiil) türküler arasında, “Aliş’imin Kaşları Kare, Atladım Bahçeye Girdim, Ayağına Giymiş Sedef Nalini, Bülbülüm, Dağlar Dağlar, Gide Gide Yarelerin Derildi, Köşküm Var Deryaya Karşı, Maya Dağ’dan Kalkan Kazlar, Manastır, Şahane Gözler, Yemenimin Uçları, Zeynep” gibi türküler yer almıştır. (s. 53)

16,17. Ayla’nın şarkı okumak üzere sık sık Dolmabahçe Sarayı’na çağrıldığı (sıfat fiil) ve Atatürk’ün huzurunda konserler verdiği (sıfat fiil) bilinmektedir. (s. 53)

18,19,20. Atatürk’ün müziği özellikle de klasik Türk musikisini çok seven bir insan olduğunu (sıfat fiil) ve gün içinde müziğe sürekli yer verdiğini (sıfat fiil) yakın çevresinin anlattıklarından (adlaşmış sıfat fiil) öğrenebiliyoruz. (s. 53)

21,22,23,24,25. İyi bir Türk müziği dinleyicisi olduğunu (sıfat fiil) gördüğümüz (sıfat fiil) Atatürk’ün her zaman için adını duyduğu (sıfat fiil) Türk müziği sanatçılarını dinlediği (sıfat fiil) ve onlara iltifatlarda bulunduğu (sıfat fiil) bilinmektedir. (s. 54)

26,27. Çankaya, her türlü müziğin çalınıp dinlendiği (sıfat fiil) ve çok sayıda konserin verildiği (sıfat fiil) bir merkez hâline gelmiştir. (s. 54)

28,29. Bir arayış içinde olduğu (sıfat fiil) görülen Atatürk bu esnada enteresan bulduğu (sıfat fiil) satırların altını çizerek yerli yabancı kaynakları incelemiş, Ziya Gökalp'ın eserlerini devamlı surette okumuş ve onlardan etkilenmiştir. (s. 54)

30. Bu yüzden Atatürk, “en zor inkılap” olarak nitelendirdiği (sıfat fiil) müzik inkılabı için çok mesai harcamış ve bunu her fırsatta dile getirmekten de asla kaçınmamıştır. (s. 55)

31,32. 1925 yılında İzmir Kız Öğretmen Okulunda öğrencilerle yaptığı (sıfat fiil) bir sohbet öğrencilere “Hayatta musiki lâzım mıdır?” şeklinde bir soru yöneltmiş fakat istediği (sıfat fiil) cevabı alamamıştır. (s. 55)

33,34,35,36. Görüldüğü (sıfat fiil) üzere Gazi; gittiği (sıfat fiil) her yerde, katıldığı (sıfat fiil) hemen her toplantıda, etrafındakilerle yaptığı (sıfat fiil) söyleşilerde müzik konusuna mutlaka değinmiş ve topluma önemli mesajlar vermeye çalışmıştır. (s. 55)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. 1930’lu yıllara damgasını yuracak (sıfat fiil) olan musiki inkılabının en büyük hedefi klasik Türk müziğinin evrensel boyutlarda bir müzik türü hâline gelebilmesi ve çok sesli müziğin Türk halkına benimsetilmesidir. (s. 52)

2. Şöyle ki Montesquieu “Kanunların Ruhu” adlı eserinin bir yerinde, müzikte yapılacak (sıfat fiil) en küçük bir değişikliğin devletin yapısında da değişiklik yapılmasını gerektirdiğini söylemektedir ki Atatürk bunu 1934 yılında Meclis’te yaptığı bir konuşma sırasında dile getirmiştir. (s. 53)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 1, -(y)ArAk ekiyle 9, -(y)Ip ekiyle 5 olmak üzere toplam 15 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. En sevdiği türküler arasında, “Aliş’imin Kaşları Kare, Atladım Bahçeye Girdim, Ayağına Giymiş Sedef Nalini, Bülbülüm, Dağlar Dağlar, Gide Gide (zarf fiil) Yarelerin Derildi, Köşküm Var Deryaya Karşı, Maya Dağ’dan Kalkan Kazlar, Manastır, Şahane Gözler, Yemenimin Uçları, Zeynep” gibi türküler yer almıştır. (s. 53)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Aslında bir asker ve bir devlet başkanı olarak (zarf fiil) Atatürk’ün müzik sanatına olan ilgisi gençlik yıllarına dayanmaktadır. (s. 52)

2. Hatta bununla da kalmamış, çevresindekilere sık sık Montesquieu’dan bahsederek (zarf fiil) onun bu sözlerini tasdiklediğini anlatmıştır. (s. 53)

3. Bu araştırmanın sonunda ise Atatürk'ün müzik dersi almadığını ancak Harp Akademisinde iken bazı arkadaşları ile özel fasıllar yaptığını hatta Mustafa Kemal'in de bu fasıllarda amatör olarak (zarf fiil) şarkı söylediğini tespit edebilmiştir.(s. 53)

4. Atatürk fasıllara iştirak etmesinin ve buralarda şarkı söylemesinin ötesinde her şeyden önce iyi bir Türk müziği dinleyeni olarak (zarf fiil) karşımıza çıkmaktadır. (s. 53)

5. Onun özellikle Rumeli türkülerini severek (zarf fiil) dinlediği herkesin malumudur. (s. 53)

6. Geçen sürede ise meselenin detayları düşünülüp tartışılmış ve konu halka yavaş yavaş sunularak (zarf fiil) nabız yoklaması yapılmıştır. (s. 54)

7. Bir arayış içinde olduğu görülen Atatürk bu esnada enteresan bulduğu satırların altını çizerek (zarf fiil) yerli yabancı kaynakları incelemiş, Ziya Gökalp'in eserlerini devamlı surette okumuş ve onlardan etkilenmiştir. (s. 54)

8. Yurt dışında müzik eğitimlerini tamamlayarak (zarf fiil) dönen gençlerle tanışmış ve onlara akşam yemeklerinde yer vermiştir. (s. 54)

9. Bu yüzden Atatürk, “en zor inkılap” olarak (zarf fiil) nitelendirdiği müzik inkılabı için çok mesai harcamış ve bunu her fırsatta dile getirmekten de asla kaçınmamıştır. (s. 55)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Hatta Sadi Yaver Ataman, bir ara en azından öğrencilik yıllarında müzik eğitimi alıp (zarf fiil) almadığını öğrenebilmek için meseleyi en yakın arkadaşlarına kadar sormuştur. (s. 53)

2. Atatürk, özellikle son dönemde her ne kadar alafranga müziğe yönelip (zarf fiil) halkını buna teşvik etmişse de kendisi Türk musikisi ile olan bağını hiçbir zaman kopartmamıştır. (s. 53)

3. Çankaya, her türlü müziğin çalınıp (zarf fiil) dinlendiği ve çok sayıda konserin verildiği bir merkez hâline gelmiştir. (s.54)

4. Nitekim Atatürk burada klasik Türk müziğini çok sevmesine rağmen diğer müzik türlerini de her zaman dinlemiş, müzisyenlere de saygı gösterip (zarf fiil) onlara iltifat etmeyi ihmal etmemiştir. (s. 54)

5. Geçen sürede ise meselenin detayları düşünülüp (zarf fiil) tartışılmış ve konu halka yavaş yavaş sunularak nabız yoklaması yapılmıştır. (s. 54)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Cumhuriyetin ilanından sonra siyasal gelişmelerin yanı sıra kültürel faaliyetlerle de yakından ilgilenilmiş ve önemli değişimlere imza atılmıştır. (s. 52)

2. Atatürk bu süreçte gittiği her yerde, yaptığı hemen her konuşmada Türk sanatından ve sanatın milletin hayatındaki öneminden bahsetmeye çalışmıştır. (s. 52)
3. Şöyle ki Montesquieu “Kanunların Ruhu” adlı eserinin bir yerinde, müzikte yapılacak en küçük bir değişikliğin devletin yapısında da değişiklik yapılmasını gerektirdiğini söylemektedir ki Atatürk bunu 1934 yılında Meclis’te yaptığı bir konuşma sırasında dile getirmiştir. (s. 53)
- 4,5. Meclis açılış konuşmasında, güzel sanatlar bahsinde müzik konusuna da değinmiş ve milletvekillerine bunu “Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü; musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.” şeklinde ifade etmiştir. (s.53)
6. Atatürk, bir anlamda kendisinin musikiye gösterdiği ihtimamın açıklamasını yapmaya çalışmıştır. (s. 53)
7. Bu araştırmanın sonunda ise Atatürk’ün müzik dersi almadığını ancak Harp Akademisinde iken bazı arkadaşları ile özel fasıllar yaptığını hatta Mustafa Kemal’in de bu fasıllarda amatör olarak şarkı söylediğini tespit edebilmiştir. (s. 53)
8. Bu yaklaşım Atatürk’ün müziğe, müzik adamına olan saygısının, müzik alanındaki gelişmelerin hız kazanmasındaki rolünün en açık göstergesidir. (s. 54)
9. Yurt dışında müzik eğitimlerini tamamlayarak dönen gençlerle tanışmış ve onlara akşam yemeklerinde yer vermiştir. (s. 54)
10. Atatürk, akşam yemeklerini zaman zaman bir müzik akademisine dönüştürmüştür. (s. 54)

Tablo 4.32. Milli Mücadele ve Atatürk teması Kınalı Ali’nin Mektubu metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	6	14
	-(y)Iş	-	
	-mAk	8	
Sıfat fiil	-(y)An	8	20
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	7	
	-(y)AcAk	4	
	-mIş	1	
Zarf fiil	-(y)A	7	24

Tablo 4.32. (Devam) Milli Mücadele ve Atatürk teması Kınalı Ali'nin Mektubu metni fiilimsi dağılımı

-cAsInA	-	
-(y)ArAk	5	
-(y)Alı	-	
-mAksIzIn	-	
-ken	5	
-mAdAn	2	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	-	
-dIkçA	1	
-dİğINdA	-	
-dİktAn sonra	2	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	2	
Toplam		58

Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi tarafından yazılan “Kınalı Ali'nin Mektubu” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 14 isim fiil, 20 sıfat fiil ve 24 zarf fiil olmak üzere toplam 58 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmaktadır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep, durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde sıfat fiil ve zarf fiil kullanımının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mAk, -(y)An, -dIk ve -(y)A ekleridir. -(y)Iş, -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dİğINdA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 6, -mAk ekiyle 8 olmak üzere toplam 14 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Anama babama burada iyi olduğumu bildirmek istiyorum ama okumam (isim fiil) yazmam (isim fiil) yok. (s. 60)

3. Kız kardeşini, kendinden küçük erkek kardeşinin sağlığını sorduktan sonra, köydeki herkesin burnunda tüttüğünü ve kimsenin kendisini merak etmemesini (isim fiil) söyledi. (s. 60)

4. Genç erlerini, insan bedeninin süngü ve mermilerle orak gibi biçildiği bu cepheye göndermek zorunda kalmaması (isim fiil) için Allah’a dua ediyordu. (s. 61)

5. Komutanlarını düşünceli ve sıkıntılı gören Kınalı Ali ve arkadaşları, komutanlarına gidip ondan kendilerini cepheye göndermesini (isim fiil) istediler. (s. 61)

6. Onun yerine komutanı aldı mektubu ve buruk bir ifade ile okumaya (isim fiil) başladı. (s. 61)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Cepheye tüm arkadaşları Kınalı Ali demekle (isim fiil) yetinmiyor, saçındaki kınayı da alay konusu yapıyorlardı. (s. 60)

2. Bir gün memleketine mektup göndermek (isim fiil) için arkadaşlarından yardım istedi. (s. 60)

3. Anama babama burada iyi olduğumu bildirmek (isim fiil) istiyorum ama okumam yazmam yok. (s. 60)

4. Cepheye gitmek (isim fiil) sırası yakında inşallah kardeşim Ahmet’e gelecek. (s. 61)

5. İngilizler kesin sonuç almak (isim fiil) için tüm güçleriyle yükleniyorlardı. (s. 61)

6. Gelibolu düşmek (isim fiil) üzereydi. (s. 61)

7. Genç erlerini, insan bedeninin süngü ve mermilerle orak gibi biçildiği bu cepheye göndermek (isim fiil) zorunda kalmaması için Allah’a dua ediyordu. (s. 61)

8. Askerlerinin ısrarları üzerine komutanları daha fazla direnemedi ve ölüme gönderdiğini bile bile bu isteklerini kabul etmek (isim fiil) zorunda kaldı. (s. 61)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 8, -dIk ekiyle 7, -(y)AcAk ekiyle 4, mİş ekiyle 1 olmak üzere toplam 20 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Üsteğmen Faruk, cepheye yeni gelen (sıfat fiil) askerleri denetlerken bir yandan da onlarla sohbet ediyor, “Nerelisin?” gibi sorular soruyordu. (s. 60)

2. Kınalı Ali söylüyor, bir arkadaşı yazıyor, diğeri de söylenenlerin (adlaşmış sıfat fiil) doğru yazılıp yazılmadığını denetliyordu. (s. 60)

3. Cephede savaşan (sıfat fiil) askerlerimiz önceleri birer birer, sonraları beşer beşer, onar onar şehit oluyorlardı. (s. 61)
4. Gelen (sıfat fiil) destek güçleri de yeterli olmuyor, onların da sayıları giderek azalıyordu. (s. 61)
5. Komutanlarını düşünceli ve sıkıntılı gören (sıfat fiil) Kınalı Ali ve arkadaşları, komutanlarına gidip ondan kendilerini cepheye göndermesini istediler. (s. 61)
6. O gün güle oynaya Gelibolu Cephesi'nde ölümle buluşacakları yere koşan (sıfat fiil) Kınalı Ali'nin bölüğünden tek kişi geri dönmedi. (s. 61)
7. Gidenlerin (adlaşmış sıfat fiil) tümü şehit olmuştu. (s. 61)
8. Askere giden (sıfat fiil) yiğitlerimize, vatana kurban olsunlar diye... (s. 61)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Neden yaktığını (sıfat fiil) da bilmiyorum.(60)
2. Anama babama burada iyi olduğumu (sıfat fiil) bildirmek istiyorum ama okumam yazmam yok. (s. 60)
3. Kınalı Ali söylüyor, bir arkadaşı yazıyor, diğeri de söylenenlerin doğru yazılıp yazılmadığını (sıfat fiil) denetliyordu. (s. 60)
4. Kız kardeşini, kendinden küçük erkek kardeşinin sağlığını sorduktan sonra, köydeki herkesin burnunda tüttüğünü (sıfat fiil) ve kimsenin kendisini merak etmemesini söyledi. (s. 60)
5. Genç erlerini, insan bedeninin süngü ve mermilerle orak gibi biçildiğı (sıfat fiil) bu cepheye göndermek zorunda kalmaması için Allah'a dua ediyordu. (s. 61)
6. Askerlerinin ısrarları üzerine komutanları daha fazla direnemedi ve ölüme gönderdiğini (sıfat fiil) bile bile bu isteklerini kabul etmek zorunda kaldı. (s. 61)
7. Cepheye gitmeden önce arkadaşlarına yazdırdığını (sıfat fiil) mektubuna aile adına babası yanıt veriyordu. (s. 61)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tam zarf kapatılırken Ali iki üç satır daha ekleteceğini (sıfat fiil) söyleyerek mektubun sonuna şunları yazdırdı: (s. 61)
2. O gün güle oynaya Gelibolu Cephesi'nde ölümle buluşacakları (sıfat fiil) yere koşan Kınalı Ali'nin bölüğünden tek kişi geri dönmedi. (s. 61)
3. Öküzü sattık parasının yarısını sana gönderiyoruz, yarısını da yakında cepheye gidecek (sıfat fiil) küçük kardeşine veriyoruz. (s. 61)

4. Babası mektupta köydeki herkesten, akrabalarından haberler verdikten sonra “Şimdi ananın sana diyeceği (adlaşmış sıfat fiil) var.” diyerek sözü ona bırakıyordu. (s. 61)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Gözleri bir ara, saçının ortası sararmış (sıfat fiil) bir delikanlıya takıldı. (s. 60)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 7, -(y)ArAk ekiyle 5, -ken ekiyle 5, -mAdAn ekiyle 2, -dİkçA ekiyle 1, -dİktAn sonra ekiyle 2, -(y)İp ekiyle 2 olmak üzere toplam 24 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)A ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Askerlerinin ısrarları üzerine komutanları daha fazla direnemedi ve ölüme gönderdiğini bile bile (zarf fiil) bu isteklerini kabul etmek zorunda kaldı. (s. 61)
2. Kınalı Ali ve arkadaşları, sevinç çılgınlıkları atarak cepheye; hayır, bile bile (zarf fiil) ölüme gidiyorlardı. (s. 61)
3. O gün güle oynaya (zarf fiil) Gelibolu Cephesi’nde ölümle buluşacakları yere koşan Kınalı Ali’nin bölüğünden tek kişi geri dönmedi. (s. 61)
4. Gelinlik kıza; gitsin ailesine, çocuklarına kurban olsun diye (zarf fiil)... (s. 61)
5. Kurbanlık koça, Allah’a kurban olsun diye (zarf fiil)... (s. 61)
6. Askere giden yiğitlerimize, vatana kurban olsunlar diye (zarf fiil)... (s. 61)
7. Ali’nin mektubu okunurken herkes hıçkırır hıçkırır (zarf fiil) ağlıyordu... (s. 61)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tam zarf kapatılırken Ali iki üç satır daha ekleteceğini söyleyerek (zarf fiil) mektubun sonuna şunları yazdırdı: (s. 61)
2. Gelibolu’da savaş giderek (zarf fiil) şiddetleniyordu. (s. 61)
3. Gelen destek güçleri de yeterli olmuyor, onların da sayıları giderek (zarf fiil) azalıyordu. (s. 61)
4. Kınalı Ali ve arkadaşları, sevinç çılgınlıkları atarak (zarf fiil) cepheye; hayır, bile bile ölüme gidiyorlardı. (s. 61)
5. Babası mektupta köydeki herkesten, akrabalarından haberler verdikten sonra “Şimdi ananın sana diyeceği var.” diyerek (zarf fiil) sözü ona bırakıyordu. (s. 61)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Üsteğmen Faruk, cepheye yeni gelen askerleri denetlerken (zarf fiil) bir yandan da onlarla sohbet ediyor, “Nerelisin?” gibi sorular soruyordu. (s. 60)

2. Tam zarf kapatılırken (zarf fiil) Ali iki üç satır daha ekleteceğini söyleyerek mektubun sonuna şunları yazdırdı: (s. 61)

3. Anacığım, beni buraya gönderirken (zarf fiil) kafama kına yaktın ama burada komutanlarım da arkadaşlarım da benle hep dalga geçiyorlar. (s. 61)

4. Onu gönderirken (zarf fiil) sakın kına yakma saçına. (s. 61)

5. Ali'nin mektubu okunurken (zarf fiil) herkes hıçkır hıçkır ağlıyordu... (s. 61)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Cepheye gelmeden (zarf fiil) önce anam saçıma kına yaktı komutanım. (s. 60)

2. Cepheye gitmeden (zarf fiil) önce arkadaşlarına yazdırdığı mektubuna aile adına babası yanıt veriyordu. (s. 61)

Metinde -dıkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Mektubunu “Biz burada var oldukça (zarf fiil) bilesiniz ki düşman bir adım ilerleyemeyecektir.” tümcesi ile bitirdi. (s. 60, 61)

Metinde -dıkAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kız kardeşini, kendinden küçük erkek kardeşinin sağlığını sorduktan sonra (zarf fiil), köydeki herkesin burnunda tüttüğünü ve kimsenin kendisini merak etmemesini söyledi. (s. 60)

2. Babası mektupta köydeki herkesten, akrabalarından haberler verdikten sonra (zarf fiil) “Şimdi ananın sana diyeceği var.” diyerek sözü ona bırakıyordu. (s. 61)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kınalı Ali söylüyor, bir arkadaşı yazıyor, diğeri de söylenenlerin doğru yazılıp (zarf fiil) yazılmadığını denetliyordu. (s. 60)

2. Komutanlarını düşünceli ve sıkıntılı gören Kınalı Ali ve arkadaşları, komutanlarına gidip (zarf fiil) ondan kendilerini cepheye göndermesini istediler. (s. 61)

Tablo 4.33. *Bilim ve Teknoloji teması Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	14	20
	-(y)Iş	-	
	-mAk	6	
Sıfat fiil	-(y)An	9	19
	-(y)AsI	-	

Tablo 4.33. (Devam) *Bilim ve Teknoloji teması Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar metni fiilimsi dağılımı*

	-mAz	1	
	-(A)r	-	
	-dIk	5	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	2	
Zarf fiil	-(y)A	-	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	6	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	8
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	2	
Toplam			47

Dr. Öğretim Üyesi Ali Murat Kırık tarafından yazılan “Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 20 isim fiil, 19 sıfat fiil ve 8 zarf fiil olmak üzere toplam 47 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. E- Hastalıkların betimlenmesinde ve tanımlanmasında fiilimsilerden faydalandığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün isim fiil olduğu, isim fiiller ile sıfat fiillerin kullanımının birbirine yakın olduğu görülmektedir. En az kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki isim fiil eklerinden -mA ekidir. -(y)Iş, -(y)AsI, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -ken, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dİğINdA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 14, -mAk ekiyle 6 olmak üzere toplam 20 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen fiilimsiler cümle içerisinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. İnternet teknolojisinin gelişim göstermesi (isim fiil), akıllı telefon ve tablet kullanımının yaygınlaşmasıyla (isim fiil) bireyler teknoloji bağımlısı durumuna gelmişlerdir. (s. 80)
3. E-hastalıklar olarak da ifade edebileceğimiz psikolojik rahatsızlıklar dijital teknoloji ve sosyal medyanın ivme kazanmasıyla (isim fiil) had safhaya ulaşmıştır. (s. 80)
- 4,5. Phubbing, FOMO "Fear Of Missing Out" (fıyr of mising aut) adı verilen sosyal medya ve dijital ortamlarda olup bitenleri, haberleri, gelişmeleri kaçırma (isim fiil) korkusu da phubbing hastalığını tetiklemekte ve bireylerin asosyalleşerek toplumdan kopmasına (isim fiil) neden olmaktadır. (s. 80)
- 6,7. İnternette sürekli hastalık belirtilerini arama (isim fiil) ve tedavi yöntemlerini araştırma (isim fiil) hastalığına ise "siberkondria" (saybırkondiria) adı verilmektedir. (s. 80, 81)
8. Dinlenme (isim fiil) saatleri esnasında bile akıllı telefonu, tabletiyle, bilgisayarıyla uğraşan kullanıcılar bu hastalığa yakalanmış demektir. (s. 81)
9. E-hastalıklarla baş etmenin (isim fiil) en temel yolu akıllı telefon orucudur. (s. 81)
10. Akıllı telefon orucu, sosyal medyaya erişimi engelleyeceği için birey sosyalleşmeye (isim fiil) daha fazla zaman bulabilmektedir. (s. 81)
11. Elektronik herhangi bir cihazın kullanılmaması (isim fiil) ise dijital detoks sağlayacak.
- 12,13. Keza bilgisayar ve internet kullanımının sınırlandırılması (isim fiil) ve farklı saatlere kaydırılması (isim fiil) da e-hastalık tedavisinde kullanılan bir diğer yöntemdir. (s. 81)
14. Dolayısıyla bu tür hastalıklara yakalanan bireylerin mutlaka tedavi sürecine başlaması (isim fiil) gerekmektedir. (s. 81)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Teknoloji bağımlılığı en az madde bağımlılığı kadar tehlike arz edici bir durum olmakla (isim fiil) birlikte zamanında tedavi edilemezse bireylerin psikolojik ve sosyolojik dünyalarını derinden etkileyebilmektedir. (s. 80)
2. Akıllı telefonlarını sürekli elinde tutan kullanıcılar, karşısındakinin söylediklerine odaklanmak (isim fiil) yerine telefon ekranlarına dikkatlice bakmakta ve karşısındaki kişiyi önemsememektedir. (s. 80)
- 3,4. Paylaşım içeriğini kimlerin beğendiğine bakmak (isim fiil) ve profillerini görüntüleyip incelemek (isim fiil) hem zaman kaybına neden olmakta hem de bağımlılık oluşturmaktadır.

5. Dinlenme saatleri esnasında bile akıllı telefonuyla, tabletiyle, bilgisayarıyla uğraşan kullanıcılar bu hastalığa yakalanmış demektir (isim fiil). (s. 81)

6. Telefonlarının çalmadığını, sürekli titrediğini hisseden kullanıcılar bu hastalığa yakalanmış demektir (isim fiil). (s. 81)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 9, -mAz ekiyle 1, -dİk ekiyle 5, -(y)AcAk ekiyle 2, mİş ekiyle 2 olmak üzere toplam 19 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İngilizce “phone” (fon) ve “snubbing” (sınabing) kelimelerinin birleşiminden türeyen (sıfat fiil) bu hastalık, akıllı telefon bağımlılığı olarak da bilinmektedir. (s. 80)

2. Akıllı telefonlarını sürekli elinde tutan (sıfat fiil) kullanıcılar, karşısındakinin söylediklerine odaklanmak yerine telefon ekranlarına dikkatlice bakmakta ve karşısındaki kişiyi önemsememektedir. (s. 80)

3,4. Phubbing, FOMO "Fear Of Missing Out" (fiyır of mising aut) adı verilen (sıfat fiil) sosyal medya ve dijital ortamlarda olup bitenleri (adlaşmış sıfat fiil), haberleri, gelişmeleri kaçırma korkusu da phubbing hastalığını tetiklemekte ve bireylerin asosyalleşerek toplumdan kopmasına neden olmaktadır. (s. 80)

5. Bu hastalığa yakalananlar (adlaşmış sıfat fiil) her bir sağlık problemini internetten araştırmakta ve doktorlara itibar etmemektedirler. (s. 81)

6,7. Hayalet titreşim adı verilen (sıfat fiil) fantom (fantım) vibrasyon da cep telefonlarıyla yaygınlaşan (sıfat fiil) bir e-hastalıktır. (s. 81)

8. Keza bilgisayar ve internet kullanımının sınırlandırılması ve farklı saatlere kaydırılması da e-hastalık tedavisinde kullanılan (sıfat fiil) bir diğer yöntemdir. (s. 81)

9. Dolayısıyla bu tür hastalıklara yakalanan (sıfat fiil) bireylerin mutlaka tedavi sürecine başlaması gerekmektedir. (s. 81)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bu durum önlenemez (sıfat fiil) sağlık sorunlarına neden olmakta ve tedavi sürecini zedelemektedir. (s. 81)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Akıllı telefonlarını sürekli elinde tutan kullanıcılar, karşısındakinin söylediklerine (adlaşmış sıfat fiil) odaklanmak yerine telefon ekranlarına dikkatlice bakmakta ve karşısındaki kişiyi önemsememektedir. (s. 80)

2. Paylaşım içeriğini kimlerin beğendiğine (sıfat fiil) bakmak ve profillerini görüntüleyip incelemek hem zaman kaybına neden olmakta hem de bağımlılık oluşturmaktadır. (s. 80)

3. Keza elektronik uykusuzluk da birçok kullanıcının yakalandığı (sıfat fiil) bir e-hastalıktır. (s. 81)

4,5. Telefonlarının çalmadığını (sıfat fiil), sürekli titrediğini (sıfat fiil) hisseden kullanıcılar bu hastalığa yakalanmış demektir.

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. E-hastalıklar olarak da ifade edebileceğimiz (sıfat fiil) psikolojik rahatsızlıklar dijital teknoloji ve sosyal medyanın ivme kazanmasıyla had safhaya ulaşmıştır. (s. 80)

2. Akıllı telefon orucu, sosyal medyaya erişimi engelleyeceği (sıfat fiil) için birey sosyalleşmeye daha fazla zaman bulabilmektedir. (s. 81)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dinlenme saatleri esnasında bile akıllı telefonuyla, tabletiyle, bilgisayarıyla uğraşan kullanıcılar bu hastalığa yakalanmış (sıfat fiil) demektir. (s. 81)

2. Telefonlarının çalmadığını, sürekli titrediğini hisseden kullanıcılar bu hastalığa yakalanmış (sıfat fiil) demektir.

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 6, -(y)İp ekiyle 2 olmak üzere toplam 8 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. E-hastalıklar olarak (zarf fiil) da ifade edebileceğimiz psikolojik rahatsızlıklar dijital teknoloji ve sosyal medyanın ivme kazanmasıyla had safhaya ulaşmıştır. (s. 80)

2. İngilizce “phone” (fon) ve “snubbing” (sınabing) kelimelerinin birleşiminden türeyen bu hastalık, akıllı telefon bağımlılığı olarak (zarf fiil) da bilinmektedir. (s. 80)

3. İşte bu durum phubbing hastalığı olarak (zarf fiil) ifade edilmektedir. (s. 80)

4. Phubbing, FOMO "Fear Of Missing Out" (fiyır of mising aut) adı verilen sosyal medya ve dijital ortamlarda olup bitenleri, haberleri, gelişmeleri kaçırma korkusu da phubbing hastalığını tetiklemekte ve bireylerin asosyalleşerek (zarf fiil) toplumdan kopmasına neden olmaktadır. (s. 80)

5. E-hastalıklar sosyal medya aracılığıyla giderek (zarf fiil) yaygınlaşmaktadır. (s. 80)
6. Böylece birey dinlenerek (zarf fiil) mola verebilecektir. (s. 81)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Phubbing, FOMO "Fear Of Missing Out" (fiyır of mising aut) adı verilen sosyal medya ve dijital ortamlarda olup (zarf fiil) bitenleri, haberleri, gelişmeleri kaçırma korkusu da phubbing hastalığını tetiklemekte ve bireylerin asosyalleşerek toplumdan kopmasına neden olmaktadır. (s. 80)
2. Paylaşım içeriğini kimlerin beğendiğine bakmak ve profillerini görüntüleyip (zarf fiil) incelemek hem zaman kaybına neden olmakta hem de bağımlılık oluşturmaktadır. (s. 80)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Dijital bağımlılık, başta teknolojik araç ve uygulamaların günlük yaşantımıza olumsuz etkilerini, İnternet bağımlılığını, cep telefonu bağımlılığını, sosyal medya bağımlılığını ve dijital oyun bağımlılığını içermektedir. (s. 80)
2. Phubbing, FOMO "Fear Of Missing Out" (fiyır of mising aut) adı verilen sosyal medya ve dijital ortamlarda olup bitenleri, haberleri, gelişmeleri kaçırma korkusu da phubbing hastalığını tetiklemekte ve bireylerin asosyalleşerek toplumdan kopmasına neden olmaktadır. (s. 80)
3. İnternette sürekli hastalık belirtilerini arama ve tedavi yöntemlerini araştırma hastalığına ise “siberkondria” (saybirkondiria) adı verilmektedir. (s. 80, 81)

Tablo 4.34. *Bilim ve Teknoloji teması Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	16	28
	-(y)Iş	2	
	-mAk	10	
Sıfat fiil	-(y)An	16	39
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	15	
	-(y)AcAk	5	
	-mIş	3	
Zarf fiil	-(y)A	3	19
	-cAsInA	-	

Tablo 4.34. (Devam) Bilim ve Teknoloji teması Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri metni fiilimsi dağılımı

-(y)ArAk	4	
-(y)Alı	-	
-mAksIzIn	-	
-ken	-	
-mAdAn	2	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	-	
-dIkçA	-	
-dİğINdA	6	
-dİktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	4	
Toplam		86

Bilgin Ersözlü tarafından yazılan “Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 28 isim fiil, 39 sıfat fiil ve 19 zarf fiil olmak üzere toplam 86 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu tespit edilmiştir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep, durum ve zaman anlamı kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi ekleri -mA, -(y)An ve -dIk ekleridir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -ken, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 16, -(y)Iş ekiyle 2, -mAk ekiyle 10 olmak üzere toplam 28 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dur oğul, dur! Azığımı almayı (isim fiil) unutmuşsun. (s. 88)
2. Aziz, kendinden birkaç yaş büyük abisinin ortaokuldayken okuduğu bir fen ve tabiat bilgisi ders kitabını karıştırmaya (isim fiil) başlar. (s. 89)

3. Üniversitede tıp okumaya (isim fiil) karar verir. (s. 89)
4. Mesleğini yapmaya (isim fiil) başlar. (s. 89)
5. Kendisine araştırma olanakları sunacak bir yerde çalışması (isim fiil) gerek o zaman. (s. 90)
6. Dur bakalım, daha çalışmaya (isim fiil) yeni başladı Aziz Abi. (s. 90)
7. Laboratuvarında çalıştığı dönemde memeliler dışındaki canlıların DNA'ları üzerindeki bozulmaları (isim fiil) onardığı öne sürülen fotoliyaz enzimi hakkında bir seminer verildiğini öğrenir. (s. 90)
8. Örneğin mide salgısındaki enzimler yiyeceklerin sindirilmesini (isim fiil) sağlıyor. (s. 90)
9. Ve Aziz Sancar fotoliyaz enzimi üzerinde çalışmaya (isim fiil) başlar. (s. 91)
10. Mevcut araştırma yöntemleri aşama sağlamasında (isim fiil) yetersiz kaldığında yeni, özgün yöntemler geliştirdi. (s. 91)
11. Karşılaştığı zorluklardan yılmadı, insan DNA'sının kendini nasıl onardığını ya da neden onaramadığını anlamak için çalışmayı (isim fiil) sürdürdü. (s. 91)
12. Onlarca süren disiplinli çalışmasının (isim fiil) sonunda Aziz Sancar, morötesi ışıınımdan zarar gören DNA moleküllerinin nasıl onarıldığını gösterdi. (s. 91)
- 13,14. Bu bilgi sayesinde kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaç ve yöntemlerin, örneğin sabah olduğunda uyanmamızı (isim fiil), gece olduğunda uykumuzun gelmesini (isim fiil) sağlayan insanın biyolojik saati dikkate alınarak doğru zamanlarda uygulandığında çok daha başarılı sonuçlar vereceğini ortaya koydu. (s. 91)
15. Bu çalışmalarıyla (isim fiil) Aziz Sancar, aynı konu üzerinde çalışan iki bilim insanıyla birlikte 2015 yılı Nobel Kimya Ödülü'ne layık görüldü. (s. 91)
16. Bu satırları okuyan tüm okurlarımıza örnek olman (isim fiil) ümidiyle çok ama çok teşekkürler. (s. 91)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Canlıların ve insan bedeninin işleyişine (isim fiil) büyük ilgi duyar. (s. 89)
2. Vücudumuzun işleyişine (isim fiil) yardımcı olan bazı maddelere enzim deniyor Simitçiğim. (s. 90)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Küçük Aziz Sancar öğle sıcağı bastırmadan kendini birkaç kilometre uzaktaki üzüm bağına, oradaki erik ve ceviz ağaçlarının gölgesinin serinliğine atmak (isim fiil) üzere evden çıkıyor. (s. 88)
2. Aziz, okumak (isim fiil) iyi de heybeni yine tıka basa kitapla doldurmuşsun. (s. 89)

- 3,4. Kitaplarına yoğunlaşmak (isim fiil) istiyormuş demek (isim fiil) ki. (s. 89)
5. Yani sırtımı yasladığım bu ceviz ağacı, yerdeki otlar, vızıldayan şu arı, sen, ben, ailem, arkadaşlarım, hepimiz hücrelerden oluşuyoruz demek (isim fiil) bu... (s. 89)
- 6,7. O, araştırmacı olmak (isim fiil), tıp ve temel bilimler alanında henüz bilinmeyenleri keşfetmek (isim fiil) istiyordur. (s. 89)
8. Bu gibi sorulara yanıt bulabilmek (isim fiil) için uygulamacı değil, araştırmacı olmalıyım. (s. 90)
9. DNA ise tüm canlıların var olup gelişebilmek (isim fiil) için gereksinim duydukları genetik bilgileri taşıyan yapı. (s. 90)
10. Karşılaştığı zorluklardan yılmadı, insan DNA'sının kendini nasıl onardığını ya da neden onaramadığını anlamak (isim fiil) için çalışmayı sürdürdü. (s. 91)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 16, -dİk ekiyle 15, -(y)AcAk ekiyle 5, mİş ekiyle 3 olmak üzere toplam 39 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil ekleri -(y)An ve -dİk ekleridir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yolculuk için hazırlanan (sıfat fiil) yiyecek yani. (s. 88)
2. Yani sırtımı yasladığım bu ceviz ağacı, yerdeki otlar, vızıldayan (sıfat fiil) şu arı, sen, ben, ailem, arkadaşlarım, hepimiz hücrelerden oluşuyoruz demek bu... (s. 89)
3. Hücre denen (sıfat fiil) bu yapının içinde de o canlıya özgü genetik bilgiler bulunuyormuş. (s. 89)
4. İyi bir öğrenci olan (sıfat fiil) Aziz Sancar ilk ve ortaöğrenimini başarıyla tamamlar. (s. 89)
5. Ancak bir süre sonra yalnızca hâlihazırda bilinenleri (adlaşmış sıfat fiil) uygulayarak geçecek bir hayatın kendisine göre olmadığını anlar. (s. 89)
6. O, araştırmacı olmak, tıp ve temel bilimler alanında henüz bilinmeyenleri (adlaşmış sıfat fiil) keşfetmek istiyordur. (s. 89)
7. Laboratuvarında çalıştığı dönemde memeliler dışındaki canlıların DNA'ları üzerindeki bozulmaları onardığı öne sürülen (sıfat fiil) fotolizaz enzimi hakkında bir seminer verildiğini öğrenir. (s. 90)
8. Vücudumuzun işleyişine yardımcı olan (sıfat fiil) bazı maddelere enzim deniyor Simitçiğim. (s. 90)

9. DNA ise tüm canlıların var olup gelişebilmek için gereksinim duydukları genetik bilgileri taşıyan (sıfat fiil) yapı. (s. 90)

10. Peki bu enzimin işlevini biz insanlarda da gören (sıfat fiil) benzer bir mekanizma var mıdır? (s. 91)

11,12. Onlarca süren (sıfat fiil) disiplinli çalışmasının sonunda Aziz Sancar, morötesi ışıınımdan zarar gören (sıfat fiil) DNA moleküllerinin nasıl onarıldığını gösterdi. (s. 91)

13,14. Bu bilgi sayesinde kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan (sıfat fiil) ilaç ve yöntemlerin, örneğin sabah olduğunda uyanmamızı, gece olduğunda uykumuzun gelmesini sağlayan (sıfat fiil) insanın biyolojik saati dikkate alınarak doğru zamanlarda uygulandığında çok daha başarılı sonuçlar vereceğini ortaya koydu. (s. 91)

15. Bu çalışmalarıyla Aziz Sancar, aynı konu üzerinde çalışan (sıfat fiil) iki bilim insanıyla birlikte 2015 yılı Nobel Kimya Ödülü'ne layık görüldü. (s. 91)

16. Bu satırları okuyan (sıfat fiil) tüm okurlarımıza örnek olman ümidiyle çok ama çok teşekkürler. (s. 91)

Metinde -dık eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Aziz rahat rahat kitap okuyabileceği, ders çalışabileceği sessiz bir yer olduğu (sıfat fiil) için katediyormuş onca yolu. (s. 89)

2. Aziz, kendinden birkaç yaş büyük abisinin ortaokuldayken okuduğu (sıfat fiil) bir fen ve tabiat bilgisi ders kitabını karıştırmaya başlar. (s. 89)

3. Yani sırtımı yasladığım (sıfat fiil) bu ceviz ağacı, yerdeki otlar, vızıldayan şu arı, sen, ben, ailem, arkadaşlarım, hepimiz hücrelerden oluşuyoruz demek bu... (s. 89)

4. Ancak bir süre sonra yalnızca hâlihazırda bilinenleri uygulayarak geçecek bir hayatın kendisine göre olmadığını (sıfat fiil) anlar. (s. 89)

5. Bölgede iki yıldır neden bu kadar çok guatr hastasıyla karşılaştığıma (sıfat fiil) akıl erdiremiyorum. (s. 90)

6,7,8. Laboratuvarında çalıştığı (sıfat fiil) dönemde memeliler dışındaki canlıların DNA'ları üzerindeki bozulmaları onardığı (sıfat fiil) öne sürülen fotolizaz enzimi hakkında bir seminer verildiğini (sıfat fiil) öğrenir. (s. 90)

9. DNA ise tüm canlıların var olup gelişebilmek için gereksinim duydukları (sıfat fiil) genetik bilgileri taşıyan yapı. (s. 90)

10. Onu bulup nasıl çalıştığını (sıfat fiil) anlamalı. (s. 91)

11. Düşünsene Simitçiğim, insan DNA'sının kendini nasıl onardığı (sıfat fiil) anlaşılırsa pek çok hastalığa çare bulunabilir. (s. 91)

12,13,14. Karşılaştığı (sıfat fiil) zorluklardan yılmadı, insan DNA'sının kendini nasıl onardığını (sıfat fiil) ya da neden onaramadığını (sıfat fiil) anlamak için çalışmayı sürdürdü. (s. 91)

15. Onlarca süren disiplinli çalışmasının sonunda Aziz Sancar, morötesi ışıınımdan zarar gören DNA moleküllerinin nasıl onarıldığını (sıfat fiil) gösterdi. (s. 91)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Aziz rahat rahat kitap okuyabileceği (sıfat fiil), ders çalışabileceği (sıfat fiil) sessiz bir yer olduğu için katediyormuş onca yolu. (s. 89)

3. Ancak bir süre sonra yalnızca hâlihazırda bilinenleri uygulayarak geçecek (sıfat fiil) bir hayatın kendisine göre olmadığını anlar. (s. 89)

4. Kendisine araştırma olanakları sunacak (sıfat fiil) bir yerde çalışması gerek o zaman. (s. 90)

5. Bu bilgi sayesinde kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaç ve yöntemlerin, örneğin sabah olduğunda uyanmamızı, gece olduğunda uykumuzun gelmesini sağlayan insanın biyolojik saati dikkate alınarak doğru zamanlarda uygulandığında çok daha başarılı sonuçlar vereceğini (sıfat fiil) ortaya koydu. (s. 91)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Hadi anacığım, akşam yemekten önce dönmüş (sıfat fiil) olurum. (s. 88)

2. Henüz az çalışılmış (sıfat fiil) yeni bir konu bu. (s. 90)

3. Fotolizaz enzimi memeliler dışındaki pek çok canlıda ışığa tepki vererek devreye giriyor ve bu canlıların DNA yapılarında meydana gelmiş (sıfat fiil) hasarları onarıyor. (s. 91)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 3, -(y)ArAk ekiyle 4, -mAdAn ekiyle 2, -dİğİNdA ekiyle 6, -(y)Ip ekiyle 4 olmak üzere toplam 19 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -dİğİNdA ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Annesi, Aziz acıktığında yesin diye (zarf fiil) bir şeyler hazırlamış. (s. 88)

2. Aziz, okumak iyi de heybeni yine tıka basa (zarf fiil) kitapla doldurmuşsun. (s. 89)

3. Zeytingöz “Aa! İyi!” diye (zarf fiil) cevap verdi sanki. (s. 89)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ancak bir süre sonra yalnızca hâlihazırda bilinenleri uygulayarak (zarf fiil) geçecek bir hayatın kendisine göre olmadığını anlar. (s. 89)

2. Ve Aziz Sancar, elindeki tüm olanakları kullanarak (zarf fiil) Amerika Birleşik Devletleri'ne gider. (s. 90)

3. Fotolizaz enzimi memeliler dışındaki pek çok canlıda ışığa tepki vererek (zarf fiil) devreye giriyor ve bu canlıların DNA yapılarında meydana gelmiş hasarları onarıyor. (s. 91)

4. Bu bilgi sayesinde kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaç ve yöntemlerin, örneğin sabah olduğunda uyanmamızı, gece olduğunda uykumuzun gelmesini sağlayan insanın biyolojik saati dikkate alınarak (zarf fiil) doğru zamanlarda uygulandığında çok daha başarılı sonuçlar vereceğini ortaya koydu. (s. 91)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Küçük Aziz Sancar öğle sıcağı bastırmadan (zarf fiil) kendini birkaç kilometre uzaktaki üzüm bağına, oradaki erik ve ceviz ağaçlarının gölgesinin serinliğine atmak üzere evden çıkıyor. (s. 88)

2. Birazdan bağa varacağız ve kimse beni rahatsız etmeden (zarf fiil) çalışabileceğim. (s. 89)

Metinde -dİĞİNdA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Annesi, Aziz acıktığında (zarf fiil) yesin diye bir şeyler hazırlamış. (s. 88)

2. Yıllar sonra Mardin'e döndüğünde (zarf fiil) artık bir tıp doktorudur. (s. 89)

3. Mevcut araştırma yöntemleri aşama sağlamasında yetersiz kaldığında (zarf fiil) yeni, özgün yöntemler geliştirdi. (s. 91)

4,5,6. Bu bilgi sayesinde kanser hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaç ve yöntemlerin, örneğin sabah olduğunda (zarf fiil) uyanmamızı, gece olduğunda (zarf fiil) uykumuzun gelmesini sağlayan insanın biyolojik saati dikkate alınarak doğru zamanlarda uyulduğunda (zarf fiil) çok daha başarılı sonuçlar vereceğini ortaya koydu. (s. 91)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Şuradan bir sopa bulup (zarf fiil) çıkını onun ucuna bağladım mı hem kitaplarımı hem de yiyeceklerimi taşıyabiliriz, değil mi Zeytingöz? (s. 89)

2. Derin bir nefes alıp (zarf fiil) bir daha öksür bakalım amcacığım, şöyle iyice duyalım ciğerinin sesini. (s. 90)

3. DNA ise tüm canlıların var olup (zarf fiil) gelişebilmek için gereksinim duydukları genetik bilgileri taşıyan yapı. (s. 90)

4. Onu bulup (zarf fiil) nasıl çalıştığını anlamalı. (s. 91)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Hadi anacığım, akşam yemekten önce dönmüş olurum. (s. 88)

2. Yolculuk için hazırlanan yiyecek yani. (s. 88)

3. Şuradan bir sopa bulup çıkını onun ucuna bağladım mı hem kitaplarımı hem de yiyeceklerimi taşıyabiliriz, değil mi Zeytingöz? (s. 89)
4. O, araştırmacı olmak, tıp ve temel bilimler alanında henüz bilinmeyenleri keşfetmek istiyordur. (s. 89)
- 5,6. Bu gibi sorulara yanıt bulabilmek için uygulamacı değil, araştırmacı olmalıyım. (s. 90)
7. Kendisine araştırma olanakları sunacak bir yerde çalışması gerek o zaman. (s. 90)
8. Vücudumuzun işleyişine yardımcı olan bazı maddelere enzim deniyor Simitçiğim. (s. 90)
9. Örneğin mide salgısındaki enzimler yiyeceklerin sindirilmesini sağlıyor. (s. 90)
10. Aziz Sancar sonraki 40 yıl boyunca farklı üniversitelerde, bilimsel araştırma kurumlarında ve laboratuvarlarda bu soruya yanıt aradı. (s. 91)
- 11,12. Mevcut araştırma yöntemleri aşama sağlamasında yetersiz kaldığında yeni, özgün yöntemler geliştirdi. (s. 91)
13. O, araştırmacı olmak, tıp ve temel bilimler alanında henüz bilinmeyenleri keşfetmek istiyordur. (s. 89)

Tablo 4.35. *Bilim ve Teknoloji teması Parktaki Bilim metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	25	33
	-(y)Iş	1	
	-mAk	7	
Sıfat fiil	-(y)An	20	35
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	7	
	-(y)AcAk	4	
	-mIş	4	
Zarf fiil	-(y)A	-	23
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	6	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	6	
	-mAdAn	2	
	-(A)r... -mAz	-	

Tablo 4.35. (Devam) Bilim ve Teknoloji teması Parktaki Bilim metni fiilimsi dağılımı

-(y)IncA	-	
-dIkçA	-	
-dİğINdA	5	
-dİktAn sonra	1	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	3	
Toplam		91

Yasemin Şahin tarafından yazılan “Parktaki Bilim” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 33 isim fiil, 35 sıfat fiil ve 23 zarf fiil olmak üzere toplam 91 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün kullanımına rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. Kullanımı bakımından isim fiiller ve sıfat fiillerin sayısının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Parktaki oyuncakların betimlenmesinde ve bu oyuncakların işlevlerinin anlatılmasında fiilimsilerden faydalandığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi ekleri -mA ve -(y)An ekleridir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 25, -(y)Iş ekiyle 1, -mAk ekiyle 7 olmak üzere toplam 33 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Salıncakta sallanmak için birinin sizi itmesi (isim fiil) ya da kendinizi ayaklarınızla geriye doğru itmeniz (isim fiil) gerekir. (s. 96)

3. Kinetik enerji salıncığın ileri doğru yükselmesini (isim fiil) sağlar. (s. 97)

4,5. Sallanan salıncakta vücudunuzu ileri geri hareket ettirerek salıncığa enerji kazandırmaya (isim fiil) ve böylece sallanmaya (isim fiil) devam edersiniz. (s. 97)

6. Eğer sallanan salıncakta hiç hareket etmeden duracak olursanız salıncak, havanın direnci ve salıncığın kendi parçaları arasındaki sürtünmeden (isim fiil) dolayı enerjisini kaybeder ve bir süre sonra durur. (s. 97)

7. Yüksekteki bir cismi bıraktığınızdaysa düşmeye (isim fiil) başlar. (s. 97)
8. Salıncaktaki gibi sallanma (isim fiil) hareketine fizikte salınım, salınım yapan cisimlere de sarkaç denir. (s. 97)
9. Kaydırakta, kaymanızı (isim fiil) sağlayan kuvvet yer çekimidir. (s. 97)
- 10,11. Kaydırdan kaymak için kaydırağın tepesine çıkıp oturmanız (isim fiil) ve kendinizi yavaşça ileri itmeniz (isim fiil) yeterli olur. (s. 97)
12. Eğik düzlemin kaydıraktaki işlevi yavaşlamaya (isim fiil) yardımcı olmaktır. (s. 97)
13. Yere sert bir şekilde değil, yavaşça inmenizi (isim fiil) sağlar. (s. 97)
- 14,15. Eğik düzlemler günlük hayatta, ağır cisimleri yüksek yerlere çıkarmayı (isim fiil) ya da yüksek yerlerden indirmeyi (isim fiil) kolaylaştırmak için kullanılır.
- 16,17. Bu kuvvet kaydırdan kayarken hızımızı sınırlar ve ayaklarımızın yere temas etmesiyle (isim fiil) durmamıza (isim fiil) yardımcı olur. (s. 97)
18. Yer çekiminin de etkisiyle aşağıya doğru kaymaya (isim fiil) başladığımızda bu potansiyel enerji kinetik enerjiye dönüşür. (s. 97)
19. Ağırlıkları dengelemek için ağır olan kişinin kendini yukarı itmesi (isim fiil) gerekir. (s. 98)
20. Eğer böyle bir olanağınız olsaydı ağır biriyle hafif birinin dengede kalmasını (isim fiil) nasıl sağlardınız? (s. 98)
21. Desteğin yerinin ağır olan kişiye yakın olması (isim fiil) gerekir. (s. 98)
- 22,23. Parklarda dönerek eğlenmeyi (isim fiil) sağlayan oyuncakları hareket ettirebilmek için öncelikle birinin bu oyuncaklara itici kuvvet uygulayarak enerji aktarması (isim fiil) gerekir. (s. 98)
24. Sonrasında dönme (isim fiil) hareketi başlar. (s. 98)
25. Bu da sizi belli bir yöne dönmeye (isim fiil) zorlar. (s. 98)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Gelin, bu oyuncakların işleyişini (isim fiil) fizik kuralları açısından birlikte inceleyelim. (s. 96)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kısacası yapılan tüm hareketleri fizik kurallarıyla açıklamak (isim fiil) mümkün. (s. 96)
2. Salıncakta sallanmak (isim fiil) için birinin sizi itmesi ya da kendinizi ayaklarınızla geriye doğru itmeniz gerekir. (s. 96)
3. Kaydırdan kaymak (isim fiil) için kaydırağın tepesine çıkıp oturmanız ve kendinizi yavaşça ileri itmeniz yeterli olur. (s. 97)

4. Eğik düzlemin kaydıraktaki işlevi yavaşlamaya yardımcı olmaktır (isim fiil). (s. 97)
5. Eğik düzlemler günlük hayatta, ağır cisimleri yüksek yerlere çıkarmayı ya da yüksek yerlerden indirmeyi kolaylaştırmak (isim fiil) için kullanılır.
6. Ağırlıkları dengelemek (isim fiil) için ağır olan kişinin kendini yukarı itmesi gerekir. (s. 98)
7. Parklarda dönerek eğlenmeyi sağlayan oyuncakları hareket ettirebilmek (isim fiil) için öncelikle birinin bu oyuncaklara itici kuvvet uygulayarak enerji aktarması gerekir. (s. 98)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 20, -dİk ekiyle 7, -(y)AcAk ekiyle 4, -mİş ekiyle 4 olmak üzere toplam 35 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kısacası yapılan (sıfat fiil) tüm hareketleri fizik kurallarıyla açıklamak mümkün. (s. 96)
2. Sallanan (sıfat fiil) salıncakta vücudunuzu ileri geri hareket ettirerek salıncağa enerji kazandırmaya ve böylece sallanmaya devam edersiniz. (s. 97)
3. Eğer sallanan (sıfat fiil) salıncakta hiç hareket etmeden duracak olursanız salıncak, havanın direnci ve salıncağın kendi parçaları arasındaki sürtünmeden dolayı enerjisini kaybeder ve bir süre sonra durur. (s. 97)
4. Bir cisimde biriktiği kabul edilen (sıfat fiil) enerjiye potansiyel enerji denir. (s. 97)
- 5,6. Sarkaç, bir ipin ucuna bağlanan (sıfat fiil) bir kütleyle oluşturulan (sıfat fiil) düzenektir. (s. 97)
7. Salıncaktaki gibi sallanma hareketine fizikte salınım, salınım yapan (sıfat fiil) cisimlere de sarkaç denir. (s. 97)
8. Kaydırakta, kaymanızı sağlayan (sıfat fiil) kuvvet yer çekimidir. (s. 97)
9. Vücudunuza etki eden (sıfat fiil) yer çekimi kuvveti sayesinde yere doğru çekilirsiniz. (s. 97)
10. Peki kaymayan (sıfat fiil) kaydırak olabilir mi? (s. 97)
- 11,12. Kaydırdan kayan (sıfat fiil) kişinin üzerine etki eden (sıfat fiil) bir diğer kuvvet de sürtünmedir. (s. 97)
13. Tahterevallili iki ucunda birer oturak olan (sıfat fiil) uzun bir çubuk ve bu çubuğun tam ortasındaki bir destekten oluşur. (s. 98)

14. Eğer farklı ağırlıklardaki kişiler tahterevalliye oturursa ağır olan (sıfat fiil) kişinin bulunduğu uç aşağı iner. (s. 98)

15. Ağırlıkları dengelemek için ağır olan (sıfat fiil) kişinin kendini yukarı itmesi gerekir. (s. 98)

16. Bir çubuk ve bir destekten oluşan (sıfat fiil) düzeneklere kaldıraç denir. (s. 98)

17. Tahterevalli de desteği ortada bulunan (sıfat fiil) bir tür kaldıraçtır. (s. 98)

18. Desteğin yerinin ağır olan (sıfat fiil) kişiye yakın olması gerekir. (s. 98)

19. Parktaki Dönen (sıfat fiil) Oyuncaklar (s. 98)

20. Parklarda dönerek eğlenmeyi sağlayan (sıfat fiil) oyuncakları hareket ettirebilmek için öncelikle birinin bu oyuncaklara itici kuvvet uygulayarak enerji aktarması gerekir. (s. 98)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Salıncak, sahip olduğu (sıfat fiil) enerjiyle çıkabileceği en yüksek noktaya ulaştıktan sonra ağırlığının etkisiyle tekrar geriye doğru gelir. (s. 97)

2. Bir cisimde biriktiği (sıfat fiil) kabul edilen enerjiye potansiyel enerji denir. (s. 97)

3. Örneğin bir cismi bulunduğu (sıfat fiil) yerden alıp daha yüksek bir yere koyduğunuzda potansiyel enerjisi artar. (s. 97)

4. Sürtünme kuvveti iki yüzeyin birbirine temas ettiği (sıfat fiil) yerde oluşur ve hareketi engeller ya da harekete direnç oluşturur. (s. 97)

5. Eğer farklı ağırlıklardaki kişiler tahterevalliye oturursa ağır olan kişinin bulunduğu (sıfat fiil) uç aşağı iner. (s. 98)

6. Tahterevallide desteğin yerini değiştirebildiğinizi (sıfat fiil) düşünün. (s. 98)

7. Oyuncak size, oyuncağa tutunduğunuz (sıfat fiil) yerden oyuncağın merkezine doğru bir kuvvet uygular. (s. 98)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Salıncak, sahip olduğu enerjiyle çıkabileceği (sıfat fiil) en yüksek noktaya ulaştıktan sonra ağırlığının etkisiyle tekrar geriye doğru gelir. (s. 97)

2. Eğer sallanan salıncakta hiç hareket etmeden duracak (sıfat fiil) olursanız salıncak, havanın direnci ve salıncağın kendi parçaları arasındaki sürtünmeden dolayı enerjisini kaybeder ve bir süre sonra durur. (s. 97)

3. Eğer hiçbir direnç ve sürtünme olmasaydı salıncakta hiç durmadan sonsuza kadar sallanabileceğinizi (sıfat fiil) biliyor muydunuz? (s. 97)

4. Tabii, gideceğiniz (sıfat fiil) mesafeyi de uzatarak işe daha fazla eğlence de katmış olur. (s. 97)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Ayaklarımızla geri geri gidip salıncağı belirli bir yüksekliğe getirdiğinizde ona potansiyel enerji kazandırmış (sıfat fiil) yani onda enerji biriktirmiş (sıfat fiil) olursunuz. (s. 96)

3. Birikmiş (sıfat fiil) enerji hareket enerjisine dönüşür. (s. 97)

4. Tabii, gideceğiniz mesafeyi de uzatarak işe daha fazla eğlence de katmış (sıfat fiil) olur. (s. 97)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 6, -ken ekiyle 6, -mAdAn ekiyle 2, -dİğINdA ekiyle 5, dİktAn sonra ekiyle 1, -(y)İp ekiyle 3 olmak üzere toplam 23 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)ArAk, -ken ve -dİğINdA ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sallanan salıncakta vücudunuzu ileri geri hareket ettirerek (zarf fiil) salıncağa enerji kazandırmaya ve böylece sallanmaya devam edersiniz. (s. 97)

2. Tabii, gideceğiniz mesafeyi de uzatarak (zarf fiil) işe daha fazla eğlence de katmış olur. (s. 97)

3. Desteğin yeri kişilerin ağırlıklarına bağlı olarak (zarf fiil) değişir. (s. 98)

4,5. Parklarda dönerek (zarf fiil) eğlenmeyi sağlayan oyuncakları hareket ettirebilmek için öncelikle birinin bu oyuncaklara itici kuvvet uygulayarak (zarf fiil) enerji aktarması gerekir. (s. 98)

6. Bu kuvvet merkezci kuvvet olarak (zarf fiil) adlandırılır. (s. 98)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3,4,5. Yürürken (zarf fiil), koşarken (zarf fiil), oyun parkında oyunarken (zarf fiil), yemek yerken (zarf fiil), dans ederken (zarf fiil)... (s. 96)

6. Bu kuvvet kaydırdan kayarken (zarf fiil) hızımızı sınırlar ve ayaklarımızın yere temas etmesiyle durmamıza yardımcı olur. (s. 97)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Eğer sallanan salıncakta hiç hareket etmeden (zarf fiil) duracak olursanız salıncak, havanın direnci ve salıncağın kendi parçaları arasındaki sürtünmeden dolayı enerjisini kaybeder ve bir süre sonra durur. (s. 97)

2. Eğer hiçbir direnç ve sürtünme olmasaydı salıncakta hiç durmadan (zarf fiil) sonsuza kadar sallanabileceğinizi biliyor muydunuz? (s. 97)

Metinde -dİğİNdA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ayaklarınızla geri geri gidip salınacağı belirli bir yüksekliğe getirdiğinizde(zarf fiil) ona potansiyel enerji kazandırmış yani onda enerji biriktirmiş olursunuz. (s. 96)

2. Ayaklarınızı yerden kaldırdığınızda (zarf fiil) yer çekiminin etkisiyle potansiyel enerji hareket enerjisine yani kinetik enerjiye dönüşür. (s. 96, 97)

3. Örneğin bir cismi bulunduğu yerden alıp daha yüksek bir yere koyduğunuzda (zarf fiil) potansiyel enerjisi artar. (s. 97)

4. Yüksekteki bir cismi bıraktığınızdaysa (zarf fiil) düşmeye başlar. (s. 97)

5. Yer çekiminin de etkisiyle aşağıya doğru kaymaya başladığınızda (zarf fiil) bu potansiyel enerji kinetik enerjiye dönüşür. (s. 97)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Salıncak, sahip olduğu enerjiyle çıkabileceği en yüksek noktaya ulaştıktan sonra (zarf fiil) ağırlığının etkisiyle tekrar geriye doğru gelir. (s. 97)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ayaklarınızla geri geri gidip (zarf fiil) salınacağı belirli bir yüksekliğe getirdiğinizde ona potansiyel enerji kazandırmış yani onda enerji biriktirmiş olursunuz. (s. 96)

2. Örneğin bir cismi bulunduğu yerden alıp (zarf fiil) daha yüksek bir yere koyduğunuzda potansiyel enerjisi artar. (s. 97)

3. Kaydıraktan kaymak için kaydırağın tepesine çıkıp (zarf fiil) oturmanız ve kendinizi yavaşça ileri itmeniz yeterli olur. (s. 97)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Yürürken, koşarken, oyun parkında oynarken, yemek yerken, dans ederken... (s. 96)

2. Gelin, bu oyuncakların işleyişini fizik kuralları açısından birlikte inceleyelim. (s. 96)

3. Eğer sallanan salıncakta hiç hareket etmeden duracak olursanız salıncak, havanın direnci ve salınacağın kendi parçaları arasındaki sürtünmeden dolayı enerjisini kaybeder ve bir süre sonra durur. (s. 97)

4. Eğer hiçbir direnç ve sürtünme olmasaydı salıncakta hiç durmadan sonsuza kadar sallanabileceğinizi biliyor muydunuz? (s. 97)

5. Her cismin sürtünmesi farklıdır. (s. 97)

6, 7. Zımpara gibi pürüzlü yüzeylerde sürtünme çokken buz gibi pürüzsüz yüzeylerde sürtünme azdır. (s. 97)

8. Kaydıraktan kayan kişinin üzerine etki eden bir diğer kuvvet de sürtünmedir. (s. 97)

9. Sürtünme kuvveti iki yüzeyin birbirine temas ettiği yerde oluşur ve hareketi engeller ya da harekete direnç oluşturur. (s. 97)

Tablo 4.36. *Birey ve Toplum teması Kaldırımlar metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	1
	-(y)Iş	-	
	-mAk	1	
Sıfat fiil	-(y)An	3	6
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	1	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	2	
Zarf fiil	-(y)A	-	3
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	1	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	1	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	-	
	-dIkAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			10

Necip Fazıl Kısakürek tarafından yazılan şiir türündeki “Kaldırımlar” adlı metin incelendiğinde 1 isim fiil, 6 sıfat fiil ve 3 zarf fiil olmak üzere 10 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve sıfat fiillerin metinde betimleme yaptığı görülmektedir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin bulundukları cümlelere zaman ve durum

anlamı kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün isim fiil olduğu görülmektedir. En fazla kullanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -(y)An ekidir. Metinde yalnızca -mAk, -(y)An, -dIk, -mİş, -mAdAn, -(y)IncA, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin türlerinde ve biçimlerinde fiilimsi kullanımının görülmesi bakımından uygun olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mAk ekiyle kurulmuş 1 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bana düşmez can vermek (isim fiil), yumuşak bir kucakta; (s. 117)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 3, -dIk ekiyle 1, -mİş ekiyle 2 olmak üzere toplam 6 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklerle göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yolumun karanlığa saplanan (sıfat fiil) noktasında, (s. 116)
2. Sanki beni bekleyen (sıfat fiil) bir hayal görüyorum. (s. 116)
3. Kaldırımlar, içimde kıvrılan (sıfat fiil) bir lisandır. (s. 116)

Metinde -dIk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Ben bu kaldırımların emzirdiği (sıfat fiil) çocuğum! (s. 117)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Gözüne mil çekilmiş (sıfat fiil) bir âmâ gibi evler. (s. 116)
2. Kaldırımlar, içimde yaşamış (sıfat fiil) bir insandır. (s. 116)

Zarf fiil

Metinde -mAdAn ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklerle göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yürüyorum, arkama bakmadan (zarf fiil) yürüyorum. (s. 116)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince (zarf fiil) sesi; (s. 116)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Dalıp (zarf fiil), sokaklar kadar esrarlı bir uykuya, (s. 117)

Tablo 4.37. *Birey ve Toplum teması Portakal metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	5	11
	-(y)Iş	-	
	-mAk	6	
Sıfat fiil	-(y)An	1	6
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	2	
	-dIk	3	
	-(y)AcAk	-	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	4	17
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	1	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	2	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	3	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	2	
	-dIkAn sonra	1	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	4	
Toplam			34

Mustafa Çiftçi tarafından yazılan “Portakal” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 11 isim fiil, 6 sıfat fiil ve 17 zarf fiil olmak üzere 34 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep, durum ve zaman anlamı kattığı gözlemlenmiştir. İsim fiillerin ve sıfat fiillerin kullanım sayısının birbirine yakın

olduğu fakat isim fiillerin daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri isim fiil eklerinden -mA ve -mAk ekleridir. -(y)Iş, -(y)AsI, -mAz, -(y)AcAk, -mIş, -cAsInA, -(y)All, -mAksIzIn, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -dİkçA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi öğreniminde kullanılmaya uygun olduğu, özellikle zarf fiillerin öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 5, -mAk ekiyle 6 olmak üzere toplam 11 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. “Siz benim yavrularımın yavrususunuz, sizin okumanız (isim fiil) lazım.” (s. 122)
2. Ne okuması (isim fiil), nasıl olacak, hiçbir şey bilmiyoruz. (s. 122)
3. Öğlendi, akşamdı derken bizim yeme (isim fiil) işi düzene girdi. (s. 123)
4. Sonra ne olduysa ağlamaya (isim fiil) başladım. (s. 124)
5. Ne aç kalması (isim fiil) aslanım, öyle düşünme. (s. 124)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Akşam oldu mu kendi minderinin dışında bir yere oturmak (isim fiil) yok. (s. 122)
2. Kıpırdamak (isim fiil) bile yok. (s. 122)
3. Eğer bu yemek işi böyle olcaksa okumakta (isim fiil) ne var. (s. 123)
- 4,5. Köyde yemek (isim fiil) yok, içmek (isim fiil) yok kardeşim... (s. 123)
6. Sevmemek (isim fiil) ne kelime, ben portakalı nasıl sevdim. (s. 123)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 1, -(A)r ekiyle 2, -dİk ekiyle 3 olmak üzere toplam 6 sıfat fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Sırası gelip de evlenen (sıfat fiil) olduğunda oda eklemiş. (s. 122)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümle şudur:

- 1,2. Elif’i koklar (sıfat fiil) gibi, anamı koklar (sıfat fiil) gibi koklarım... (s. 124)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ekmeğe katık ettiğin (sıfat fiil) ne ki zaten; çökelek, turşu, soğan, bulursan pekmez... (s. 122)

2. Yatılı dedikleri (sıfat fiil) yer kocaman bina. (s. 122)
3. “İstediğin (sıfat fiil) kadar al.” (s. 123)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 4, -(y)ArAk ekiyle 1, -ken ekiyle 2, -(y)IncA ekiyle 3, dİğINdA ekiyle 2, -dİktAn sonra ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 4 olmak üzere toplam 17 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)A ve -(y)Ip ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Su bile içmedim şişmeyeğim diye (zarf fiil)... (s. 123)
2. Tadını sevmesem diye (zarf fiil). (s. 123)
3. Adını yanlış derim diye (zarf fiil) utanıyorum. (s. 123)
4. Elif suyunu döke döke (zarf fiil) yedi. (s. 124)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Dedem kimseyi göndermemiş yanından, “Hepiniz buradasınız, bizim tek başına toprağımız kimseyi doyurmaz.” diyerek (zarf fiil) dört oğlunu da aynı bahçenin içinde tutmuş. (s. 122)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Öğlendi, akşamdı derken (zarf fiil) bizim yeme işi düzene girdi. (s. 123)
2. Giderken (zarf fiil) anama portakal götürdüm... (s. 123)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İlkokul bitince (zarf fiil) dedem babamı, bir de Hasan emmimi yanına çağırdı. (s. 122)
2. Atınca (zarf fiil) nereye atacaklar ki köye atacaklar. (s. 123)
3. Anam beni görünce (zarf fiil) nasıl sarıldı. (s. 123)

Metinde -dİğINdA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sırası gelip de evlenen olduğunda (zarf fiil) oda eklemiş. (s. 122)
2. İlk aldığımda (zarf fiil) dedim ki “Bu kaç kişilik? Yani bunu bir tek ben mi yiyeceğim?” Arkadaşlarım gülustüler. (s. 122)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yedikten sonra (zarf fiil) elimi de yıkamadım. (s. 123)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sırası gelip (zarf fiil) de evlenen olduğunda oda eklemiş. (s. 122)
2. İçeriye geçip (zarf fiil) konuştular. (s. 122)
3. “Sınava girip (zarf fiil) kazanacaksın, yatılı olacaksın.” dediler. (s. 122)

4. Ben böyle bir şey görmemişim, sıraya girip (zarf fiil) yemek alıyoruz. (s. 122)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Sofrada azıcık başını çevirsen önündeki ekmek kaybolur. (122)
2. Ekmeğe katık ettiğin ne ki zaten; çökelek, turşu, soğan, bulursan pekmez... (122)
3. Öbürleri ekmeği kafasına yiyor amma sizde iş var. (122)
4. Esas mesele bina değil, okul değil, esas mesele yemek. (122)
5. Eğer bu yemek işi böyle olacaksa okumakta ne var. (123)
6. Bir gün yemekte bir şey verdiler. (123)

Tablo 4.38. *Birey ve Toplum teması Dilimiz Kuşatma Altında metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	9	17
	-(y)Iş	-	
	-mAk	8	
Sıfat fiil	-(y)An	14	31
	-(y)AsI	-	
	-mAz	1	
	-(A)r	1	
	-dIk	9	
	-(y)AcAk	1	
	-mIş	5	
Zarf fiil	-(y)A	3	11
	-cAsInA	1	
	-(y)ArAk	4	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	2	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			59

Deniz Banoğlu tarafından yazılan “Dilimiz Kuşatma Altında” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 17 isim fiil, 31 sıfat fiil ve 11 zarf fiil olmak üzere toplam 59 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğinerastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil, en az kullanılan fiilimsi türünün ise zarf fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -(y)An ekidir. Sıfat fiillerin metinde betimleme yaptığı, zarf fiillerin ise bulundukları cümlelere sebep, durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. -(y)AsI, -(y)AlI, -mAksIzIn, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dİğINdA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiillerin öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 9, -mAk ekiyle 8 olmak üzere toplam 17 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanoğlunun toplumsal yaşamında, ilişkilerinde, “sevgi”nin var olma (isim fiil) gerekliliği bana göre değişmez kuraldır ya da öyle olmalıdır. (s. 130)
2. Osmanlıcadan, Acemceden alıntı sözcüklerden arındırılmış bir “Türkçe”yi yerleştirmek uğruna Cumhuriyet’ten günümüze yapılan çalışmalar (isim fiil) süredursun, “Türk dili” şimdi de yepyeni bir tehditle karşı karşıya: Küreselleşme adına, İngilizcenin kuşatması altında, giderek benliğinden, özünden uzaklaşıyor. (s.130)
3. Harfleri İngilizce telaffuzu ile dillendirmeye (isim fiil) başladık. (s. 130)
4. Ayaküstü lokantaya yakıştırılan “Şip Şak” gibi güzel bir ad, ne hikmetse İngilizce olarak Ship Shak (uydurma (isim fiil) bir İngilizce) yazılabiliyor. (s. 131)
5. En güzel, doğru Türkçenin, yaygın bir iletişim aracı olan televizyon kanallarından halkımıza sunulması (isim fiil) gerekirken dilimizin tam anlamıyla linç edildiğine tanık oluyoruz. (s. 131)
- 6,7. Anadolu halkının kendi şivesiyle konusması (isim fiil) doğal ama gerekli ve doğru olan halkımızın iletişim araçlarıyla doğru ve güzel Türkçeye özendirilmesi (isim fiil) değil midir? (s. 131)
- 8,9. Bir ulusu ulus yapan temel ögenin dil olduğunu, ulusu parçalamaya (isim fiil) götüren yolun da önce “kültür ve dil”in yozlaşmasından (isim fiil) başladığını unutmayalım! (s. 131)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3,4. Bir şeyi sahiplenmek (isim fiil), korumak (isim fiil), geliştirmek (isim fiil), sürdürebilir kılabilmek (isim fiil) için yüreğimize, beynimize silinmemecesine yerleştireceğimiz duygu “sevgi”dir. (s. 130)

5. Nereye mi varmak (isim fiil) istiyorum? (s. 130)

6. Öyle görüyorum ki biz kendi “dilimizi”, konuştuğumuz, yazdığımız, insanlarla ilişki kurmakta (isim fiil) aracı olan Türkçemizi sevmiyoruz. (s. 130)

7. Osmanlıcadan, Acemceden alıntı sözcüklerden arındırılmış bir “Türkçe”yi yerleştirmek (isim fiil) uğruna Cumhuriyet’ten günümüze yapılan çalışmalar süredursun, “Türk dili” şimdi de yepyeni bir tehditle karşı karşıya: Küreselleşme adına, İngilizcenin kuşatması altında, giderek benliğinden, özünden uzaklaşıyor. (s. 130)

8. Hemen her yerli dizide, sanatçıları yöresel dilde konuşturmak (isim fiil) yaygın hâle gelmiş durumda. (s. 131)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 14, -mAz ekiyle 1, -(A)r ekiyle 1, -dİk ekiyle 9, -(y)AcAk ekiyle 1, -mİş ekiyle 5 olmak üzere toplam 31 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Öyle görüyorum ki biz kendi “dilimizi”, konuştuğumuz, yazdığımız, insanlarla ilişki kurmakta aracı olan (sıfat fiil) Türkçemizi sevmiyoruz. (s. 130)

2. Osmanlıcadan, Acemceden alıntı sözcüklerden arındırılmış bir “Türkçe”yi yerleştirmek uğruna Cumhuriyet’ten günümüze yapılan (sıfat fiil) çalışmalar süredursun, “Türk dili” şimdi de yepyeni bir tehditle karşı karşıya: Küreselleşme adına, İngilizcenin kuşatması altında, giderek benliğinden, özünden uzaklaşıyor. (s. 130)

3. Başka hiçbir dilde görülmeyen (sıfat fiil) bir buluşla (!) yabancı dillere özenilerek müthiş bir yaratıcılık örnekleniyor. (s. 130)

4. Ayaküstü lokantaya yakıştırılan (sıfat fiil) “Şip Şak” gibi güzel bir ad, ne hikmetse İngilizce olarak Ship Shak (uydurma bir İngilizce) yazılabiliyor. (s. 131)

5. Bununla da yetinilmiyor, açılan (sıfat fiil) hemen her alışveriş mağazasına, lokantaya, iş yerlerine İngilizce adlar veriliyor. (s. 131)

6. Elinizde bir broşür; “why-b”, (vay be yerine) sunulan (sıfat fiil) ürünün sloganı da şöyle: Move your life! (Muv yor layf) (s. 131)

7,8. Bu paket servisi yapan (sıfat fiil) lokantanın sunduğu yemekler de sanmayın ki İngiliz ya da yabancı mutfağının ürünleri, hepsi Türk mutfağından... neymiş, “why-b” okunduğu zaman, hem İngilizce hem Türkçede anlamı olan (sıfat fiil) bir sözcükmüş! (s. 131)

9. Bizans döneminde Konstantinople’den değışe değışe günümüze İstanbul diye gelen (sıfat fiil) güzelim kentimizin adı, New İstanbul ya da The İstanbul oluvermiş... (s. 131)

10. En güzel, doğru Türkçenin, yaygın bir iletişim aracı olan (sıfat fiil) televizyon kanallarından halkımıza sunulması gerekirken dilimizin tam anlamıyla linç edildiğine tanık oluyoruz. (s. 131)

11. Anadolu halkının kendi şivesiyle konuşması doğal ama gerekli ve doğru olan (sıfat fiil) halkımızın iletişim araçlarıyla doğru ve güzel Türkçeye özendirilmesi değil midir? (s. 131)

12. Reklamı yapan (sıfat fiil) kız Portekizce konuşurken Türkçesi altyazıdan veriliyor. (s. 131)

13,14. Bir ulusu ulus yapan (sıfat fiil) temel ögenin dil olduğunu, ulusu parçalamaya götüren (sıfat fiil) yolun da önce “kültür ve dil”in yozlaşmasından başladığını unutmayalım! (s. 131)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. İnsanoğlunun toplumsal yaşamında, ilişkilerinde, “sevgi”nin var olma gerekliliği bana göre değışmez (sıfat fiil) kuraldır ya da öyle olmalıdır. (s. 130)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir şeyi sahiplenmek, korumak, geliştirmek, sürdürebilir (sıfat fiil) kılabilmek için yüreğimize, beynimize silinmemecesine yerleştireceğimiz duygu “sevgi”dir. (s. 130)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Konuştüğümüz (sıfat fiil) Türk diline, dilimize, ana dilimize... (s. 130)

2,3. Öyle görüyorum ki biz kendi “dilimizi”, konuştüğümüz (sıfat fiil), yazdığımız (sıfat fiil), insanlarla ilişki kurmakta aracı olan Türkçemizi sevmiyoruz. (s. 130)

4. Neden mi? Seviyor olsaydık, dilimize özen gösteriyor olsaydık çocuğumuza gösterdiğimiz (sıfat fiil) ilgiyi, sevgiyi, özeni, emeği “Türk diline” vermiş, verebilmiş olsaydık bugünkü duruma düşmezdik. (s. 130)

5,6. Bu paket servisi yapan lokantanın sunduğu (sıfat fiil) yemekler de sanmayın ki İngiliz ya da yabancı mutfağının ürünleri, hepsi Türk mutfağından... neymiş, “why-b” okunduğu (sıfat fiil) zaman, hem İngilizce hem Türkçede anlamı olan bir sözcükmüş! (s. 131)

7. En güzel, doğru Türkçenin, yaygın bir iletişim aracı olan televizyon kanallarından halkımıza sunulması gerekirken dilimizin tam anlamıyla linç edildiğine (sıfat fiil) tanık oluyoruz. (s. 131)

8,9. Bir ulusu ulus yapan temel ögenin dil olduğunu (sıfat fiil), ulusu parçalamaya götüren yolun da önce “kültür ve dil”in yozlaşmasından başladığını (sıfat fiil) unutmayalım! (s. 131)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir şeyi sahiplenmek, korumak, geliştirmek, sürdürebilir kılabilmek için yüreğimize, beynimize silinmemecesine yerleştireceğimiz (sıfat fiil) duygu “sevgi”dir. (s. 130)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çocuğumuzu sevmezsek onu topluma çeşitli sorunlarıyla tek başına terk etmiş (sıfat fiil) oluruz, bu böylece sürüp gider. (s. 130)

2,3. Neden mi? Seviyor olsaydık, dilimize özen gösteriyor olsaydık çocuğumuza gösterdiğimiz ilgiyi, sevgiyi, özeni, emeği “Türk diline” vermiş (sıfat fiil), verebilmiş (sıfat fiil) olsaydık bugünkü duruma düşmezdik. (s. 130)

4. Osmanlıcadan, Acemceden alıntı sözcüklerden arındırılmış (sıfat fiil) bir “Türkçe”yi yerleştirmek uğruna Cumhuriyet’ten günümüze yapılan çalışmalar süredursun, “Türk dili” şimdi de yepyeni bir tehditle karşı karşıya: Küreselleşme adına, İngilizcenin kuşatması altında, giderek benliğinden, özünden uzaklaşıyor. (s. 130)

5. Hemen her yerli dizide, sanatçıları yöresel dilde konuşturmak yaygın hâle gelmiş (sıfat fiil) durumda. (s. 131)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 3, -cAsInA ekiyle 1, -(y)ArAk ekiyle 4, -ken ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 11 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Taksim, “Taxim” diye (zarf fiil) yazılıyor. (s. 130)

2,3. Bizans döneminde Konstantinople’den değişe değişe (zarf fiil) günümüze İstanbul diye (zarf fiil) gelen güzelim kentimizin adı, New İstanbul ya da The İstanbul oluvermiş... (s. 131)

Metinde -cAsInA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir şeyi sahiplenmek, korumak, geliştirmek, sürdürebilir kılabilmek için yüreğimize, beynimize silinmemecesine (zarf fiil) yerleştireceğimiz duygu “sevgi”dir. (s. 130)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Osmanlıcadan, Acemceden alıntı sözcüklerden arındırılmış bir “Türkçe”yi yerleştirmek uğruna Cumhuriyet’ten günümüze yapılan çalışmalar süredursun, “Türk dili” şimdi de

yepyeni bir tehditle karşı karşıya: Küreselleşme adına, İngilizcenin kuşatması altında, giderek (zarf fiil) benliğinden, özünden uzaklaşıyor. (s. 130)

2. Kimi aydınlarımız, yazarlarımız, çizerlerimiz, basınımız, sanatçılarımız, televizyon kanallarımız, reklamcılarımız, sözün kısası hemen hepimizin katkısıyla (!) dilimiz giderek (zarf fiil) “yozlaştırılıyor”. (s. 130)

3. Başka hiçbir dilde görülmeyen bir buluşla (!) yabancı dillere özenilerek (zarf fiil) müthiş bir yaratıcılık örnekleniyor. (s. 130)

4. Ayaküstü lokantaya yakıştırılan “Şip Şak” gibi güzel bir ad, ne hikmetse İngilizce olarak (zarf fiil) Ship Shak (uydurma bir İngilizce) yazılabiliyor. (s. 131)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır.

1. En güzel, doğru Türkçenin, yaygın bir iletişim aracı olan televizyon kanallarından halkımıza sunulması gerekirken (zarf fiil) dilimizin tam anlamıyla linç edildiğine tanık oluyoruz. (s. 131)

2. Reklamı yapan kız Portekizce konusurken (zarf fiil) Türkçesi alt yazıdan veriliyor. (s. 131)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur.

1. Çocuğumuzu sevmezsek onu topluma çeşitli sorunlarıyla tek başına terk etmiş oluruz, bu böylece sürüp (zarf fiil) gider. (s. 130)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1,2,3. Osmanlıcadan, Acemceden alıntı sözcüklerden arındırılmış bir “Türkçe”yi yerleştirmek uğruna Cumhuriyet’ten günümüze yapılan çalışmalar süredursun, “Türk dili” şimdi de yepyeni bir tehditle karşı karşıya: Küreselleşme adına, İngilizcenin kuşatması altında, giderek benliğinden, özünden uzaklaşıyor. (130)

4. Başka hiçbir dilde görülmeyen bir buluşla (!) yabancı dillere özenilerek müthiş bir yaratıcılık örnekleniyor. (130)

5. Bu paket servisi yapan lokantanın sunduğu yemekler de sanmayın ki İngiliz ya da yabancı mutfağının ürünleri, hepsi Türk mutfağından... neymiş, “why-b” okunduğu zaman, hem İngilizce hem Türkçede anlamı olan bir sözcükmüş! (131)

Tablo 4.39. Zaman ve Mekân teması Eşref Saat metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	9	21
	-(y)Iş	2	
	-mAk	10	

Tablo 4.39. (Devam) Zaman ve Mekân teması Eşref Saat metni fiilimsi dağılımı

Sıfat fiil	-(y)An	12	40
	-(y)AsI	-	
	-mAz	3	
	-(A)r	3	
	-dIk	18	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	2	
Zarf fiil	-(y)A	2	11
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	1	
	-(A)r... -mAz	1	
	-(y)IncA	3	
	-dIkçA	1	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	3	
Toplam			72

Şevket Rado tarafından yazılan “Eşref Saat” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 21 isim fiil, 40 sıfat fiil ve 11 zarf fiil olmak üzere 72 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil, en az kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla kullanılan ek sıfat fiil eklerinden -dIk ekidir. Sıfat fiillerin betimleme yaptığı, zarf fiillerin ise bulundukları cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. -(y)AsI, -cAsInA, -(y)ArAk, -(y)Alı, -mAksIzIn, -ken, -dİğINdA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 9, -(y)İş ekiyle 2, -mAk ekiyle 10 olmak üzere toplam 21 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sonra gece, o uçsuz bucaksız gece, kendi hayatını sürmeye (isim fiil) başlar. (s. 150)
2. Dünya nimetlerinin lezzetlerine kendilerini kaptırmış olanlar öğle vaktinin gelmesini (isim fiil) iple çekerler... (s. 150)
3. İnsanların kaderleri o saatlerde değişir, talih o saatlerde adamın yüzüne gülmeye (isim fiil) başlar. (s. 151)
- 4,5. Demek bütün mesele eşref saatin gelmesine (isim fiil) veya o saatin geldiğini anlamaya (isim fiil) bağlı öyle mi? (s. 151)
6. Hatta ben öyle zannediyorum ki eşref saat görünmez kuvvetlerin, esrarlı hesapların, içinden çıkılmaz bilmecelerin işlettiği bir saat değil, insanların bizzat kendileri tarafından işletilen veya sadece dikkatli olmaları (isim fiil) sayesinde geldiği kolayca fark edilen bir saattir. (s. 151)
7. Ama dikkatli olmayan, kendini hayatın akışına bırakmış veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye (isim fiil) çalışan insan, eşref saatin geldiğini fark etmek şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini bile görmez. (s. 151)
8. Bizim gücümüz oralara yetmediği için sadece gündelik hayatımızda hatta aile hayatımızda yer alan ufak tefek eşref saatlerden, daha doğrusu birbirimizin eşref saatlerini kollamanın (isim fiil) sırlarından bahsedeceğim. (s. 151)
9. Biraz sabır göstermek, biraz dikkatli davranmak, insanların bam teline dokunmamaya (isim fiil) çalışmak evinizde eşref saati sık sık çaldırmak için kâfidir. (s. 151)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Güneşin batışı (isim fiil) insana tuhaf bir hüznü verir. (s. 150)
2. Ama dikkatli olmayan, kendini hayatın akışına (isim fiil) bırakmış veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye çalışan insan, eşref saatin geldiğini fark etmek şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini bile görmez. (s. 151)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dünyayı sabahın saat beşinde, kurtlar, kuşlar henüz uyanmadan tabiat daha mahmurken seyretmek (isim fiil) ancak o yaşlarda tadına varılır zevklerdendir. (s. 150)
2. Demek (isim fiil) bütün mesele eşref saatin gelmesine veya o saatin geldiğini anlamaya bağlı öyle mi? (s. 151)

3. Ama dikkatli olmayan, kendini hayatın akışına bırakmış veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye çalışan insan, eşref saatin geldiğini fark etmek (isim fiil) şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini bile görmez. (s. 151)

4,5,6. Sırasını getirmek (isim fiil) de eşref saati bulmak (isim fiil) demektir (isim fiil). (s. 151)

7,8,9,10. Biraz sabır göstermek (isim fiil), biraz dikkatli davranmak (isim fiil), insanların bam teline dokunmamaya çalışmak (isim fiil) evinizde eşref saati sık sık çaldırmak (isim fiil) için kâfidir. (s. 151)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 12, -mAz ekiyle 3, -(A)r ekiyle 3, -dİk ekiyle 18, -(y)AcAk ekiyle 2, -mİş ekiyle 2 olmak üzere toplam 40 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Şair tabiatlı olanlar (adlaşmış sıfat fiil) akşam saatlerini severler. (s. 150)
2. En çok kendi kendimizle kaldığımız saatler giden (sıfat fiil) günün arkasından gecenin ağır ağır geldiği, daha doğrusu gündüzlerin bizleri gecelere devrettiği(sıfat fiil) o saatlerdir. (s. 150)
3. Evet, şair tabiatlı olanlar (adlaşmış sıfat fiil) akşam saatlerini severler. (s. 150)
4. Dünya nimetlerinin lezzetlerine kendilerini kaptırmış olanlar (adlaşmış sıfat fiil) öğle vaktinin gelmesini iple çekerler... (s. 150)
5. Öğle yemeğinden sonra gelen (sıfat fiil) rehabetin tadı hiçbir gece uykusunda bulunmaz. (s. 150)
6. İnsanlar için en iyi saat muhakkak ki şu nasıl işlediği pek de bilinmeyen (sıfat fiil), adına “eşref saat” dediğimiz saattir. (s. 150)
7. Asırlarca ve asırlarca geçit vermeyen (sıfat fiil) dumanlı dağlar bile eşref saat gelince delinir, treniniz onun bağrından düdüğünü öttüre öttüre geçer gider. (s. 151)
- 8,9. Hatta ben öyle zannediyorum ki eşref saat görünmez kuvvetlerin, esrarlı hesapların, içinden çıkılmaz bilmecelerin işlettiği bir saat değil, insanların bizzat kendileri tarafından işletilen (sıfat fiil) veya sadece dikkatli olmaları sayesinde geldiği kolayca fark edilen (sıfat fiil) bir saattir. (s. 151)

10,11. Ama dikkatli olmayan (sıfat fiil), kendini hayatın akışına bırakmış veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye çalışan (sıfat fiil) insan, eşref saatin geldiğini fark etmek şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini bile görmez. (s. 151)

12. Bizim gücümüz oralara yetmediği için sadece gündelik hayatımızda hatta aile hayatımızda yer alan (sıfat fiil) ufak tefek eşref saatlerden, daha doğrusu birbirimizin eşref saatlerini kollamanın sırlarından bahsedeceğim. (s. 151)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ama o gelince en çetin meselelerinizi tereyağından kıl çeker gibi hâller, en çıkılmaz (sıfat fiil) davaların içinden tüy gibi hafif çıkarsınız... (s. 151)

2,3. Hatta ben öyle zannediyorum ki eşref saat görünmez (sıfat fiil) kuvvetlerin, esrarlı hesapların, içinden çıkılmaz (sıfat fiil) bilmecelerin işlettiği bir saat değil, insanların bizzat kendileri tarafından işletilen veya sadece dikkatli olmaları sayesinde geldiğikolayca fark edilen bir saattir. (s. 151)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ama yaş ilerledikçe insanlar sabah saatlerini sever (sıfat fiil) olurlar. (s. 150)

2. Dünyayı sabahın saat beşinde, kurtlar, kuşlar henüz uyanmadan tabiat daha mahmurken seyretmek ancak o yaşlarda tadına varılır (sıfat fiil) zevklereindir. (s. 150)

3. Ama o gelince en çetin meselelerinizi tereyağından kıl çeker (sıfat fiil) gibi hâller, en çıkılmaz davaların içinden tüy gibi hafif çıkarsınız... (s. 151)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3. En çok kendi kendimizle kaldığımız (sıfat fiil) saatler giden günün arkasından gecenin ağır ağır geldiği (sıfat fiil), daha doğrusu gündüzlerin bizleri gecelere devrettiği (sıfat fiil) o saatlerdir. (s. 150)

4,5. İnsanlar için en iyi saat muhakkak ki şu nasıl işlediği (sıfat fiil) pek de bilinmeyen, adına “eşref saat” dediğimiz (sıfat fiil) saattir. (s. 150)

6,7,8. Eşref saat gündelik hayatımızda işlerimizin en iyi gittiği (sıfat fiil), kararlarımızın en isabetli olduğu (sıfat fiil), hükümlerimizde asla yanılmadığımız (sıfat fiil) saattir. (s. 151)

9. Yıllarca ümitle beklediğiniz (sıfat fiil) büyük ikramiye, eşref saat çalar çalmaz size isabet eder. (s. 151)

10,11. Bir türlü içinden çıkamadığımız (sıfat fiil) davaları eşref saatte çabucak hâller, sonra nasıl hallettiğinize (sıfat fiil) siz de şaşarsınız. (s. 151)

12. Demek bütün mesele eşref saatin gelmesine veya o saatin geldiğini (sıfat fiil) anlamaya bağlı öyle mi? (s. 151)

13,14. Hatta ben öyle zannediyorum ki eşref saat görünmez kuvvetlerin, esrarlı hesapların, içinden çıkılmaz bilmecelerin işlettiği (sıfat fiil) bir saat değil, insanların bizzat kendileri tarafından işletilen veya sadece dikkatli olmaları sayesinde geldiği (sıfat fiil) kolayca fark edilen bir saattir. (s. 151)

15,16. Ama dikkatli olmayan, kendini hayatın akışına bırakmış veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye çalışan insan, eşref saatin geldiğini (sıfat fiil) fark etmek şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini (sıfat fiil) bile görmez. (s. 151)

17. Bizim gücümüz oralara yetmediği (sıfat fiil) için sadece gündelik hayatımızda hatta aile hayatımızda yer alan ufak tefek eşref saatlerden, daha doğrusu birbirimizin eşref saatlerini kollamanın sırlarından bahsedeceğim. (s. 151)

18. Onun hiç gelmeyeceğini sandığınızı (sıfat fiil) bir anda sarf edeceğiniz hoş bir cümle, yerinde bir iltifat, eşref saatin akrebini 12'ye getiriverir. (s. 151)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1,2. Onun hiç gelmeyeceğini (sıfat fiil) sandığınızı bir anda sarf edeceğiniz (sıfat fiil) hoş bir cümle, yerinde bir iltifat, eşref saatin akrebini 12'ye getiriverir. (s. 151)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dünya nimetlerinin lezzetlerine kendilerini kaptırmış (sıfat fiil) olanlar öğle vaktinin gelmesini ipe çekerler... (s. 150)

2. Ama dikkatli olmayan, kendini hayatın akışına bırakmış (sıfat fiil) veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye çalışan insan, eşref saatin geldiğini fark etmek şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini (sıfat fiil) bile görmez. (s. 151)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 2, -mAdAn ekiyle 1, -(A)r... -mAz ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 3, -dİlkÇA ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 3 olmak üzere toplam 11 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)IncA ve -(y)Ip ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Asırlarca ve asırlarca geçit vermeyen dumanlı dağlar bile eşref saat gelince delinir, treniniz onun bağrından düdüğünü öttüre öttüre (zarf fiil) geçer gider. (s. 151)

2. “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” diye (zarf fiil) bir söz vardır. (s. 151)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Dünyayı sabahın saat beşinde, kurtlar, kuşlar henüz uyanmadan (zarf fiil) tabiat daha mahmurken seyretmek ancak o yaşlarda tadına varılır zevklerdenidir. (s. 150)

Metinde -(A)r... -mAz eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yıllarca ümitle beklediğiniz büyük ikramiye, eşref saat çalar çalmaz (zarf fiil) size isabet eder. (s. 151)

Metinde -(y)InçA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ama o geline (zarf fiil) en çetin meselelerinizi tereyağından kıl çeker gibi hâllerde, en çıkılmaz davaların içinden tüy gibi hafif çıkarsınız... (s. 151)

2. Asırlarca ve asırlarca geçit vermeyen dumanlı dağlar bile eşref saat geline (zarf fiil) delinir, treniniz onun bağrından düdüğünü öttüre öttüre geçer gider. (s. 151)

3. O saatler gelmeye görsün, milletler esaretten kurtulurlar; o saatler gelip çatınca (zarf fiil) ordular harikalar yaratırlar. (s. 151)

Metinde -dİkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Ama yaş ilerledikçe (zarf fiil) insanlar sabah saatlerini sever olurlar. (s. 150)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. O saatler gelmeye görsün, milletler esaretten kurtulurlar; o saatler gelip (zarf fiil) çatınca ordular harikalar yaratırlar. (s. 151)

2,3. İşte ne yapıp (zarf fiil) yapıp (zarf fiil) onu kollamalı. (s. 151)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Yemek düşünleri de öğle saatlerini. (150)

2. Ama dikkatli olmayan, kendini hayatın akışına bırakmış veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye çalışan insan, eşref saatin geldiğini fark etmek şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini bile görmez. (151)

3. Güneşin batışı insana tuhaf bir hüznü verir. (150)

Tablo 4.40. Zaman ve Mekân teması Türkiye metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	-
	-(y)Iş	-	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	2	3
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dİk	-	
	-(y)AcAk	-	

Tablo 4.40. (Devam) Zaman ve Mekân teması Türkiye metni fiilimsi dağılımı

	-mİş	1	
Zarf fiil	-(y)A	-	2
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	2	
Toplam			5

Attilâ İlhan tarafından yazılan şiir türündeki “Türkiye” adlı metin incelendiğinde 3 sıfat fiil ve 2 zarf fiil olmak üzere toplam 5 fiilimsi tespit edilmiştir. İsim fiil türünde fiilimsiye rastlanılmamıştır. Sıfat fiillerin ve zarf fiillerin kullanımının az olduğu görülmektedir. Sadece -(y)An, -mİş ve -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Sıfat fiillerin betimleme yaptığı, zarf fiillerin ise bulundukları cümlelere durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve şekillerinde fiilimsi kullanımının görülmesi ve anlaşılması bakımından uygun olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 2, -mİş ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 sıfat fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklerle göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Batan (sıfat fiil) güneş gibi bakır taşkömürü (s. 156)
2. Uçan (sıfat fiil) yıldızı dondurur Ardahan'ın kışları. (s. 157)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. O senin çifte çarşılı harp görmüş (sıfat fiil) şehirlerin, (s. 157)

Zarf fiil

Metinde -(y)Ip ekiyle 2 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ya o nehirler delirip (zarf fiil) gür gür gelirler (s. 156)
2. Adana'nın yolları taştan, yola çıkıp (zarf fiil) Maraş'tan (s. 157)

Metinde rastlanılan kalıcı ad aşağıda gösterilmiştir:

1. Sen Türkiye'sin, ekmeğim, tuzum Türkiye. (s. 156)

Tablo 4.41. Zaman ve Mekân teması Peri Bacaları metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	2	4
	-(y)İş	-	
	-mAk	2	
Sıfat fiil	-(y)An	8	27
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dİlk	3	
	-(y)AcAk	5	
	-mİş	11	
Zarf fiil	-(y)A	-	16
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	1	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	3	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	1	
	-dİlkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	

Tablo 4.41. (Devam) Zaman ve Mekân teması Peri Bacaları metni fiilimsi dağılımı

-(y)İp	11	
Toplam		47

Yaşar Kemal'in "Peri Bacaları" adlı eserinden alınmış olan bu hikâyeye edicimetin incelendiğinde 4 isim fiil, 27 sıfat fiil ve 16 zarf fiil olmak üzere toplam 47 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. Sıfat fiilin hem isim olarak hem de sıfat olarak kullanılabilmesinin metinde sıfat fiilin kullanım sıklığını artırdığı düşünülmektedir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mİş ve -(y)İp ekleridir. -(y)İş, -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -(y)A, -cAsInA, -(y)AlI, -mAksIzIn, -mAdAn, -(A)r... -mAz, -dİkçA, -dİğINdA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiillerin öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Fakat isim fiillerin kullanımının az olması nedeniyle metnin isim fiillerin öğreniminde kullanımının yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 2, -mAk ekiyle 2 olmak üzere toplam 4 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yürüyen, duran, hemen kalkıp koşacakmış gibi tetikte duran, uçmaya (isim fiil) hazırlanan, at, insan, kuş, fil, türlü başlar... (s. 162)
2. Başına şapka da oturtmayı (isim fiil) unutma. (s. 163)

Metinde -mAk eki oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Saymakla (isim fiil) bitmez... (s. 162)
2. Düşmek (isim fiil) üzeredir. (s. 163)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 8, -dİk ekiyle 3, -(y)AcAk ekiyle 5, -mİş ekiyle 11 olmak üzere toplam 27 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -mİş ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3,4. Yürüyen (sıfat fiil), duran (sıfat fiil), hemen kalkıp koşacakmış gibi tetikte duran (sıfat fiil), uçmaya hazırlanan (sıfat fiil), at, insan, kuş, fil, türlü başlar... (s. 162)

5. Halat çeken (sıfat fiil) bir alay... (s. 162)

6. Bütün halk, gözleri yaşlı, toplanmışlar bir tepeye, gelenleri (adlaşmış sıfat fiil) seyredelermiş... (s. 163)

7. Korkudan titrer, vaveylaları gökyüzünü tutarken bir bakmışlar ki önlerinden çekilip duran (sıfat fiil), az sonra ülkelerini darmadağın edecek ordu yerinden kımıldamaz. (s. 163)

8. En sonunda bir çoban değneğini havaya fırlatıp “Ölümse de ölüm. Ben varacağım duran (sıfat fiil) ordunun yanına.” demiş. (s. 163)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Okuyacağınız metin “Peri Bacaları” adlı kitaptan Yaşar Kemal ve arkadaşı Mustafa’nın Göreme’ye geldikleri (sıfat fiil) bölümü anlatmaktadır. (s. 162)

2. Bacalar ormanı alabildiğine (sıfat fiil) uzuyor gibi. (s. 162)

3. Buradan, bu oturduğumuz (sıfat fiil) yerden bakınca bacalar ormanı hiç sonu yokmuş gibi görünüyor. (s. 162)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Okuyacağınız (sıfat fiil) metin “Peri Bacaları” adlı kitaptan Yaşar Kemal ve arkadaşı Mustafa’nın Göreme’ye geldikleri (sıfat fiil) bölümü anlatmaktadır. (s. 162)

2. Asker yok karşı koyacak (sıfat fiil)... (s. 163)

3. Korkudan titrer, vaveylaları gökyüzünü tutarken bir bakmışlar ki önlerinden çekilip duran, az sonra ülkelerini darmadağın edecek (sıfat fiil) ordu yerinden kımıldamaz. (s. 163)

4. Yum gözünü ordu hareket edecek (sıfat fiil) gibi. (s. 163)

5. Onun için olacak (sıfat fiil), yağmurlar, seller önce tepeden yiyecekken, yiyememişler, şapka gibi başında kalmış. (s. 163)

Metinde -miş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Buradan, bu oturduğumuz yerden bakınca bacalar ormanı hiç sonu yokmuş (sıfat fiil) gibi görünüyor. (s. 162)

2. Yürüyen, duran, hemen kalkıp koşacakmış (sıfat fiil) gibi tetikte duran, uçmaya hazırlanan, at, insan, kuş, fil, türlü başlar... (s. 162)

3. Ata binmiş (sıfat fiil) bir gelin... (s. 162)

4. Ağzı aşağı konulmuş (sıfat fiil) huniler her zaman öyle düzgün değildir. (s. 163)

5,6,7. Eğilmiş (sıfat fiil), bükülmüş (sıfat fiil), yana yatmış (sıfat fiil), türlü biçim almıştır her biri. (s. 163)

8. Yıllardan bir yıl, günlerden bir gün bakmışlar ki Maçan'dan beri yazıyı yabanı tutmuş (sıfat fiil) bir ordu gelir. (s. 163)

9. İşte şimdi Maçan'da bir ordu, peri bacalarına kesmiş (sıfat fiil) bir ordu donmuş kalmış. (s. 163)

10. Mızrakları ellerinde, silahları bellerinde saf saf olmuş (sıfat fiil) bir ordu. (s. 163)

11. Öteki, gerçek dünyayı, ağacı, kuşu, tarlası, evleri ile bıçak gibi kesip o dünyada hiç yaşamamışsın (sıfat fiil) gibi, bu peri bacaları dünyasına kendini kapıp koyuveriyorsun... (s. 162)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 1, -ken ekiyle 3, -(y)InCA ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 11 olmak üzere toplam 16 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)Ip ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Koşarak (zarf fiil) inmiş koyağa. (s. 163)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Seyrederken (zarf fiil) bütün bunları, dünyayı unutuyorsun. (s. 162)

2. Onun için olacak, yağmurlar, seller önce tepeden yiyecekken (zarf fiil), yiyememişler, şapka gibi başında kalmış. (s. 163)

3. Korkudan titrer, vaveylaları gökyüzünü tutarken (zarf fiil) bir bakmışlar ki önlerinden çekilip duran, az sonra ülkelerini darmadağın edecek ordu yerinden kıımıldamaz. (s. 163)

Metinde -(y)InCA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Buradan, bu oturduğumuz yerden bakınca (zarf fiil) bacalar ormanı hiç sonu yokmuş gibi görünüyor. (s. 162)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İkindiye doğru Mustafa'yla yola düşüp (zarf fiil) Göreme'ye geldik. (s. 162)

2. Yürüyen, duran, hemen kalkıp (zarf fiil) koşacakmış gibi tetikte duran, uçmaya hazırlanan, at, insan, kuş, fil, türlü başlar... (s. 162)

3,4. Öteki, gerçek dünyayı, ağacı, kuşu, tarlası, evleri ile bıçak gibi kesip (zarf fiil) o dünyada hiç yaşamamışsın gibi, bu peri bacaları dünyasına kendini kapıp (zarf fiil) koyuveriyorsun... (s. 162)

5,6. Yakıp (zarf fiil) yıkıp (zarf fiil) gelir. (s. 163)

7. Güzel ülke yakılıp (zarf fiil) yıkılacak. (s. 163)

8. Korkudan titrer, vaveylaları gökyüzünü tutarken bir bakmışlar ki önlerinden çekilip (zarf fiil) duran, az sonra ülkelerini darmadağın edecek ordu yerinden kımıldamaz. (s. 163)

9. Ertesi, daha ertesi gün ordu durup (zarf fiil) durur. (s. 163)

10. Cesaret edip (zarf fiil) ordunun yanına varamamış kimse. (s. 163)

11. En sonunda bir çoban değneğini havaya fırlatıp (zarf fiil) “Ölümse de ölüm. Ben varacağım duran ordunun yanına.” demiş. (s. 163)

Tablo 4.42. *Millî Kültürümüz teması Göç Destanı metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	5	9
	-(y)Iş	1	
	-mAk	3	
Sıfat fiil	-(y)An	5	10
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	3	
	-(y)AcAk	1	
	-mIş	1	
Zarf fiil	-(y)A	1	14
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	4	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	1	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	1	
	-dIgINdA	1	
	-dIktAn sonra	1	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	5	
Toplam			33

Nihad Sâmi Banarlı tarafından yazılan “Göç Destanı” adlı hikâye edici metnin incelendiğinde 9 isim fiil, 10 sıfat fiil ve 14 zarf fiil olmak üzere toplam 33 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmaktadır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep, durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mA, -(y)An ve -(y)Ip ekleridir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -cAsInA, -(y)AlI, -ken, -mAdAn, -(A)r ...-mAz, -(y)IncA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 5, -(y)Iş ekiyle 1, -mAk ekiyle 3 olmak üzere toplam 9 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bunların Allah tarafından gönderildiğine inanan Uygurlar, içlerinden birini hakan yapmayı (isim fiil) düşündüler. (s. 178)
2. Bu hakan, Çinlilerle yapılan savaşlara bir son vermek için oğlu Gali Tigin’e, Kiyu - Liyen adlı bir Çin prensesi almayı (isim fiil) tasarladı. (s. 178)
3. Bunun üzerine Çinliler, prenseslerine karşılık, bu kayanın kendilerine verilmesini (isim fiil) istediler. (s. 178)
4. Uygur ülkesinin saadeti, bu tılsımlı taşın, Türk bütünlüğünün ve yurtseverliğinin sembolü olan bu kayanın yurttan kalmasına (isim fiil) bağlıydı. (s. 178)
5. Yurtlarını bırakıp göçmeye (isim fiil) başladılar. (s. 179)

Metinde -(y)Iş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Vatandaki bütün kuşlar, hayvanlar, kendi dilleriyle bu kayanın gidişine (isim fiil) ağladılar. (s. 179)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bu hakan, Çinlilerle yapılan savaşlara bir son vermek (isim fiil) için oğlu Gali Tigin’e, Kiyu - Liyen adlı bir Çin prensesi almayı tasarladı. (s. 178)
2. Onlar kendi aralarında dediler ki: “Hatun Dağı’nın saadeti bu kayaya bağlıdır. Bu hükûmeti zayıflatmak (isim fiil) için onu yok etmeli.” (s. 178)
3. Nerede durmak (isim fiil) istedilerse bu sesleri duydular. (s. 179)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 5, -dIk ekiyle 3, -(y)AcAk ekiyle 1, mİş ekiyle 1 olmak üzere toplam 10 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İki ırmak arasında yaşayan (sıfat fiil) halk bunu dikkatle takip etti. (s. 178)
2. Bunların Allah tarafından gönderildiğine inanan (sıfat fiil) Uygurlar, içlerinden birini hakan yapmayı düşündüler. (s. 178)
3. Bu hakan, Çinlilerle yapılan (sıfat fiil) savaşı bir son vermek için oğlu Gali Tigin'e, Kiyu - Liyen adlı bir Çin prensesi almayı tasarladı. (s. 178)
4. O çevrede Tanrı Dağı adında başka bir dağ ve onun cenubunda da Kutlu Dağ denilen (sıfat fiil) büyük bir kaya vardı. (s. 178)
5. Uygur ülkesinin saadeti, bu tılsımlı taşın, Türk bütünlüğünün ve yurtseverliğinin sembolü olan (sıfat fiil) bu kayanın yurttaki kalmasına bağlıydı. (s. 178)

Metinde -dIk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bunların Allah tarafından gönderildiğine (sıfat fiil) inanan Uygurlar, içlerinden birini hakan yapmayı düşündüler. (s. 178)
2. Onun zamanında memleketteki ehlî, vahşi bütün hayvanların, bütün kuşların, bütün çocukların hatta bütün cansızların “Göç! Göç!” diye derin üzüntüyle bağırdıkları (sıfat fiil) duyuldu. (s. 179)
3. Nihayet Beş Balığ'ın bulunduğu (sıfat fiil) yere geldiler. (s. 179)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Fakat bu, kolay götürülecek (sıfat fiil) bir kaya değildi. (s. 178)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. (Bunlar, ışıktan doğmuş (sıfat fiil) mukaddes çocuklardı.) (s. 178)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 1, -(y)ArAk ekiyle 4, -mAksIzIn ekiyle 1, -dIkçA ekiyle 1, -dİğINdA ekiyle 1, -dIkTAn sonra ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 5 olmak üzere toplam 14 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)Ip ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Onun zamanında memleketteki ehlî, vahşi bütün hayvanların, bütün kuşların, bütün çocukların hatta bütün cansızların “Göç! Göç!” diye (zarf fiil) derin üzüntüyle bağırdıkları duyuldu. (s. 179)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bir gün ağacın gövdesi yarılarak (zarf fiil) içinden beş çocuk çıktı. (s. 178)
2. Büyük bir şölen yaparak (zarf fiil) tahta oturttular. (s. 178)
3. Taşı iyice kızdırdıktan sonra üzerine keskin sirke dökerek (zarf fiil) parçaladılar. (s. 178)
4. Uygurlar bu manevi işarete (bu ilahî emre) uyarak (zarf fiil) toplandılar. (s. 179)

Metinde -mAksİzIn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yeni hakan, yurt içindeki bu taş parçasını Çinlilere kıskanmaksızın (zarf fiil) verdi. (s. 178)

Metinde -dİlkÇA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Ağacın gövdesi gittikçe (zarf fiil) kabarıyor, oradan güzel musiki sesleri geliyordu. (s. 178)

Metinde -dİğİNdA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bugu Tigin; güzellik, zekâ ve ehliyetçe ötekilerden üstün olduğundan (zarf fiil) onu ittifakla hakan seçtiler. (s. 178)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Taşı iyice kızdırdıktan sonra (zarf fiil) üzerine keskin sirke dökerek parçaladılar. (s. 178)

Metinde -(y)İp eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onun için Çinliler kayanın etrafına odun yığıp (zarf fiil) ateş yaktılar. (s. 178)
2. Parçaları arabalara yükleyip (zarf fiil) birer birer Çin'e götürdüler. (s. 178)
3. Yurtlarını birakıp (zarf fiil) göçmeye başladılar. (s. 179)
4. Uygurlar da burada durup (zarf fiil) beş mahalle (beş şehir) yaptılar. (s. 179)
5. Burada yaşayıp (zarf fiil) çoğaldılar. (s. 179)

Metinde rastlanılan kalıcı ad aşağıda gösterilmiştir:

1. Toprak çatladı, yiyecek vermez oldu. (s. 179)

Tablo 4.43. Millî Kültürümüz teması Vatan Sevgisini İçten Duyanlar metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	-	3
	-(y)İş	-	
	-mAk	3	
Sıfat fiil	-(y)An	6	7
	-(y)Asİ	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	

Tablo 4.43. (Devam) *Millî Kültürümüz teması Vatan Sevgisini İçten Duyanlar metni fiilimsi dağılımı*

	-dIk	-	
	-(y)AcAk	1	
	-mIş	-	
Zarf fiil	-(y)A	-	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	5	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	6
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dIgINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	1	
Toplam			16

Âşık Veysel Şatıroğlu tarafından yazılan şiir türündeki “Vatan Sevgisini İçten Duyanlar” adlı metin incelendiğinde 3 isim fiil, 7 sıfat fiil ve 6 zarf fiil olmak üzere toplam 16 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Fakat her fiilimsi ekinin örneğine rastlanılmamıştır. Metinde yalnızca -mAk, -(y)An, -(y)AcAk, -(y)ArAk, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin sayısı ile sıfat fiillerin dağılımının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -(y)An ve -(y)ArAk ekleridir. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve şekillerinde fiilimsi varlığının anlaşılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Metinde tespit edilen fiilimsiler cümle içinde gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mAk ekiyle oluşmuş 3 isim fiil bulunmaktadır. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Olmak (isim fiil) istiyorsan dünyada mesut (s. 186)
- 2,3. İnsan olmak (isim fiil) için okumak (isim fiil) gerek. (s. 186)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 6, -(y)AcAk ekiyle 1 olmak üzere toplam 7 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Vatan sevgisini içten duyanlar (adlaşmış sıfat fiil) (s. 186)
2. Vatan sevgisini içten duyanlar (adlaşmış sıfat fiil) (s. 186)
3. Milletine ulusuna uyanlar (adlaşmış sıfat fiil) (s. 186)
4. Hudut boylarında can verip yatan (adlaşmış sıfat fiil) (s. 186)
5. Vatan aşkı ile çalışan (sıfat fiil) kafa (s. 186)
6. Emin ol ki her çalışan (sıfat fiil) kol bizim. (s. 186)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Hakka halka yarayacak (sıfat fiil) bir iş tut. (s. 186)

Zarf fiil

Metinde -(y)ArAk ekiyle 5, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 6 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller aldıkları eklere göre sınıflandırılarak bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sıtk ile çalışır benimseyerek (zarf fiil) (s. 186)
2. Saygıyla anarız şehit diyerek (zarf fiil). (s. 186)
3. Herkes onu büyük tanır severek (zarf fiil). (s. 186)
- 4,5. Söyle Veysel övünerek (zarf fiil) överek (zarf fiil). (s. 186)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Hudut boylarında can verip (zarf fiil) yatan (s. 186)

Tablo 4.44. Millî Kültürümüz teması Bir Fincan Kahve metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	3	4
	-(y)İş	-	
	-mAk	1	

Tablo 4.44. (Devam) Milli Kültürümüz teması Bir Fincan Kahve metni fiilimsi dağılımı

Sıfat fiil	-(y)An	25	34
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	2	
	-dIk	4	
	-(y)AcAk	1	
	-mIş	2	
Zarf fiil	-(y)A	2	10
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	3	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	1	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	1	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	2	
Toplam			48

Mehmet Önder tarafından yazılan “Bir Fincan Kahve” adlı bilgilendirici metin incelendiğinde 4 isim fiil, 34 sıfat fiil ve 10 zarf fiil olmak üzere toplam 48 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve diğer fiilimsi türlerinin kullanımından oldukça fazla olduğu görülmektedir. Metinde kahvenin tarihinin, yapılışının, Türk kültüründeki yerinin anlatılmasında sıfat fiillerin etkili olduğu gözlemlenmiştir. Sıfat fiillerin hem isim hem de sıfat olarak kullanılabilmesinin metinde sıfat fiillerin kullanım sıklığını artırdığı düşünülmektedir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -(y)An ekidir. -(y)AsI, -mAz, -cAsInA, -(y)Alı, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dIkçA, -dİğINdA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi

sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Fakat metinde isim fiillerin kullanımının az olması nedeniyle metnin isim fiillerin öğreniminde yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 3, -mAk ekiyle 1 olmak üzere toplam 4 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sizi, bir acı kahve ıçmeye (isim fiil) çağırın dostunuza neden “acı kahve” diyemezsiniz. (s. 192)

2,3. İçenler, hatır saymasını (isim fiil), gönül almasını (isim fiil) bilenler için.. (s. 193)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Kahvenin ve kahvehanenin birer bahane, istenilenin dostlarla sohbet etmek (isim fiil) olduğunu ifade eden şu beyit dillerden düşmezdi:

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane

Gönül sohbet ister, kahve bahane. (s. 193)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 25, -(A)r ekiyle 2, -dİk ekiyle 4, -(y)AcAk ekiyle 1, -mİş ekiyle 2 olmak üzere toplam 34 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sizi, bir acı kahve ıçmeye çağırın (sıfat fiil) dostunuza neden “acı kahve” diyemezsiniz. (s. 192)

2,3,4. Araplar tarafından bilinen (sıfat fiil), ekmeği yapıp yenen (sıfat fiil) ya da dövülerek ıçilen (sıfat fiil) kahve, Kanuni Sultan Süleyman devrinde, Yemen’den ilkin İstanbul’a getirilmiş ve içilmiştir. (s. 192)

5,6,7. Daha sonraları tüccarlar eliyle Avrupa’ya götürülen (sıfat fiil) ve Anadolu’ya yayılan (sıfat fiil) kahve, keyif verdiği için bir ara tarihimizde yasaklanmış, ıçenler (adlaşmış sıfat fiil) ağır cezalara çarptırılmıştır. (s. 192)

8. İstanbul’da açılan (sıfat fiil) yazlık ve kışlık kahvehaneler, bu kahvehanelerde kahve gelenek ve görenekleri, yerli ve yabancı pek çok yazara konu olmuştur. (s. 192)

9,10,11,12. Gerçekten de usta ellerde özene bezene pişirilen (sıfat fiil) kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek kulpsuz “kallavi” fincanlarda ıçilen (sıfat fiil)

sadesinden şekerlisine, türüm türüm kokan (sıfat fiil), buram buram tüten (sıfat fiil) kahveler “Türk kahvesi” adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur. (s. 192)

13. Bugün de eş dost ziyaretlerinde ikramın başını çeken (sıfat fiil) kahve, öyle gelişigüzel pişirilmez. (s. 192)

14,15. Hele ziyarete gelen (sıfat fiil) konuk, bir ehlikeyif, bir kahve tiryakisi ise kahveden, kahveyi getirene (adlaşmış sıfat fiil) kadar bir “tazelik” arardı. (s. 192)

16. Kahve üzerine söylenen (sıfat fiil) şu beyit o günlerde söylenirdi:

Ehlikeyfin keyfini kim yeniler, kim tazeler?

Taze elden, taze pişmiş, taze kahve tazeler. (s. 192- 193)

17,18. Kahvenin ve kahvehanenin birer bahane, istenilenin (adlaşmış sıfat fiil) dostlarla sohbet etmek olduğunu ifade eden (sıfat fiil) şu beyit dillerden düşmezdi:

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane

Gönül sohbet ister, kahve bahane. (s. 193)

19. Sıkıntılı günlerinde yanına uğramayan (sıfat fiil) iyi gün dostlarına bir şairin şu çağrısı ne kadar manalıdır.

Kahvelerim pişti gel,

Köpükleri taşı gel,

Eyi günün dostları

Kötü günüm geçti gel. (s. 193)

20. İçilen (sıfat fiil) bir fincan acı kahve ama kırk yıl hatırı var. (s. 193)

21,22. İçenler (adlaşmış sıfat fiil), hatır saymasını, gönül almasını bilenler(adlaşmış sıfat fiil) için.. (s. 193)

23. Güney Anadolu’da ve Kıbrıs köylerinde kahvehaneye gelen (sıfat fiil) konuk, önce selam verip kimin masasına oturmuşsa onun bir kahvesini içer. (s. 193)

24. Ondan sonra kahvehanede bulunanlar (adlaşmış sıfat fiil), teker teker ikrama başlarlar. (s. 193)

25. Yolunuz bu töreyi sürdüren (sıfat fiil) bir Anadolu köyüne düşerse sakın ola ikramları geri çevirmeyiniz. (s. 193)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Bu yüzden Anadolu’da “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır!” sözü, her yerde, her zaman söylenir (sıfat fiil) durur. (s. 192)

2. Gerçekten de usta ellerde özene bezene pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek kulpsuz “kallavi” fincanlarda içilen sadesinden şekerlisine,

türüm türüm kokan, buram buram tüten kahveler “Türk kahvesi” adıyla dünyanın her yerinde aranır (sıfat fiil) olmuştur. (s. 192)

Metinde -dİlk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tarihçilerin verdiği (sıfat fiil) bilgilere göre, Osmanlı Devleti’ne kahve ilk olarak 16’ncı yüzyılda girmiş ve Anadolu’ya yayılmıştır. (s. 192)

2. Daha sonraları tüccarlar eliyle Avrupa’ya götürülen ve Anadolu’ya yayılan kahve, keyif verdiği (sıfat fiil) için bir ara tarihimizde yasaklanmış, içenler ağır cezalara çarptırılmıştır. (s. 192)

3. Kahvenin ve kahvehanenin birer bahane, istenilenin dostlarla sohbet etmek olduğunu (sıfat fiil) ifade eden şu beyit dillerden düşmezdi:

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane

Gönül sohbet ister, kahve bahane. (s. 193)

4. Konuk olduğunuz (sıfat fiil) köy ve kasabalarda bir kahve içirmeden sizi bırakmazlar. (s. 193)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bu acılıкта, yıllar yılı sürecek (sıfat fiil) bir tatlılık, yakın bir dostluk vardır. (s. 192)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kahve üzerine söylenen şu beyit o günlerde söylenirdi:

Ehlikeyfin keyfini kim yeniler, kim tazeler?

Taze elden, taze pişmiş (sıfat fiil), taze kahve tazeler. (s. 192- 193)

2. Almazsa ikramı geri çevirmiş (sıfat fiil) sayılır ki bunu da kimse yapmaz. (s. 193)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 2, -(y)ArAk ekiyle 3, -ken ekiyle 1, -mAdAn ekiyle 1, -dİktAn sonra ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 2 olmak üzere toplam 10 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)ArAk ekidir. Tespit edilen zarf fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Gerçekten de usta ellerde özene bezene (zarf fiil) pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek kulpsuz “kallavi” fincanlarda içilen sadesinden şekerlisine, türüm türüm kokan, buram buram tüten kahveler “Türk kahvesi” adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur. (s. 192)

2. Yolunuz bu töreyi sürdüren bir Anadolu köyüne düşerse sakın ola (zarf fiil) ikramları geri çevirmeyiniz. (s. 193)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tarihçilerin verdiği bilgilere göre, Osmanlı Devleti'ne kahve ilk olarak (zarf fiil) 16'ncı yüzyılda girmiş ve Anadolu'ya yayılmıştır. (s. 192)
2. Araplar tarafından bilinen, ekmeği yapıp yenen ya da dövülerek (zarf fiil) içilen kahve, Kanuni Sultan Süleyman devrinde, Yemen'den ilkin İstanbul'a getirilmiş ve içilmiştir. (s. 192)
3. Gerçekten de usta ellerde özene bezene pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış, pirinç cezvelerde pişirilerek (zarf fiil) kulpsuz "kallavi" fincanlarda içilen sadesinden şekerlisine, türüm türüm kokan, buram buram tüten kahveler "Türk kahvesi" adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur. (s. 192)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Konuk bunlardan bir tanesini yer, ötekilerini ayrılırken (zarf fiil) ceplerine doldurur. (s. 193)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Konuk olduğunuz köy ve kasabalarda bir kahve içirmeden (zarf fiil) sizi bırakmazlar. (s. 193)

Metinde -dİktAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Konuk bir, hadi diyelim iki kahve içtikten sonra (zarf fiil), kahveci kahve yerine konuğun önündeki tepsiye, ince kâğıtlara sarılı bir lokum bırakır. (s. 193)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Araplar tarafından bilinen, ekmeği yapılıp (zarf fiil) yenen ya da dövülerek içilen kahve, Kanuni Sultan Süleyman devrinde, Yemen'den ilkin İstanbul'a getirilmiş ve içilmiştir. (s. 192)
2. Güney Anadolu'da ve Kıbrıs köylerinde kahvehaneye gelen konuk, önce selam verip (zarf fiil) kimin masasına oturmuşsa onun bir kahvesini içer. (s. 193)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Araplar tarafından bilinen, ekmeği yapıp yenen ya da dövülerek içilen kahve, Kanuni Sultan Süleyman devrinde, Yemen'den ilkin İstanbul'a getirilmiş ve içilmiştir. (s. 192)
2. Ekmek gibi, su gibi ihtiyaç maddeleri arasında yer almıştır. (s. 192)
3. İstanbul'da açılan yazlık ve kışlık kahvehaneler, bu kahvehanelerde kahve gelenek ve görenekleri, yerli ve yabancı pek çok yazara konu olmuştur. (s. 192)

Tablo 4.45. *Doğa ve Evren teması Yılkı Atı metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	29	42
	-(y)Iş	7	
	-mAk	6	
Sıfat fiil	-(y)An	22	51
	-(y)AsI	-	
	-mAz	3	
	-(A)r	4	
	-dIk	9	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	11	
Zarf fiil	-(y)A	2	26
	-cAsInA	2	
	-(y)ArAk	3	
	-(y)Alı	1	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	2	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	5	
	-dIkçA	3	
	-dIgINdA	-	
	-dIktAn sonra	-	
	-AsIyA	1	
	-(y)Ip	6	
Toplam			119

Abbas Sayar’ın “Yılkı Atı” adlı romanından alınan bu hikâye edici metin incelendiğinde 42 isim fiil, 51 sıfat fiil ve 26 zarf fiil olmak üzere toplam 119 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu tespit edilmiştir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. “Kıyasıya (zarf fiil), kıran kırana bir cenk başlamıştı.” (MEB Yayınları, 2021: 217) cümlesinde sıfat görevinde kullanılmış bir zarf fiile rastlanılmıştır. Bu durum fiilimsilerin metin içinde görevlerinin (isim olma, sıfat olma, zarf olma) değişebildiğini göstermektedir. Metinde en

fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mA ve -(y)An ekleridir. -(y)An sıfat fiil ekinin metinde kurtlarla atların mücadelesini anlatan kısımlar başta olmak üzere niteleme amacıyla kullanıldığı gözlemlenmiştir. -mAksIzIn, -Ar ...-mAz, -dİğINdA, -dİktAn sonra eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle isim fiil ve sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 29, -(y)Iş ekiyle 7, -mAk ekiyle 6 olmak üzere toplam 42 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yel, ılık çalmaya (isim fiil) başlamıştı. (s. 216)
2. Çok geçmeden yel ıslığı ulumaya (isim fiil) çevirdi. (s. 217)
3. En sonunda kurtların ulumaları (isim fiil) da duyuldu. (s. 217)
4. Kurt ulumaları (isim fiil) arttı. (s. 217)
5. Aygır süreli, güçlü bir kişneme (isim fiil) bıraktı. (s. 217)
6. Sonra çeşitli tonda bir uluma (isim fiil) tutturdular, dillerini yaladılar. (s. 217)
7. Kurt ulumalarına (isim fiil), güçlü yıklıklar karşılık verdi. (s. 217)
- 8,9,10,11. Bütün bunlar uluma (isim fiil), kişneme (isim fiil), koşma (isim fiil), çifte atma (isim fiil) gibi hareketlerle belirliyordu. (s. 217)
12. Amansız bir boğuşma (isim fiil) oldu. (s. 218)
- 13,14,15,16. Fırtınanın ulumasını (isim fiil) hiçte bırakan at kişnemeleri (isim fiil), kurtların ürüme (isim fiil) uluma (isim fiil) arası hırslı sesleri tepeyi titretiyordu. (s. 218)
17. Atlar çığlıkları kişnemeler (isim fiil) bırakıyor, kurtların hırslı solukları ses ses dağılıyor, kar hızla alabora oluyor, durmadan tozuyor, yere iniyor, yeniden havalanıyordu. (s. 218)
18. Vuruşma (isim fiil) başlayalı birkaç dakika olmuştu. (s. 218)
19. Kurtlar, halkayı dağıtmaya (isim fiil) çalışıyordu. (s. 218)
20. Azgın kurtlardan biri çifte gücü tükenmiş bir yıklığın budunu ısırmayı (isim fiil) becerince at halkayı bozdu. (s. 218)
21. Dön geri ederek vadiye doğru kaçmaya (isim fiil) başladı. (s. 218)
22. Korkunç kişnemeler (isim fiil) fırlatıyordu. (s. 218)
23. Çılgır'ın arka ayaklarının fırlattığı kar tozları kurdu bir süre birkaç adım aralı gitmeye (isim fiil) zorladı. (s. 218)

24. Savrulan tozlar kurdun gözlerine geliyor, yanaşmayı (isim fiil) güçleştiriyordu. (s. 219)
25. Çılgınlı müthiş bir kişneme (isim fiil) ile her yön doldu. (s. 219)
26. Atın debelenmesi (isim fiil) sona erinceye, ayakları yana düşünceye dek boğazını sıktı. (s. 219)
27. Aygır hırslı kişnemelerle (isim fiil) dörtlü tepenin düzlüğünü dolaştı. (s. 219)
28. Çağrıcı kişnemeler (isim fiil) attı. (s. 219)
29. Aygır acı, ağlamaklı bir kişneme (isim fiil) bıraktı. (s. 219)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İniş (isim fiil) yokuş hareket kabiliyetlerini kısar, dengeyi kurtların lehine çevirirdi. (s. 217)
2. Çılgır birdenbire dik inişe (isim fiil) vurmadı. (s. 218)
3. Çevik ve kurnaz bir saldırıyla (isim fiil) Çılgır'ın kuyruğunu yakaladı. (s. 219)
4. Kuyruğu bırakılan Çılgır, iniş (isim fiil) aşağı kapaklanıverdi. (s. 219)
5. Müthiş bir yıkılıştı (isim fiil) bu. (s. 219)
6. Dorukısrak'ın yitişinde (isim fiil) de böyle bir duygu onu köşe bucak bir hayli uğraştırmıştı. (s. 219)
7. Hepsi birden saygı duruşuna (isim fiil) geçmişlerdi sanki... (s. 219)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İbrahim, Dorukısrak'ın ölmemiş olduğunu, kırlarda başıboş dolaştığını öğrenir, onu tekrar yakalayıp işe koşmak (isim fiil) istese de Dorukısrak köyde kalmış tayını da alır, uzaklara kaçar. (s. 216)
2. Vadinin elverişsiz arazisinde savaşa tutuşmak (isim fiil) istemiyordu. (s. 217)
3. Bir üçgenin iki köşesinden bir noktaya ulaşmak (isim fiil) ister hâlleri vardı. (s. 217)
4. Saldırgan, hırslı güçler, kendini korumak (isim fiil) kaygısının verdiği tedbir, saldırgana karşı duyulan öfke, nefret. (s. 217)
5. Ayaklarını alelacele yana çekip doğrulamak (isim fiil) isterken kurt kinli dişleriyle yapıştı. (s. 219)
6. Aygır acı, ağlamaklı (isim fiil) bir kişneme bıraktı. (s. 219)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 22, mAz ekiyle 3, -(A)r ekiyle 4, -dİk ekiyle 9, -(y)AcAk ekiyle 2, -mİş ekiyle 11 olmak üzere toplam 51 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sert kışta kaderine terk edilen (sıfat fiil) kısrak, köyün kendisi gibi kovulmuş diğer atlarıyla dağlarda ölüm kalım savaşına girer. (s. 216)
2. Üst tepelerdeki kurtlar, alt tepe düzlüğüne çıkan (sıfat fiil) atları kar beyazlığının alaca aydınlığında gördüler. (s. 217)
3. Üst tepelerde bir süre hareketsiz duran (sıfat fiil) kurtlar, görünmez bir güçten komut almışlar gibi birdenbire fırladılar. (s. 217)
4. Ortadakiler saf düzeninde duran (sıfat fiil) üç atı seçti. (s. 217)
5. Diğerleri ise geride halkalaşan (sıfat fiil) atlara yöneldi. (s. 217)
6. Aygır ve iki at da hedeflerini seçmiş gibi üzerlerine gelen (sıfat fiil) kurtlara doğru hızla atıldılar. (s. 217)
- 7,8. Kıyasıya, kıran (sıfat fiil) kırana (sıfat fiil) bir cenk başlamıştı. (s. 217)
9. Saldırgan, hırslı güçler, kendini korumak kaygısının verdiği tedbir, saldırıya karşı duyulan (sıfat fiil) öfke, nefret. (s. 217)
10. Aygır ve cengâverlerine saldıran (sıfat fiil) kurtlar, hedeflerinin demir lokma olduğunu anladılar. (s. 218)
11. Fırtınanın ulumasını hiçte bırakan (sıfat fiil) at kişnemeleri, kurtların ürüme uluma arası hırslı sesleri tepeyi titretiyordu. (s. 218)
12. Ölümü hiçe sayan (sıfat fiil), ne olursa olsun der bir hâlleri vardı. (s. 218)
13. Halkadaki güçlü iki at beş kurttan ikisini oyaladıysa da boşta kalan (sıfat fiil) üç kurt, üç zayıf yılıkılığın peşine düştü. (s. 218)
14. Üç zayıf yılıkılığın peşine düşen (sıfat fiil) kurttan biri Çılkır'ın peşinde idi. (s. 218)
15. Savrulan (sıfat fiil) tozlar kurdun gözlerine geliyor, yavaşmayı güçleştiriyordu. (s. 219)
16. Kuyruğu bırakılan (sıfat fiil) Çılkır, iniş aşağı kapaklanıverdi. (s. 219)
17. Atın boğazından el çeken (sıfat fiil) kurt kanlı dudaklarını yaladı. (s. 219)
- 18,19. Tozuşan (sıfat fiil) kar zerreciklerinden Çılkır'a dokunanlar (adlaşmış sıfat fiil), deri yüzeyinin son sıcaklığında eridi. (s. 219)
- 20,21. Yel tutan (sıfat fiil) yerlerde saatlerce oynaşan (sıfat fiil) kar tozları ancak vadinin kuytularında rahata erişiyor, dereleri yığın yığın dolduruyordu. (s. 219)
22. Yanına yaklaşan (sıfat fiil) atlar da duruverdi. (s. 219)

Metinde -mAz eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kar zerrecikleri alabora oluyor, bir inip bir kalkıyor, göz açtırmaz (sıfat fiil) ediyordu. (s. 217)

2. Üst tepelerde bir süre hareketsiz duran kurtlar, görünmez (sıfat fiil) bir güçten komut almışlar gibi birdenbire fırladılar. (s. 217)

3. On yirmi adımlık kar tutmaz (sıfat fiil) bir yer dengeyi birdenbire bozdu. (s. 219)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Uçar (sıfat fiil) gibiydiler.(s. 217)

2. Bir üçgenin iki köşesinden bir noktaya ulaşmak ister (sıfat fiil) hâlleri vardı. (s. 217)

3. Ölümü hiçe sayan, ne olursa olsun der (sıfat fiil) bir hâlleri vardı. (s. 218)

4. Sayar (sıfat fiil) gibi baktı. (s. 219)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. İbrahim, Dorukısrak'ın ölmemiş olduğunu (sıfat fiil), kırlarda başıboş dolaştığını (sıfat fiil) öğrenir, onu tekrar yakalayıp işe koşmak istese de Dorukısrak köyde kalmış tayını da alır, uzaklara kaçar. (s. 216)

3. Yel yine de kuytuya dalıyor, tepeden sürüklediği (sıfat fiil) karları atların üzerinde tozutupuyordu. (s. 217)

4. Saldırgan, hırslı güçler, kendini korumak kaygısının verdiği (sıfat fiil) tedbir, saldırgana karşı duyulan öfke, nefret. (s. 217)

5. Aygır ve cengâverlerine saldıran kurtlar, hedeflerinin demir lokma olduğunu (sıfat fiil) anladılar. (s. 218)

6. Bu kadar hızlı, güçlü koştığı (sıfat fiil) hayatı boyu görülüşlerdendeğildi. (s. 218)

7. Çılkır'ın arka ayaklarının fırlattığı (sıfat fiil) kar tozları kurdu bir süre birkaç adım aralı gitmeye zorladı. (s. 218)

8. Her biri bir yandan dön geri ederek sıvışırçasına geldikleri (sıfat fiil) yöne doğru uzaklaştılar. (s. 219)

9. Topluluk, karın kısmen az olduğu (sıfat fiil) yamaçtan aşağı kayıyordu. (s. 219)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Okuyacağınız (sıfat fiil) metin Abbas Sayar'ın “Yılkı Atı” adlı romanından alınmıştır. (s. 216)

2. Bir Orta Anadolu köyünde İbrahim, ahırdaki samanının öküzlere, taya ve kır ata yetmeyeceği (sıfat fiil) düşüncesiyle Dorukısrak'ı “yılıkılık” eder. (s. 216)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sert kışta kaderine terk edilen kısarak, köyün kendisi gibi kovulmuş (sıfat fiil) diğer atlarıyla dağlarda ölüm kalım savaşına girer. (s. 216)

2,3. İbrahim, Dorukısrak'ın ölmemiş (sıfat fiil) olduğunu, kırlarda başıboş dolaştığını öğrenir, onu tekrar yakalayıp işe koşmak istese de Dorukısrak köyde kalmış (sıfat fiil) tayını da alır, uzaklara kaçar. (s. 216)

4. Ön sağ ayağını sertleşmiş (sıfat fiil) toprağa hırslı hırslı vurdu. (s. 216)

5. Üst tepelerde bir süre hareketsiz duran kurtlar, görünmez bir güçten komut almışlar (sıfat fiil) gibi birdenbire fırladılar. (s. 217)

6. Yine hedeflerini seçmiş (sıfat fiil) benziyorlardı. (s. 217)

7. Aygır ve iki at da hedeflerini seçmiş (sıfat fiil) gibi üzerlerine gelen kurtlara doğru hızla atıldılar. (s. 217)

8. Azgın kurtlardan biri çifte gücü tükenmiş (sıfat fiil) bir yılkılığın budunu ısırmayı becerince at halkayı bozdu.(s. 218)

9. Onu iyice terletmiş (sıfat fiil) benziyordu. (s. 218)

10. Bu kadar hızlı, güçlü koştuğu hayatı boyu görülmüşlerden (adlaşmış sıfat fiil) değildi. (s. 218)

11. Ama peşindeki azgın, kendinden geçmiş (sıfat fiil) bir acı hırs, bir acı güçtü. (s. 218)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 2, -cAsInA ekiyle 2, -(y)ArAk ekiyle 3, -(y)Alı ekiyle 1, -ken ekiyle 1, -mAdAn ekiyle 2, -(y)IncA ekiyle 5, -dIkçA ekiyle 3, -AsIyA ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 6 olmak üzere toplam 26 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)IncA ve -(y)Ip ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kar ovaya doğru homurdana homurdana (zarf fiil) iniyordu. (s. 216)

2. Boğuşa boğuşa (zarf fiil) geri çekiliyordu. (s. 218)

Metinde -cAsInA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Aygır uçarcasına (zarf fiil) gerideki atların yardımına koştu. (s. 218)

2. Her biri bir yandan dön geri ederek sıvışırçasına (zarf fiil) geldikleri yöne doğru uzaklaştılar. (s. 219)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Dön geri ederek (zarf fiil) vadiye doğru kaçmaya başladı. (s. 218)

2. Kar tozları arasında hızla koşarak (zarf fiil) kurtları, atları arıyordu. (s. 218)

3. Her biri bir yandan dön geri ederek (zarf fiil) sıvışırçasına geldikleri yöne doğru uzaklaştılar. (s. 219)

Metinde -(y)Alı eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Vuruşma başlayalı (zarf fiil) birkaç dakika olmuştu. (218)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Ayaklarını alelacele yana çekip doğrulmak isterken (zarf fiil) kurt kinli dişleriyle yapıştı. (s. 219)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çok geçmeden (zarf fiil) yel ışığını ulumaya çevirdi. (s. 217)
2. Atlar çığlıklı kişnemeler bırakıyor, kurtların hırslı solukları ses ses dağılıyor, kar hızla alabora oluyor, durmadan (zarf fiil) tozuyor, yere iniyor, yeniden havalanıyordu. (s. 218)

Metinde -(y)IncA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Azgın kurtlardan biri çifte gücü tükenmiş bir yılkılığın budunu ısırmayı becerince (zarf fiil) at halkayı bozdu. (s. 218)
2. Kurdun gözleri rahatlayınca (zarf fiil) hızını arttırdı. (s. 219)
- 3,4. Atın debelenmesi sona erinceye (zarf fiil), ayakları yana düşünceye (zarf fiil) dek boğazını sıktı. (s. 219)
5. Diğer atlar şaşkınlıkları geçince (zarf fiil) pörsüyüverdiler. (s. 219)

Metinde -dİlkÇA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Fırtınanın azgınlığı arttıkça (zarf fiil) arttı. (s. 217)
2. Aygır kişnedikçe (zarf fiil) yelelerini oynatıyorlar, kulaklarını dikiyorlardı. (s. 217)
3. Fırtına azgınlığını arttırdıkça (zarf fiil) arttırdı. (s. 219)

Metinde -(y)AslyA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Kıyasıya (zarf fiil), kıran kırana bir cenk başlamıştı. (s. 217)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İbrahim, Dorukısrak'ın ölmemiş olduğunu, kırlarda başıboş dolaştığını öğrenir, onu tekrar yakalayıp (zarf fiil) işe koşmak istese de Dorukısrak köyde kalmış tayını da alır, uzaklara kaçar. (s. 216)
2. Kar zerrecikleri alabora oluyor, bir inip (zarf fiil) bir kalkıyor, göz açtırmaz ediyordu. (s. 217)
3. Ayaklarını alelacele yana çekip (zarf fiil) doğrulmak isterken kurt kinli dişleriyle yapıştı. (s. 219)
4. Bir aşağı bir yukarı dolaşıp (zarf fiil) durdular. (s. 219)
5. Sabaha dek yel uludu, kar oradan oraya tozup (zarf fiil) durdu. (s. 219)
6. Birbirlerine bir boyun aralıkla dolaşıp (zarf fiil) durdular. (s. 219)

Metinde rastlanılan kalıcı adlar aşağıda gösterilmiştir:

1. Çok geçmeden yel ışığını ulumaya çevirdi. (s. 217)
2. En sonunda kurtların ulumaları da duyuldu. (s. 217)
3. Kurt ulumaları arttı. (s. 217)
4. Aygır süreli, güçlü bir kişneme bıraktı. (s. 217)
5. Sonra çeşitli tonda bir uluma tutturdular, dillerini yaladılar. (s. 217)
6. Kurt ulumalarına, güçlü yıklılıklar karşılık verdi. (s. 217)
- 7,8. Bütün bunlar uluma, kişneme, koşma, çifte atma gibi hareketlerle belirliyordu. (s. 217)
- 9,10,11. Fırtınanın ulumasını hiçte bırakan at kişnemeleri, kurtların ürüme uluma arası hırslı sesleri tepeyi titretiyordu. (s. 218)
12. Atlar çılgınlık kişnemeler bırakıyor, kurtların hırslı solukları ses ses dağılıyor, kar hızla alabora oluyor, durmadan tozuyor, yere iniyor, yeniden havalanıyordu. (s. 218)
13. Vuruşma başlayalı birkaç dakika olmuştu. (s. 218)
14. Korkunç kişnemeler fırlatıyordu. (s. 218)
15. Çılgınlık müthiş bir kişneme ile her yön doldu. (s. 219)
16. Aygır hırslı kişnemelerle dörtmala tepenin düzlüğünü dolaştı. (s. 219)
17. Çağrıcı kişnemeler attı. (s. 219)
18. Aygır acı, ağlamaklı bir kişneme bıraktı. (s. 219)
19. İniş yokuş hareket kabiliyetlerini kısar, dengeyi kurtların lehine çevirirdi. (s. 217)
20. Çılgır birdenbire dik inişe vurmadi. (s. 218)
21. Çevik ve kurnaz bir saldırıyla Çılgır'ın kuyruğunu yakaladı. (s. 219)
22. Kuyruğu bırakılan Çılgır, iniş aşağı kapaklanıverdi. (s. 219)
23. Müthiş bir yıkılıştı bu. (s. 219)
24. Hepsi birden saygı duruşuna geçmişlerdi sanki... (s. 219)

Tablo 4.46. *Doğa ve Evren teması Rüzgâr metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	2	3
	-(y)Iş	1	
	-mAk	-	
Sıfat fiil	-(y)An	1	1
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	

Tablo 4.46. (Devam) Doğa ve Evren teması Rüzgâr metni fiilimsi dağılımı

	-dİk	-	
	-(y)AcAk	-	
	-mİş	-	
Zarf fiil	-(y)A	-	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-ken	-	
	-mAdAn	-	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dİkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	4	
Toplam			8

Cahit Külebi tarafından yazılan şiir türündeki Rüzgâr adlı metin incelendiğinde 3 isim fiil, 1 sıfat fiil ve 4 zarf fiil olmak üzere toplam 8 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün zarf fiil olduğu ve kullanım sıklığının isim fiile yakın olduğu görülmektedir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum anlamı kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise sıfat fiil olduğu ve sadece bir örneğinin olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki zarf fiil eklerinden -(y)Ip ekidir. Metinde yalnızca -mA, -(y)İş, -(y)An, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olmadığı düşünülmektedir. Fakat farklı metin tür ve şekillerinde fiilimsi varlığının anlaşılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 2, -İş ekiyle 1 olmak üzere toplam 3 isim fiil tespit edilmiş ve isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sonra başlamış tırmanmaya (isim fiil) dağlara doğru (s. 226)

2. Sonra başlayıp alçalmaya (isim fiil) ovalara doğru, (s. 227)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir gülüş (isim fiil), bir tel saç, allık pudra (s. 227)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 1 sıfat fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiil bulunduğu cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Güneş altında çalışanlara (adlaşmış sıfat fiil) (s. 226)

Zarf fiil

Metinde -(y)Ip ekiyle 4 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen zarf fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Besbelli denizden çıkıp (zarf fiil) (s. 226)

2. Okşayıp (zarf fiil) otları yaylalarda (s. 226)

3. Sonra başlayıp (zarf fiil) alçalmaya ovalara doğru, (s. 227)

4. Alıp (zarf fiil) gitmiştir. (s. 227)

Tablo 4.47. Doğa ve Evren teması Gündüzünü Kaybeden Kuş metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	2	12
	-(y)İş	7	
	-mAk	3	
Sıfat fiil	-(y)An	16	27
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	2	
	-dIk	5	
	-(y)AcAk	2	
	-mIş	2	
Zarf fiil	-(y)A	6	20
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	5	
	-(y)Alı	1	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	4	

Tablo 4.47. (Devam) *Doğa ve Evren teması Gündüzünü Kaybeden Kuş metni fiilimsi dağılımı*

-mAdAn	2	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	-	
-dİkçA	1	
-dİğİNdA	-	
-dİktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)İp	1	
Toplam		59

Halikarnas Balıkcısı Musa Cevat Şakir Kabaağaçlı tarafından yazılan “Gündüzünü Kaybeden Kuş” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 12 isim fiil, 27 sıfat fiil ve 20 zarf fiil olmak üzere toplam 59 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, en az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Sıfat fiillerin metinde doğanın ve kuşların betimlenmesinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -(y)An ekidir. Bu ekin metinde niteleme yaptığı gözlemlenmiştir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep, zaman ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde -(y)AsI, -mAz, -cAsInA, -mAksızIn, -(A)r... -mAz, -(y)IncA, -dİğİNdA, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 2, -(y)İş ekiyle 7, -mAk ekiyle 3 olmak üzere toplam 12 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onları sayısız çığırış ve çırpınışlarıyla kıyılarda görür, durur ve görmesini (isim fiil) de severiz. (s. 234)
2. Zavallılar o ışığış sesleriyle, şarkılarıyla içlerinin ışığından gelme (isim fiil) ışıklarıyla esenliyorlardı. (s. 235)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Onları sayısız çığırış (isim fiil) ve çırpınışlarıyla (isim fiil) kıyılarda görür, durur ve görmesini de severiz. (s. 234)
3. Fırtınasız, açık havada başka bir âlemden geliyormuş gibi, ara sıra uzak bir çağırış (isim fiil) duyulur gibi olur. (s. 234)
4. Ne bir kuş, ne de bir böcek olmayan Goethe'nin (Göthe) bile ölürken ve kapkara ebediyete göçerken son çağırışı (isim fiil) "Işık! Işık! Işık!" değil miydi? (s. 235)
5. Her yan keklik ötüşü (isim fiil) kesilmişti. (s. 235)
- 6,7. Tam o sırada önünde yürüyen köpek yarı havlayış (isim fiil) yarı uluyuştan (isim fiil) ibaret bir ses çıkardı. (s. 235)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İşte onlardan söz etmek (isim fiil) istiyorum. (s. 234)
2. Denizin o hırlayan uçurumları, tepetakla dönmüş Niagara (Niyagara) Şelaleleri gibi havaya yükselirken onlara gün doğdu demektir (isim fiil). (s. 234)
3. Günün ışığı keklik için güvenlik demekti (isim fiil). (s. 235)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 16, -(A)r ekiyle 2, -dİk ekiyle 5, -(y)AcAk ekiyle 2, -mİş ekiyle 2 olmak üzere toplam 27 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Gündüzünü Kaybeden (sıfat fiil) Kuş (s. 234)
2. Denizin o hırlayan (sıfat fiil) uçurumları, tepetakla dönmüş Niagara (Niyagara) Şelaleleri gibi havaya yükselirken onlara gün doğdu demektir. (s. 234)
3. İnsanın hayalini bile korkutan (sıfat fiil), çıldırtacak yüksekliklere çıkarlar. (s. 234)
4. Oysa öten (sıfat fiil), denizin kartalıdır. (s. 234)
5. Enginin bu kuşu en yükseklerde uçan (sıfat fiil) bir ak bulutun hayatını yaşar. (s. 234)
6. Tan yeri uyanırken keklikler derelerden, yamaçlardan cak cacak cak, cak cacak cak ederek yeni doğan (sıfat fiil) günü bütün kuşlar, böcekler, çalılar, dağlar, taşlar ve denizlerle selamlıyorlardı. (s. 234-235)
7. Ne bir kuş, ne de bir böcek olmayan (sıfat fiil) Goethe'nin (Göthe) bile ölürken ve kapkara ebediyete göçerken son çağırışı "Işık! Işık! Işık!" değil miydi? (s. 235)
8. Hem kendisi hem de palazları için karanlıklardan gelen (sıfat fiil) korkuların sonu idi bu. (s. 235)

9. Tam o sırada önünde yürüyen (sıfat fiil) köpek yarı havlayış yarı uluyuştan ibaret bir ses çıkardı. (s. 235)
10. Yüksek bir kayanın tepesinde yumurtlayan (sıfat fiil) bir miho kanada kalkmıştı. (s. 235)
11. Miho kanatlarını topladı, avına saldıran (sıfat fiil) bir şahin gibi aşağıya doğru düştü. (s. 235)
12. Havaya, yolunan (sıfat fiil) bir sürü tüy uçtu. (s. 235)
13. Yandan gelen (sıfat fiil) saçmaların biri, kuşun bir gözünden öteki gözüne geçerek ikisini birden kör etmişti. (s. 235)
14. Annelerinin mavilerde çınlayan (sıfat fiil) sesini araya araya göklere baka mı kalacaklardı? (s. 235)
15. Her hâlde bu karanlıkları aşacak ve karanlıklardan ötelere yayılan (sıfat fiil) maviilere ulaşp dalaçaktı. (s. 235)
16. Son bir kez, karanlıkta iki ayaklı birer pamuk yumağına benzeyen (sıfat fiil) sarı gagalı yavrularını çağırdı. (s. 235)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Fırtınasız, açık havada başka bir âlemden geliyormuş gibi, ara sıra uzak bir çağırış duyulur (sıfat fiil) gibi olur. (s. 234)
2. İnsan, “Acaba gök mavileri mi dile geldi?” diye dört yana bakınır (sıfat fiil) durur. (s. 234)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Ama o bildiğimiz (sıfat fiil) martılardan çok daha büyük ve kanatları çok daha uzun bir açık deniz martısı vardır. (s. 234)
2. Hepsinin aradığı (sıfat fiil) ışık işte ağarmaktaydı. (s. 235)
3. Ardı sıra bıraktığı (sıfat fiil) tüyler döne döne yere indi. (s. 235)
4. Doğdu doğalı tanıdığı (sıfat fiil) göğü karanlıklarda aradı. (s. 235)
5. Yavrularının yuvasını, bağrından yolduğu (sıfat fiil) tüylerle döşemişti. (s. 235)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanın hayalini bile korkutan, cıldırtacak (sıfat fiil) yüksekliklere çıkarlar. (s. 234)
2. Kanatlarıyla aydınlığa varamayacağını (sıfat fiil) anladı. (s. 235)

Metinde -miş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Sanki kuş değildir de kanatlanmış (sıfat fiil) bir köpük parçası -ne bileyim- bir ıssızlık parçasıdır. (s. 234)
2. Denizin o hırlayan uçurumları, tepetakla dönmüş (sıfat fiil) Niagara (Niyagara) Şelaleleri gibi havaya yükselirken onlara gün doğdu demektir. (s. 234)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 6, -(y)ArAk ekiyle 5, -(y)Alı ekiyle 1, -ken ekiyle 4, -mAdAn ekiyle 2, -dIkÇA ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 20 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)A ve -(y)ArAk ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsan, “Acaba gök mavileri mi dile geldi?” diye (zarf fiil) dört yana bakınır durur. (s. 234)
2. Bütün ana keklikler yuvalarının kenarına oturmuşlar, “Merhaba!” diyerek gevezelik ediyor ve “Bir karanlık gece daha atlattık.” diye (zarf fiil) birbirlerini kutluyorlardı. (s. 235)
3. Hacı Süleyman yürüye yürüye (zarf fiil) dik bir kayalığın dibine vardı. (s. 235)
4. Ardı sıra bıraktığı tüyler döne döne (zarf fiil) yere indi. (s. 235)
5. Annelerinin mavilerde çınlayan sesini araya araya (zarf fiil) göklere baka mı kalacaklardı? (s. 235)
6. Gırtlğından acayip gürültüler çıkararak ve tekerlenerek çırpına çırpına (zarf fiil) denize düştü. (s. 235)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tan yeri uyanırken keklikler derelerden, yamaçlardan cak cacak cak, cak cacak cak ederek (zarf fiil) yeni doğan günü bütün kuşlar, böcekler, çalılar, dağlar, taşlar ve denizlerle selamlıyorlardı. (s. 234-235)
2. Bütün ana keklikler yuvalarının kenarına oturmuşlar, “Merhaba!” diyerek (zarf fiil) gevezelik ediyor ve “Bir karanlık gece daha atlattık.” diye birbirlerini kutluyorlardı. (s. 235)
3. Yandan gelen saçmaların biri, kuşun bir gözünden öteki gözüne geçerek (zarf fiil) ikisini birden kör etmişti. (s. 235)
- 4,5. Gırtlğından acayip gürültüler çıkarak (zarf fiil) ve tekerlenerek (zarf fiil) çırpınaçırpına denize düştü. (s. 235)

Metinde -(y)Alı eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Doğdu doğalı (zarf fiil) tanıdığı göğü karanlıklarda aradı. (s. 235)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Denizin o hırlayan uçurumları, tepetakla dönmüş Niagara (Niyagara) Şelaleleri gibi havaya yükselirken (zarf fiil) onlara gün doğdu demektir. (s. 234)
2. Tan yeri uyanırken (zarf fiil) keklikler derelerden, yamaçlardan cak cacak cak, cak cacak cak ederek yeni doğan günü bütün kuşlar, böcekler, çalılar, dağlar, taşlar ve denizlerle selamlıyorlardı. (s. 234-235)

3,4. Ne bir kuş, ne de bir böcek olmayan Goethe'nin (Göthe) bile ölürken (zarf fiil) ve kapkara ebediyete göçerken (zarf fiil) son çağırışı "Işık! Işık! Işık!" değil miydi? (s. 235)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümle şudur:

1,2. Hiç durmadan (zarf fiil) dinlenmeden (zarf fiil) beş saat uçtu. (s. 235)

Metinde -dIkçA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Sesi dindikçe (zarf fiil) de kanatları sarkıyordu. (s. 235)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Her hâlde bu karanlıkları açacak ve karanlıklardan ötelere yayılan mavilere ulaşıp (zarf fiil) dalacaktı. (s. 235)

Tablo 4.48. *Vatandaşlık teması Haritada Bir Nokta metni fiilimsi dağılımı*

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	9	19
	-(y)Iş	2	
	-mAk	8	
Sıfat fiil	-(y)An	21	52
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	14	
	-(y)AcAk	6	
	-mIş	11	
Zarf fiil	-(y)A	5	26
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	3	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	4	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	5	
	-dIkçA	1	
	-dIğINdA	-	
	-dIktAn sonra	1	
	-AsIyA	-	
	-(y)Ip	6	

Tablo 4.48. (Devam) Vatandaşlık teması Haritada Bir Nokta metni fiilimsi dağılımı

Toplam	97
---------------	-----------

Sait Fâik Abasıyanık tarafından yazılan “Haritada Bir Nokta” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 19 isim fiil, 52 sıfat fiil ve 26 zarf fiil olmak üzere toplam 97 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep, durum ve zaman anlamları kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. İsim fiiller genellikle iş ismi olarak kullanılmakla birlikte sıfat olarak da kullanılabilirler. Metinde sıfat görevinde kullanılmış isim fiile “Babadan kalma (isim fiil) ev, anamın sayesinde gürül gürül işliyordu.” (MEB Yayınları, 2021: 254) cümlesinde rastlanılmıştır. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki -(y)An eki olduğu ve betimleme amacıyla kullanıldığı gözlemlenmiştir. -(y)AsI, -mAz, -(A)r, -cAsInA, -(y)All, -mAksIzIn, -(A)r... -mAz, -dİğINdA, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 9, -(y)İş ekiyle 2, -mAk ekiyle 8 olmak üzere toplam 19 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İçimdeki dostluklar, sevgiler, bir karıncalanmadır (isim fiil) başlayıverir. (s. 252)
2. Hemen gözlerimin içine bakan bir köpek, hemen, az konuşan, hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş bir balıkçı, yırtık bir muşamba kokusuyla beraber küpeşte tahtaları kararmış, boyası atmış ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kulübeler, kırlangıç ve dülger balığı haşlaması (isim fiil), kereviz kokusu, buğusu tüten kara bir tencere, ufukları dar sisli bir deniz... (s. 252- 253)
3. İnsanlara ağır ağır sokulmaya (isim fiil) çalışıyordum. (s. 254)
4. Babadan kalma (isim fiil) ev, anamın sayesinde gürül gürül işliyordu. (s. 254)
5. Balığın bol çıkma (isim fiil) başladığı duyulduğu zaman, dışarıdan da insanlar gelirdi. (s. 254)

6. Yüzünde tatlı bir gülümseme (isim fiil) ve çalışmaktan doğabilmiş hafif bir kırmızılık vardı. (s. 254)
7. Yüzündeki gülümseme (isim fiil) önce tehlikeli bir hâlde dondu. (s. 254)
8. Gülümseme (isim fiil) birdenbire yüzünde bir meyve gibi çürüyüverdi. (s. 254)
9. — Sen karışma bakalım babalık! Fazla söylenmeye (isim fiil) başladın. Ayıp ne demek?.. (s. 255)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Haritada herhangi kargacık burgacık şekil almış adalara, karasevdalıya kurşun döken bir ihtiyar kocakarının aklı veya sezişleriyle (isim fiil) dalar, bir şeyler bulup çıkarırım, daha çok şekilsiz, ancak bir nokta gibi gözüken adalar merakımı çeker. (s. 253)
2. Şimdi namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş, gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, kötülüğü göz kırışından (isim fiil) anlayınca cesareten canavar kesilecek bir insan hâliyle sessiz, sakın, ağzına vur lokmasını al bir hâlde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim. (s. 253)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Niyetim yazı yazmak (isim fiil) bile değildi. (s. 254)
- 2,3. O adam da bir dülger balığı alabilmek (isim fiil), bu balığı hak edebilmek (isim fiil) için elinden geleni yapıyordu. (s. 254)
4. Yüzünde tatlı bir gülümseme ve çalışmaktan (isim fiil) doğabilmiş hafif bir kırmızılık vardı. (s. 254)
5. Elini balığa doğru uzatmak (isim fiil) üzere eğildi. (s. 254)
6. — Sen karışma bakalım babalık! Fazla söylenmeye başladın. Ayıp ne demek (isim fiil)?.. (s. 255)
7. Yazı yazmak (isim fiil) da bir hırstan başka ne idi? (s. 255)
8. Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak (isim fiil) için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. (s. 255)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 21, -dİk ekiyle 14, -(y)AcAk ekiyle 6, -mİş ekiyle 11, olmak üzere toplam 52 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil -(y)An ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3,4. Hemen gözlerimin içine bakan (sıfat fiil) bir köpek, hemen, az konusan (sıfat fiil), hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş bir balıkçı, yırtık bir muşamba kokusuyla beraber küpeşte tahtaları kararmış, boyası atmış ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan (sıfat fiil) bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kulübeler, kırlangıç ve dülger balığı haşlaması, kereviz kokusu, buğusu tüten (sıfat fiil) kara bir tencere, ufukları dar sisli bir deniz... (s. 252- 253)

5,6. Haritada herhangi kargacık burgacık şekil almış adalara, karasevdaliya kurşun döken (sıfat fiil) bir ihtiyar kocakarının aklı veya sezisleriyle dalar, bir şeyler bulup çıkarırım, daha çok şekilsiz, ancak bir nokta gibi gözükən (sıfat fiil) adalar merakımı çeker. (s. 253)

7. Bugün deniz, yüz veren (sıfat fiil) bir anne gibidir. (s. 253)

8,9. Etrafımı çeviren (sıfat fiil) insanların hepsini kendimden çok iyi, çok namuslu, hani demin söylediğim evine dönen (sıfat fiil) “müsrif çocuk” ruhuyla seyrediyordum. (s. 254)

10,11. Balıkhanede hiç tutmayan (sıfat fiil), fiyat bile verilmeyen (sıfat fiil) on on beş dülger balığı kayığın küpeştesinde hâlâ canlı, ince, zar gibi kanatlarıyla titreşiyorlardı. (s. 254)

12. Kayığı temizleyenler (adlaşmış sıfat fiil) sekiz kişiydi. (s. 254)

13. Dışarıdan ırıba katılanlar (adlaşmış sıfat fiil) pay almazlardı. (s. 254)

14. O adam da bir dülger balığı alabilmek, bu balığı hak edebilmek için elinden geleni (adlaşmış sıfat fiil) yapıyordu. (s. 254)

15. Üçer tane alanlar (adlaşmış sıfat fiil) oldu. (s. 254)

16. Dışarıdan gelen (adlaşmış sıfat fiil) bir tane versinler diye bekledi. (s. 254)

17. Bu kırmızılık, pay dağıtan (sıfat fiil) adamın elinde tek balık kalıncaya kadar adamın yanağında durdu. (s. 254)

18. Şimdi umduklarımdan birisi payına düşen (sıfat fiil) balıktan birini, en küçüğünü adama doğru fırlatacak diye bekledim. (s. 254-255)

19. Hadiseye karışan (sıfat fiil) adam:

— Ayıptır yahu, dedi, ayıp! (s. 255)

20. Bu sefer konuşacaklarını hatta paylarına düşen (sıfat fiil) balıklardan en küçüğünü fırlatacaklarını sandıklarımdan biri: (s. 255)

21. Gözükən (sıfat fiil) vapura doğru yürüdü. (s. 255)

Merinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onun zoruyla mavi boyaların üstünde bir garip ada ismi okuyunca hülyaya daldığımı (sıfat fiil) sanmıyorum. (s. 252)

2. Romanlar yüzünden adaları sevdiğimi (sıfat fiil) pek ummuyorum ama belki de o yüzdendir. (s. 252)
3. Dalga, kırık cam parçaları gibi keskin ve soğuk vurduğu (sıfat fiil) zaman olacak, o canavar su baştan girip kıçtan çıkacak. (s. 253)
4. İşte çocukluğumun ve ilk gençliğimin haritalarındaki adalar beni, sonunda bir gün özlediğim (sıfat fiil) gibi bir adaya tesadüfen bırakıverdiler... (s. 253)
5. Etrafımı çeviren insanların hepsini kendimden çok iyi, çok namuslu, hani demin söylediğim (sıfat fiil) evine dönen “müsrif çocuk” ruhuyla seyrediyordum. (s. 254)
6. Her şey tahayyül ettiğim (sıfat fiil) gibiydi. (s. 254)
7. Yalnız pay meselesinde çirkin hadiseler geçtiğini (sıfat fiil) işitiyor, onu da duymamazlığa geliyordum. (s. 254)
8. Umdüğüm (sıfat fiil) gibi dülger balığı çorbası çok evlerde tütecekti. (s. 254)
- 9,10. Balığın bol çıkmaya başladığı (sıfat fiil) duyulduğu (sıfat fiil) zaman, dışarıdan da insanlar gelirdi. (s. 254)
11. Bir ikisi, en umduklarım (adlaşmış sıfat fiil) konuşacak gibi oldular. (s. 254)
12. Şimdi umduklarımdan (adlaşmış sıfat fiil) birisi payına düşen balıktan birini, en küçüğünü adama doğru fırlatacak diye bekledim. (s. 254-255)
13. Bu sefer konuşacaklarını hatta paylarına düşen balıklardan en küçüğünü fırlatacaklarını sandıklarımdan (adlaşmış sıfat fiil) biri: (s. 255)
14. Ada’nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım (sıfat fiil) çakımı çıkardım. (s. 255)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Şimdi namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş, gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, kötülüğü göz kırpmışından anlayınca cesareten canavar kesilecek (sıfat fiil) bir insan hâliyle sessiz, sakın, ağzına vur lokmasını al bir hâlde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim. (s. 253)
2. Söyleyecek (sıfat fiil) hâlde değildi. (s. 254)
3. Bir ikisi, en umduklarım konusacak (sıfat fiil) gibi oldular. (s. 254)
4. Şimdi umduklarımdan birisi payına düşen balıktan birini, en küçüğünü adama doğru fırlatacak (sıfat fiil) diye bekledim. (s. 254-255)
- 5,6. Bu sefer konusacaklarını (sıfat fiil) hatta paylarına düşen balıklardan en küçüğünü fırlatacaklarını (sıfat fiil) sandıklarımdan biri: (s. 255)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2,3. Hemen gözlerimin içine bakan bir köpek, hemen, az konuşan, hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş (sıfat fiil) bir balıkçı, yırtık bir muşamba kokusuyla beraber küpeşte tahtaları kararmış (sıfat fiil), boyası atmış (sıfat fiil) ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kulübeler, kırlangıç ve dülger balığı haşlaması, kereviz kokusu, buğusu tüten kara bir tencere, ufukları dar sisli bir deniz... (s. 252- 253)

4. Haritada herhangi kargacık burgacık şekil almış (sıfat fiil) adalara, karasevdalıya kurşun döken bir ihtiyar kocakarının aklı veya sezîşleriyle dalar, bir şeyler bulup çıkarırım, daha çok şekilsiz, ancak bir nokta gibi gözüken adalar merakımı çeker. (s. 253)

5. Şimdi namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş (sıfat fiil), gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, kötülüğü göz kırışından anlayınca cesarettten canavar kesilecek bir insan hâliyle sessiz, sakın, ağzına vur lokmasını al bir hâlde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim. (s. 253)

6. Bense orada kafamı kuma sokmuş (sıfat fiil) devekuşu gibi oldum önce. (s. 254)

7. Biraz sonra, işlerini bitirmiş (sıfat fiil) olacaklar, hepsi orta parmaklarına birer dülger balığı takarak çekip gideceklerdi. (s. 254)

8. Yüzünde tatlı bir gülümseme ve çalışmaktan doğabilmiş (sıfat fiil) hafif bir kırmızılık vardı. (s. 254)

9. Ama ötekilerden, başparmağına irisinden bir tane dülger balığı takmış (sıfat fiil) birisi kocaman çizmeli ayağını dülger balığının sırtına bastı. (s. 254)

10. Balık verilmemiş (sıfat fiil) adam, kahvenin bir iskemlesine çökmüştü. (s. 255)

11. Kendisi için laf işitmiş (sıfat fiil) adama:

— Zararı yok hemşerim, dedi. Zararı yok. Vermesinler, istemez... (s. 255)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 5, -(y)ArAk ekiyle 3, -ken ekiyle 1, -mAdAn ekiyle 4, -(y)IncA ekiyle 5, -dİkçA ekiyle 1, -dİktAn sonra ekiyle 1, -(y)İp ekiyle 6 olmak üzere toplam 26 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil ekleri -(y)A ve -(y)İp ekleridir. Tespit edilen zarf fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Şimdi namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş, gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, kötülüğü göz kırışından anlayınca cesarettten canavar kesilecek bir insan

hâliyle sessiz, sakın, ağzına vur lokmasını al bir hâlde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya (zarf fiil) ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim. (s. 253)

2. Çardaklardaki yapraklar kırmızının en son hâline doğru ağır ağır kızara kızara (zarf fiil), kırmızının renk oyunları içinde, düşmeden evvel ne kadar sallanıp durdular. (s. 254)

3. Şimdi ağları denize çarpa çarpa (zarf fiil) yıkıyorlardı. (s. 254)

4. Dışarıdan gelen bir tane versinler diye (zarf fiil) bekledi. (s. 254)

5. Şimdi umduklarımdan birisi payına düşen balıktan birini, en küçüğünü adama doğru fırlatacak diye (zarf fiil) bekledim. (s. 254- 255)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onların arasına seyirci sıfatıyla sessizce karişarak (zarf fiil) oldukça mesut yaşadım. (s. 254)

2. Biraz sonra, işlerini bitirmiş olacaklar, hepsi orta parmaklarına birer dülger balığı takarak (zarf fiil) çekip gideceklerdi. (s. 254)

3. Küçük adımlarla bir Şarlo gibi seğirterek (zarf fiil) uzaklaştı. (s. 255)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Ada'nın تنها yollarında gezerken (zarf fiil) canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. (s. 255)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1,2. Şimdi namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş, gülmeden (zarf fiil), eğlenmeden (zarf fiil), müsamaha dolu, kötülüğü göz kırpmışından anlayınca cesareten canavar kesilecek bir insan hâliyle sessiz, sakın, ağzına vur lokmasını al bir hâlde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim. (s. 253)

3. Çardaklardaki yapraklar kırmızının en son hâline doğru ağır ağır kızara kızara, kırmızının renk oyunları içinde, düşmeden (zarf fiil) evvel ne kadar sallanıp durdular. (s. 254)

4. Camları buğulu bir kahvenin içinde elleri nasırlı, yüzleri güneş ve rüzgârla çizgili insanların arasında, bugünü de bir günah, daha doğrusu bir kötülük işlemeden (zarf fiil) bitirecektim. (s. 254)

Metinde -(y)InCA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Onun zoruyla mavi boyaların üstünde bir garip ada ismi okuyunca (zarf fiil) hülyaya daldığımı sanmıyorum. (s. 252)

2,3. Haritayı görünce (zarf fiil) bir nokta ada, ada görünce (zarf fiil) de hemen fırtınaları, rüzgârları, uğultuları, köpekbalıklarını, sonra birdenbire adanın namuslu insanlarını hatırlayıveririm. (s. 253)

4. Şimdi namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş, gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, kötülüğü göz kırpmışından anlayınca (zarf fiil) cesareten canavar kesilecek bir insan hâliyle sessiz, sakın, ağzına vur lokmasını al bir hâlde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim. (s. 253)

5. Bu kırmızılık, pay dağıtan adamın elinde tek balık kalıncaya (zarf fiil) kadar adamın yanağında durdu. (s. 254)

Metinde -dikÇA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Onların arasına seyirci sıfatıyla sessizce karışarak oldukça (zarf fiil) mesut yaşadım. (s. 254)

Metinde -diKtAn sonra eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yontuktan sonra (zarf fiil) tuttum öptüm. (s. 255)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Haritada herhangi kargacık burgacık şekil almış adalara, karasevdalıya kurşun döken bir ihtiyar kocakarının akli veya sezisleriyle dalar, bir şeyler bulup (zarf fiil) çıkarırım, daha çok şekilsiz, ancak bir nokta gibi gözüken adalar merakımı çeker. (s. 253)

2. Dalga, kırık cam parçaları gibi keskin ve soğuk vurduğu zaman olacak, o canavar su baştan girip (zarf fiil) kıçtan çıkacak. (s. 253)

3. Çardaklardaki yapraklar kırmızının en son hâline doğru ağır ağır kızara kızara, kırmızının renk oyunları içinde, düşmeden(zarf fiil) evvel ne kadar sallanıp (zarf fiil) durdular. (s. 254)

4. Biraz sonra, işlerini bitirmiş olacaklar, hepsi orta parmaklarına birer dülger balığı takarak çekip (zarf fiil) gideceklerdi. (s. 254)

5. — Ne o? dedi, hemşerim. Dur bakalım. Dağdan gelip (zarf fiil) bağdakini kovmayalım. (s. 254)

6. Kayıktakilerden hiçbiri kalkıp (zarf fiil) da:

— Ayıptır yahu, ver adama, demedi. (s. 254)

Tablo 4.49. Vatandaşlık teması Yaşamaya Dair metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	8	16

Tablo 4.49. (Devam) Vatandaşlık teması Yaşamaya Dair metni fiilimsi dağılımı

	-(y)İş	-	
	-mAk	8	
Sıfat fiil	-(y)An	2	
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	-	
	-dIk	5	
	-(y)AcAk	1	
	-mİş	-	
Zarf fiil	-(y)A	2	
	-cAsInA	-	
	-(y)ArAk	-	
	-(y)Alı	-	
	-mAksIzIn	-	
	-ken	1	
	-mAdAn	1	
	-(A)r... -mAz	-	
	-(y)IncA	-	
	-dIkçA	-	
	-dİğINdA	-	
	-dİktAn sonra	-	
	-AsIyA	1	
	-(y)Ip	1	
Toplam			30

Nazım Hikmet Ran tarafından yazılan şiir türündeki “Yaşamaya Dair” adlı metin incelendiğinde 16 isim fiil, 8 sıfat fiil ve 6 zarf fiil olmak üzere toplam 30 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün isim fiil olduğu görülmektedir. En az kullanılan fiilimsi türü zarf fiildir. Zarf fiillerin bulundukları cümlelere sebep ve durum anlamları kattığı gözlemlenmiştir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi ekleri -mA ve -mAk ekleridir. Metinde -mA, -mAk, -(y)An, -dIk, -(y)AcAk, -(y)A, -AsIyA, -ken, -mAdAn, -(y)Ip eklerinin kullanımına rastlanılmıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olabileceği düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 8, -mAk ekiyle 8 olmak üzere toplam 16 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yaşamaya (isim fiil) Dair (s. 262)
2. Yani, yaşamanın (isim fiil) dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden, (s. 262)
3. Yaşamayı (isim fiil) ciddiye alacaksın, (s. 262)
4. Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı (isim fiil), (s. 262)
5. Duymamak mümkün değilse de biraz erken gitmenin (isim fiil) kederini (s. 262)
6. Diyelim ki dövüşölmeye (isim fiil) değer bir şeyler için, (s. 263)
7. Daha da on sekiz sene olsun açılmasına (isim fiil) demir kapının. (s. 263)
8. “Yaşadım.” diyebilmen (isim fiil) için... (s. 263)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Yaşamak (isim fiil) şakaya gelmez, (s. 262)
2. Yani, bütün işin gücün yaşamak (isim fiil) olacak. (s. 262)
3. Yaşamak (isim fiil) olduğunu bildiğin hâlde. (s. 262)
4. Ölmekten (isim fiil) korktuğun hâlde ölüme inanmadığın için (s. 262)
5. Yaşamak (isim fiil), yani ağır bastığından. (s. 262)
6. Bir daha kalkmamak (isim fiil) ihtimali de var. (s. 262)
7. Duymamak (isim fiil) mümkün değilse de biraz erken gitmenin kederini (s. 262)
8. Yüzükoyun kapaklanıp ölmek (isim fiil) de mümkün. (s. 263)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 2, -dİk ekiyle 5, -AcAk ekiyle 1, olmak üzere toplam 8 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Biz yine de geleceğiz anlatılan (sıfat fiil) Bektaşî fıkrasına, (s. 262)
2. Belki yıllarca sürecek olan (sıfat fiil) savaşın sonunu. (s. 263)

Metinde -dİk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Hem de yüzünü bile görmediğin (sıfat fiil) insanlar için (s. 262)
- 2,3. Yaşamak olduğunu (sıfat fiil) bildiğin (sıfat fiil) hâlde. (s. 262)
- 4,5. Ölmekten korktuğun (sıfat fiil) hâlde ölüme inanmadığın (sıfat fiil) için (s. 26)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Belki yıllarca sürecek (sıfat fiil) olan savaşın sonunu. (s. 263)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 2, -AsIyA ekiyle 1, -ken ekiyle 1, -mAdAn ekiyle 1, -(y)Ip ekiyle 1 olmak üzere toplam 6 zarf fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Hem de öyle çocuklara falan kalır diye (zarf fiil) değil, (s. 262)

2. Hava yağmurlu mu, diye (zarf fiil) bakacağız pencereden, (s. 263)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken (zarf fiil) (s. 262)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yani, yaşamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden (zarf fiil), (s. 262)

Metinde -AsIyA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Fakat yine de çıldırasıya (zarf fiil) merak edeceğiz (s. 263)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yüzükoyun kapaklanıp (zarf fiil) ölmek de mümkün. (s. 263)

Tablo 4.50. Vatandaşlık teması Kalbim Rumeli’de Kaldı metni fiilimsi dağılımı

Fiilimsi türü	Fiilimsi eki	Fiilimsi sayısı (f)	Toplam
İsim fiil	-mA	13	17
	-(y)Iş	2	
	-mAk	2	
Sıfat fiil	-(y)An	11	47
	-(y)AsI	-	
	-mAz	-	
	-(A)r	2	
	-dIk	21	
	-(y)AcAk	6	
	-mIş	7	
Zarf fiil	-(y)A	4	43
	-cAsInA	1	
	-(y)ArAk	10	
	-(y)Alı	1	
	-AsIyA	-	
	-mAksIzIn	-	

Tablo 4.50. (Devam) Vatandaşlık teması Kalbim Rumeli’de Kaldı metni fiilimsi dağılımı

-ken	4	
-mAdAn	1	
-(A)r... -mAz	-	
-(y)IncA	6	
-dİlkçA	3	
-dİğİNdA	2	
-dİktAn sonra	-	
-AsIyA	-	
-(y)Ip	11	
Toplam		107

Firdevs Tunçay tarafından yazılan “Kalbim Rumeli’de Kaldı” adlı hikâye edici metin incelendiğinde 17 isim fiil, 47 sıfat fiil ve 43 zarf fiil olmak üzere toplam 107 fiilimsi tespit edilmiştir. Metinde her fiilimsi türünün örneğine rastlanılmıştır. Metinde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu ve mübadele sürecinin betimlenmesinde kullanıldığı görülmektedir. Kullanımı bakımından ikinci sırada yer alan zarf fiillerin bulundukları cümlelere durum ve zaman anlamı kattığı gözlemlenmiştir. En az kullanılan fiilimsi türünün ise isim fiil olduğu görülmektedir. Metinde en fazla rastlanılan fiilimsi eki sıfat fiil eklerinden -dİlk ekidir. -(y)AsI, -mAz, -AsIyA, -mAksİzIn, -(A)r... -mAz, -dİktAn sonra, -AsIyA eklerinin kullanımına rastlanılmamıştır. Metnin fiilimsi sayısı bakımından fiilimsi öğreniminde kullanılmaya yeterli olduğu, özellikle sıfat fiil ve zarf fiil öğreniminde kullanımının etkili olacağı düşünülmektedir. Metinde fiilimsilerin tespit edildiği cümleler fiilimsi türleri bakımından sınıflandırılarak aşağıda gösterilmiştir.

İsim fiil

Metinde -mA ekiyle 13, -(y)İş ekiyle 2, -mAk ekiyle 2 olmak üzere toplam 17 isim fiil tespit edilmiştir. Tespit edilen isim fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -mA eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Mübadillerin göğüs gerdiği zorlukları, sevdaları, umutları ve doğdukları yerleri istekleri dışında terk etmelerinin (isim fiil) anlatıldığı bir kitaptır, Kalbim Rumeli’de Kaldı. (Sardunya Kokan Toprakların Öyküleri) (s. 268)
2. Yeni bir memlekete gelmenin (isim fiil) şaşkınlığı ve boşluğu içindelermiş. (s. 268)
- 3,4. Mahalle muhtarı, Türk ailelerine evlerini boşaltmalarını (isim fiil) ve başka bir Türk ailesinin yanlarına gitmelerini (isim fiil) duyurmuş. (s. 268)

5. Daha sonra ortalıkta mübadele söylentileri yayılmaya (isim fiil) başlamış. (s. 268)
- 6,7,8. İnsanın nesiller boyu yaşadığı memleketini terk etmek zorunda kalması (isim fiil), evinden barkından koparılması (isim fiil), atalarının mezarlarını bir daha ziyaret edemeyecek olması (isim fiil) kolay mı? (s. 268)
9. Türkler, kaygı içinde gelişmeleri (isim fiil) takip etmişler. (s. 268)
10. Bir Türk, bir Yunan bir de Birleşmiş Milletler üyesinden oluşan Mübadele Komisyonu, Rumeli'deki Türklerin mal varlığını kayda almaya (isim fiil) başlamış. (s. 268)
11. Türkiye'ye gitmeleri (isim fiil) kesinleşince Selânik ve Kavala limanlarından ikişer ikişer kalkmış gemiler. (s. 268)
12. Nihayet gemi sıraları geldiğinde, mahşer yerine dönmüş Kavala Limanı'nda, memleketlerinden ayrılmanın (isim fiil) acısını en derinden yaşamışlar!.. (s. 270)
13. Sonra yüzünde hüznün dolu bir gülümsemeyle (isim fiil) sorar: "Küçük, senin adın ne?" (s. 271)

Metinde -(y)İş eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Çocuk saçları ağarmış, yüzünde derin çizgilerle yorgun görünürlü (isim fiil) adama güvenle bakıp iyi bir insana benziyor, diye düşünür. (s. 271)
2. Özlem dolu bakışlarla (isim fiil) çocuğa bakarken sevgiyle saçlarını okşar. (s. 271)

Metinde -mAk eki ile oluşturulmuş isim fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanın nesiller boyu yaşadığı memleketini terk etmek (isim fiil) zorunda kalması, evinden barkından koparılması, atalarının mezarlarını bir daha ziyaret edemeyecek olması kolay mı? (s. 268)
2. Tam yola çıkacakken son bir kez evini görmek (isim fiil) istemiş Zehra Hanım. (s. 269)

Sıfat fiil

Metinde -(y)An ekiyle 11, -(A)r ekiyle 2, -dİk ekiyle 21, (y)AcAk ekiyle 6, -mİş ekiyle 7 olmak üzere toplam 47 sıfat fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan sıfat fiil eki -dİk ekidir. Tespit edilen sıfat fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)An eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Mübadillerin göğüs gerdiği zorlukları, sevdaları, umutları ve doğdukları yerleri istekleri dışında terk etmelerinin anlatıldığı bir kitaptır, Kalbim Rumeli'de Kaldı. (Sardunya Kokan (sıfat fiil) Toprakların Öyküleri) (s. 268)
- 2,3. İkinci kuşak bir mübadil olan (sıfat fiil) Firdevs Tunçay'ın kitabından alınan(sıfat fiil) "Mübadele Günleri, Buca'da Hayat ve 8 Yıl Sonra" bölümlerini okuyacaksınız. (s. 268)
4. Yeni gelenler (adlaşmış sıfat fiil) Türkçe bildikleri için kolay anlaşıyorlarmış. (s. 268)

5. Bir Türk, bir Yunan bir de Birleşmiş Milletler üyesinden oluşan (sıfat fiil) Mübadele Komisyonu, Rumeli'deki Türklerin mal varlığını kayda almaya başlamış. (s. 268)
6. Avluda beyaz badanalı duvarlar boyunca uzanan (sıfat fiil) allı beyazlı çiçek açmış sardunyalara takılmış Zehra'nın gözü. (s. 269)
7. Kapıda bekleyen (sıfat fiil) at arabasına giderken Zehra dönüp geride bıraktığı evine hüznle bakmış uzun uzun. (s. 269)
8. Kavala şehrinde limana yakın meydanda kurulan (sıfat fiil) beyaz çadırlardan birine yerleşmişler. (s. 270)
9. Mübadillere yapılan (sıfat fiil) arazi dağıtımında iki kardeşe, Zehra Hanım'la agusu Ahmet Çavuş'a, kilisenin olduğu sokakta karşılıklı olarak birer ev ile onar dönüm toprak "Muhacir Hakkı" olarak verilmiş. (s. 270)
10. Zehra Hanım arkasında geniş bir bahçesi bulunan (sıfat fiil) taş binaya yerleşmiş. (s. 270)
11. Hatta zaman zaman çevresinden takılanlar (adlaşmış sıfat fiil) olmuş: "Arif'in geldi seni soruyor." diyorlarmış. (s. 270)

Metinde -(A)r eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Evin yeni sahipleri Hristo ve Despina, onu güler (sıfat fiil) yüzle karşılayıp odalarını gezdirmişler. (s. 269)
2. Uzun boylu, eski ve bakımsız kıyafetli, yaşlılığa adım atmış bir adam, bir şeyler arar (sıfat fiil) gibi etrafına bakınarak gelirken çocuğun önünde durur birden. (s. 270)

Metinde -dik eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2,3. Mübadillerin göğüs gerdiği (sıfat fiil) zorlukları, sevdaları, umutları ve doğdukları (sıfat fiil) yerleri istekleri dışında terk etmelerinin anlatıldığı (sıfat fiil) bir kitaptır, Kalbim Rumeli'de Kaldı. (Sardunya Kokan Toprakların Öyküleri) (s. 268)
4. Bir gün bakmışlar Pürsican sokaklarında hiç tanımadıkları (sıfat fiil) insanlar... (s. 268)
5. Boşalttıkları (sıfat fiil) evlerine Rumlar yerleştirilmiş. (s. 268)
6. Yeni gelenler Türkçe bildikleri (sıfat fiil) için kolay anlaşıyorlarmış. (s. 268)
7. İnsanın nesiller boyu yaşadığı (sıfat fiil) memleketini terk etmek zorunda kalması, evinden barkından koparılması, atalarının mezarlarını bir daha ziyaret edemeyecek olması kolay mı? (s. 268)
8. Beline sardığı (sıfat fiil) kemere saklamış altınlarını, kat kat elbiseler giymiş üstüne. (s. 269)
9. Annesinin diktiği (sıfat fiil) çiçeklermiş bu sardunyalı. (s. 269)
10. Despina da mutfaktan getirdiği (sıfat fiil) ıslak havluya sarmış sardunyalı. (s. 269)

11. Kapıda bekleyen at arabasına giderken Zehra dönüp geride bıraktığı (sıfat fiil) evine hüznle bakmış uzun uzun. (s. 269)
12. Zehra ve Zeliha'nın yaptıkları (sıfat fiil) yolluklarla idare etmişler bir süre. (s. 270)
13. Doğup büyüdükleri (sıfat fiil) bu topraklar, mübadiller için kaybolmuş memleket toprağıdır artık! (s. 270)
14. Mübadillere yapılan arazi dağıtımında iki kardeşe, Zehra Hanım'la agusu Ahmet Çavuş'a, kilisenin olduğu (sıfat fiil) sokakta karşılıklı olarak birer ev ile onar dönüm toprak "Muhacir Hakkı" olarak verilmiş. (s. 270)
15. Çocuk, daha önce hiç görmediği (sıfat fiil) bu yabancıya merakla bakar. (s. 270)
16. Narin yapılı çocuğun gür ve uzun kirpikleri adama o kadar tanıdık (sıfat fiil) gelir ki...(s. 270)
17. "Evet benim!" deyince şaşkınlık ve heyecanla içeriye Ahmet Çavuş'un bulunduğu (sıfat fiil) odaya buyur eder onu. (s. 271)
- 18,19. Sekiz yıldır hiçbir haber alamadığı (sıfat fiil), hasretle yolunu gözlediği (sıfat fiil) sevgili kocası Arif gelmiş olabilir mi? (s. 271)
20. Durmuş, dikkatlice yengesine bakıp sesi titreyerek: "Gerçek mi söylediğin (adlaşmış sıfat fiil)?" diye sorar. (s. 271)
21. "Evet" yanıtını alınca bu kez içinin titrediğini (sıfat fiil) hisseder Zehra. (s. 271)

Metinde -(y)AcAk eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. İnsanın nesiller boyu yaşadığı memleketini terk etmek zorunda kalması, evinden barkından koparılması, atalarının mezarlarını bir daha ziyaret edemeyecek (sıfat fiil) olması kolay mı? (s. 268)
2. Bir gün onlara döneceğini (sıfat fiil) düşünüyormuş. (s. 269)
3. Kendilerini ana vatana götürecek (sıfat fiil) gemiyi umutla beklemişler. (s. 270)
4. Bu şakanın gerçeğe dönüşeceğini (sıfat fiil) kimse bilemezmiş. (s. 270)
5. Ahmet Çavuş'un eşi Zeliha, kapıyı açtığında adamı görünce şaşkınlıktan ne diyeceğini (sıfat fiil) bilemez. (s. 271)
6. Şaşkınlıktan, sevinçten bayılacak (sıfat fiil) gibi olur! (s. 271)

Metinde -mİş eki ile oluşturulmuş sıfat fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Avluda beyaz badanalı duvarlar boyunca uzanan allı beyazlı çiçek açmış (sıfat fiil) sardunyalara takılmış Zehra'nın gözü. (s. 269)
2. Nihayet gemi sıraları geldiğinde, mahşer yerine dönmüş (sıfat fiil) Kavala Limanı'nda, memleketlerinden ayrılmanın acısını en derinden yaşamışlar!.. (s. 270)

3. Doğup büyüdükları bu topraklar, mübadiller için kaybolmuş (sıfat fiil) memleket toprağıdır artık! (s. 270)
4. Onları kokladıkça memleket toprağını koklamış (sıfat fiil) gibi mutlu olmuş. (s. 270)
5. Uzun boylu, eski ve bakımsız kıyafetli, yaşlılığa adım atmış (sıfat fiil) bir adam, bir şeyler arar gibi etrafına bakınarak gelirken çocuğun önünde durur birden. (s. 270)
6. Çocuk saçları ağarmış (sıfat fiil), yüzünde derin çizgilerle yorgun görünüşlü adama güvenle bakıp iyi bir insana benziyor, diye düşünür. (s. 271)
7. Sekiz yıldır hiçbir haber alamadığı, hasretle yolunu gözlediği sevgili kocası Arif gelmiş (sıfat fiil) olabilir mi? (s. 271)

Zarf fiil

Metinde -(y)A ekiyle 4, -cAsInA ekiyle 1, -(y)ArAk ekiyle 10, -(y)Alı ekiyle 1, -ken ekiyle 4, -mAdAn ekiyle 1, -(y)IncA ekiyle 6, -dIkçA ekiyle 3, -dİğINdA ekiyle 2, -(y)Ip ekiyle 11 olmak üzere toplam 43 zarf fiil tespit edilmiştir. Metinde en fazla rastlanılan zarf fiil eki -(y)Ip ekidir. Tespit edilen zarf fiiller bulundukları cümle içinde gösterilmiştir.

Metinde -(y)A eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. “Mehmet adlı bir ağabeyin var mı?” diye (zarf fiil) sorar yabancı, sesi titreyerek. (s. 271)
2. Çocuk saçları ağarmış, yüzünde derin çizgilerle yorgun görünüşlü adama güvenle bakıp iyi bir insana benziyor, diye (zarf fiil) düşünür. (s. 271)
3. Kekeleyerek: “Arif enişte sen misin?” diye (zarf fiil) sorar. (s. 271)
4. Durmuş, dikkatlice yengesine bakıp sesi titreyerek: “Gerçek mi söylediğin?” diye (zarf fiil) sorar. (s. 271)

Metinde -cAsInA eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Dönmemecesine (zarf fiil) ayrılmışlar memleketlerinden. (s. 270)

Metinde -(y)ArAk eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

- 1,2. Zehra Despina’ya bakıp: “Sardunyalardan bir dal verir misiniz? Memleketimden hatıra olarak (zarf fiil) Türkiye’ye götüreceğim.” demiş sesi titreyerek (zarf fiil). (s. 269)
3. Dağları tepeleri aşarak (zarf fiil) zahmetli bir yolculukla Kavala Limanı’na ulaşmışlar sonunda. (s. 270)
- 4,5. Mübadillere yapılan arazi dağıtımında iki kardeşe, Zehra Hanım’la agusu Ahmet Çavuş’a, kilisenin olduğu sokakta karşılıklı olarak (zarf fiil) birer ev ile onar dönüm toprak “Muhacir Hakkı” olarak (zarf fiil) verilmiş. (s. 270)
6. Uzun boylu, eski ve bakımsız kıyafetli, yaşlılığa adım atmış bir adam, bir şeyler arar gibi etrafına bakınarak (zarf fiil) gelirken çocuğun önünde durur birden. (s. 270)

7. “Mehmet adlı bir ağabeyin var mı?” diye sorar yabancı, sesi titreyerek (zarf fiil). (s. 271)
8. Kekeleyerek (zarf fiil): “Arif enişte sen misin?” diye sorar. (s. 271)
9. Durmuş, dikkatlice yengesine bakıp sesi titreyerek (zarf fiil): “Gerçek mi söylediğin?” diye sorar. (s. 271)
10. Utanarak (zarf fiil) kocasına bakıp: “Hoş geldin kayıp!” der ve elini öper. (s. 271)

Metinde -(y)Al eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Yıllar olmuş kocası Arif’ten haber almayalı (zarf fiil), herkes öldü gözüyle bakıyormuş ona ama Zehra’nın içinde saklı bir umut varmış yine de... (s. 268-269)

Metinde -ken eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Tam yola çıkacakken (zarf fiil) son bir kez evini görmek istemiş Zehra Hanım. (s. 269)
2. Kapıda bekleyen at arabasına giderken (zarf fiil) Zehra dönüp geride bıraktığı evine hüznle bakmış uzun uzun. (s. 269)
3. Uzun boylu, eski ve bakımsız kıyafetli, yaşlılığa adım atmış bir adam, bir şeyler arar gibi etrafına bakınarak gelirken (zarf fiil) çocuğun önünde durur birden. (s. 270)
4. Özlem dolu bakışlarla çocuğa bakarken (zarf fiil) sevgiyle saçlarını okşar. (s. 271)

Metinde -mAdAn eki ile oluşturulmuş zarf fiilin bulunduğu cümle şudur:

1. Bir şey söylemeden (zarf fiil) yalnızca sevgiyle bakar çocuğa. (s. 270-271)

Metinde -(y)InC eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Evlerini, hayvanlarını, kaşıklarına varıncaya (zarf fiil) kadar her şeylerini paylaşmışlar onlarla. (s. 268)
2. Türkiye’ye gitmeleri kesinleşince (zarf fiil) Selânik ve Kavala limanlarından ikişer ikişer kalkmış gemiler. (s. 263)
3. Ahmet Çavuş’un eşi Zeliha, kapıyı açtığında adamı görünce (zarf fiil) şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemez. (s. 271)
4. “Evet benim!” deyince (zarf fiil) şaşkınlık ve heyecanla içeriye Ahmet Çavuş’un bulunduğu odaya buyur eder onu. (s. 271)
5. Bu sözleri duyunca (zarf fiil) sarsılır Zehra. (s. 271)
6. “Evet” yanıtını alınca (zarf fiil) bu kez içinin titrediğini hisseder Zehra. (s. 271)

Metinde -dikÇA eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Kırmızı beyazlı çiçeklerini, yumuşacık yapraklarını okşadıkça (zarf fiil) kendini memleketinde hissetmiş. (s. 270)
2. Onları kokladıkça (zarf fiil) memleket toprağını koklamış gibi mutlu olmuş. (s. 270)
3. Sıcak bir ağustos günü, sokak oldukça (zarf fiil) tenhadır. (s. 270)

Metinde -dİĞİNda eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Nihayet gemi sıraları geldiğinde (zarf fiil), mahşer yerine dönmüş Kavala Limanı'nda, memleketlerinden ayrılmanın acısını en derinden yaşamışlar!.. (s. 270)
2. Ahmet Çavuş'un eşi Zeliha, kapıyı açtığında (zarf fiil) adamı görünceşaşkınlıktan ne diyeceğini bilemez. (s. 271)

Metinde -(y)Ip eki ile oluşturulmuş zarf fiillerin bulunduğu cümleler şunlardır:

1. Birbirlerinin düğünlerine gidip (zarf fiil) eğlenirlermiş. (s. 268)
2. Evin yeni sahipleri Hristo ve Despina, onu güler yüzle karşılayıp (zarf fiil) odalarını gezdirmişler. (s. 269)
3. Zehra Despina'ya bakıp (zarf fiil): “Sardunyalardan bir dal verir misiniz? Memleketimden hatıra olarak Türkiye'ye götüreceğim.” demiş sesi titreyerek. (s. 269)
4. Kadının kocası Hristo, Zehra'ya iki kök sardunyayı söküp (zarf fiil) vermiş hem kırmızıdan hem beyazdan... (s. 269)
5. İki kadın birbirine sarılıp (zarf fiil) ağlamışlar. (s. 269)
6. Kapıda bekleyen at arabasına giderken Zehra dönüp (zarf fiil) geride bıraktığı evine hüznle bakmış uzun uzun. (s. 269)
7. Sonra çocukları Mehmet elinde, Hüseyin kucağında arabaya binip (zarf fiil) Ahmet Çavuş'un ailesinin yanında denklerin arasına sığırmışlar. (s. 269)
8. Doğup (zarf fiil) büyüdükleri bu topraklar, mübadiller için kaybolmuş memleket toprağıdır artık! (s. 270)
9. Çocuk saçları ağarmış, yüzünde derin çizgilerle yorgun görünümlü adama güvenle bakıp (zarf fiil) iyi bir insana benziyor, diye düşünür. (s. 271)
10. Durmuş, dikkatlice yengesine bakıp (zarf fiil) sesi titreyerek: “Gerçek mi söylediğin?” diye sorar. (s. 271)
11. Utanarak kocasına bakıp (zarf fiil): “Hoş geldin kayıp!” der ve elini öper. (s. 271)

Tüm metinler incelendikten sonra elde edilen verilerden hareketle metinlerdeki fiilimsi varlığı fiilimsi türlerine göre sınıflandırılarak Tablo 4.51'de gösterilmiştir.

Tablo 4.51. İncelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı

Metin adı	Metin türü	İsim fiil	Sıfat fiil	Zarf fiil	Toplam
Tuzağa Düşen Ceylan	Şiir	4	2	9	15
Forsa	Hikâye Edici Metin	17	44	24	85
Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek	Bilgilendirici Metin	51	56	8	115
Kızıl Renkli Komşumuz	Bilgilendirici Metin	18	55	9	82

Tablo 4.51. (Devam) İncelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı

Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi	Şiir	-	-	1	1
Beyaz Diş	Hikâye Edici Metin	19	60	49	128
Türk Plastik Sanatları	Bilgilendirici Metin	28	38	15	81
Türkiye'm	Şiir	1	3	3	7
Ergenekon Destanı	Hikâye Edici Metin	3	11	33	47
Duatepe	Hikâye Edici Metin	15	45	9	69
Şu Sonsuz Koşu	Şiir	-	-	1	1
Atatürk ve Millî Eğitim	Bilgilendirici Metin	26	39	10	75
Selim'i Anarım	Hikâye Edici Metin	17	32	17	66
Bebeklerin Ulusu Yok	Şiir	1	-	3	4
Birey-Toplumsallık	Bilgilendirici Metin	27	40	10	77
Kahvaltının Önemi	Bilgilendirici Metin	18	12	4	34
Güreş	Şiir	1	2	3	6
Lokman Hekim'in Masalı	Hikâye Edici Metin	11	36	14	61
Ressam İçin Zili Çalın	Hikâye Edici Metin	38	54	21	113
Geleneksel El Sanatları Çarşısı	Bilgilendirici Metin	13	28	9	50
San'at	Şiir	2	7	5	14
Robotlar	Bilgilendirici Metin	35	32	10	77
Akıl Aydınlığında	Şiir	-	4	3	7
Pastör'ün Savaşı	Hikâye Edici Metin	15	40	11	66
İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine	Bilgilendirici Metin	32	15	15	62
Kaşağı	Hikâye Edici Metin	18	25	26	69
İnsanla Güzel	Şiir	-	5	3	8
Bayrağımızın Altında	Hikâye Edici Metin	8	14	7	29
Atatürk ve Müzik	Bilgilendirici Metin	30	56	15	101
Kınalı Ali'nin Mektubu	Hikâye Edici Metin	14	20	24	58
Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar	Bilgilendirici Metin	20	19	8	47
Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri	Hikâye Edici Metin	28	39	19	86
Parktaki Bilim	Bilgilendirici Metin	33	35	23	91
Kaldırımlar	Şiir	1	6	3	10
Portakal	Hikâye Edici Metin	11	6	17	34
Dilimiz Kuşatma Altında	Bilgilendirici Metin	17	31	11	59
Eşref Saat	Bilgilendirici Metin	21	40	11	72
Türkiye	Şiir	-	3	2	5

Tablo 4.51. (Devam) İncelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı

Peri Bacaları	Hikâye Edici Metin	4	27	16	47
Göç Destanı	Hikâye Edici Metin	9	10	14	33
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	Şiir	3	7	6	16
Bir Fincan Kahve	Bilgilendirici Metin	4	34	10	48
Yılkı Atı	Hikâye Edici Metin	42	51	26	119
Rüzgâr	Şiir	3	1	4	8
Gündüzünü Kaybeden Kuş	Hikâye Edici Metin	12	27	20	59
Haritada Bir Nokta	Hikâye Edici Metin	19	52	26	97
Yaşamaya Dair	Şiir	16	8	6	30
Kalbim Rumeli’de Kaldı	Hikâye Edici Metin	17	47	43	107
Toplam		722	1218	636	2576

Tablo 4.51. incelendiğinde en fazla fiilimsi bulunduran metinler bilgilendirici metin türünde yazılmış olan “Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek”, “Atatürk ve Müzik”; hikâye edici metin türünde yazılmış olan “Beyaz Diş”, “Ressam İçin Zili Çalın”, “Yılkı Atı”, “Kalbim Rumeli’de Kaldı” metinleridir. Bu metinlerde en fazla kullanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu görülmektedir. Sıfat fiiller metinlerde hem isim hem de sıfat olarak kullanılabilir bu durumun metinlerde kullanımını artırdığı düşünülmektedir. Bilgilendirici ve hikâye edici metinlerde fiilimsi yoğunluğunun fazla olmasının nedeninin uzun cümle kurulması ihtiyacından kaynaklandığı düşünülmektedir. En az fiilimsi bulunduran metinler ise şiir türünde yazılmış olan “Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi” ve “Şu Sonsuz Koşu” metinleridir. Genel olarak şiir türündeki metinlerde fiilimsi varlığının az olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin de şiir türünde yazılan metinlerin kısa olması ve bu türde uzun cümle yapılarının bulunmaması olduğu düşünülmektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

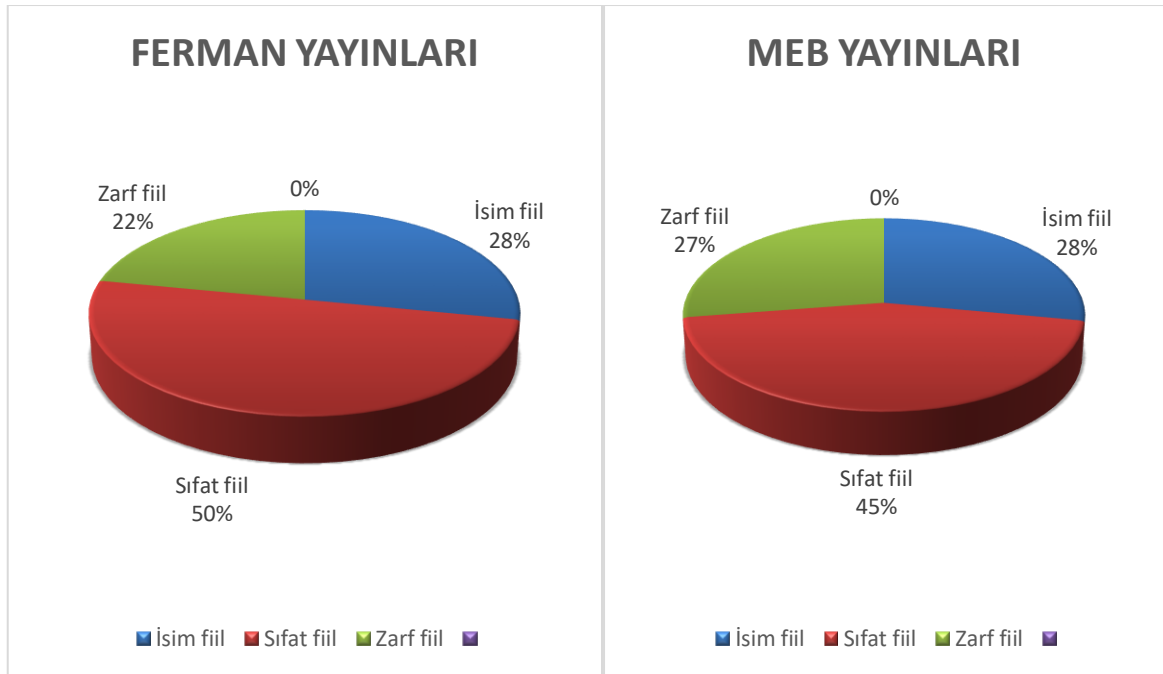
Öğrencilerin iyi bir dil becerisine sahip olmasını isteyen eğitim sistemi, öncelikle öğrencilerine temel dil bilgisi kurallarını işlevsel biçimde kavratmakla işe başlamalıdır (Durukan, 2010). Dil bilgisi, hayatımızdaki merkezi yeriyle iletişimden kültürel etkileşime kadar pek çok açıdan önemli bir role sahiptir (Ahat, 2024). Doyumğaç'a (2016) göre çocuğun okuduğu ve dinlediği metinler, çocuğun dil becerisini etkilemektedir. Öğrencinin dil bilgisi kurallarını işlevsel biçimde kavrayabilmesinde metinlerin kullanımı oldukça önemlidir. Güney, Aytan ve Özer'e (2012) göre öğretmenlerin kavratmakta güçlük çektiği konulardan birisi de fiilimsilerdir. Fiilimsiler öğrenciler tarafından zaten kullanılmakta olan yapılardır. Bu yapılar kavratılırken teorik olarak anlatmak yerine fiilimsilerin doğal kullanım alanı olan konuşma ve metinlerde fiilimsilerin kavratılması öğrencinin farkında olmadan bilip kullandığı bu yapının özelliklerini, görevlerini ve niteliklerini kendisinin keşfederek içselleştirmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çelikipazu ve Börekçi (2018) bir dilin onu konuşan bireyler tarafından doğru ve etkili bir şekilde kullanılabilmesi için öncelikle dil bilgisel kavramların mantıklı bir şekilde tanıtılıp öğretilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Dilin sahip olduğu söz varlığının bilincinde olunarak kullanılmasının ifadeleri ve düşünceleri zenginleştireceği düşünülmektedir. Ergin'e (1994: 12) göre "Aydın insan kendi dilini iyi kullanan insan demektir. Hayatta başarının ilk şartı da, kullandığı dile hakkıyla vakıf olmak, onu iyice bile bile kullanmaktır."

Türkçe dersinde konuların çoğu birbiriyle bağlantılıdır. Bir konu diğer bir konunun ön bilgisi durumunda olabilmektedir. Bu durum bir konunun tam öğrenilmeden geçilmesinin diğer konunun anlaşılma durumunu da etkileyeceği veya konunun hiç anlaşılmasına sebep olacağı anlamına gelmektedir. Anlaşılmayan veya az kavranılan bir konu kavram yanılgılarına sebep olabilmektedir. Bu nedenle fiilimsilerin metinler üzerinden öğrenilmesinin etkili olacağı ve kavram yanılgılarını engelleyebileceği düşünülmektedir.

Gün ve Etdöğer (2024) yapmış oldukları çalışmalarında Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin görüşlerine başvurmuş ve öğretmenlerin dilbilgisi öğretiminde zaman sorunu yaşadıklarını ifade etmiştir. 8. sınıf Türkçe müfredatının konu bakımından yoğun olması, 8. sınıf öğrencilerinin sınava hazırlanıyor olması gibi sebeplerle fiilimsi öğrenimine yeterince zaman ayrılamamaktadır. Sınavda paragraf sorularının ağırlıkta olması nedeniyle paragraf konularına daha fazla zaman ayrılırken dil bilgisi konuları üzerinde yeterince durulmamaktadır. Fiilimsi konusunu sadece bir kural olarak düşünmek doğru değildir. Fiilimsi öğrenimi diğer beceri alanlarını da etkileyerek öğrencinin anlayış ve kavrayışını

etkileyecektir. Bu nedenle fiilimsi öğrenimine yeterince önem verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Çiftçi'ye (2015: 128) göre dil bilgisi konuları uygulamalı şekilde işlenmeli; kazanılan hedef ve davranışların cümle düzeyinden öte, küçük metinler düzeyinde uygulanması sağlanmalıdır. Fiilimsi konusu işlenirken Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden faydalanılmasının zaman kaybını önleyeceği ve öğrenimi etkili kılacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırma neticesinde incelenen metinlerde 722 isim fiil, 1218 sıfat fiil ve 636 zarf fiil olmak üzere 2576 fiilimsi tespit edilmiştir. Tespit edilen fiilimsilerin kitaplardaki genel dağılımı ve metinlerdeki dağılımı aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 5.1. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki genel fiilimsi dağılımı

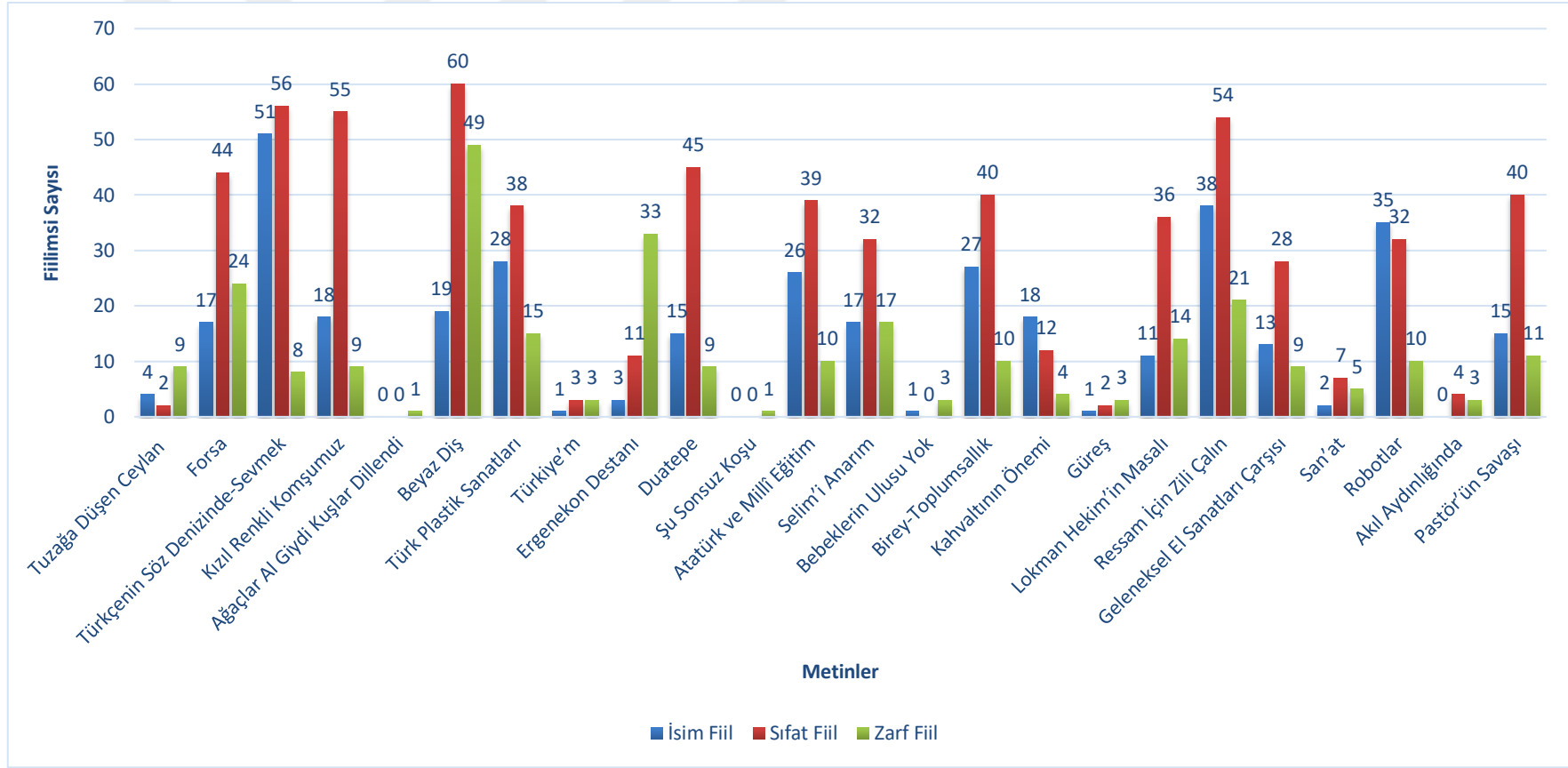
Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında 360 tanesi isim fiil, 640 tanesi sıfat fiil, 281 tanesi zarf fiil olmak üzere toplam 1.281 fiilimsi tespit edilmiştir. Grafik 5.1 incelendiğinde sıfat fiillerin metinlerde bulunan fiilimsilerin yarısını oluşturduğu görülmektedir. İsim fiiller ile sıfat fiillerin kullanımının birbirine yakın olduğu görülmektedir. İsim fiiller kullanımı bakımından ikinci sırada yer almaktadır.

MEB Yayınları Türkçe ders kitabında 362 tanesi isim fiil, 578 tanesi sıfat fiil, 355 tanesi zarf fiil olmak üzere toplam 1.295 fiilimsi tespit edilmiştir. Grafik 5.1 incelendiğinde bulunan fiilimsilerin yarısına yakınının sıfat fiiller olduğu görülmektedir. İsim fiiller ile zarf

fiillerin oranının birbirine oldukça yakın olduğu gör÷lmekle birlikte isim fiiller zarf fiillerden daha sık kullanılmıştır ve ikinci sırada yer almaktadır.

MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde Ferman Yayınları Türkçe ders kitabına göre daha fazla fiilimsi olduğu tespit edilmiştir. MEB Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde 1.295 adet, Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde 1.281 adet fiilimsi tespit edilmiştir. Her iki kitapta da sıfat fiillerin sayısının diğerk fiilimsi türlerinden fazla olduğu, zarf fiillerin ise en az kullanılan fiilimsi türü olduğu gör÷lmektedir. Sıfat fiillerin hem isim hem de sıfat olarak kullanılabilmesinin bilgilendirici ve hikâye edici metinlerde sıklıkla kullanılabilmesini sağladığını ve bunun da sıfat fiillerin kullanım alanını artırdığı düşün÷lmektedir.

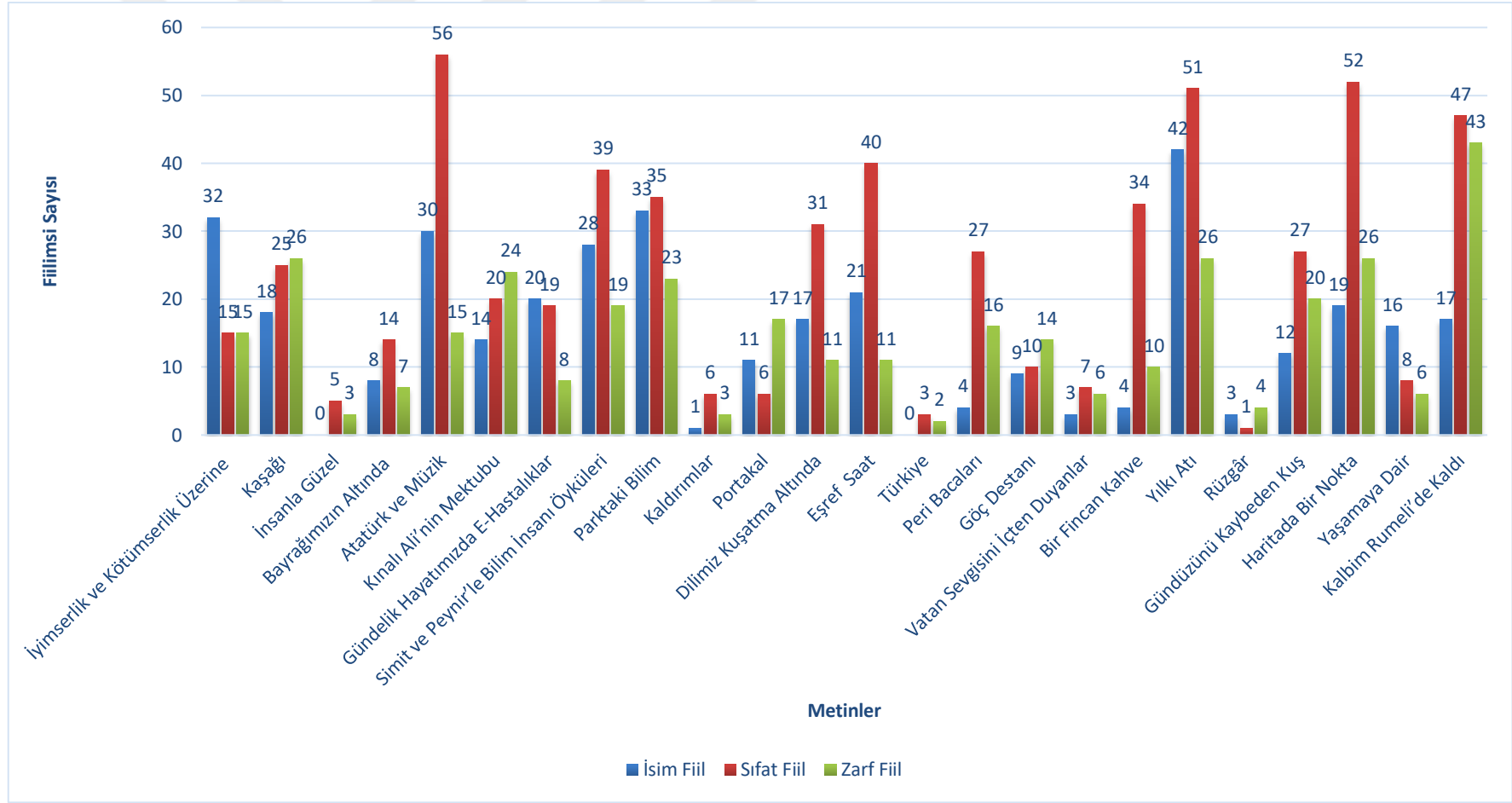
Grafik 5.2. Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında incelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı

Grafik 5.2 incelendiğinde Ferman Yayınları Türkçe ders kitabında en fazla fiilimsi bulunduran metinlerin “Türkçe’nin Söz Denizinde- Sevmek”, “Beyaz Diş” ve “Ressam İçin Zili Çalın” adlı metinler olduğu görülmektedir. En az fiilimsi bulunduran metinlerin şiir türündeki “Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi” ve “Şu Sonsuz Koşu” adlı metinler olduğu görülmektedir. Şiir türündeki metinlerdeki fiilimsi kullanımının diğer metin türlerindeki fiilimsi kullanımına göre az olduğu gözlemlenmiştir. En fazla isim fiil bulunduran metin “Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek” metni, en fazla sıfat fiil bulunduran metin “Beyaz Diş” metni, en fazla zarf fiil bulunduran metin “Beyaz Diş” metni olduğu görülmektedir. Fiilimsi öğreniminde kullanılabilecek fiilimsi varlığı yönüyle en dikkat çekici metinlerin “Türkçe’nin Söz Denizinde-Sevmek”, “Beyaz Diş” ve “Ressam İçin Zili Çalın” adlı metinler olduğu görülmektedir. Metinlerden “Forsa”, “Türkçe’nin Söz Denizinde-Sevmek”, “Kızıl Renkli Komşumuz”, “Beyaz Diş”, “Türk Plastik Sanatları”, “Duatepe”, “Atatürk ve Milli Eğitim”, “Selim’i Anarım”, “Birey-Toplumsallık”, “Kahvaltının Önemi”, “Ressam İçin Zili Çalın”, “Geleneksel El Sanatları Çarşısı”, “Robotlar”, “Pastör’ün Savaşı” isim fiil öğreniminde, “Forsa”, “Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek”, “Kızıl Renkli Komşumuz”, “Beyaz Diş”, “Türk Plastik Sanatları”, “Duatepe”, “Atatürk ve Milli Eğitim”, “Selim’i Anarım”, “Birey-Toplumsallık”, “Lokman Hekim’in Masalı”, “Ressam İçin Zili Çalın”, “Geleneksel El Sanatları Çarşısı”, “Robotlar”, “Pastör’ün Savaşı” sıfat fiil öğreniminde, “Forsa”, “Beyaz Diş”, “Türk Plastik Sanatları”, “Ergenekon Destanı”, “Selim’i Anarım”, “Lokman Hekim’in Masalı”, “Ressam İçin Zili Çalın” zarf fiil öğreniminde kullanılabilir. Şiir türündeki metinlerde fiilimsi sayısının oldukça az olduğu görülmektedir.

En fazla fiilimsi bulunan öyküleyici metin “Beyaz Diş” metni, en az fiilimsi bulunan öyküleyici metin “Ergenekon Destanı” metni, en fazla fiilimsi bulunan bilgilendirici metin “Türkçenin Söz Denizinde-Sevmek” metni, en az fiilimsi bulunan bilgilendirici metin “Kahvaltının Önemi” metni, en fazla fiilimsi bulunan şiir türündeki metin “San’at” metni, En fazla fiilimsi bulunan nesir şeklindeki metin “Beyaz Diş” metni, en az fiilimsi bulunduran nesir şeklindeki metin “Kahvaltının Önemi” metni, en fazla fiilimsi bulunan nazım şeklindeki metin “Tuzağa Düşen Ceylan” metni, en az fiilimsi bulunduran nazım şeklindeki metinler “Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi” ve “Şu Sonsuz Koşu” metinleri olduğu gözlemlenmiştir. Nesir şeklinde yazılan metinlerin nazım şeklindeki metinlere göre fiilimsi kullanımı bakımından daha zengin olduğu görülmektedir. Fiilimsi konusu işlenirken farklı

metin türlerinde ve şekillerinde metinler kullanılmasının filimsilerin kullanım alanının anlaşılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Grafik 5.3. MEB Yayınları Türkçe ders kitabında incelenen metinlerdeki fiilimsi dağılımı

Grafik 5.3 incelendiğinde MEB Yayınları Türkçe ders kitabında en fazla fiilimsi bulunduran metin “Yılkı Atı” metni, en fazla isim fiil bulunduran metin “Yılkı Atı” metni, en fazla sıfat fiil bulunduran metin “Atatürk ve Müzik” metni, en fazla zarf fiil bulunduran metin “Kalbim Rumeli’de Kaldı” metni olduğu tespit edilmiştir. En az fiilimsi bulunduran metnin “Türkiye” metni olduğu görülmektedir. “Türkiye” ve “İnsanla Güzel” metinlerinde isim fiil türünde fiilimsiye rastlanılmamıştır. Fiilimsilerin şiir türündeki metinlerde diğer metin türlerine kıyasla daha az olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun şiir türündeki metinlerin kısa olması, uzun cümlelere gerek duyulmaması gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kitaptaki metinlerin çoğunun fiilimsi kullanımı yönünden oldukça zengin olduğu görülmektedir. Fiilimsi öğreniminde kullanılacak fiilimsi varlığı yönüyle en dikkat çekici metinlerin “Atatürk ve Müzik”, “Yılkı Atı” ve “Kalbim Rumeli’de Kaldı” adlı metinler olduğu görülmektedir. Metinlerden “İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine”, “Kaşığı”, “Atatürk ve Müzik”, “Kınalı Ali’nin Mektubu” “Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar”, “Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri”, “Parktaki Bilim”, “Dilimiz Kuşatma Altında”, “Eşref Saat”, “Yılkı Atı”, “Harita’da Bir Nokta”, “Yaşamaya Dair”, “Kalbim Rumeli’de Kaldı” isim fiil öğreniminde; “İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine”, “Kaşığı”, “Bayrağımızın Altında”, “Atatürk ve Müzik”, “Kınalı Ali’nin Mektubu”, “Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar”, “Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri”, “Parktaki Bilim”, “Dilimiz Kuşatma Altında”, “Eşref Saat”, “Peri Bacaları”, “Bir Fincan Kahve”, “Yılkı Atı”, “Gündüzünü Kaybeden Kuş”, “Harita’da Bir Nokta”, “Kalbim Rumeli’de Kaldı” sıfat fiil öğreniminde; “İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine”, “Kaşığı”, “Atatürk ve Müzik”, “Kınalı Ali’nin Mektubu”, “Simit ve Peynir’le Bilim İnsanı Öyküleri”, “Parktaki Bilim”, “Portakal”, “Peri Bacaları”, “Göç Destanı”, “Yılkı Atı”, “Gündüzünü Kaybeden Kuş”, “Harita’da Bir Nokta”, “Kalbim Rumeli’de Kaldı” zarf fiil öğreniminde kullanılabilir. Fiilimsi varlığı bakımından zengin olan ders kitabındaki bir metin seçilerek fiilimsi konusu bu metin kullanılarak işlenebilir. Fiilimsi türlerinin de ayrı ayrı özelliklerinin ve görevlerinin öğrenilmesi için işlenecek olan fiilimsi türünün yoğun olduğu bir metin seçilerek kullanılabilir.

En fazla fiilimsi bulunduran öyküleyici metin “Yılkı Atı” metni, en az fiilimsi bulunduran öyküleyici metinler “Portakal”, ve “Göç” metinleri, en fazla fiilimsi bulunduran bilgilendirici metin “Atatürk ve Müzik” metni, en az fiilimsi bulunduran bilgilendirici metinler “Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar” ve “Bir Fincan Kahve” metinleri, en fazla

fiilimsi bulunduran şiir türündeki metin “Yaşamaya Dair” metni, en az fiilimsi bulunan şiir türündeki metin “Türkiye” metni, en fazla fiilimsi bulunan nazım şeklindeki metin en az fiilimsi bulunduran nazım şeklindeki metin “Yaşamaya Dair” metni, en az fiilimsi bulunduran nazım şeklindeki metin “Türkiye”; en fazla fiilimsi bulunduran nesir şeklindeki metin “Yılkı Atı” metni, en az fiilimsi bulunduran nesir şeklindeki metin “Bayrağımızın Altında” metni olduğu gözlemlenmiştir. Fiilimsi konusu işlenirken farklı metin türlerinde ve şekillerinde metinler kullanılmasının farklı tür ve şekillerde fiilimsilerin kullanım alanının anlaşılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ders kitapları incelendiğinde tüm fiilimsi türlerinin örneğine rastlanılmıştır. En çok rastlanılan fiilimsi türünün sıfat fiil olduğu, sıfat fiillerin hem isim olarak hem de sıfat olarak kullanılabilmesinin kullanım alanını artırdığı bu nedenle metinlerde diğer fiilimsi türlerine oranla daha fazla yer aldığı düşünülmektedir. Aynı zamanda sıfat fiillerin betimleme amacıyla hem hikâye edici metinlerde hem de bilgilendirici metinlerde sıkça kullanılmasının da sıfat fiil sayısını artırdığı gözlemlenmiştir. Kullanım sıklığı bakımından ikinci sırada ise isim fiiller yer almaktadır. İsim fiillerin iş ismi yapması dolayısı ile hem bilgilendirici metinlerde hem de hikâye edici metinlerde sıkça tercih edilen bir fiilimsi türü olduğu gözlemlenmiştir. En az rastlanılan fiilimsi türü zarf fiildir. Zarf fiillere genel olarak hikâye edici metinlerde rastlanılmıştır. Bunun yanında diğer türlerde (şiir, bilgilendirici metin) de sıfat fiil ve isim fiil kadar olmasa da zarf fiile rastlanılmıştır. Şiir türündeki metinlerde fiilimsi sayısının oldukça az olduğu gözlemlenmiştir.

Alan yazınındaki benzer çalışmalarda çoğunlukla okuma kitaplarında yer alan fiilimsiler incelenmiş ve bunların Türkçe öğretimine katkıları üzerinde durulmuştur. Yazıcı (2008) yapmış olduğu çalışmada Tarık Buğra’nın “Yarın Diye Bir Şey Yoktur” adlı eserinde 413 isim fiil, 796 sıfat fiil ve 656 zarf fiil olmak üzere 1865 fiilimsi bulunduğunu tespit etmiştir. Akgül (2013) yapmış olduğu çalışmada Mustafa Kutlu’nun “Mavi Kuş” adlı eserinde 268 isim fiil, 630 sıfat fiil ve 770 zarf fiil olmak üzere toplam 1668 fiilimsi tespit etmiştir. Durak (2014) yapmış olduğu çalışmada Gülten Dayıoğlu’nun “Yurdumu Özledim” ve “Ben Büyüyünce” adlı eserlerinde 1244 isim fiil, 895 sıfat fiil, 2769 zarf fiil olmak üzere toplam 4908 fiilimsi olduğunu tespit etmiştir. Keskin (2020) yapmış olduğu çalışmada Mavisel Yener’in “Mavi Zamanlar” adlı eserinde 576 isim fiil, 734 sıfat fiil ve 975 zarf fiil olmak üzere toplam 2285 fiilimsi bulunduğunu tespit etmiştir. Erez (2022) yapmış olduğu çalışmada Aslı Der’in “Kayıp Rüyacı” adlı eserinde 936 isim fiil, 908 sıfat fiil ve 958 zarf fiil olmak üzere toplam 2802 fiilimsi tespit etmiştir. Yıldırım (2022) Cengiz

Aytmatov'un "Toprak Ana" adlı eserinde 770 isim fiil, 1010 sıfat fiil ve 835 zarf fiil olmak üzere toplam 2615 fiilimsi tespit etmiştir. Ulucan (2023) yapmış olduğu çalışmasında İbrahim Örs'ün "Göl Çocukları" adlı eserinde 351 isim fiil, 421 sıfat fiil ve 387 zarf fiil olmak üzere toplam 1159 fiilimsi tespit etmiştir. Türkçe ders kitaplarının incelendiği bu araştırmada ise Ferman Yayınlarına ait kitapta 360 isim fiil, 640 sıfat fiil, 281 zarf fiil olmak üzere toplam 1281 fiilimsi, MEB Yayınlarına ait kitapta ise 362 isim fiil, 578 sıfat fiil, 355 zarf fiil olmak üzere toplam 1295 fiilimsi tespit edilmiştir. İki kitapta 722 isim fiil, 1218 sıfat fiil, 636 zarf fiil olmak üzere **2576** fiilimsi bulunmaktadır. Yapılan diğer çalışmalar okuma kitaplarında yer alan fiilimsileri belirlemeye yöneliktir. Bu nedenle diğer çalışmalar ile bu çalışmayı fiilimsi sayısı bakımından kıyaslamamanın doğru olmayacağı düşünülmektedir.

Dil bilgisi ve fiilimsi öğrenimi Ulucan'a (2023) göre okuma metinleri üzerinden sezdirme metoduna uygun bir şekilde ve modele dönüştürülmelidir ve okuma metinleri içerisinden fiilimsi etkinlikleri belirlenmelidir. Keskin (2020) de dil bilgisi etkinliklerinde kullanılan metinlerin ana metin içerisinden seçilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Akgül' e (2013) göre öğretmenler konu anlatımları sırasında anlattıklarını somutlaştıracak örnek cümlelere ihtiyaç duymaktadır. Fiilimsi öğrenim sürecinde ders kitabında yer alan fiilimsi varlığı bakımından uygun bir metin örnek metin olarak kullanılabilir, bu metinden etkinlik oluşturulabilir ve bu metinde yer alan fiilimsi bulunduran cümleler öğretmenlerin örnek cümle ihtiyacını karşılayabilecek şekilde kullanılabilir. Özkoyuncu (2016) bilgilerin kalıcılığının sağlanması için tekrara dönük etkinliklere yer verilebileceğini ifade etmiştir. Fiilimsi öğreniminde yapılacak tekrar için fiilimsi konusunun bulunduğu temaya dönmek yerine bulunulan tema içerisinde bir metin seçilerek tekrara yönelik etkinlik ve çalışmalar yapılabilir. Yılmaz Yiğit (2011) fiilimsilere örnek verilirken sözcük düzeyinde örnekler yerine, cümle ya da metin düzeyinde örnekler verilmesini önermiştir. Erez (2022) de öğrencilerin fiilimsiler ile ilk defa karşılaştığı 8. sınıfta öğretmenlerin okuma metinlerinden uygun bir şekilde yararlanmaları gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen görüşlerine göre dil bilgisi öğretim sorunlarını tespit eden ve buna uygun çözüm önerileri getiren Aslan (2017) ve Akgül (2010) de dil bilgisi öğretiminin edebî metinler aracılığıyla öğretiminin gerekliliğini dile getirmiştir. Yücel Çetin (2024) fiilimsilerin biçimsel olarak değil işlevsel olarak öğretilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinler dört temel dil becerisi yanında dil bilgisi öğretimini de destekler içeriklere sahip olmalıdır (Koç, 2023). Bu araştırma neticesinde 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin fiilimsi bakımından oldukça zengin olduğu

anlaşılmıştır. Fiilimsileri kavrama sürecinde bu metinlerden faydalanılmasının öğrencilerin yararına olacağı düşünülmektedir. Öğrencinin sadece konuyu işlenen tema içerisinde görmek ile sınırlı kalmamasının, diğer temalarda da yeni öğrendiği fiilimsi konusunu görmesinin, öğrencinin yeni öğrendiği bu konuyu pekiştirmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Hâlihazırda fiilimsi konusu cümlelerin öğeleri, cümle türleri gibi dil bilgisi konuları için ön bilgi niteliğinde bir konudur. Bu nedenle fiilimsi konusu eğitim öğretim dönemi boyunca sürekli karşılaşılan ve hatırlatılan bir konudur. Fiilimsi konusunu tekrar etmek ve hatırlatmak için fiilimsi konusunun bulunduğu temaya dönmeden işlenen metin uygunsa bu metin üzerinden veya bulunulan temada uygun olan metin üzerinden fiilimsiler tekrar edilip hatırlanabilir.

Öğretmenlerin metinlerdeki bu fiilimsi varlığının farkında olarak fiilimsi öğreniminde bu metinlerden yararlanmasının öğrencinin konuyu kavrayışına ve pekiştirmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. 1. Öneriler

- ✓ Fiilimsi öğretiminde kullanılacak metin seçilirken ders kitaplarındaki okuma metinleri tercih edilebilir. Fiilimsi kazanımının bulunduğu temadaki metinlerin bazıları fiilimsi varlığı bakımından yeterli olmadığından diğer temalardaki fiilimsi varlığı bakımından yeterli olan metinler kullanılabilir.
- ✓ Fiilimsi varlığı bakımından zengin olan ders kitabındaki bir metin seçilerek fiilimsi konusu bu metin kullanılarak işlenebilir.
- ✓ Fiilimsilerin kullanım alanlarının anlaşılması için farklı tür ve şekillerdeki metinlerin kullanılmasının fiilimsi öğrenim sürecinde faydalı olacağı düşünülmektedir. Türkçe ders kitabında yer alan fiilimsi varlığı bakımından zengin metinler fiilimsi öğrenim sürecinde farklı etkinliklere uyarlanarak kullanılabilir.
- ✓ Fiilimsi konusu ile ilgili olan, fiilimsiler konusunun ön bilgi durumunda olduğu birçok konu bulunmaktadır. Bu konular öncesinde fiilimsilerin yani ön bilgilerin hatırlatılması kavram yanlışlarını engellemek ve konuyu iyi kavramak açısından oldukça önemlidir. Bu hatırlatma yapılırken fiilimsi varlığı bakımından zengin metinler kullanılabilir.
- ✓ Fiilimsilerin öğreniminin metinler üzerinden yapılması öğrencini fiilimsilerin işlevini ve önemini kavraması açısından önemli bir unsurdur. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarında yer alan metnin tamamı veya belli bir kısmı kullanılabilir.

- ✓ Yapılan incelemede her metinde bulunan fiilimsi türlerinin kullanım sıklığı bakımından aynı olmadığı görülmektedir. Bu nedenle fiilimsi türleri metinler üzerinde ayrı ayrı ele alınabilir. Fiilimsi türlerinin ayrı ayrı özelliklerinin ve görevlerinin öğrenilmesi için işlenecek olan fiilimsi türünün yoğun olduğu bir metin seçilerek kullanılabilir.
- ✓ Fiilimsi öğrenme etkinliklerinin öğrencinin aktif şekilde katılabileceği, öğrendiklerini uygulayabileceği şekilde olmasının öğrencinin kavrama düzeyini artıracakı düşünülmektedir. Fiilimsilerin tespit edildiği bu metinler çeşitli etkinliklere dönüştürülerek fiilimsi öğreniminde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahat, O. (2023). “21. Yüzyıl Becerilerinin Çocuk Kitaplarındaki Varlığı Üzerine Bir Araştırma: ‘Uzaya Giden Tren’ Kitap Örneği”. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (37), 177-195.
- Ahat, O. (2024). “Dil Bilgisi Öğrenme Alanı ile Görsel Sunu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: 7. Sınıf Dil Bilgisi Konusu ve İnsan Resmi Örneği”. 12. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, 15-17 Kasım 2023, Yalova.
- Ahat, O. (2024). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında 21. Yüzyıl Becerilerinin Varlığı Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ahat, O. ve Kıymaz, M. S. (2024). “Türkçe Eğitimi ve 21. Yüzyıl Becerileri: Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında 21. Yüzyıl Becerilerinin Varlığı”. Asya Studies, 8 (30), 113-138.
- Akgül, E. (2010). İlköğretim II. Kademedede Yaşanan Dil Bilgisi Öğretimi Sorunları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgül, O. (2013). Mustafa Kutlu’nun “Mavi Kuş” İsimli Hikâyesinde Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aksan, D. (1975). Ana Dili. Türk Dili, 285(31), 423-434.
- Aksan, D. (1996). Türkçenin Söz Varlığı: Engin Yayınevi.
- Altuntaş, S. (2025). “Fiilimsi Eklerinin Kullanım Sıklığı”. Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi, 13(1), 69-97.
- Arıcı, B. (2012). Çoklu Zekâ Destekli Türkçe Dersi Sunumunun İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsileri Kavrama Durumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıcı, B. ve Ungan, S. (2021). “Fiilimsilerin Çoklu Zekâ Destekli Türkçe Dersi Sunumu ile Öğretimi”. International Social Sciences Studies Journal, 7(82), 1959-1966.

- Armutcu, Ş. (2022). “Eski Uygurca Aç Pars Hikâyesinde Fiilimsiler”. Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 7(1), 108-125.
- Arslan, M. (2017). “Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi ve Temel Dil Becerilerinin Gelişiminde Karşılaşılan Sorunlar”. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 46, 63-67.
- Aslan, M. (2024). Türkçe Ders Kitaplarında İmge. Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aygar, N. (2022). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Peirce’ün Dil Dışı Göstergelerinin Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ayrancı, B. B. (2017). “Sezdirme Yöntemi ile Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Türkçe Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi”. International Journal of Languages' Education and Teaching, 1(4), 145-164.
- Aytaş, G., ve Çeçen, M. A. (2010). “Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi”. Türklük Bilimi Araştırmaları, (27), 77-89.
- Balyemez, S. (2021). “Türkçe Öğretmenlerinin Fiilimsi Grupları Konusundaki Alan Yeterliliklerine İlişkin Bazı Değerlendirmeler”. International Journal of Languages' Education and Teaching, 1(1), 562-587.
- Banguoğlu, T. (2019). Türkçenin Grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bayrakçı, M. (2005). “Ders Kitapları Konusu ve İlköğretimde Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Projesi”. Millî Eğitim Dergisi, 165.
- Bayraktar, N. (2004). Türkçede Fiilimsiler. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (Çev. Ed.: Hasan Aydın). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çelebi, B. (2024). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretlerinin Öğretimine Yönelik Hazırlanan Etkinliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çelikipazu, E. E., ve Börekçi, M. (2018). “Orta Öğretim Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Fiil Çatısı ile İlgili Kavram Yanılgıları”. *Turkish Studies*, 13, 27.
- Çiftçi, M. (2015). “Türkçe Öğretiminin Sorunları”. Gürer Gülsevin, Erdoğan Boz (Editörler). *Türkçenin Çağdaş Sorunları* (ss. 77-134). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çimen, A. (2014). Ortaokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımda Fiilimsileri Kullanma Becerileri Üzerine Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolak, F. (2013). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Genel Sorunları ile Alan Literatüründeki Tartışmalı Konuların İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretimine Yansımaları ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, C. (2022). “Ders Kitapları ve Kişisel Söz Varlığı”. Musa Çiftçi (Ed.), *Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Üzerine İncelemeler* (ss. 29-48). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Demirel, A. (2023). “Ortaokullarda Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamadaki Güncel Durumu: Sorunlar Devam Ediyor Mu?”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(1), 402-424.
- Dolunay, S. K. ve Dilekçi, A. (2022). “Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Fiilimsi Kullanımı”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (28), 17-35.
- Doyumgaç, İ. (2016). “Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Hikâye Haritası Yöntemine, Metin Elementlerine ve Çocuk Edebiyatına Göre İncelenmesi”. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 4(8), 211-234.
- Durak, M. (2014). Gülten Dayıoğlu’nun “Yurdumu Özledim” ve “Ben Büyüyünce” Adlı Çocuk Romanlarında Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Durukan, E. (2010). “Türkiye Türkçesinde Sözcük Grupları ve Öğretimi Üzerine”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17(43), 145-166.
- Ediskun, H. (2017). *Yeni Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Ekiz, D. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekşi, S., Kır, N., ve Benzer, A. (2021). “Dilbilgisi Öğretimine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 58-79.
- Erdem, İ. (2008). “Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretilme Güçlükleri”. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(1), 85-105.
- Erez, M., İ. (2022). Aslı Der’in “Kayıp Rüyalı” Adlı Eserinde Yer Alan Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, M. (1994). Üniversiteler İçin Türk Dili. İstanbul: Bayrak.
- Gencan, T., N. (1970). Dilbilgisi Lise I-II-III. İstanbul: Kanaat Yayınları.
- Genç, Ö. (2023). Pedagojik Dilbilgisi Yaklaşımıyla Fiilimsi Öğretimine Yönelik Bir Ders Planı Önerisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göçer, A. (2008). “Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Çözümleme Yönteminin Kullanımı/Usage of Analysis Method in Turkish Grammar Education”. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(10), 101-119.
- Göçer, A. (2022). “Anlama ve Anlatma Becerilerinin Etkin Kullanımı Açısından Sözcük Dağılımının Önemi ve Dil Eğitiminde Sözcük Öğretimi.” Musa Çiftçi (Ed.), Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Üzerine İncelemeler (ss. 67-87) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Görgün, S. (2010). Türkçe Dersinde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Göz, R. (2023). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Nezaket İşlevi Taşıyan Kalıp İfadeler Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülsevin, G. (2020). Eski Anadolu Türkçesinde Ekler. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Gün, H. ve Etdöğer, M. (2024). “Dilbilgisi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler: Bir Durum Çalışması”. Kesit Akademi Dergisi, 10(39), 707-736.
- Güneş, F. (2013). “Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar”. Journal of Language and Literature, 2(7), 71-92.
- Güneş, F. (2021). Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller. Ankara: Pegem Akademi.
- Güney, N. (2011). İlköğretim II. Kademedeki Fiilimsilerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güney, N., Aytan, T., ve Özer, A. (2012). “Türkçe Öğretmenlerinin Kavratma Güçlükleri”. Electronic Turkish Studies, 7(4), 1917-1937.
- Güral, E. (2023). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Türkçedeki Görevli Dil Öğelerinin Öğretiminin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hengirmen, M. (2009). Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Engin Yayınevi.
- İpek, B., ve Özcan, C. (2025) “Türkiye Türkçesinde Fiilimsiler Sorunu ve Öğrenim Zorlukları”. Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, 11(1), 26-37.
- İşcan, A., ve Kolukısa, H. (2005). “İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 299-308.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2005). Türkçe Öğretimi. Ankara: Engin Yayınevi.
- Keskin, V. (2020). Mavisel Yener’in “Mavi Zamanlar” Adlı Eserinde Yer Alan Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kıymaz, M. S. (2019). “2019 Türkçe Öğretim Programı -2- Öğrenme Alanları, Kazanımlar, Diğer Derslerle İlişkisi”. Mehmet Nuri Kardaş, Ahmet Akçay (Ed.), Türkçe Dersi Öğretim Programları (ss.167-183) Ankara: Pegem Akademi.

- Kıymaz, M. S., Ahat, O., Turan, M., Arslan, S., ve Yenitürk, N. (2023). “Türkçe Ders Kitaplarında Deprem Hazırlığı Üzerine Bir İnceleme”. Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi, 6(1), 16-36.
- Koç, R. (2023). “Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler Hakkındaki Öğretmen Görüşleri”. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (33), 60-74.
- Korkmaz, Z. (2014) Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Maden, S. (2022). Türkçe Öğretim Programları-Yöntem ve Teknikler. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mazlum, A. (2018). Gazete Dilinde Fiilimsi Grupları. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar), Ankara.
- MEB. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2023). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ferman Yayıncılık.
- Metin, B. (2012). Mustafa Kutlu’nun Hikâyelerinde Fiilimsiler. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbay, M., ve Melanlıoğlu, A. G. D. (2008). “Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi”. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), 30-45.
- Özdemir, F. (2024). Öyküleyici Metinlerde Fiil Kullanımı: İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Özezen, M. Y. (2018). “Türkçede Zarf-Fiiller ve Zarf-Fiillerde Yapılaşma Süreçleri”. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27(1), 79-97.

- Özkan, B. (2020). “Türkiye Türkçesinde Fiilimsiler Üzerine İleri Uygulamalar”. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(39), 1321-1371.
- Özkoyuncu, Y. (2016). Ortaöğretim 10. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve Fiilimsiler Konusunu Öğrenmede Bilgisayar Destekli Öğretim Yönteminin Öğrenci Başarısı ve Kalıcılığına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saygı, S. (2023). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı. Ferman Yayıncılık.
- Sever, S. (2019). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü. İzmir: Tudem.
- Sevim, O. (2021). “Türkçe Öğretiminde Temel Dil Becerileri”. Kenan Bulut, Mehmet Nuri Kardaş (Ed.), Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları (ss. 153-170) Ankara: Pegem Akademi.
- Soydan, S. (2016). “Alî Şîr Nevâyî’nin Leylî vü Mecnûn Mesnevisinde Yer Alan Fiilimsiler”. Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 11(4), 845-872.
- Şahin, E. K. (2021). Sezdirme Yöntemi ve Düz Anlatım Yöntemi ile Yapılan Dil Bilgisi Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Erişisine Etkisinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu (2011). Türkçe Sözlük. 11. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (E. T: 03. 07. 2025, 08.04)
- Ulucan, M. O. (2023). İbrahim Örs’ün Göl Çocukları Adlı Eserindeki Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Usda, A. (2024). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türkçe Programı (2019) Söz Varlığı Unsurları ve Kazanımları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

- Vural, H. ve Böler, T. (2015). Ses ve Şekil Bilgisi. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yaylı, D., ve Solak, M. (2009). “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Yazıcı, N. (2018). Tarık Buğra’nın “Yarın Diye Bir Şey Yoktur” Adlı Hikâye Kitabındaki Fiilimsilerin Tespiti ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, E. (2022). Cengiz Aytmatov’un Toprak Ana Romanında Fiilimsiler. Yüksek Lisans Tezi. Iğdır: Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz Yiğit, S. (2011). İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsiler Konusundaki Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yücel Çetin, D. (2024). İşlevsel Dil Bilim Temelli Fiilimsi Öğretim Modelinin 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiilimsi Konusundaki Akademik Başarılarına ve Yazma Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.